

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

SAKSALAISEN TAKTIIKAN OPIN KANAVAT SUOMALAISEEN TAK-
TIIKKAAN

Diplomityö

Kapteeni
Tapio Kangasvuo

YEK 60
Maavoimalinja

Elokuu 2021

Kurssi Yleisesikuntaupseerikurssi 60	Linja Maasotalinja
Tekijä Kapteeni Tapio Kangasvuo	
Opinnäytetyön nimi SAKSALAISEN TAKTIIKAN OPIN KANAVAT SUOMALAISEEN TAKTIIKKAAN	
Oppiaine, johon työ liittyy Sotahistoria	Säilytyspaikka Maanpuolustuskorkeakoulun kirjasto
Aika Elokuu 2021	Tekstisivuja 103 Liitesivuja 0
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Diplomityön tavoitteena oli tutkia, mitä kanavia pitkin saksalainen taktiikka vaikutti suomalaisen taktiikan kehittymiseen. Tarkoituksena oli myös selvittää, millaisen perustan Saksassa saatu taktillinen koulutus loi suomalaiselle taktiikalle. Taktiikalla tarkoitetaan oppia taistelujen suunnittelusta ja toteutuksesta siten, että ratkaisevalla hetkellä olisi käytössä joukkojen ja välineiden oikeat resurssit oikeassa paikassa ja oikealla tavalla. Tiedon lisäksi taktiikassa tarvitaan taitoa ja erilaisia toimintamalleja välineiden ja joukkojen käytöstä.</p> <p>Tutkimus ajoittuu aikaan ennen toista maailmansotaa. Tutkimusmetodinä on siten käytetty historiantutkimusta ja tarkemmin määriteltynä sotahistoriantutkimusta. Analyysimenetelmänä on käytetty laadullista tutkimusta sekä havainnointia. Lähdeaineisto koostuu sotahistoriallisista teoksista sekä kansallisarkiston materiaalista. Lisäksi lähteinä on käytetty sotilasaikakausilehtien julkaisuja sekä suomalaista taktiikkaa käsitteleviä väitöskirjoja.</p> <p>Saksalaisen taktiikan opit ja tietotaidot vaikuttivat suomalaiseen taktiikkaan kehittymiseen kolmen erityyppisen kanavan kautta. Saksalaisen taktiikan oppien kanaviksi osoittautuivat saksalaiset sotilashenkilöt, saksalaisilta saatu koulutus Saksassa ja kotimaassa, sekä saksasta käännetyt ohjesäännöt, koulutusoppaat ja lehtikirjoittelu suomalaisissa sotilasaikakausilehdissä. Tutkimuksen myötä saksalaisista sotilashenkilöistä avainhenkilöiksi saksalaisen taktiikan oppien kanavina nousivat Suomessa opettajina toimineet everstiluutnantti Rainer Stahel sekä majuri Wilhelm Brückner. Kolmantena avainhenkilönä voidaan pitää Jääkäripataljoona 27 komentanut majuri Maximilian Bayer. Merkittävin saksalaisen taktiikan oppien kanavoitumiseen vaikuttanut oppilaitos oli Suojeluskuntain Päälystökoulu.</p> <p>Vaikka saksalaisen taktiikan opeilla monine kanavineen on vaikutuksensa suomalaiseen taktiikan kehittymiseen, alkoi suomalainen taktiikka kehittyä hyvin nopeasti omanlaiseksensa. Saksalainen taktiikka on kehitetty keskieuropalaistyyliin avoimeen maastoon. Suomalainen metsämaasto antaa mahdollisuuden soveltaa taktiikkaa monipuolisemmin. Saksalaisilta omaksuttu taktillinen oppi näkyy vielä sadan vuoden jälkeenkin suomalaisessa asevelvollisten koulutuksessa ainakin sulkeisjärjestyksen komentosanoissa.</p>	
<p>AVAINSANAT saksalainen taktiikka, taistelutekniikka, jääkäripataljoona, yleisesikuntaupseerikurssi, sotakorkeakoulu</p>	

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO	1
1.1.	Tutkimusaiheen esittely	1
1.2.	Keskeisimmät käsitteet	2
1.3.	Tutkimustehtävä ja viitekehys	4
1.4.	Tutkimuksen näkökulma ja rajaukset	6
1.5.	Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus.....	7
1.6.	Tutkimuksen lähdeaineisto ja tutkimuskritiikki.....	11
2.	SAKSALAINEN KOULUTUS PERUSTANA SUOMALAISILLE JÄÄKÄREILLE	16
2.1.	Pfadfinder-kurssi taistelutekniikan ja taktiikan ensiaskeleina.....	21
2.2.	Aselajiyhmyksen kehittyminen Lockstedin leirillä	27
2.3.	Jääkärien taistelutekninen ja taktillinen taso jääkärikoulutuksen jälkeen	36
3.	SUOMALAISET OPPILASUPSEERIT SAKSASSA 1920- JA 1930-LUVULLA.....	40
3.1.	Ensimmäiset yleisesikuntaupseerikurssit Saksassa, ns. Brücknerin kurssilaiset.....	46
3.2.	Brücknerin kurssilaisten julkaisut ja niiden vaikutus taktiikkaan Suomessa	51
3.3.	Saksassa kurssitettujen upseereiden kirjoittelun seuraukset taktiikkaan 1930-luvulla.....	57
4.	SOTAKOULUJEN BRÜCKNERILÄISTEN OPETTAJIEN VAIKUTUS TAKTIIKKAAN.....	60
4.1.	Sotaopetuslaitoksien opettajien Saksasta saatu oppi.....	67
4.2.	Sotakouluissa näkynyt saksalaisen taktiikan opetus	70
5.	SAKSALAISET AVAINHENKILÖT TAKTIIKAN KEHITTÄMISESSÄ	73
5.1.	Maxmilian Bayer saksalaisen taktiikan valistajana suomalaisille jääkäreille	73
5.2.	Rainer Stahelin Suomenaikainen uran merkitys taktiikalle	78
5.3.	Majuri Brückner taktillisen näkemyksen kehittäjänä	83
6.	SAKSALAISEN TAKTIIKAN PERIMÄ SUOMESSA	91
6.1.	Saksalaisen taktiikan lehdistökirjoittelu.....	91
6.2.	Ohjesäännöistä ja oppaista havaittava saksalainen taktiikka	94
7.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	99

SAKSALAISEN TAKTIIKAN OPIN KANAVAT SUOMALAISEEN TAKTIikkaan

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaiheen esittely

Venäläisten sortovuodet 1900-luvun alussa olivat sysäyksenä nationalismin kasvulle Suomessa ja haluun itsenäistyä. Pääsy Tsaarillisen Venäjän ikeestä oli haastavaa, koska venäläistämistoimenpiteet suosivat venäläismielisten suomalaisten nostamista eri virkoihin ja kansallismielinen liikehdintä tukahdutettiin toisinaan väkivaltaisinkin toimenpitein. Ensimmäisen maailmansodan syttyminen antoi viimein suomalaisille mahdollisuuden pyrkiä irrottautumaan emämaan ikeestä. Näiden tapahtumien kautta suomalaiset nationalistiset ylioppilaspiirit lähtivät Saksaan oppimaan sotilastaitoa ja kouluttautumaan mahdollisen itsenäisen Suomen ensimmäiseksi armeijaksi. Saksan puoleen käännettiin, koska Saksa oli Venäjän vihollinen. Saksalla oli myös omia intressejä vaikuttaa Venäjään Suomen kautta ja aiheuttaa nationalistista liikehdintää sekä hajaannusta Itämeren alueella. Saksa otti suomalaisia vapaaehtoisia ensin Pfadfinder-kurssille, josta muodostui myöhemmin Jääkäripataljoona 27. Tämän koulutuksen kautta muodostui kanavia, jotka vaikuttivat niin suomalaisessa sotilaskoulutuksessa kuin myös politiikassakin. Pataljoonan kuullessa Saksan armeijaan se myös lähetettiin taistelemaan Venäjää vastaan itärintamalla ja saamaan sotakokemusta. Bolševismin nousu ja Helmi-kuun vallankumous 1917 syrjäytti Venäjän tsaarin nostaen johtoon Vladimir Iljitš Leninin, joka oli ensimmäinen Neuvosto-Venäjän johtaja. Tämän tapahtumaketjun jatkumona Suomi itsenäistyi. Pataljoonan vaiheet Saksassa päättyivät Suomen itsenäistyessä ja jääkärit siirtyivät takaisin Suomeen taistelemaan vapaussodassamme valkoisten puolella. Näiden tapahtumien johdosta suomalaiset lähtivät Saksaan hakemaan taktillista oppia.¹

Suomalaisten ja saksalaisten sotilasyhteistyötä on toteutettu useassa eri yhteydessä ennen talvisotaa. Saksalaiset osallistuivat Suomen vapaussotaan valkoisten puolella nousten Hangossa Suomeen ja toteuttaen Helsingin valloituksen. Tämä yhteys ja tuki vahvistivat suomalaista ajattelua Saksasta Suomen tukijana. Saksalainen sotilaallinen apu ja välittömästi sen jälkeinen osallistuminen Suomen puolustuslaitoksen rakentamiseen tuki saksalaismielistä ajattelua Suomessa. Suomalainen taktiikka haki kehittymisen alkuvuosina useita erilaisia malleja, niin länsimaalaisesta kuin myös itäisetä perinteestä, kehittäen omanlaisensa doktriinisen mallin

¹ Vladimir Iljitš Lenin (s.22.4.1870 - k. 21.1.1924) oli alkuperäiseltään nimeltään Vladimir Iljitš Uljanov, ja yksi hänen kumouksellisista salanimistään oli Lenin. Hän oli vallankumouksellinen ja perusti bolševikkipuolueen, toimien sen johtajana. Hän perusti leninistisen ideologian ja toimi ensimmäisenä Neuvosto-Venäjän kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajana eli Neuvosto-Venäjän johtajana.

joka soveltui Suomen puolustamiseen. Osansa tästä paletista ja mallista antoivat saksalaiset. Saksalainen perinne näkyi ja näkyy tietyissä toiminoissa edelleen. 1920- ja 1930-luvulla suomalaisia osallistui erilaisille kursseille Saksassa, osa kursseista käsitteli uusien asejärjestelmien koulutusta ja mahdollista käyttöönottoa Suomessa. Osalla kursseista, kuten Saksassa järjestetyt yleisesikuntaupseerikurssit, vahvistivat saksalaismyönteistä ajattelua ylemmässä upseeristossa kurssien läpäisyn jälkeen. Näiden kurssien kautta osa suomalaisista upseereista solmi suhteita saksalaisiin upseereihin. Eräitä saksalaisia upseereita pyydettiin Suomeen opettamaan sotaopetuslaitoksiin muutamaksi lukukaudeksi, osan jäädessä pidemmäksikin aikaa tukemaan taktiikan opetusta Suomessa.

Tutkimuksessani tutkin, mitä kanavia pitkin saksalainen oppi ja tietotaito tulivat suomalaiseen taktiikkaan. Tutkin myös, ketkä henkilöt toimivat oppi-isinä ja sanansaattajina tai neuvonantajina taktiikan taitojen periytymiselle Saksasta Suomeen. Saksalaista sotataittoa sekä sen merkitystä on tutkittu monissa eri sotilasopetuslaitoksessa ja voidaan todeta, että saksalaisella taktiikan mallilla on ollut vaikutuksensa suomalaiseen sotataittoon. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet vaikuttamisen kanavat ja sen keskiössä olleet henkilöt. On yleisesti tiedossa, että saksalaisia henkilöitä toimi opettajina Suomessa ja myös suomalaisia osallistui erilaisille kursseille Saksassa. Tutkimuksessani tutkin, onko suomalainen taktiikka saanut vaikutteita edellä mainittujen kanavien kautta.

1.2. Keskeisimmät käsitteet

Alaluvussa käsitellään tutkimuksen kannalta tärkeimmät käsitteet ja avataan käsitteen sisältöä.

Kanava

Sanan kanava alkuperä on slaavilainen. Suomalaisen sivistyssanakirjan mukaan sanalle kanava on monta merkitystä. Tässä tutkimuksessa sanalla kanava tarkoitetaan kielikuvaa; tie, keino tai väline. Esimerkkinä "Hankkia tietonsa eri kanavia pitkin, kanavien kautta." ²

Vaikutus

Sana vaikutus määrittelee kohteeseen vaikuttavaa voimaa tai tehoa, jokin vaikuttaa johonkin. Vaikuttamisella saadaan seuraus, tulos, aikaansaannos tai jälki. Tässä tutkimuksessa vaikuttamisella tarkoitetaan saatua jälkeä, joka näkyy toiminnoissa, kirjoitetuissa teksteissä tai vain yleisesti hyväksytyinä toimintatapamalleina.³

² <https://www.suomisanakirja.fi/kanava>, Luettu 28.2.2021

³ <https://www.suomisanakirja.fi/vaikutus>, Luettu 1.5.2021

Ohjesääntö

Ohjesääntöjen tavoitteena on yhdenmukaistaa käsitystä toteutettavasta toiminnasta ja luoda kaikille toimintaan osallistuville ymmärrys kokonaisuudesta. Ohjesäännöt antavat myös perusteet alemman tason oppaille ja käsikirjoille. Ohjesäännöillä myös säädellään korkeiden viranomaisten toimintaa. Ohjesääntöjen synonyymejä ja muita merkityksiä virallisissa lähteissä ovat myös johtosääntö tai työjärjestys.^{4 5}

Taistelutekniikka

Taistelutekniikka on sodankäynnin alin taso ja sillä tarkoitetaan yhden asejärjestelmän, yksilön, ryhmän tai joukkueen taseisia toimia jotka ovat vakioituja. Tämä taso ilmenee yksilön tai ryhmän kyvyssä käyttää yksittäistä asetta, kuten tykkiä, tai kuinka ryhmä kykenee taistelemaan jalkaväkiryhmänä osana isompaa kokonaisuutta yhtenäisen tavoitteen eteen.^{6 7}

Taktiikka

Taktiikka on oppi siitä, kuinka käydään taisteluita ja kuinka taistelu voitetaan. Taktiikka käsittää taisteluiden suunnittelua ja toteuttamista pääasiassa puolustushaarakohtaisissa sotateoimissa tai operaatioissa tuettuna muiden puolustushaarojen taktisella tuella sekä yhteistoiminnalla.⁸ Pelkistetysti taktiikassa on kyse siitä, miten joukkoja ja välinettä käytetään ratkaisevalla hetkellä oikeassa paikassa ja oikealla tavalla. Taktiikkaan kuuluu taktista oppia, taistelun suorituksen teoriaa ja käytäntöä, suunnittelua, valmistelua ja johtamista, joukkojen käyttöä sekä niiden järjestelyä ja liikuttelua. Mukana on oltava myös taitoa ja erilaisia toimintamalleja, keinoja sekä ymmärrystä luovasta välineiden ja joukkojen käytöstä. Mika Huttunen toteaa artikkelissaan tiivistetysti taktiikasta seuraavalla tavalla:

*"Taktiikka on tehtävän toteuttamiseen asetettujen resurssien ja keinojen optimaalista suunnittelua ja sovellettua käyttöä päämäärien saavuttamiseksi taistelussa. Taktiikka edellyttää taisteluun liittyvien keinojen tuntemista ja taitoa soveltaa niitä käytännössä."*⁹

⁴ Kenttäohjesääntö, yleinen (KOYL): Pääesikunta 2014, s. 5

⁵ Valtioneuvoston kanslia: *Lainsäädäntösanasto*, pdf, Luettu 21.4.2017, s. 24

⁶ Kesseli, Pasi: *Tykistö taistelee tulellaan*, Tykistötaktiikan kehitys Suomessa itsenäisyytemme aikana, MPKK, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia 15, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2017, ISBN 978-951-37-7225-3, s.17

⁷ *Johtajan käsikirja* (2012): Ohjesääntönumero 835, Juvenes Print Oy, Tampere 2012, ISBN PDF 978-951-25-2334-4, s.63

⁸ Rekkedal, Nils Marius: *Operaatiotaito*, Operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa, MPKK Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Nro1/2013, ISBN 978-951-25-2494-5 s.14

⁹ Huttunen, Mika: *Taktiikan käsiteestä ja määritelmästä*, 2006, [47897-Artikkelin teksti-36602-1-10-20140924.pdf] Luettu 27.2.2021

1.3. Tutkimustehtävä ja viitekehys

Tutkimusaiheeni ajoittuu ajalle ennen talvisotaa. Sen vuoksi kyseessä on historiantutkimus. Historiantutkimus voi lähteä liikkeelle tutkimuskysymyksistä tai tutkittavasta teemasta. Tutkimuskysymyksiä määriteltäessä historiantutkijan tulisi jo tietää, millaisen viesti historiantutkimuksella halutaan välittää. Tutkijalla on velvollisuus vastata tutkimuskysymysten aiheuttamaan informaation kysyntään, mutta samalla oikeus tehdä tutkimalla määritelmiä ja tulkintoja historiaan. Kalelan mukaan jokainen historiantutkija tietää jo aloitusvaiheessa, millaisiin tuloksiin tutkimuskysymysten avulla päästään. Kysymyksiä asetettaessa kannattaa kysyä itseltään, mitä tietoa on alkamassa tulkitsemaan uudelleen. Myös tutkimuksen näkökulma tulisi ottaa tarkasteluun tutkimuskysymyksiä laadittaessa. Näkökulmissa ei ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta, mutta on perusteltava itselleen, miksi juuri valitsemani näkökulma on tärkeämpi kuin toinen ja onko valmis hyväksymään näkökulmasta johtuvat tulokset.^{10 11 12}

Tämän tutkimukseni päätavoitteena on selvittää, mitä kanavia pitkin saksalainen taktiikka vaikutti suomalaiseen taktiikan kehittymiseen. Erilaisia mahdollisia vaikuttamisen kanavia ovat olleet saksalaiset henkilöt ja heidän panoksensa saksalaisen taktillisen ajatusmallin tuomisessa, samoin suomalaiset upseerit, jotka kävivät erilaisilla kursseilla Saksassa. Ohjesäännösten puutteessa Suomalaiset käänsivät myös eri maiden ohjesäännöstöjä ja kirjoittelivat artikkeleita alan julkaisuissa väheksymättä saksalaisten upseerien julkaisuita. Osa käsitteli myös saksalaista taktiikkaa, toimintatapoja tai tehtäviä, mutta missä määrin saksalainen taktiikka näkyi julkaistuissa kirjoituksissa.

Tutkimuksen pääkysymys on:

1. Minkä kanavien kautta saksalainen taktiikka vaikutti suomalaisen taktiikan kehittymiseen ennen talvisotaa?

Jotta voidaan vastata tutkimuksen pääkysymykseen, on selvitettävä alakysymysten kautta, mitä nämä saksalaisen taktiikan tai vaikuttamisen kanavat olivat. Tutkimuksen pääkysymystä tukevia alakysymyksiä on viisi, joiden pohjalta myös tullaan rakentamaan tutkimuksen dispositiota. Tutkimuksen alakysymyksiä ovat:

- 1.1. Millaisen perustan Saksassa saatu taistelutekninen ja taktinen jääkärikoulutus loi suomalaiselle taktiikalle?

¹⁰ Koskenniemi-Sivonen, R: Historiantutkimus. [rkosken.kapsi.fi/hist.html] Luettu 11.8.2020

¹¹ Kalela, J.: *Historiantutkimus ja historia*. Tampere: Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. Tampere 2000, s.73

¹² Kalela, J. (2000) s.74

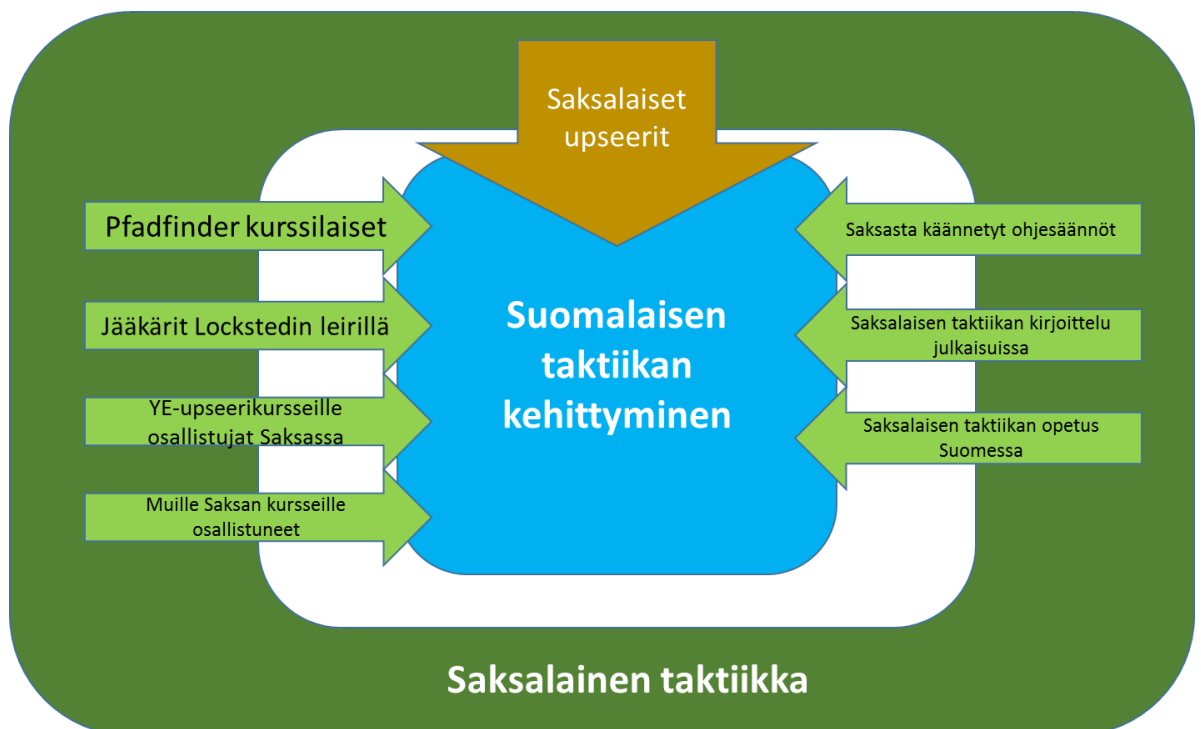
1.2. Miten Saksassa koulutusta 1920- ja 1930-luvuilla saaneet upseerit vaikuttivat taktiikan kehittymiseen?

1.3. Millainen oli Saksassa koulutusta saaneiden suomalaisten sotakoulujen opettajien rooli taktiikan kehittämisessä?

1.4. Ketkä olivat saksalaiset avainhenkilöt, jotka vaikuttivat suomalaisen taktiikan kehittymiseen Suomessa ja millä tavalla tämä ilmeni?

1.5. Mitä saksalaisesta taktiikan mallista periytyi suomalaisiin ohjesääntöihin sekä oppaisiin ja millaista oli taktiikan lehdistökirjoittelu?

Tutkimusongelmana on selvittää, mitkä olivat ne kanavat, joita myöden saksalainen taktiikka vaikutti suomalaiseen taktiikan kehittymiseen ja oliko saksalaisilla henkilöillä merkitystä. Mitä vaikutuksia saksalaisesta taktiikasta jäi suomalaiseen taktiikkaan loppujen lopuksi.

Kuva 1. Viitekehys

Yllä olevassa kuvassa on tutkimukseni viitekehys. Ulkokehällä on saksalainen taktiikka ja siitä lähtevät nuolet tarkoittavat eri kanavia ja virtauksia, joiden kautta saksalainen taktiikka on mahdollisesti vaikuttanut suomalaiseen taktiikkaan.

Vasemmalla puolella viitekehyksessä ovat kanavat, jotka muodostuvat fyysisestä olemisesta Saksassa ja sieltä saatuja oppeja ja taitoja. Näillä kanavilla luodaan kuvaa henkilöiden ja eri-

laisten henkilöryhmien kautta siitä, miten paljon Suomi haki tai sai saksalaisen taktiikan käsitystä Saksasta. Samalla kyseessä olevilla kanavilla muodostetaan käsitys siitä, ketkä upseerit kävivät Saksassa ja sitä kautta voidaan tutkia heidän osallistumistaan suomalaisen taktiikan kirjotteluun tai luomiseen. Jääkäriiliike näyttelee alussa merkittävää osaa saksalaisen taktiikan kanavana, koska Saksassa koulutettiin suurin osa nuorista suomalaisista upseereista ennen itsenäisyyttämme. Osa näistä upseereista palasi Saksaan jatko-opiskeluiden tai kurssien myötä.

Oikealla puolella on esitelty kanavat, joilla voi olla vaikutusta yleiseen ymmärrykseen saksalaisesta taktiikasta. Nämä kanavat muodostuvat saksalaisesta taktiikasta ilmestyneinä ohjesääntö käännöksinä tai kirjoitteluna erilaisissa sotilasaikakausilehdissä. Sotilasaikakausilehdissä ilmestyi ennen talvisotaa hyvin paljon erilaista kirjoittelua taktiikasta, joista ilmenee piirteitä saksalaisesta taktiikasta. Artikkeleita tutkimalla voi kyetä luomaan kuvan siitä, ketkä kirjoittivat saksalaisesta taktiikan aihepiiristä. Yhdistämällä henkilöiden fyysisen opiskelun tai kouluttautumisen Saksassa ja vertaamalla heiltä mahdollisesti ilmestyneitä julkaisuja voi tehdä julkaisun sisällön perusteella johtopäätöksiä mahdollisesta saksalaisen taktiikan tuomisesta suomalaisen upseeriston tietoisuuteen. Voi myös tulkita, oliko edellä mainitulla kirjoittelulla mahdollisesti vaikutusta suomalaisen taktiikan kehittymiselle. Tutkimuksessani tarkastelen myös saksalaisten osuutta aikalaisjulkaisuissa.

Sotaopetusta järjestettäessä ja perustettaessa itsenäisyytemme alkuvaiheessa, oli jo selvää, että tarpeeksi kokenutta sotilasopettajistoa ei löytynyt Suomesta. Tätä osaamisvajetta paikattiin ulkomaalaisilla opettajilla. Osa tästä ulkomailta palkatuista opettajistosta toimi opettajina muutamia lukukausia, osa taas viipyi pidempään opettajan virassaan. Tähän opettajakuntaan kului myös saksalaisia upseereita. Viitekehyksessäni on otettu huomioon näiden henkilöiden mahdollinen vaikutus omana kanavanaan. Samalla pyrin valaisemaan henkilöiden mahdollisia syitä Suomessa oloon ja vaikutusta opettajana tai taktiikan kirjoittajina.

1.4. Tutkimuksen näkökulma ja rajaukset

Tutkimuksessani tutkimusongelma rakentuu kysymyksistä, mitä kanavia pitkin saksalainen taktiikka vaikutti suomalaiseen taktiikkaan, ketkä olivat avainhenkilöitä ja mikä heidän panoksensa oli saksalaisen taktillisen ajattelun tuomisessa Suomeen. Avainhenkilöt voidaan jakaa kahteen ryhmään, suomalaisiin ja saksalaisiin. Osa suomalaisista upseereista sai koulutuksen Saksassa Jääkäripataljoona 27 riveissä erilaisilla kursseilla tai koulutustilaisuuksissa. Näiden henkilöiden vaikutusta suomalaiseen taktiikkaan voidaan arvioida sen perusteella, missä tehtävissä he toimivat ja kuinka paljon he tuottivat erilaisia julkaisuja taktiikasta. Tut-

kiessa heidän tehtäviään voidaan tehdä johtopäätöksiä siitä, olivatko he mukana suomalaisen taktiikan kehitystyössä ja ohjesääntöjen kirjoittamisessa.

Toisen ryhmän avainhenkilöistä muodostaa saksalaiset, jotka opettivat Suomen sotaopetuslaitoksissa. Tutkin, millä tavalla he osallistuivat Suomen puolustuslaitoksen kehittämiseen, upseereiden kouluttamiseen sekä opettamiseen. Selvitän, toivatko nämä kyseiset henkilöt saksalaista näkemystä upseereille ja muulle sotilasväestölle. Samalla käynee myös ilmi heidän roolinsa taktiikan kehitystyössä. Pyrin selvittämään julkisen kirjoittelun kautta, kuinka aktiivisia sotaopetuslaitosten saksalaiset opettajat olivat tuomaan omia näkemyksiään taktiikasta tai sen kehityssuunnista.

Tässä tutkimuksessa käsitellään saksalaisia taktiikan opetuksen ja vaikuttamisen kanavia ennen toista maailmansotaa. Tutkimuksessa tullaan käsittelemään myös ennen itsenäissyyttämme tapahtunutta saksalaista koulutusta Jääkäri liikkeen merkeissä ja sen kautta tulleita vaikutuksia. Ajallisesti tutkimukseni sijoittuu itsenäisyytemme alun ja talvisodan väliseen aikaan, jota on myös kutsuttu sotia edeltäneeksi ajaksi tai sotien väliseksi ajaksi.¹³

1.5. Tutkimusmenetelmä ja tutkimuksen toteutus

Sotahistoriaa tutkitaan samoilla metodeilla kuin muitakin historianaloja. Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusmenetelmänä historian tutkimusta. Menneisyydessä tapahtuneita tapahtumista ei voida toistaa tai kokea uudelleen. Menneisyyttä voidaan rakentaa uudelleen ainoastaan säilyneen aineiston perusteella, joka kuvaa menneisyyden tapahtumia. Kaikesta menneisyydestä ei kuitenkaan tule historiaa. On syytä erottaa menneisyys ja menneisyyden kuvaaminen toisistaan. Kalela erottaakin historian ja historian tutkimuksen toisistaan. Hänen mukaansa historia on epämääräinen termi kaikelle menneelle, menneen kuvaamiselle ja historiankirjoitukselle. Kalela siteeraa Huizingia, joka luonnehtii historiaa henkiseksi muodoksi, ”jossa kulttuuri tekee itselleen tilityksen menneisyydestään”. Historiantutkimuksella puolestaan pyritään tutkimaan edellä mainittua tilitystä. Pelkkä tilityksen tutkiminen ei vielä kata historiantutkimuksen kriteereitä, vaan historiantutkimus syntyy tutkimalla historian eli asioiden ja ilmiöiden keskinäisiä suhteita ja historiasta esitettyjen väittämien lujuutta. Historiantutkimuksessa on myös nostettava historian näkökanta tieteellisen näkökannan edelle. Historia syntyy, kun kirjoitetaan lähdeaineistosta tulkitsemalla menneitä asioita ja ilmiöitä. Tärkeää on, että tulkinasta tulee ristiriidaton ajatusrakenne.^{14 15 16 17}

¹³ Visuri, Pekka: *Sodanjälkeiset puolustusvoimat*, artikkeli YEK60 pääsykoeopintomateriaalissa

¹⁴ Tampereen yliopisto: a. *Historia tieteenä*. Luettu 10.8.2020
[<https://www15.uta.fi/yky/arkisto/historia/johdanto/historiatieteen4.html>]

¹⁵ Kalela, J. (2000) s.47

Asiat ja ilmiöt on tehtävä historiaksi. Tästä tapahtumasta historiantutkijat käyttävät termiä historiaksi muuttaminen. Historiaksi voidaan muuttaa ne tapahtumat, asiat ja ilmiöt, joista on olemassa jonkinlaisia lähteistä. Historiantutkijan on tulkittava, miten lähteet liittyvät menneeseen todellisuuteen. Tarkoitus on siis rekonstruoida, selittää lähteet. Tulkinnan ja selittämisen jälkeen historiantutkijan on argumentoitava, eli vakuutettava lukijat tutkimustuloksensa olenaisuudesta ja merkittävydestä. Historiantutkijan on osattava olla kriittinen lähteilleen, mutta harrastaa samalla lähdekritiikin kritiikkiä. Nykyään historiantutkimuksessa ajatellaan, että ei ole olemassa todellisuutta, joka olisi kaikille yhteinen, samanlainen. Ihmiset kokevat todellisuuden kukin omalla tavallaan. Todellisuudet voivat mennä rinnakkain tai jopa limittäin ja silti kaikki kokevat todellisuuden yhtä todeksi. ^{18 19 20 21}

Tutkijan tehdessä tutkimusta aiheesta, josta on jo tehty jo aiempaa tutkimusta, on lähtökohta selvästi erilainen kuin vanhalla tutkimuksella. Uudessa tutkimuksessa on todennäköisesti selkeämpi kokonaiskuva ajan asioista ja ilmiöistä, johon oma tutkimus profiloituu. Aiemmistä tutkimuksista on hyötyä uutta tutkimusta tehtäessä. Vanhoista tutkimuksista voi hyödyntää saatuja tulkintoja ja tutkimustuloksia sekä täydentää aiempien tutkimusten vajavuuksia. Toisaalta uutta tutkimusta tehtäessä on vaarana toistaa edellisten tutkimusten mahdolliset vääristymät ja luottaa vanhan tutkimuksen näkökulmaan. Tällöin tutkijan oma näkökulma jää varsin suppeaksi tulkinnaksi aiheesta. Kalelan mukaan historiantutkijan työnä on väitteiden ja aiheesta tehtyjen aikaisempien tulkintojen kestävyuden arvioimista. Tarkoituksena ei siis ole menneen todellisuuden löytäminen. ^{22 23}

Eri metodioppien lähdemateriaaleja tutkiessa on havaittavissa tietynlaista ristiriitaa käsitteelle historiantutkimus. Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskunnallinen tiedekunta erittelee historiantutkimuksen ja historiatutkimuksen tutkimusstrategioina toisistaan seuraavasti: historiatutkimus on strategia, jonka tarkoituksena on selvittää jonkin asian tai ilmiön vaiheita tai merkitystä. Aika toimii tutkimuksen muuttujana. Historiatutkimus on tapana rajata tai tarkastella tiettyä ajanjaksona. Historiantutkimus puolestaan on historian tieteenalan tutkimusta.

¹⁶ Lauerma, Matti: Sotahistorian tutkimuksen problematiikkaa ja metodiikkaa. *Eripainos Tiede ja ase N:o 35*, 1977 s.87

¹⁷ Lappalainen, J.: *Haluatko historiankirjoittajaksi?* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2002 ISBN 951-746-410-X s.19

¹⁸ Kalela, J. (2000) s.34

¹⁹ Dahl, O.: *Historiantutkimuksen metodiopin peruspiirteitä*. Helsinki: Weilin+Göös 1971 s.27

²⁰ Kalela, J. (2000).. s.54

²¹ Tampereen yliopisto: *b. Aineistot historiantutkimuksessa*. Luettu 11.8.2020

[<https://www15.uta.fi/yky/arkisto/historia/johdanto/aineistot.html>]

²² Lappalainen, J. (2002) s.31

²³ Kalela, J. (2000). s.47

Historiatutkimus on kytköksissä hermeneuttiseen tutkimusstrategiaan, koska historiatutkimus pohjautuu tulkintoihin.²⁴

Sotahistoria on tullut suomen kieleen käännössanana saksan ja ruotsin kielistä. Saksan kielellä sotahistoria on die Kriegsgeschichte, ja ruotsin vastine sanalle on kriegshistoria. Terminä sotahistoria käsittää historian taisteluista, operaatioista sekä sotarekistä. Myöhemmin käsite on laajentunut kattamaan myös sotalaitoksen tietouden ja armeijan historian tuntemuksen. Sotataidon historia puolestaan tarkoittaa sodankäynnin historiaa, jonka näkökulmana on kulttuurilliset piirteet. Sotataidon historia pyrkii tutkimaan ja selittämään sodankäynnin ominaispiirteitä kullakin aikakaudella. Aineistona sotataidon tulkitsemisessa käytetään usein poliittisesti merkityksellisten taistelujen ja sotatoimien dokumentaatiota. Sotahistorian tutkimuksen haasteena ei ole muiden tutkimusalojen tapaan ajan kronologinen rajaus, vaan haasteena nähdään asiallinen rajaaminen. Syynä on sotahistorian tutkimat inhimillisen toiminnan prosessit, joissa kaikilla toiminnoilla on vaikutus kaikkeen. Sotahistorialla on myös kytköksiä useisiin historianaloihin. Näitä ovat esimerkiksi poliittinen historia sekä taloushistoria.²⁵

Historiatutkimuksen analyysimenetelmänä voidaan käyttää sekä laadullista, että määrällistä analyysimenetelmää. Tavanomaisempi on laadullinen menetelmä, mutta menneisyyden asioita ja ilmiöitä voidaan tulkita myös määrällisistä aineistoista. Tässä tutkimuksessa käytetään analyysimenetelmänä laadullista tutkimusta. Laadullinen tutkimus on menetelmä, jolla tarkoitetaan Tuomen ja Sarajäven mukaan ”todellisuutta koskevan tiedon peruslähtökohtaa”. Suppeammassa määritelmässä laadullinen tutkimus tarkoittaa uuden tiedon hankintaa todellisuudesta. Laadullista tutkimusta voidaan ajatella etenevänä prosessina, jossa tutkija tulkitsee aineistoa ja kehittää näkökulmia tutkimuksen edetessä. Tutkimusta aloittaessa ei tutkimuksen etenemisen tarkka polku ole tutkijalle todennäköisesti täysin selvillä. Valli ja Aaltola vertaavat laadullista tutkimusta arvoitukseksi, joka ratkeaa vähitellen. Tutkimuksen erilliset rakenneosat, kuten tutkimuksen teoria, tehtävä ja aineiston analyysi kehittyvät joustavasti tutkimuksen aikana. Tämä on laadullisen tutkimuksen ominaispiirre. Vielä 1980-luvulla laadullista tutkimus keskittyi aineistonkeruuseen ja sen menetelmiin. Nykyään korostetaan enemmän analyysimenetelmiä.^{26 27 28}

²⁴ Jyväskylän yliopisto: *Historiatutkimus*. 2018. Luettu 11.8.2020

[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/historiatutkimus>]

²⁵ Lauerma, M.: Sotahistorian tutkimuksen problematiikkaa ja metodiikkaa. *Eripainos Tiede ja ase N:o 35*, 1977 s.73-76

²⁶ Tuomi, J. & Sarajärvi, A.: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5. uud. laitos.). Helsinki: Tammi, 2009 ISBN 978-04-0011-8

²⁷ Valli, R. & Aaltola, J.: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: P-S Kustannus, 2018, ISBN 978-952-451-825-3

²⁸ Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. (passim)

Laadullista aineistoa analysoidaan jo keräysvaiheessa. Pohdittaessa laadullisen aineiston määrää, kannattaa ratkaisuna käyttää saturaatioperiaatetta eli kylläisyysperiaatetta. Kun aineistoa on tarpeeksi, aineisto ei tuota enää uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Tällöin kylläisyyspiste on saavutettu. Tutkimusaineiston analyysi on aina kytköksissä tutkimusongelman ja aineistonkeruumenetelmän kanssa. Analysoinnin ollessa käynnissä on tietyn aikavälein palattava tarkastamaan, onko analyysi linjassa tutkimusongelman kanssa ja saadaanko analyysillä vastaus tutkimuskysymyksiin. Analyysi etenee yleensä tietyn kaavan mukaan. Aineisto luetaan, tehdään omat havainnot, teemoitetaan aineisto, liitetään omat havainnot teoriataustaan sekä mahdollisiin aiempiin tutkimuksiin ja lopuksi perustellaan tehdyt valinnat.²⁹

Aineistonkeruumenetelminä tässä tutkimuksessa käytetään valmiita dokumentteja, arkistoja ja kokoelmia, sekä havainnointia. Käytettäessä valmiita dokumentteja, kokoelmia ja arkiston materiaalia, täytyy tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset muotoilla siten, että edellä mainituilla aineistonkeruumenetelmillä on mahdollista löytää materiaalia. Materiaali voi olla esimerkiksi asiakirjoja, kirjeitä, ja lehtileikkeitä. Nykyään arkistoitu materiaali voi löytyä myös sähköisessä muodossa. Arkistotyöskentelyn haasteeksi voi koitua materiaalin paljous ja tutkimukselle olennaisen löytäminen kaiken materiaalin joukosta. Myös materiaalin ikä ja kunto aiheuttavat tutkijalle omat haasteensa.³⁰

Havainnointi eli observointi toimii aineistonkeruumenetelmänä silloin, kun tutkitaan ihmisten käyttäytymistä tai toimintaa. Havainnointia voidaan suorittaa esimerkiksi tarkkailemalla ihmisten käyttäytymistä suhteessa tutkittavaan asiaan tai ilmiöön. Havainnointia voidaan tehdä monesta eri näkökulmasta suhteessa tutkittavaan asiaan: se voi olla ulkopuolista, sisäpuolista tai osallistavaa. Havainnoinnilla saadaan selville tutkittavan asian todellinen toiminta. Joskus havainnoitava voi kertoa toisin ja toimia toisin. Tieteellinen havainnointi ei ole tapahtumien tai asioiden ja ilmiöiden katselua, vaan havainnointi perustuu suunnitelmalliseen ja järjestelmälliseen tarkkailuun. Havainnointi soveltuu hyvin laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumuodoksi. Se on kuitenkin ainoana aineistonkeruumenetelmänä sangen haastava. Havainnoinnin toinen huono puoli on sen toteuttamisen hitaus. Jotta havainnointi olisi hedelmällistä ja tulosta tuottavaa, on tutkijalla oltava tutkimuksen kohteesta taustatietoa sellaisistakin asioista, mitä havainnoinnissa ei käy suoraan ilmi. Tutkijan täytyy suhtautua tutkimuksen kohteeseen objektiivisesti, jotta havainnoista tulisi mahdollisimman totuudenmukaisia. Laadullisen tutkimuksen havainnoinnissa taustalla vaikuttaa tutkimukselle luotu teorialähtökohta.

²⁹ KAMK- University of Applied Sciences.: *Laadullinen analyysi ja tulkinta*. Luettu 12.8.2020 [https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta]

³⁰ Jyväskylän yliopisto: *Arkistot ja kokoelmat*. 2014, Luettu 12.8.2020 [https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/arkistot]

Tutkittavalle ilmiölle tai asialle on lähtökohtaisesti jo annettu teoriaan pohjautuva merkitys. Tutkimus on siis aina valmiiksi kytköksissä sille luotuun teoriaan, eivätkä havainnointitulokset ole koskaan puhtaasti objektiivisia.^{31 32 33 34}

Tutkimuksessani käytän aineistonkeruumenetelmänä havainnointia, koska havainnoinnilla voidaan mahdollisesti saada selville eri henkilöiden ja henkilöryhmien näkemysten vaikutusta suomalaiseen taktiikkaan. Havainnointia tehdään tutkimuksen lähdemateriaalista. Saksalaisen taktiikan vaikutusta suomalaiseen taktiikkaan on tutkittu aikaisemmin, joten tämä tutkimus on aikaisempia tutkimuksia eri näkökulmasta sivuava tutkimus. Näkökulmana on saksalaisen taktiikan vaikuttamisen kanavat. Tutkiminen alkaa Jääkäriliikkeen perustamisesta ja siihen vaikuttaneesta saksalaisesta taktiikasta ja siitä ketkä kouluttivat tai opettivat taktiikkaa suomalaisille. Havainnot koulutuksesta antavat kuvan siitä, millainen koulutustaso ja ymmärrys suomalaisille muodostui taktiikasta ja sen käyttömahdollisuuksista.

Käytän havainnointia aineistonkeruumenetelmänä henkilöistä, jotka valikoituivat Saksan kursseille. Havainnoin myös, miten tietyt saksalaiset henkilöt valikoituivat suomalaisten opettajiksi. Havainnot kurssien sisällöistä sekä kursseille osallistuneiden henkilöiden urista Suomen puolustuslaitoksessa määrittelevät mahdolliset kanavat siitä, miten heidän oppimansa saksalainen taktiikka mahdollisesti vaikutti suomalaisen taktiikan kehittymiseen, oliko näillä henkilöillä suoria yhteyksiä taktiikan kehittymiseen ja missä sotaopetuslaitoksessa he kykenivät vaikuttamaan suomalaiseen upseeristoon. Kursseille osallistuneiden henkilöiden kautta käynee myös ilmi heidän aktiivisuutensa sotilasaikakausilehdissä julkaisemien kirjoittelun määrässä ja sisällössä.

1.6. Tutkimuksen lähdeaineisto ja tutkimuskritiikki

Tutkimukseni lähteet koostuvat historianitutkimukselle tyypillisestä aineistosta. On ilmeistä, että historianitutkimuksen lähteenä käytetään menneisyyttä kuvaavaa aineistoa. Historiantutkimuksessa lähteillä tarkoitetaan eri asiaa kuin muissa tieteissä. Siinä missä muille tieteilijöille sana lähde tarkoittaa tutkimuskirjallisuutta, historianitutkijalle lähde merkitsee kaikkea sitä aineistoa, joista on apua tutkimuskysymyksen vastauksen selvittämiseen. Yleensä lähteitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi historianitutkimukseen. Ne on luotu jotakin muuta tarkoitusta varten. Toisinaan lähteet ovat tarkoitettu käytettäväksi asian tai ilmiön myöhempään tarkaste-

³¹ Jyväskylän yliopisto: *Havainnointi eli observointi*. 2015 Luettu 12.8.2020

[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>]

³² Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) (*passim*)

³³ Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.: a. *KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2006 Luettu 12.8.2020 [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html]

³⁴ Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) (*passim*)

luun. Tällaisia lähteitä ovat esimerkiksi erilaiset päiväkirjat. Lähteet voidaan jakaa esittäviksi lähteiksi eli traditiolähteiksi ja jäänteenuontoisiksi lähteiksi. Traditiolähteillä tarkoitetaan tutkijan tekemää kuvausta, millä tavalla asiat ja ilmiöt ovat hänen mukaansa tapahtuneet. Tällaisia lähteitä ovat esimerkiksi lehtijutut ja kirjeet. Jäänteenuontoiset lähteet ovat syntyneet jonkin asian tai ilmiön sivutuotteena, jonka perusteella voidaan päätellä itse tapahtuma. Kaupankäynnin tositteet ja varustelistaukset ovat esimerkkejä jäänteenuontoisista lähteistä.^{35 36 37}

Sotahistoriantutkimuksessa lähdemateriaaliksi kelpaa periaatteessa kaikki, mikä on saatavilla ja löydettävissä. Pääasiallisesti lähdemateriaali supistuu erilaisiksi asiakirjoiksi. Näitä ovat muun muassa ohjesäännöt, lait, asetukset, päiväkäskyt ja sotapäiväkirjat. Virallisia asiakirjoja voidaan pitää luotettavina lähteinä sillä perusteella, että niitä on laatineet alan asiantuntijat ja heitä on velvoittanut virkavastuun. Tämä minimoi hutiloinnin ja väärentämisen mahdollisuutta. Sotahistoriantutkimuksessa käytetään lähteinä myös karttoja. Ne ovat yleensä merkittävässä roolissa sotahistorian tutkimuksessa ja sotahistorian tutkijat ovat yleensä tottuneita kartantulkitsijoita.³⁸

Tärkeimpiä lähdemateriaaleja omaan tutkimukseeni liittyen ovat erilaiset julkaistut artikkelit erilaisissa sotilasaikakuslehdissä ja muissa aikakaudella painetuissa lehdissä. Näitä materiaaleja täydennän Kansallisarkiston materiaaleilla sekä historiallisilla teoksilla, kokoelmateoksilla ja väitöskirjoilla. Toisen tärkeän lähdemateriaalin muodostavat erilaiset muistelmakirjotukset, ohjesäännöt ja oppaat sekä julkaistut kirjat. Lisäksi oman osansa muodostavat erilaiset diplomityöt, joiden pohjalta voidaan lähestyä myös primäärilähteitä.

Saksalaista taktiikkaa ja sen vaikutuksia suomalaiseen taktiikkaan on tutkittu useissa eri väitöskirjoissa sekä julkaisuissa. Jokaisessa julkaistussa teoksessa on lähestytty taktiikkaa eri näkökulmilla. Vesa Tynkkynen väitöskirja "*Hyökkäyksestä puolustukseen*" (1996) avaa hyvin taktiikan kehitystä suomalaisessa ympäristössä, miten se on kehittynyt ja mitkä tekijät ovat siihen vaikuttaneet. Väitöskirja antaa hyvän historiallisen kuvauksen taktiikan kehityksestä Suomessa. Tynkkynen kuvaa väitöskirjassaan laaja alaisesti myös erilaisia ulkomaisia vaikuttamisen kanavia suomalaiseen taktiikkaan.³⁹

³⁵ Tampereen yliopisto: *a. Historia tieteenä*. Luettu 10.8.2020

[<https://www15.uta.fi/yky/arkisto/historia/johdanto/historiatieteen4.html>]

³⁶ Koskeniemi-Sivonen, R.: *Historiantutkimus*. [rkosken.kapsi.fi/hist.html] Luettu 11.8.2020

³⁷ Lappalainen, J. (2002) (passim)

³⁸ Lauerma, M: Sotahistorian tutkimuksen problematiikkaa ja metodiikkaa. *Eripainos Tiede ja ase N:o 35*, 1977, s.89-98

³⁹ Tynkkynen, Vesa: *Hyökkäyksestä puolustukseen*, MPKK julkaisusarja 1, 1/1996, Nettopaino OY, Joutsa, ISBN 951-25-0820-6

Hannu Liimatan väitöskirja "*Ulkomaalaisista esikuvista kohti omaperäisempiä ratkaisuja; Itsenäisen Suomen jalkaväkitaktiikan kehittämisen neljä ensimmäistä vuosikymmentä*" (2018). Liimatta käsittelee väitöskirjassaan suomalaisen taktiikan muodostumista neljän eri osatekijän kautta; ohjesäännöt, sodanajan kokoonpanot, sotavarustus sekä koulutus. Väitöskirjassa viitataan myös saksalaisen taktiikan osuuteen suomalaisessa taktiikan kehityksessä, mutta painottaa omassa tutkimuksessaan suomalaista taktiikkaa.⁴⁰

Kolmantena suomalaiseen taktiikkaan liittyvä väitöskirja on Juha Hollannin "*Alivoimaisen taktiikka; Suomalaisen taktisen ajattelun tarkastelu*" (2019) joka tarkastelee suomalaisissa sotilasaikakauslehdissä julkaistujen artikkeleiden ja kirjoitusten vaikutusta suomalaiseen taktiikan kehittämiseen. Tämä väitöskirja tuo kattavasti esille sen, kuinka artikkeleiden julkaisemisella vaikutettiin taktillisen ajatuksen kehittämiseen. Hänen työssään käy myös ilmi, kuinka kriittisesti kannattaa suhtautua aikakauslehtien kirjoitteluun sekä se, kuinka käytettävää se on tutkimustyössä.⁴¹

Max Sjöblom on tutkinut väitöskirjassaan "*Vuorovaikutusta Pohjanlahden yli, Ruotsalaisvaikutuksen välittyminen suomalaiseen sotataitoon ennen talvisotaa*"(2018) ruotsalaista vaikutusta suomalaiseen taktiikkaan. Väitöskirja on tutkimuskysymysten asettelultaan hyvin samankaltainen kuin oma tutkimukseni. Kohdemaana on Ruotsi, joten näkökulma on valtiokohtainen. Väitöskirja kuvaa hyvin ruotsalaisvaikutteiden rantautumista suomeen eri henkilöiden kautta, ottaen huomioon myös ohjesäännöt ja myös opettajat sekä erilaiset kurssitukset Ruotsissa.⁴²

Matti Lauerma jäänäkirja "*Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27, Vaiheet ja vaikutus*" (1966). Tämä laaja tutkimustyö selvittää jääkäri liikkeen vaiheita ja koulutusta sekä siihen osallistuneita saksalaisia henkilöitä. Lauerma kirja on perusteos ja hän kirjoittaa teoksessaan hyvin yksityiskohtaisesti jääkäreiden Saksassa annetusta koulutuksesta.⁴³

Kapteeni Seppo Haarion diplomityö "*Jääkäreiden toimittama "Suomalainen sotilaskäsikirja" ja sen merkitys itsenäisen Suomen Puolustusvoimille*" (1981) on kattava kuvaus ensimmäisistä suomalaisista oppaista. Haario toteutti tutkimuksensa primäärilähteistä Saksassa ja hänen työtään voidaan pitää tarkkana kuvauksena käännoistyöstä. Suomalainen sotilaskäsikirja käsit-

⁴⁰ Liimatta, Hannu: *Ulkomaalaisista esikuvista kohti omaperäisempiä ratkaisuja; Itsenäisen Suomen jalkaväkitaktiikan kehittämisen neljä ensimmäistä vuosikymmentä*, MPKK julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 29, 2018, Edita Publishing Oy, ISBN 97-951-25-3053-3 (pdf)

⁴¹ Hollanti, Juha: *Alivoimaisen taktiikka; Suomalaisen taktisen ajattelun tarkastelu*, MPKK, Puna Musta Oy, Tampere 2019, ISBN 978-951-25-3112-7 (pdf)

⁴² Sjöblom, Max: *Vuorovaikutusta Pohjanlahden yli, Ruotsalaisvaikutuksen välittyminen suomalaiseen sotataitoon ennen talvisotaa*, MPKK, Juvenes Print, Tampere 2018, ISBN 978-951-28-3015-1

⁴³ Lauerma, Matti: *Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27, Vaiheet ja vaikutus*, WSOY, Porvoo 1966

tää viiden kirjan sarjan, joka on suora käännös saksalaisista oppaista suomeksi. Saksalaista taktiikkaa sivuavia diplomitoita on useita. On myös olemassa useita diplomitoita, joissa on viittauksia saksalaiseen taktiikkaan.⁴⁴

Tutkimuksessani aion tarkastella lähdemateriaalia kriittisesti ja pyrkiä luotettavaan lopputulokseen. Tutkimuskritiikin tarkoituksena on edistää tutkittavaa alaa sekä kehittää tutkimustyötä. Kritisointi tulee olla linjassa työn tutkimuksellisen arvon kanssa ja sille on oltava perusteet. Tutkimuksessa ei saa ilmetä epämääräisiä yleistyksiä. Tutkimuskritiikin pohjana tulee olla tutkimusmetodille ominaiset perinteet ja metodin on sovelluttava tutkittavalle ilmiölle. Tutkimustyön tekemisessä on myös noudatettava hyvää tutkimuskäytäntöä. Hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää esimerkiksi, että tutkimukseen osallistuvilta tutkittavilta saadaan tutkimukseen lupa ja tutkittavien tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Tapaus- ja henkilöhistorian tutkimuksissa tämä on osoittautunut haasteelliseksi. Hyvää tutkimuskäytäntöä noudatettaessa on syytä tarkastella tutkimuksen eettistä näkökulmaa. Tutkittavan ilmiön tai asian tutkimisen syy täytyy pystyä perustelevaan, jotta tutkimus saisi eettisen oikeutuksen. Eettinen näkökulma ohjaa myös tutkimuksen analysointia ja tulosten raportointia. Tutkijan on pystyttävä esittämään kattavasti, miten ja millä keinoin tutkimuksen tulokset on saatu.^{45 46}

Tutkimuskritiikki pyrkii pohjimmiltaan selvittämään, onko tutkimus luotettava. Mittareina voidaan käyttää validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetilla voidaan ilmaista mittausmenetelmän käyttökelpoisuus eli sitä, voidaanko kyseisellä mittarilla mitata haluttua tutkimuksen ominaisuutta. Tutkimus on validi silloin, kun tutkimuksen kysymykset ovat oikein määritelty ja kohderyhmä on oikea. Menetelmä on valittava halutun tiedon ja tuloksen perusteella. Joskus validius määräytyy tutkijoiden keskuudessa vallitsevan yleisen mielipiteen perusteella. Jotkut mittarit ovat yksinkertaisesti vaan sovittu käytettäväksi tietynlaisille käsitteille. Jos validiteetti puuttuu, tutkimus on arvoton. Näin voi käydä esimerkiksi tutkimuksen ajautuessa sivuun itse tutkimusongelmasta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan mittauksen mittarin luotettavuutta ja tuloksen toistettavuutta. Tutkimuksen on siis oltava toistettavissa, ei sattumanvarainen. Toistettavissa oleva mittaus on reliabeli. Tilasto-ohjelmat määrittävät reliabiliteetin automaattisesti mittausvirheen arvioinniksi. Jos reliabiliteetti on alhainen, voi syyksi paljastua mittarin tulkintaongelmat tai mittavälineen virheellisyydestä tutkimukseen nähden. Tutkimus ei ole välttämättä arvoton tai virheellinen, vaikka reliabiliteetti olisikin alhainen. Toistettavuuden epäonnistumiseen saattaa vaikuttaa esimerkiksi haastattelutilanteen tulkinnanvaraiset

⁴⁴ Haario, Seppo: *"Jääkäreiden toimittama "Suomalainen sotilaskäsikirja" ja sen merkitys itsenäisen Suomen Puolustusvoimille"*, diplomityö MSL36/1430, (1981)

⁴⁵ Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5., uud. laitos.). Helsinki: Tammi ISBN 978-04-0011-8

⁴⁶ Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.: *a. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. 2006, Luettu 12.8.2020 [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html]

kysymykset ja haastateltavan unohdukset. Tutkimusmenetelmän osalta voidaan periaatteessa päätyä tulokseen, jossa tutkimustulos ei ole validi, mutta sen reliabelius täyttyy. Tällöin voidaan saada mielenkiintoisia tutkimustuloksia, jotka eivät vastaa alkuperäistä tutkimusongelmaa.^{47 48 49 50}

Tutkimuksen luotettavuuden pyrin toteuttamaan varmentamalla havaitsemani uuden tiedon useamman eri lähdemateriaalin kautta. Tavoitteenani on pyrkiä vastaamaan tutkimuskysymyksiin mahdollisimman kattavasti ja useisiin eri lähdemateriaaleihin viitaten. Luotettavuutta tukee perusteltu tutkimusmenetelmä sekä aineistonkeruumenetelmät. Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa pyrin tulkitsemaan aineistoa ja kehittää näkökulmia mahdollisimman objektiivisesti.

⁴⁷ Tilastokeskus.: *Validiteetti*. Luettu 12.8.2020 [<https://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>]

⁴⁸ Hiltunen, L.: *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Graduryhmä, Jyväskylän yliopisto. 2009 Luettu 12.8.2020 [http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf]

⁴⁹ Tilastokeskus.: *Reliabiliteetti* 12.8.2020 [<https://www.stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>]

⁵⁰ Hiltunen, L.: *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Graduryhmä, Jyväskylän yliopisto. 2009, Luettu 12.8.2020 [http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf]

2. SAKSALAINEN KOULUTUS PERUSTANA SUOMALAISILLE JÄÄKÄREILLE

Tässä tutkimuksen kappaleessa esittelen yhtenä kanavana jääkäri liikkeen, koska jääkäri liikkeen kautta saksalainen sotilastaito ja taktiikka jalkautuivat Suomeen. Jääkäri liikkeen tavoitteena oli saada sotilaallinen koulutus tulevaan Suomen armeijaan. Jääkäri liikkeen perusta nojaa venäläisten toteuttamiin sortokausiin 1900-luvun vaihteessa sekä aikakauteen ensimmäisen vuosikymmenen lopusta itsenäisyytemme alkuun. Suomalaiset olivat nauttineet lähes sadan vuoden ajan erityisasemastaan tsaarinvaltaisen Venäjän alamaisena. Useammassa lähteessä todetaan että, tähän aikajaksoon kuului kansallisromantiikanherääminen ja suomalaisen aatteen sekä identiteetin kehittyminen. Erityisasema oli saatu Ruotsin hävittyä sodan Venäjälle 1809 ja Aleksanteri I oli omalla vakuutuksellaan tehnyt Suomesta perustuslaillisen suuruhtinaskunnan. Hänen jälkeensä seuranneet tsaarit olivat jatkaneet Suomen erityisasemaa aina Aleksanteri III kuolemaan asti. Historialähteiden mukaan Aleksanteri III kuoli marraskuussa 1894 ja hänen poikansa perintöruhtinas Nikolai II peri yksinvaltiuden Venäjästä sekä myös Suomen suuruhtinaskunnan. Nikolai II hallituskautta leimasi jäykkä vanhoillisuus ja valtaa saivat kansallismieliset piirit. Kansallismielinen valtionjohto halusi venäläistää Suomen ja tämä prosessi merkitsi Suomen autonomian hävittämistä. Lähteissä *Suomen historian pikkujättiläinen* ja *Suomen historia; Maa ja kansa kautta aikojen* mainitaan, että helmikuun manifesti 1899 horjutti pahoin Suomen autonomiaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa itse omaan lainsäädäntöön. Uudistuksissa lakkautettiin Suomen sotalaitos ja suomalaiset saatettiin Venäjän asevelvollisuuslain alaisiksi. Suomalaiset eivät hyväksyneet asevelvollisuuslakia ja osittivat sitä vastaan mieltä sekä vastustivat Venäläisten järjestämiä kutsuntoja. Suomen kenraalikuvernööriksi oli nimitetty kenraaliluutnantti Nikolai Bobrikov vuonna 1898. Marko Paavilaisen mukaan teoksessa *Suomen Jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko*, että Bobrikov sai Nikolai II laajat valtuudet kaikenlaisen niskuroinnin kitkemiseksi. Näitä keisarin suomia valtuuksia Bobrikov käytti suomalaisia kohtaan yhtenäistämispolitiikan ajatuksen mukaisesti. Toimet eivät tuottaneet tulosta suomalaisia kohtaan odotusten mukaisesti, vaan kääntyvät itseään vastaan. Paavilainen väittää, että skeptismi ja vastustus kasvoivat Venäjän järjestelmää vastaan suomalaisten keskuudessa ja ajoi suomalaiset epätoivoisiin toimiin, kuten Eugen Schaumanin toteuttamaan Bobrikovin murhaan. Venäjän ja Japanin (1904-1905) välinen sota johti lopulta Venäjän häviöön ja lopetti ensimmäisiksi sortovuosiksi kutsutun ajanjakson suurlakkoihin Venäjällä. ^{51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63}

⁵¹ *Suomen historian pikkujättiläinen*. WSOY 2003, WS Bookwell Oy 2003, ISBN 951-27365-1, s.445-448

⁵² Virrankoski, Pentti: *Suomen Historia; Maa ja kansa kautta aikojen*. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki, Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2012, ISBN 978-952-222-377-7, s.179

⁵³ Virrankoski, Pentti, (2012) s.160-161, 280

Ensimmäiset sortovuodet kylvivät suomalaisen aktivismin siemenen. Halveksunta ja viha syntyivät kaikkea venäläistä vastaan. Lakkoliikehdintä levisi läpi Venäjän ja Nikolai II joutui myöntymään poliittisiin uudistuksiin Venäjällä. Suomen osalta helmikuun manifestin toimeenpano keskeytyi ja soi suomalaisille hengähdystauon. Hengähdystauko ei kestänyt pitkään toisen sortokauden alkaessa Suomessa 1908. *Suomen historian pikkujättiläisessä* todetaan, että Venäjän panslavistinen poliittinen johto toteutti esittely muutoksia ministeriön esittelyjärjestelyistä keisarille, Nikolai II:lle. Järjestelymuutoksen takana oli Venäjän valtion lujuuden lisääminen. Suomen osalta tämä merkitsi vieraan vallan puuttumista peruslaeilla turvattuihin Suomen sisäisiin oikeuksiin. Hannulan mukaan teoksessa *Suomen vapaussodan historia*, protestointi ja aktivismi puhkesivat suomalaisten keskuudessa, kun todettiin rauhan olleen vain väliaikainen. Suomen, voisiko sanoa vanhoillinen, sen hetkinen poliittinen johto pyrki passiivisin toimin vaikuttamaan Venäläisten toimenpiteisiin. Teoksessa *Suomen Jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko* Paavilainen kertoo, että nuorisossa heräsi kuitenkin halu aktiivisempiin toimiin. Olivathan he eläneet suuriman osan nuoruudestaan Venäläisten sortotoimenpiteiden vaikutuspiirissä ja kasvaneet venäläisvastaisuuteen. Hannulan mukaan, sortokauden jatkuessa Suomen itsenäisyysajatus kasvoi kasvamistaan ja itsenäisyys tuntui ainoalta vaihtoehdolta irrottautua sortajan ikeestä.^{64 65 66}

Maailmansodan syttyessä syksyllä 1914 ja Suomeen julistettiin sotatila 1.8.1914. Venäjä ajautui Ensimmäisen maailmansodan pyörteisiin ja Saksan viholliseksi. Venäjän täytyi panostaa sotilaallisiin toimenpiteisiin ja valtion voimapotentialiaali oli valjastettava käyttöön. Toimenpi-

⁵⁴ *Suomen historian pikkujättiläinen*, s.540

⁵⁵ Kronlund, Jarl: *Suomen puolustuslaitos 1918-1939*, Puolustusvoimien rauhan ajan historia. WSOY:n graafiset laitokset, Porvoo 1988, ISBN 951-0-14799-0, s.26

⁵⁶ *Suomen historian pikkujättiläinen*, 543-544

⁵⁷ Virrankoski, Pentti, (2012), s.281-284

⁵⁸ Kronlund, J. (1988), s.26

⁵⁹ Elokuussa 1898 Nikolai II nimitti Suomen kenraalikuvernööriksi Nikolai Ivanovitš Bobrikovin. Hän oli syntynyt sotilaslääkärin poikana 1839 lähellä Pietaria, valmistunut upseeriksi 1858 ja neljä vuotta myöhemmin yleisesikuntaupseeriksi. Sotilasura eteni vauhdikkaasti ja hän oli tunnettu uuterasta työotteestaan. Suomen kenraalikuvernöörinä hän omaksui täysin rinnoin yhtenäistämisenpolitiikan - suomalaisten kannalta sortopolitiikan - periaatteissa hän meni pidemmälle kuin Pietarissa oleva keisarikunnan johto. Hänen työnsä jäi kesken, kun Eugen Schauman murhasi hänet kesäkuussa 1904.

⁶⁰ Eugen Schauman (1875-1904) oli ylioppilas ja myös suorittanut ylemmän hallintotutkinnon. Hän teki itsemurhan, kun oli ampunut Bobrikovin. Hän oli itsenäisyystaistelija, joka organisoi koko maata käsittävää ampu-maseuraliikettä, jonka avulla suomalaiset voisivat nousta sortajaa vastaan ase kädessä. Bobrikovin murhaa hän perusteli kirjeessään, niillä kaikilla laittomuuksilla mihin Bobrikov oli syyllistynyt. Kirjeessään hän myös tähdensi, että oli toiminut yksin, eikä kuulunut mihinkään salaliittoon.

⁶¹ Paavilainen, M., Kilpinen A., Pennanen J., Sihvo S., Talvitie J.K., Kärnä P., Kotomaa J., Lassila J., Manninen O., Sahi T., Määttä V., Valtonen v. Peltola J., Meinander H., Mure A., Hölttä N., Virta J., Skyttä J., Torkkeli J. & Welin J.: *Suomen Jääkärit, Itsenäisyytemme Kärkijoukko*. Jääkärisäätiö, Jelgavas Tipografia, Latvia 2019, ISBN 978-952-291-465-1, s. 17-21,

⁶² Virrankoski, Pentti (2012) s.282, 284

⁶³ *Suomen historian pikkujättiläinen*, s.553

⁶⁴ Paavilainen, M. (2019), s.12, 21

⁶⁵ *Suomen historian pikkujättiläinen*, s.568-569

⁶⁶ Hannula J.O.: *Suomen vapaussodan historia*, WSOY, Porvoo 1956, s.14

teet koskivat myös Suomea ja kun Nikolai II marraskuussa 1914 allekirjoittaessaan, siteeraten Hannulaa, "ohjelma Suomea koskevia lainsäädäntötoimenpiteitä ja toimia varten" koettiin ras-kaana Suomessa. Tämä säädös käytännössä aloitti viimeisten autonomian rippeiden hävittä-misen Suomesta. Jo tätä ennen yliopistoaktivistit näkivät sodan tarjoavan mahdollisuuden Suomen itsenäisyyden toteuttamiseksi. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvittiin omaa suomalaista sotilaallista voimaa, joka ajoi Suomen itsenäisyyden aatetta. Lähteessä *Suomen Jääkärit, Itse-näisyytemme kärkijoukko* kerrotaan, että Ostrabotnialle kokoontui lokakuun 20 päivän iltana eri ylioppilaskunnista aktivistien edustusto pohtimaan Suomen tilannetta. Kokouksen päivämäärä vaihtelee lähteiden mukaan, joko kokous pidettiin 20⁶⁷ päivänä tai 27⁶⁸ päivänä⁶⁹. Tätä hetkeä voidaan pitää Jääkäri liikkeen toiminnan syntyhetkenä. Itsenäisyys oli saavutettava voimakkein ja tuleva "kansanarmeija" oli koulutettava ulkomailla. Teoksessa *Jääkärit 1918, Valkoisen armeijan sotilasjohtajat* todetaan, että tunnusteluita oli tehty jo aikaisemmin Ruot-sin suuntaan ruotsalaisten aktivistien kautta. Vaihtoehtoina olivat myös Tanska ja Saksa Kronlundin mukaan teoksessa *Suomen puolustuslaitos 1918-1939*. Ruotsissa saatavaan koulu-tukseen oli suhtauduttu nihkeästi. Ruotsilla ei ollut halua ajautua maailmansotaan mukaan. Muiden vaihtoehtojen sulkeutuessa pois, ainoaksi vaihtoehdoksi mahdollisesta Suomen kan-sanarmeijan koulutuspaikasta jäi ainoastaan Saksa. Valtiona Saksa valikoitui myös käytännöl-lisistä syistä mahdolliseksi koulutuspaikaksi. Suomalaisilla akateemisilla piireillä oli jo val-miiksi monipuoliset yhteydet Saksaan ja saksan kieli oli yliopisto opetuksessa käytettävistä kielistä yleisin. Moni akateeminen opiskelija omasikin saksan kielen taidon. ^{70 71 72 7374 75}

Ylioppilasaktivistit valitsivat keskuudestaan kaksi ylioppilasta tiedustelemaan saksalaisilta, joskaan tämä valinta ei tapahtunut yksimielisesti. Lähteen *Jääkärit 1918, Valkoisen armeijan sotilasjohtajat* mukaan heräsi kysymys, voisivatko saksalaiset antaa suomalaisille sotilaskou-lutusta ja aseita sekä räjähdysaineita suomalaisille aktivisteille. Sotilaskoulutus oli määritelty koskemaan noin 150 ylioppilasta. Bertel Paulig ja Walter Horn asetettiin kirjelmän laatijoiksi. Nämä kaksi ylioppilasta valikoituivat perhesuhteidensa vuoksi tehtävään. Teoksessa *Suomen*

⁶⁷ *Jääkärien elämäntyö, Itsenäisyyden puolesta*. Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry, kolmas korjattu painos, Bulbus Oy Helsinki 2017, ISBN 978-952-99398-4-8, s.7

⁶⁸ Suomalainen J, Sundvall J, Olsoni E, Jaatinen A: *Suomen Jääkärit, Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin*. I osa, toinen painos, Osakeyhtiö Sotakuvia, Osakeyhtiö Kuopion Uusi Kirjapaino, Kuopio 1933 s. 48-51

⁶⁹ Kokous pidettiin Ostrabotniassa, mutta ajankohta vaihtelee eri lähteiden mukaan. Suomen Jääkärit, elämä ja toiminta mainitsee kokouspäiväksi 27 marraskuuta. Jääkärien elämäntyö ja Suomen Jääkärit, itsenäisyytemme kärkijoukko sekä *Jääkärit 1918, Valkoisen armeijan sotilasjohtajat*, mainitsevat kokouspäiväksi 20 marraskuuta. Oletan että oikea päivämäärä oli 20 marraskuuta, koska myös Lacman mainitsee omassa teoksessaan Suomen vai Saksan puolesta hyvin seikkaperäisesti kokouksen.

⁷⁰ Kilpinen A. (2019), s.37

⁷¹ Hannula J.O. (1956) s.15-16

⁷² Kilpinen A. (2019), s.37

⁷³ Pennanen J. (2019), s.40

⁷⁴ Kemppi Jarkko & Mattila Jukka I. (2018), *Jääkärit 1918, Valkoisen armeijan sotilasjohtajat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2018, Livonia Print, Riika 2018, ISBN 978-952-222-949-6 s.16

⁷⁵ Kronlund, J. (1988) s.27

Jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko Paavilainen mainitsee, että kumpikin heistä omasivat saksankielisen perhetaustan ja sen kautta he kykenivät ilmaisemaan suomalaisten ylioppilas-aktivistien tahdon saksaksi kuulijoilleen. Paulig ja Horn matkustivat Tukholmaan tiedustel-lakseen Saksan mahdollista tukea suomalaisten aktivistien halulle. Kykenisikö Saksa autta-maan suomalaisia kansan itsenäisyyden tavoittelussa ja tukemaan heitä tämän jalon aatteen mukaisesti. Pauligin ja Hornin saapuivat Tukholmaan 3.12.1914 ja ottivat yhteyttä saapumi-sensa jälkeen kreivi Manerheimiin. Kreivi Mannerheim otti heidät vastaan, mutta katsoi, että ei voinut auttaa heitä, vaan ohjasi heidät ottamaan yhteyttä dosentti Herman Gummerukseen. Lacmanin mukaan, Gummerus oli juuri saapunut tapaamisesta Berliinistä päivällä 5.12.1914, ottaessaan vastaan kaksi nuorta innokasta aktivistia samana iltana kreivi Mannerheimin asun-nossa. Artikkelissaan "Finnish Independence as a German First World War project" Kessel-ring esittää, että tapaaminen olisi ollut vasta seuraavana päivänä Gummeruksen saapumisesta eli 6.12.1914. Suomalaisten jääkäritutkijoiden teoksissa päiväksi on mainittu viides joulukuu-ta. Todennäköinen päivä tapaamiselle oli 5 päivä joulukuuta. Valter Horn mainitsee viidennen päivän omissa muistiinpanoissaan ja kuudentena päivän aamuna hän kävi Pauligin kanssa laatimassa luonnoksen koulutusmahdollisuuksista saksalaisille Gummeruksen asunnossa.^{76 77}

78 79 80 81 82

Yllätys oli Pauligille ja Hornille melkoinen, kun Gummerus kertoi, että Berliinissä toimi 16-henkinen suomalaiskomitea, jota kutsuttiin Wetterhoffin komiteaksi. Tällä komitealla oli ta-voitteena ottaa yhteyttä suomalaisiin aktivisteihin. *Suomen vapaussodan historiassa* kerro-taan, että varatuomari Adolf Fredrik Wetterhoff oli vannoutunut Saksassa asuva Suomen isänmaanystävä. Kati Mustola kuvaa Wetterhoffin henkilöhistoriaa ja toimiaan Jääkäri liik-keen hyväksi artikkelissaan "Friz Wetterhoff", teoksessa "*Sateenkaari-Suomi, Seksuaali- ja sukupuoli vähemmistöjen historiaa*". Hän kirjoittaa artikkelissaan, että Wetterhoff oli alkujaan hämeenlinnalainen ja omai saksalaiset sukujuuret. Wetterhoff oli opiskellut Saksassa 1900-luvun alussa ja suorittanut Suomessa oikeustutkinnon 1910. Suomessa hän toimi Hämeenlin-nan kaupunginviskaalina ja omisti myös asianajotoimiston. Vaiherikkaiden Suomen vuosien jälkeen hän muutti Saksaan 1913, todennäköisesti pakoon sotkettuaan raha-asiansa. Saksasta Wetterhoff tunsu monia vaikutusvaltaisia johtavia saksalaisia. Näiden kanavien kautta hän

⁷⁶ Lackman Matti: *Suomen vai Saksan puolesta?*. Jääkäreiden tuntematon historia, Otavan kirjapaino OY 2000, ISBN 951-1-16158-X, s.72

⁷⁷ Kilpinen A. (2019), s.56

⁷⁸ Lackman M. (2000), s.72

⁷⁹ FINLAND SUOMI 100, language, culture, history, toim. U.Tuomarila, I. Piechnic & B. Bíró, Kraków & Hel-sinki 2017, ISBN (e-book):978-83-949716-3-2, Artikkel: A.Kesselring, *Finnish Independence as a German First World War project*. s.375

⁸⁰ Horn, Valter: *Matka Tukholmaan jouluk. 2-17 P. 1914, Suomen Jääkärit, Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin.*, I osa, s.90-91

⁸¹ Kilpinen A. (2019), s.56-57

⁸² Lackman M. (2000) , s.74

kykeni vaikuttamaan jääkäri liikkeen organisoitiin. Syyskuussa 1914 Wetterhoff oli lähestynyt Saksan ulkoasianministeriötä ja esittänyt saksalaisten maihinnousua Suomeen sekä samanaikaista aktivistiliikkeen suorittamaa kansanousua. Saksalaisten mielestä Wetterhoffin ehdotuksella ei ollut toteuttamisen mahdollisuuksia, mutta se herätti ainakin Saksan poliittisen johdon huomion Suomeen ja sen mahdollisuuksiin Venäjän ja Saksan välisen strategian muutoksiin. Enckellin mukaan teoksessa *Jääkärien tarina* todetaan, että nuorissa aktivistien mielissä ei näkynyt strateginen kokonaisuus itärintamalla tai Saksan halu vaikuttaa Itämerellä sekä Venäjän tukeutumisalueilla. Heidän halunsa oli saattaa Suomi itsenäiseksi, omaksi valtioksi. Aktivistien näkökulmastaan ainoana vaihtoehtona oli saada tukea Saksalta oman agendansa mukaista tukea. Paulig ja Horn laativat ollessaan Tukholmassa, tohtori Gummeruksen kanssa muiden aktivistien valtuutuksella esityksen, joka toimitettiin Saksan sotaministeriölle sekä Saksan yleisesikunnalle^{83 84 85 86 87 88}.

Saksalaisten mielenkiinto Suomea kohtaan alkoi konkretisoitua ja Saksan sotaministeriön. Lacmanin mukaan yliesikunnan, amiraliteetin sekä ulkoasianministeriön edustajat kokoontuivat 26.1.1915. Saksalaiset päättivät kokouksessa tukea suomalaisia ja suostuivat antamaan sotilaallista koulutusta. Määriteltiin, että koulutus tulisi koskemaan 200 nuorukaista ja sen pituudeksi määritettiin noin neljä viikkoa. Saksalaiset myös liittivät päätökseensä perusteluita siitä millaisia ominaisuuksia tai sosiaalisia vaikuttimia suomalaisilla värvättyillä tulisi olla. Suomalaiset aktivistit ottivat Saksan päätöksen innostunein mielin vastaan ja ylioppilaspiireissä aloitettiin värväystoimenpiteet. Värväys toteutui helposti ylioppilaspiireistä ja varsinkin Uudellamaalla saavutettiin nopeasti tuloksia ja saatiin hankittua yli kuusikymmentä värvättyä. Ylivoimaisesti suurin osa lähtijöistä oli Helsingin yliopiston filosofisesta tiedekunnasta. Kemppi luettelee teoksessaan *Jääkärit 1918*, että lähtijöitä oli fyysis-matemaattisesta-, historiallis-kielitetieteellisestä ja maanviljelystälouden osastoista, sekä oikeustieteellisestä, lääketieteellisestä ja teologisesta tiedekunnasta. Värvättyjä oli myös edustettuina teknillisestä ja kauppatieteellisestä korkeakoulusta. Alkuperäisenä ajatuksena oli antaa sotilaskoulutusta vain ylioppilaille⁸⁹ ja tämä näkyy myös lähtijöiden koulutustaustassa kuten edellä on mainittu. Tämä ensimmäisten värvättyjen joukko siirtyi alkutalvesta 1915 Saksaan Pfadfinder-kurssille. Saksa-

⁸³ Lackman M. (2000) s.75

⁸⁴ Kilpinen A. (2019), s.57

⁸⁵ Hannula J.O.(1956) s.16

⁸⁶ Mustola Kati & Pakkanen Johanna: *Sateenkaari-Suomi, Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. LIKE, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2007, ISBN 978-952-471-942-1, s. 232-233

⁸⁷ Enckell, Olof: *Jääkärien tarina*, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1956, s.40-41

⁸⁸ Kemppi J. (2018), s.17

⁸⁹ Kemppi J. (2018), s.s.19

laiset johtohahmot päättivät, että heistä tulisi muodostumaan runko tulevalle Jääkäripataljoona 27:lle.^{90 91 92 93}

2.1. Pfadfinder-kurssi taistelutekniikan ja taktiikan ensiaskeleina

Pfadfinder-kurssin toteuttamispäätöksen synnyttyä Saksassa, innokkaimmat värvätyt matkustivat Saksaan lähes heti tuleen koulutus päätöksen jälkeen omien passiensa turvin. Saksaan saapui ensimmäisenä tulevana jääkärinä, eläinlääkintätieteen kandidaatti Georg Öhman jo tammikuun lopulla ja sai kunnianimen "Jäger Eins" varhaisen tulonsa vuoksi. Teoksessaan *Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27* Lauerma kertoo, että suurin osa värvätyistä saapui Saksaan helmikuun lopun ja maaliskuun aikana. Suurimmillaan Pfadfinder-kurssin vahvuus käsitti 189⁹⁴ tai 183⁹⁵ suomalaista lähteestä riippuen, Hersalo Niilo tosin mainitsee teoksessaan *Suojeluskuntain historia I*, että kurssin kirjoihin olisi merkitty 182 osallistujaa. Kurssin todellisen luonteen salaamiseksi saksalliset olivat nimenneet Pfadfinder-kurssin Feldmeister- kurssiksi eli partiolaiskurssiksi. Lauerman mukaan kurssia kutsuttiin virallisesti nimellä "Pfadfinder-Kursus Lockstedter Lager" ("Lockstedin leirin partiolaiskurssi"). Saksankielinen sana pfadfinder merkitsee suomeksi polun, tien tai uran löytäjää. Kurssin mukaisesti ja kuten aiemmin mainitun salaamisen vuoksi suomalaiset kurssilaiset puettiin saksalaiseen ns. partiolaispukuun.^{96 97 98 99 100 101}

Jääkärikenraali Viljo (Wiljo) Einar Tuompo kuvailee partiolaispukua teoksessaan *Suomen Jääkärit, Muistelmia harjoituskentiltä ja rintamalta* seuraavalla tavalla:

" Puku oli englantilaismallinen, harmaa partiopoikapuku: harmaa takki, polvihousut, vihreät säärystimet ja sotilaskengät, vihreä hattu, jonka oikea reuna oli ylöspäin käännetty, vyötäisillä vaalea nahkavyö. Päällystakkina oli väljä, vihreä vaippa. Takin kauluksessa numero 1 tai 2, komppanian mukaan, - joukko oli nimittäin jaettu kahteen komppaniaan.

Tuntui vähän oudolta pukea tuollainen puku päälle. Olihan joukossa jo ikämiehiäkin, arvossa pidettyjä herrasmiehiä, olihan sellaisiakin, jolle tämä maailman suloisuus oli luonut hyvin-

⁹⁰ Lackman M. (2000) s.82-83

⁹¹ Kilpinen A. (2019), s.59-60

⁹² Hannula J.O (1956) s.18

⁹³ Kemppi J. (2018), s.s.19

⁹⁴ Kilpinen A. (2019), s.61 ja Lauerma M (1966), s.111

⁹⁵ Hannula J.O. (1956) s.18

⁹⁶ Kilpinen A. (2019), s.61

⁹⁷ Kemppi J. (2018), s.23

⁹⁸ Hannula J.O. (1956) s.18

⁹⁹ Lauerma, M. (1966) s. 95, 127

¹⁰⁰ Hersalo, N.V: *Suojeluskuntain Historia I*. Puolustustahtoinen kansa, Muinaisitsenäisyydestä valtiolliseen riippumattomuuteen, Kustantaja Hata OY, Lahden Kirjapaino- ja Sanomalehti-osakeyhtiö, Lahti 1955, s.115

¹⁰¹ Enckell, O. (1956) s.65

voipaisen miehen mahtavan ulkomuodon. Noissa Pfadfinder-puvuissaan näyttivät he vuosikymmenen nuortuneilta."¹⁰²

Aktivisteille järjestetyn kurssin luonteen vuoksi suomalaisten oikeudellinen asema ei ollut sama, kuin Saksan armeijalla. Hannula toteaa teoksessaan, että heitä kohdeltiin samalla tavalla, kuin muita ulkomaalaisia siviilihenkilöitä, jotka olivat Saksassa. Kurssi toimeenpantiin ja koulutettiin Lockstedter Lagerin koulutuskeskuksessa Holstenissa, joka oli yksi suurimmista Saksassa sijaitsevista harjoitusalueista. Suomalaisten kurssin luonne pidettiin myös Lockstedissa salaisena ja suomalaisten kasarmit eristettiin muista koulutettavista joukoista piikkilankaestein. Vaikka suomalaisten oloa pyrittiin peittelemään, Lauerman mukaan herättivät he olollaan huomiota leirin ympäristön asukkaiden silmissä. Partiopukujen taakse oli kätkeytynyt vanhempia henkilöitä, kuten Tuompo kuvasi edellä lainatussa tekstissä. Saksalainen partioliike oli vahvasti mukana suomalaisten Pfadfinder-kurssilla ja kurssin johtajaksi oli valittu majuri Maximilian Bayer. Hän oli toiminut vuosia Saksan partiopoikaliikkeen johtajana. Majuri Maximilian Bayeria ja hänen vaikutustaan saksalaisen taktiikan kanavana suomalaisille tarkastellaan tarkemmin tutkimukseni kohdassa 5.1. ^{103 104 105 106 107 108 109}

Pfadfinder-kurssin kestoksi oli Saksan sotaministeriö määrittänyt noin neljä viikkoa ja kurssiajan lyhyys sekä koulutettavien sivistyksen korkea taso asettivat vaatimuksia myös koulutettavalle henkilöstölle. Hannulan mukaan, majuri Bayerin lisäksi kurssin koulutushenkilöstö muodostui neljästä saksalaisesta upseerista. Lauerman kertoo majuri Bayerin mielipidettä olisi kysytty kouluttavien upseerien valintaan liittyen. Kolme valituista upseereista olivat aktiivipalveluksessa olevia kapteeneita ja yksi reserviupseeri. Kapteenit Knaths ja Bade olivat koulutukseltaan jalkaväkiupseereita ja Just sekä Heldt pioneeriupseereita. Kapteeni Heldt oli reserviupseeri ja ammatiltaan laivanrakennusinsinööri. Kouluttajina kurssilla toimi myös muita saksalaisia upseereita, aliupseereita ja reserviläisiä. Suurimmalla osalla pfadfinder-kurssin kouluttajista oli kokemusta Ensimmäisestä maailmansodasta ja he myös kertoivat avoimesti kokemuksistaan, kuten aliupseeri Rath jakoi mielellään omia kokemuksiaan Tannebergin taistelusta, Tuompon kertoman mukaan. ^{110 111 112 113}

¹⁰² Tuompo, Wiljo Einar: *Suomen Jääkärit, Muistelmia harjoituskentältä ja rintamalta*. 3.p. K.J.Gummerus osakeyhtiö, Jyväskylä 1918, s.22

¹⁰³ Hannula J.O (1956) s.18

¹⁰⁴ Pennanen, J. (2019), s.52

¹⁰⁵ Lauerma, M. (1966), s.117, 123

¹⁰⁶ Lauerma, Matti: *Jääkärien tie*, toim. Onttonen M & Vitikka H, WSOY, Porvoo 1984, s.34

¹⁰⁷ Tuompo, W. E.: *Suomen Jääkärit, Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin*. I osa, s.163

¹⁰⁸ Hersalo, N.V. (1955), s.115

¹⁰⁹ Enckell, O. (1956) s.70

¹¹⁰ Lauerma, M. (1966), s.116, 118

¹¹¹ Hannula J.O. (1956) s.19

Koulutettavana joukkona pfafinder-kurssilaiset olivat motivoituneita ja oppimisen halu oli voimakas kurssin lyhyiden takia. Alkuperäisen suunnitelman mukaan kurssin piti kestää vain neljästä kuuteen viikkoa, joka oli ilmoitettu suomalaisille aktivisteille. Koulutuskielenä toimi saksa ja kieli oli monelle kurssilaiselle tuttu muiden opiskeluiden kautta ja enemmistönä olivat ylioppilaat tai jo valmiiksi yliopistollisen tutkinnon suorittaneet. Useassa lähteessä todetaan saksan kielen tuottaneen haasteita ainakin pfafinder koulutuksen alussa. Kurssilaisille annettava koulutuksen tavoitteet oli päätetty 26. tammikuuta pidetyssä kokouksessa ja vaatimuksissa oli määritelty sotilaskoulutuksen tavoitteet, mutta myös aatteellisen kasvatuksen päämäärä. Usean lähteen mukaan suomalaiset tuli tutustuttaa Saksan korkeaan kulttuuritasoon sekä sotilaalliseen vahvuuteen ja myös valmistaa heidät sotilaalliseen toimintaan. Sotilaskoulutuksen tavoitteena oli kouluttaa suomalaisille jalkaväen tiedustelu- ja varmistustoiminta, kenttälainnoittaminen, rautateiden ja erilaisten rakenteiden sekä satamalaitteiden ja laivojen tuhoaminen, sissisota ja viimeisenä huomiona, että muodollista koulutusta tulisi antaa mahdollisimman vähän. Annettava koulutus muodostui alussa kuitenkin muodollisesta koulutuksesta, kuten sulkeisharjoituksista ja aseenkäsittelystä.^{114 115 116 117 118 119}

Viljo Tuompo kuvasi ensimmäisiä hetkiä muodollisesta muisteluissaan asekoulutuksesta seuraavasti:

" Jo parin päivän kuluttua ensimmäisten saapumisesta jaettiin miehille kiväärit, venäläiset sotilaskiväärit, ja kivääriharjoitukset alkoivat.

*- Das Gewher über! - Gewher ab! - Se komento kuului aamusta iltaan ja raskaitten kiväärien käsittely alkoi tuntua tottumattomissa käsivarsissa."*¹²⁰

Kaikki koulutus ei ollut vain muodollista koulutusta ja jo alusta alkaen kurssilaisten itseopiskelu oli aktiivista ja osalle pfafindereista se sujui kohtalaisen ongelmitta saksaksi. Hersalon kertoman mukaan itseopiskelun lisäksi harjoitteluun kuului jalkaväki-, konekivääri ja pioneeriopetusta. Olennaisena osana koulutukseen kuului myös marssikoulutus ja ampumakoulutus. Pfafinder kurssilaisten saama opetus poikkesi tavallisesta saksalaisille joukoille annettavasta koulutuksesta koulutusajan niukkuudesta johtuen. Koulutus annettiin epätavallisessa järjes-

¹¹² Tuompo, W.E. (1918), s. 26-29

¹¹³ Lackman M. (2000), s.210

¹¹⁴ Pennanen J & Kilpinen A. (2019), s.40, 59, 63

¹¹⁵ Tuompo, W.E. (1918), s. 23

¹¹⁶ Hersalo, N.V. (1955), s.115

¹¹⁷ Tuompo W.E.: *Suomen Jääkärit, Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin*. I osa, s.160

¹¹⁸ Lauerma, M. (1966), s.132

¹¹⁹ Sihvo, Aarne: *Kolmasti komennettuna*. Muistelmia Saksan matkoiltani, K.J.Gummerus OY, Jyväskylä 1918, s.18

¹²⁰ Tuompo, W.E. (1918), s. 23

tyksessä normaalin saksalaisen koulutuksen sijaan. Lauerman mukaan saksalaiset kouluttajat kouluttivat sitä, minkä hallitsivat parhaiten. Lähteestä *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta* voi todeta, että jalkaväkikoulutusta annettiin paljon. Olihan kurssille valikoitunut kaksi saksalaista jalkaväenupseeria, kuten aiemmin on mainittu. Suomalaisille koulutettiin hyökkäystaistelu sekä puolustus. Edellä mainittu lähde kertoo koulutukseen kuuluneen pistimen käytön ja uutena aseena käsikranaatit. Suomalaisten mielestä mielenkiintoisin osa jalkaväen koulutuksesta saatiin konekiväärin koulutuksessa, jotka tulivat harjoitteluun mukaan huhtikuussa 1915. Harjoituksia täydennettiin kasarmiympäristön muodollisen koulutuksen lisäksi myös läheisellä harjoitusalueella taisteluharjoituksin. Tuompon muistelmien mukaan taisteluharjoituspäivinä saivat kehittyneimmät kurssilaiset johtamaan ryhmää, joukkuetta tai komppaniaa.

121 122 123 124 125 126 127

Kasarmien ulkopuolella tehtyyn harjoitteluun kuului marssikoulutusta, jota voidaan todeta olleen ohjelmassa kohtalaisen paljon. Marssit olivat pitkiä ja etenivät nousujohteisesti. Ensimmäisestä maailmansodasta saadut kokemukset ja näiden pohjalta tehdyt uudet taistelutekniset ratkaisut kuuluivat myös kurssilaisten opetukseen. Lauerman teoksessa mainitaan kenttälainnoitustöistä, jotka olivat erittäin suuressa roolissa saksalaisten saamien länsirintaman kokemusten myötä. Kenttälainnoitteiden rakennustöitä myös koulutettiin pfafinderille, kuulivathan ne kaikkien saksalaisten joukkojen opetusohjelmiin. Pioneerikoulutus muodostui piikkilankaesteiden, siltojen ja erilaisten hävitystöiden tekemisestä. Hävitystyöt ja sabotööri-toiminta kuuluivat yhtenä vaatimuksena sissikoulutukseen, mitä oli määritelty tammikuun kokouksessa Saksassa. Lauerma toteaa, että loppujen lopuksi sissikoulutus jäi vähemmälle, mutta uutena tavoitteena oli antaa jokaiselle pfafinderille pioneerikoulutus.^{128 129 130 131 132}

Suomalaisten saama sotilaskoulutus pfafinder-kurssilla painottui käytännöllisten aiheiden kouluttamiseen suurimalta osin, mutta ohella annettiin myös teoreettista opetusta. Kirjasta *Jääkärien tarina* voidaan päätellä, että teoreettisen opetuksen painopiste oli taktiikassa, lainnoitusopissa, huolto- ja etappitehtävissä. Teoreettinen opetus koostui luennoista ja piirrettä-

¹²¹ Hersalo, N.V. (1955), s.115 - 116

¹²² Kemppi J. (2018), s.24

¹²³ Enckell, O. (1956) s.76

¹²⁴ Lauerma M. (1966), s.135

¹²⁵ Kilkki P., Kuosa T. & Viljanen T.V.: *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta, 1779-1979*. Julkaisijat: Jääkäriliitto ry, Kadettikunta ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Upseeriliitto ry, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Joensuu 1978, ISBN 951-99172-9-2, s.78

¹²⁶ Tuompo W.E. (1918), s. 40, 42-43

¹²⁷ Pennanen J. (2019), s.183

¹²⁸ Kilpinen A. (2019), s.158

¹²⁹ Lauerma M. (1966), s.138

¹³⁰ Viljanen T.V. (1978), s.78

¹³¹ Enckell O. (1956) s.76

¹³² Lauerma M.(1966), s.138

vistä harjoitteista sekä kirjoitustehtävistä. Opettajina taktiikassa ja muissa teoreettisissa aiheissa toimivat saksalaiset kurssille sijoitetut opettajat. Opetusta tuki myös vapaa-ajan tiloihin koottu runsas valikoima sotilaskirjallisuutta. Taktiikan perustaa opiskeltiin Erich Immanuelin Taktiikan käsikirjasta "Handbuch der Taktik". Kirjassa oli taktiset periaatteet myös sidottu käytännön esimerkkeihin.^{133 134 135}

Majuri Bayer kannusti myös suomalaisia lukemaan ja opiskelemaan sotilasasioita kirjallisuudesta, kuten Tuompo kuvaa:

" - >> *Tutkikaa te sotilaskirjojanne! Te ette tiedä milloin niiden oppia tarvitsette!* <<- *sanoi majuri Bayer usein!*"¹³⁶

Kirjallisuuteen tutustuminen tapahtui ripeästi. Lauerma toteaaakin, että viimeistenkin osalta kirjallisuuteen tutustuminen alkoi huhtikuussa, kun alustavat päätökset kurssin laajentamisesta oli tullut harkintaan. Pfadfindereille järjestettiin kouluttajakoulutusta ja tämä painottui ohjesääntöjen ulkoa oppimisena. Kurssilaiset joutuivat lukemaan toisilleen saksankielisiä ohjesääntöjä. Kurssin loppua kohden tätä koulutusta tehostettiin sisäpalveluksen ja sulkeisjärjestyksen opettamisella. Pfadfinder kurssin lopulla taktillinen opetus laajeni käsittäen useampi-päiväisiä sotapelejä ja loppuhuipennuksena vaativa sotaharjoitus. Tässä harjoituksessa suomalaiset komensivat saksalaisia merijalkaväen sotilaita. Virkistystoiminnalla pyrittiin tutustuttaa suomalaiset " Saksan korkeaan kulttuuritasoon". Tämä lauselmä oli myös liitetty kurssin läpiviemisen vaatimuksiin. Useista lähteistä voidaan todeta, että todellisuudessa retkiä järjestettiin vain muutamia. Nämä retket tehtiin Kieliin ja Hampuriin. Suomalaiset pitivät retkiä kuitenkin mielekkäinä piristykseenä kasarmin yksitoikkoiseen elämään verrattuna.^{137 138 139}

Pfadfinder kurssi oli alun perin tarkoitettu neljän tai kuuden viikon mittaiseksi kokonaisuudeksi, jossa olisi koulutettu suomalaisia itsenäisyystaistelijoita tiedustelijoiksi ja sabotööreiksi saksalaisten mahdollista mairinnousua varten. Kurssin kestoa kuitenkin pidennettiin useissa eri osissa, joka lisäsi kurssilaisten epätietoisuutta omasta tulevaisuudestaan, kuten Sihvo muistelee omassa muistelmateoksessaan *Kolmasti komennettuna*. Lisäksi kotimaasta kantautuneet huhut kertoivat, että suomalaisten pfadfinderien nimet olisivat santarmien eli venäläisten poliisivoimien tiedossa. Koulutuksen luonne Saksassa muuttui sen mukaan, kun neuvotellut kurssin laajentamisesta etenivät. Saksalaiset olivat valmiita keskeyttämään koulutuksen

¹³³ Enckell O.(1956) s.76

¹³⁴ Pennanen J. (2019), s.182 - 183

¹³⁵ Lauerma M. (1966), s.135

¹³⁶ Tuompo W.E. (1918), s. 39

¹³⁷ Lauerma M. (1966), s.141,145

¹³⁸ Kilpinen A. & Pennanen J. (2019), s.58, 184

¹³⁹ Tuompo W.E: *Suomen Jääkärit I*, s.163

kesällä 1915, mutta Wetterhoffin ponnistelut sekä valtioneuvos Edvard Hjeltin vierailu Saksan ulkoministeriössä Kööpenhaminassa vakuuttivat saksalaiset. *Suojeluskuntain historia I:ssä* Hersalo kertoo, että Hjelt vakuutti saksalaisille, että myös Suomen sivistyneistö hyväksyi pfadfinderien koulutuksen. Tätä kurssilaisille näkymätöntä työtä teki myös majuri Bayer suomalaisten hyväksi. Ainoana näkyvänä elementtinä pfadfindereille oli majuri Bayerin pitkät poissaolot Berliinissä. ^{140 141 142 143 144 145}

Preussin keisari Wilhelm allekirjoitti päätöksen elokuun 28.¹⁴⁶ päivänä 1915 suomalaisten joukon laajentamiseksi. Enckellin mukaan Wetterhoffin ponnisteluiden kautta päätöksessä määriteltiin muodostettavan 2000 miehen vahvuinen pataljoona erikoisjoukkoineen. Samalla päätöksellä suomalaisten pfadfinderien vapaaehtoisjoukosta tuli muodollisesti osa Saksan armeijan sotilaita. Pfadfinder kurssi oli tullut päätökseen tämän myötä. Kronlund kertoo, että majuri Bayer saapui Lockstedin leirille elokuun 31 päivänä ja ilmoitti keisarin päätöksestä kurssilaisille. Ilmoitus otettiin ilolla vastaan suomalaisten keskuudessa. Suomalaisen armeijan konkreettinen luomistyö oli alkanut. Pfadfinderien kurssin päätöstilaisuus ja uuden koulutusjoukon perustaminen tapahtui juhlallisesti paraatitentillä 2 syyskuuta 1915. Samalla ylennettiin viimeisiä Pfadfindereitä, joka voidaan todeta teoksesta *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta..* Saksalaisten johtaman "Pfadfinder-Kursus Lockstedter Lager" oli kestänyt kuusi kuukautta helmikuun lopusta syyskuun alkuun 1915. Hyväksytysti sen oli läpäissyt 143 miestä. Heistä oli valikoitunut kuuden joukkueenjohtajan lisäksi 30 ryhmänjohtajaa sekä 30 ryhmän varajohtajaa. Tämä itsenäisen Suomen asiaa ajavan aktivistien joukko muodosti tulevan jääkärikoulutuksen kaaderin. Lauerma kuvailee, että koulutus oli ollut monipuolista ja antanut pfadfindereille tarpeelliset taidot apukouluttajien tehtävään. ^{147 148 149 150 151 152 153 154 155}

¹⁴⁰ Hannula J.O (1956) s.18

¹⁴¹ Tuompo W.E: *Suomen Jääkärit I.* s.163-166

¹⁴² Sihvo, Aarne, s.18

¹⁴³ Tuompo W.E. (1918), s. 38, 52

¹⁴⁴ Hersalo, N.V. (1955), s.118 -119

¹⁴⁵ Hannula J.O (1956), s.20-21

¹⁴⁶ Tuompo W.E. (1918), s. 55, Hannula väittää, että tämä päätös olisi allekirjoitettu 26.8.1915, useampi lähde pitää allekirjoituspäivänä 28 elokuuta (Lauerma, Hersalo, Kronlund)

¹⁴⁷ Kronlund, J.(1988) s.28

¹⁴⁸ Enckell O. (1956), s.95-108, 110

¹⁴⁹ Hannula J.O (1956), s.22

¹⁵⁰ Sihvo A. (1918) s.36-37

¹⁵¹ Tuompo W.E. (1918), s. 54-55

¹⁵² Kilpinen A. (2019), s.83, 89

¹⁵³ Viljanen T.V. (1978), s.78

¹⁵⁴ Kemppi J. (2018), s.28

¹⁵⁵ Lauerma M. (1966), s.179

2.2. Aselajiyttäryksen kehittyminen Lockstedin leirillä

Suomalaisten koulutus laajentui käsittämään pataljoonan kokoista joukkoa aselajijoukkoineen Lockstedin leirillä. Saksan sotaministeriö oli antanut käskyn 26 elokuuta 1915 pfdfinder-kurssin laajentamisesta ja uudelleen nimeämisestä. Harjoitusjoukon nimeksi tuli "Ausbildungstruppe Locksted", Lockstedin harjoitusjoukko. Perustamiskäskyssä oli vahvuudeksi määritelty 2000 sotilasta ja organisaatio muodostaisi vahvennetun suomalainen pataljoonan. Jääkärien tarinassa listataan, että pataljoonan tulisi koostua neljästä kiväärikomppaniasta, konekiväärikomppaniasta ja pioneerikomppaniasta. Organisaationmukainen määrävahvuinen pataljoona käsittäisi 1439 miestä. Tässä määrässä oli laskettuna myös joukkoon kuuluvat saksalaiset upseerit ja kouluttajat sekä jo Saksassa olevat pfdfinderit. Suomesta värvättyjen määrä tuli olla vähintään 1200 miestä. Suomessa järjestettiin suuri värväys välittömästi pataljoonan miesvahvuuden täydentämiseksi. *Suomen Jääkärit, itsenäisyytemme kärkijoukko*-teoksen mukaan värvätyiksi eivät riittäneet vain ylioppilaat, vaan värväystä kohdistettiin kaikkiin yhteiskuntaluokkiin. Tuleva suomalainen pataljoona tarvitsi lisäksi myös alipäällystää sekä miehistöä. Merkittävää osaa värväyksen johtamisessa ja järjestelyissä näytteli Kai Donner. Suomeen rakentui värväreiden ja asiamiesten verkosto, joka kasvoi vähitellen kansanliikkeeksi. Värvättyjä lähetettiin pääsääntöisesti kolmea eri etappireittiä Saksaan. Eniten käytettiin Kemin etappireittiä, mutta myös Haaparannan ja Tornion reittejä. Jääkärivärväyksen myöhemmässä vaiheessa osa reiteistä paljastui venäläisille ja niitä siirrettiin pohjoisemmaksi. Lauerma toteaa, että tulevien jääkärien saavuttua Ruotsiin etappiorganisaatio hoiti heidän matkansa Saksaan. Jääkärivärvätyn matkustaminen Saksaan ei ollut vaaratonta ja osa suomalaisista uskalikoista menetti henkensä, joko santarmien luoteihin tai hukkumalla Perämereen Merenkurkkua ylittäessä. Värväysorganisaatio ei muodostunut pelkästään itsenäisyysliikettä ajavista siviileistä. Toimintaan käskettiin myös Pfdfinder-kurssin suorittaneita tukemaan värväyksen onnistumista. Värväys onnistui suomalaisten osalta ja tammikuussa 1916 oli saavutettu tuhannen jääkärivärvätyn luku. Kaikkiaan värvättyjä kirjattiin ennen jääkärikoulutuksen päättymistä 1950 henkilöä.^{156 157 158 159 160 161 162}

Harjoitusjoukon perustaminen tapahtui 2.9.1915. Samalla majuri Bayer ilmoitti, että tästä eteenpäin suomalaiset ovat jääkäreitä. Jäger termi tarkoittaa erikoiskoulutuksen saanutta kevyttä jalkaväkeä, joka periytyy metsästäjää tarkoittavasta saksankielisestä sanasta. Jääkärit

¹⁵⁶ Viljanen T.V. (1978), s.80

¹⁵⁷ Hersalo, N.V. (1955), s.117

¹⁵⁸ Lauerma M. (1966), s.179, 183, 237-239

¹⁵⁹ Enckell O. (1956), s.110

¹⁶⁰ Kilpinen A. (2019), s.64, 72, 82

¹⁶¹ Hannula J.O (1956), s.24-25

¹⁶² Kemppe J. (2018), s.28

pukeutuivat uusiin vihreisiin univormuihin ylpeydellä ja käsittivät jääkäriarvon kunnianosoituksena Saksalta. Perustamisen jälkeen aloitettiin koulutusorganisaation rakentaminen ja valmistelut tulevien jääkärien vastaanottamiseksi majuri Bayerin laatiman suunnitelman mukaisesti. Suomalaiset jääkärit muodostivat pataljoonan alijohtajien ja miehistön rungon saksalaisten toimiessa edelleen johtotehtävissä, kouluttajina sekä erilaisissa tukitehtävissä.^{163 164}

Koulutusjoukon perustaminen ja miesmäärän kasvattaminen vaativat lisää saksalaisia upseereita ja kouluttajia. Lauerman esittää, että pataljoonaorganisaatio käsitti aluksi vain Esikunnan, kaksi jääkärikomppaniaa, Konekiväärikomppanian ja Pioneerikomppanian. Komppanioiden päällikköinä, varapäällikköinä ja vääpeleinä toimivat saksalaiset. Miesmäärän lisääntyessä perustettiin kolmas ja neljäs komppania. Samalla tarve suomalaisesta päällystöstä kasvoi ja pääosin entisiä pfadfindereitä ylennettiin täydentämään komppanioiden alipäällystön tarvetta. Suomalaiset toimivat komppanioissa joukkueen- tai ryhmänjohtajan tehtävissä. Uudet saksalaiset upseerit toimivat kouluttajina ja esikuvina jääkäreille. Aikalaiskertomuksista käy ilmi, kuinka saksalaisia upseereita ihailtiin ja suomalaiset pyrkivät omaksumaan saksalaisten upseerien käytöstapoja. Näkyvintä tämä oli entisten pfadfindereiden keskuudessa.¹⁶⁵

Pataljoonan vahvuus alkoi kasvaa uusien värvättyjen saapuessa Saksaan lokakuun lopulla. Joulukuun loppuun mennessä pataljoonassa oli lähes 900 miestä ja tammikuussa puolessa välissä 1916 oli koulutukseen saapunut yli tuhat värvättyä¹⁶⁶. Kaarle Soikkelin artikkelissa "Suomen itsenäisyyden ääri viivoja", *Hakkapeliitan* numerossa 38/1926 kerrotaan, että jääkärit saapuivat koulutukseen pieninä osastoina kuukausien väleillä. Uusia alokkaita saapui aivan jääkärikoulutuksen ja 1918 tapahtuneen Jääkäripataljoonan kotiuttamiseen asti¹⁶⁷. Teoksen *Suomen jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko* mukaan koulutuksen tasoittamiseksi saapuneet jaettiin A- ja B-luokkiin. B-luokan muodostivat alokkaat ja läpäistyään vähintään 8-viikkoisen peruskoulutuksen heidät siirrettiin A-luokkaan. A-luokan pääsy vaatimuksiin kuului saksankielisten komentosanojen hallinta sekä sotilaan perustaidot, sisäpalveluksen ja suljetun järjestyksen hallitseminen. Lisäksi piti hallita myös taistelukoulutuksen aiheet sekä ampumaoppi¹⁶⁸. Ennen A-luokkaan pääsyä alokkaille järjestettiin sotilaantutkinto eli "Prüfung" jota myös jännitettiin kuten Väinö Vainio kuvaa kokeeseen valmistautumista ja suorittamista muistelmateoksessaan "*Yli pauhun kenttien*" seuraavalla tavalla:

¹⁶³ Kilpinen A. & Pennanen J. (2019), s.82, 184

¹⁶⁴ Enckell O. (1956), s.115

¹⁶⁵ Lauerma M. (1966), s.278-286

¹⁶⁶ Enckell O. (1956), s.115

¹⁶⁷ Soikkeli Kaarle: Suomen itsenäisyyden historian ääri viivoja, *Hakkapeliitta*, 38/1926, s.16

¹⁶⁸ Pennanen J. (2019), s.185

"Prüfungista pidettiin sellaista suukopua, että sitä jännitettiin, jopa suorastaan pelättiin. Joiltakuilta heikkohermoisilta se vei yöunetkin." ¹⁶⁹

Alokkaan läpäistyä sotilaintutkinnon hänet ylennettiin jääkäriksi. Kokeen aiheuttamaa jännitystä ei myöskään lieventänyt värvättyjen jääkärien heikko kielitaito. Lockstedin harjoitusjoukkoon saapuneet jääkärit olivat heterogeeninen joukko ja siihen kuului kaikista suomen kansankerroksista väkeä. Lähteen Suomen vai Saksan puolesta Lackmanin mukaan tulijoiden saksan kielen taito ei ollut yhtä hyvä kuin pfindereillä ja koulutusta jouduttiin antamaan suomeksi sekä ruotsiksi. Saksalaisilla ei ollut kykyä kouluttaa uusia jääkäreitä kielivaikeuksien vuoksi. Koulutusvastuu siirtyi pfinderiensa harteille saksalaisten kouluttajien toimiessa valvojina. Jääkäreille annettiin saksan kielen opetusta ja kannustimena oppimiselle oli loman mahdollisuus. Vain saksaa osaavat pääsivät lomille. ^{170 171 172}

Koulutus toteutui jääkäreille nousujohteisesti ja saavutettuaan A-tason kelpoisuuden koulutuksen painopiste suuntautui kenttäkoulutukseen ja erikoiskoulutukseen. Teoksessa *Suomen Jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko* kuvataan kenttäkoulutuksen sisältöä vaativammaksi, marsseja pitemmiksi ja taisteluharjoittelussa painopisteenä oli hyökkäys. Vastapuolena harjoittelussa toimi B-luokkaan kuuluvat alokkaat. Jalkaväkitaistelun harjoitteluun kuului konekivääri tukiasena ja harjoiteltiin myös toimintaa ajoneuvojen kanssa. Taistelutekniseen koulutukseen kuului Lauermanin mukaan jalkaväen eri aseiden hallitseminen ja käyttö. Ampumakoulutus käsitti henkilökohtaisen aseiden käsittelyn sekä myös konekiväärin ja pistoolin käsittelyn. Konekiväärikomppaniassa paneuduttiin konekiväärin käsittelyyn ja ammuntaan tarkemmin. Kesällä eversti v. Humboltin tarkastus Konekiväärikomppanian taisteluammuntaan sai erittäin hyvää palautetta ja tunnustettiin parhaan saksalaisen komppanian veroiseksi. Koulutustyö oli Konekiväärikomppaniassa onnistunut suomalaisille jääkäreille. ^{173 174}

Suomalaisten kestävyys pitkissä marsseissa ja tarkka ampumataito kehnoinkin aseiden herättivät von Colerin muistelmien mukaan saksalaisissa kouluttajissa ihmetystä ja arvostusta. Ihailua herätti myös suomalaisten pioneeritaidot ja pioneeritaitojen nopea omaksuminen. Pioneerikomppanian miehistön valinnoissa oli painotettu kirvesmiestaitoja ja johtajavalinnoissa tekniikan oppiaineita. Majuri Vainio erittelee *Hakkapeliitta* numerossa 29/1926 julkaistussa artikkelissaan Muutamia piirteitä pioneeriaseen kehityksestä "Saksan armeijassa maailmansodan aikana", että pioneerien joukossa oli useita diplomi-insinöörejä ja insinöörejä. Viestiasela-

¹⁶⁹ Vainio, Väinö: *Yli pauhun kenttien*, Saksan jääkärien vaiheita, Akateeminen Kustannusliike Helsinki, Loviisan Uusi Kirjapaino Oy. 1964, s.27-30

¹⁷⁰ Pennanen J. (2019), s.185

¹⁷¹ Lackman M. (2000), s.211-212

¹⁷² Enckell O. (1956), s.116-117

¹⁷³ Pennanen J. (2019), s.185

¹⁷⁴ Lauerma M. (1966), s.290-291

ji kuului vielä tähän aikaan pioneeriaselajin alle ja viestikoulutus keskittyi lähinnä viittoilulippu- ja puhelinkoulutukseen. Pioneerikomppanian koulutukseen kuului olennaisena osana vesistökoulu ja sitä harjoiteltiin läheisen Stör-joen varrella sekä läheisillä lammilla. Saksalaiset olivat järkeilleet koulutuksen painotusta vesistökouluun suomalaisen maaston luonteen perusteella. Vaikutuksensa oli ensimmäisen maailmansodan alkumetreillä saatu oppi pioneerien tärkeydestä joukkojen liikkeen varmentamiseksi. Aselajien erikoiskoulutus sai uusia suuntia kenttähaupitsijaoksen perustamisella keväällä 1916.^{175 176 177}

Kenttähaupitsijaos perustettiin virallisesti 17 maaliskuuta 1916 uutena osana jääkäripataljoonaa. Orgaanisesti saksalaiselle jääkäripataljoonalle ei kuulunut tykistöä, mutta majuri Bayerin ajatus mahdollisimman laaja-alaisesti koulutetusta joukosta ja tulevan armeijan rungosta tuki tätä koulutuksen kehitystä. Hänen henkilökohtainen panoksensa tykistöjoukon perustamiseksi oli vaikuttava. Lauerman kertoo, että tykistöjoukon liittäminen jääkärijoukkoihin oli Saksan armeijassa ennen kuulumatonta. Tämän johdosta Bayer joutui vakuuttamaan sotaministeriön asian tärkeydestä. Poikkeuksellisenä voidaan pitää myös sitä, että jääkäripataljoonaa kuului myös ainoa "jääkäripioneerikomppania". Tämä poikkesi normaalista saksalaisesta pataljoonan mallista. Jääkäriorganisaatiosta johtuen jääkärijoukoista ei löytynyt osaavia kouluttajia tykistön tarpeisiin, vaan tukeuduttiin tykistöjoukkojen henkilöstöön. Tykistörykmentti 9:n tuki koulutusta lähettämällä kaksi kouluttajaa jaokselle ja samalla myös määrättiin kaksi haupitsia (105 H/98-09) koulutuskäyttöön. Tykistöjaoksen johtajat ja miehistö valittiin normaalista määrääyksellisestä tavasta poiketen ja valinta perustui jääkärien osalta vapaaehtoisuuteen. Uusi mielenkiintoinen teknillinen aselaji kiinnosti eikä vapaaehtoisista ei ollut pulaa. Lopulta koulutukseen valittiin 26 henkilöä. Tykistökoulu painottui teoreettiseen opetukseen, tykin käsittelykoulutukseen ja suuntauskoulutukseen. Lauerman mukaan jääkäreiden tykistöjaostosta käytettiin virallisesti nimeä "Leichter Feldhaubitze der Ausbildungstruppe Lockstedt". Jaoksen saksalainen kouluttaja luutnantti Zimmer käytti yleensä nimeä "Jäger-Artillerie" tai pilaillessaan "Jaegende Artillerie":ksi eli metsästäväksi tykistöksi. Koulutuksen huipentumana voidaan pitää kovapanosammuntaa, joka toteutettiin 19.5.1916 vähän ennen kuin jääkärit lähtivät rintamalle.^{178 179 180}

Majuri Bayer oli hahmotellut pataljoonan käyttöä rintamalla jo koulutusjoukkoa perustettaessa. Tämä ilmenee Lauerman teoksessa sekä muissa lähteissä. Tarkoituksena oli totuttaa jouk-

¹⁷⁵ v. Coler, Ulrich: *Suomalaisten jääkärien parissa*, Muistelmia yhteistyön ajoilta 1915-1918, suom. Kara J., Kustannusosakeyhtiö Kirja, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki 1919 s.16

¹⁷⁶ Sakko: Muistelmia sotaväessä olotani Saksan armeijassa, *Suomen Sotilas* 28-29/1923, s.407

¹⁷⁷ Vainio: Muutamia piirteitä pioneeriaseen kehityksestä Saksan armeijassa maailmansodan aikana. *Hakkapeliitta* 29/1926 s.22

¹⁷⁸ Lauerma M. (1966), s.282-283

¹⁷⁹ Pennanen J. (2019), s.187

¹⁸⁰ Lackman M. (2000), s.213

ko sodan poikkeusoloihin ja antaa ensimakua siitä, mitä oikea sota pitää sisällään. Totuttuminen tapahtuisi jollakin hiljaisella rintamaosuudella ja samalla pataljoona saisi rintamakemusta ollakseen käyttökelpoinen tuleviin itsenäisyystaisteluihin. Saksan armeijan silmissä suomalainen pataljoona oli käyttämätön voimavara, kuluttaen vain hupenevia saksalaisia rahavarantoja. Kilpisen mukaan Saksan armeijan mielipide oli, että valmista pataljoonaa tulisi käyttää taistelutehtävissä sodassa. Ajatusta suomalaisten käytöstä rintamalla oli vieroksuttu suomalaisten aktivistien piirissä, kuitenkin poliittisen johdon ollessa myönteisiä tällaista mahdollisuutta kohtaan. Wetterhoff vastusti ajatusta avoimesti. Tarkoitus oli kouluttaa joukko Suomen itsenäisyyden ajamiseksi. Saksalaisten esityksen perusteella suomalaiset asiamiehet allekirjoittivat suostumuksen pataljoonan käytöstä rintamalla, koska jääkäreillä oli myönteinen suhtautuminen rintamakomennukselle.¹⁸¹

Preussin keisari Wilhelm allekirjoitti liikekannallepanokäskyn suomalaisten käytöstä rintamalla. Keisarin liikekannallepanokäsky luettiin majuri Bayerin toimesta 3.5.1916 Lockstedissa jääkäreille. 9.5.1916 seurasi ilmoitus liikekannallepantavan pataljoonan uudesta nimestä. Pataljoonan nimeksi tuli Königlich Preussisches Jägerbataillon Nr 27 - Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona N:o 27. Lockstedin koulutusleiri jäi edelleen toimintaan ja sen tehtäväksi tuli jatkaa edelleen koulutusta tuleville jääkäreille miehistötäydennyksiä varten. Jääkäreiden keskuudessa otettiin uutinen innolla vastaan ja päätökselle hurrattiin kuten Tuompo ja Sihvo kuvailevat omissa muistelmateoksissaan *Suomen jääkärit* ja *Kolmasti komentettuna*. Enckellin mukaan jääkäripataljoona oli saavuttanut koulutuksen kautta sellaisen tason, että jääkäripataljoona pystyi toimimaan rintamalla taistelutoimissa. Pienehkö osa jääkäreistä ei ollut mielissään rintamalle lähdestä. Tämä todetaan Lackmanin eepoksessa *Suomen vai Saksan puolesta*, jonka mukaan heidän näkemyksensä mukaan sopimus koski vain koulutusta ei sodankäyntiä. Juuri nimetty Jääkäripataljoona 27 aloitti valmistelut itärintamalle siirtymiseen ja lähtöpäiväksi määrättiin 31.5.1916.^{182 183 184}

Jääkäripataljoona 27 aloitti marssin kohti itärintamaa 31.5.1916 Lockstedista. Raappanan muistojulkaisussa, *E.J.Raappanan Muistojulkaisu* olevien tietojen mukaan jääkäripataljoona saapui kesäkuun kolmantena Mitauhun Titelmünden kylään. Saksan itärintamalta jääkärit saivat vastuullensa puolustaa 4 kilometrin pituista rintamalohkoa Misse-joen laaksossa. Tuompo kuvailee kirjassaan maastoa suoperäiseksi. Tämä toi haastetta linnoittamiselle ja

¹⁸¹ Kilpinen A. (2019), s.93-94

¹⁸² Kilpinen A. (2019), s.93-94

¹⁸³ Enckell O.(1956), s.156-157

¹⁸⁴ Lackman M. (2000), s.300-301

omalle toiminnalle. Jääkärit saivat ensimmäisen tulikasteensa Misse-joella¹⁸⁵. Rintamasodan käynti tuli jääkäreille tutuksi ja omilta tappioitakaan ei välttytty. Saksalaiset upseerit toimivat komppanioiden päällikköinä ja jääkärit saivat toteuttaa käytännössä oppimaansa eri tehtävissä¹⁸⁶. Pennanen kertoo kokoelmateoksessa *Suomen jääkärit, Itsenäisyyden kärkijoukko*, että suomalaiset siirrettiin Misse-joen rintamalohkolta elokuun lopussa 1916 Riianlahden rintamalle. Riianlahden asematavaihe päättyi jääkäreiden osalta joulukuussa 1916 ja pataljoona ryhmitettiin Libauhun palauttaman taistelukykynsä ja koulutukseen. Kahden asemasodan vaiheen aikana saatuja kokemuksia voidaan pitää monipuolisina. Omalla rintamalohkon vastuualueella saatiin kokemusta puolustuksesta, mutta myös erilaisista haasteellisista taistelutehtävistä saatiin kokemusta, joihin jääkärit osallistuivat aktiivisesti. Pataljoonan henkeä heikensi kuitenkin tappiot, sekä monessa lähteessä mainitut neljä karkuria, jotka loikkasivat venäläisten puolelle. Monen lähteen mukaan heikon muonituksen ja raskaan, sekä tapahtuma rikkauttoman palveluksen vuoksi syntyi sisäisiä ongelmia. Pennanen mukaan suomalaiset pääsivät johtamaan joukkoja todellisissa olosuhteissa, tämä on ollut varmastikin asemasodan parhainta antia.^{187 188}

Tammikuun alussa 1917 Jääkäripataljoona 27 käskettiin takaisin rintamalle. Voidaan siis todeta lepohetken olleen varsin lyhyt. Jääkäripataljoonaa käytettiin rintamaosan reservitehtävissä Aa-joen alueella. Pennanen mukaan käy ilmi, että vuoden 1917 talvi oli ankara. Pakkasta oli useita kuukausia ja lumitilanne vaikutti joukkojen käyttöön. Sinä aikana suomalaiset valmistelivat sekä harjoittelivat vastahyökkäyksiä. Jääkäripataljoonaa oli ajateltu käyttää rintamahyökkäyksessä nopeana syvyyteen työnnettävänä joukkona. Lauerman mukaan, tätä tehtävää varten oli suomalaisille hankittu hiihtovälineet. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin kokonaisuutensa muuttuessa. Aa-joen rintamapalvelus päättyi helmikuun alussa 1917 ja joukko siirrettiin Tuckumiin. Jääkäripataljoonan ollessa Tuckumissa tuli tieto Venäjän vallankumouksesta ja tsaarinvallan kaatumisesta maaliskuun 16. päivänä. Tämä muutti vapaaehtoisjoukon aseman kertaheitolla. Jääkärit eivät olleet maanpakolaisia. Tällä tiedolla oli myös vaikutuksia jääkäreiden tulevalle jatkokoulutukselle Libaussa.^{189 190 191}

Jääkäripataljoona siirrettiin jatkokoulutusta varten Libauhun maaliskuu lopulla. Pennanen kertoo, että jääkärit olivat sijoitettuna Libauhun kotiuttamiseensa asti. Jatkokoulutuksen tarve ja sisältö alkoivat selvitä viimein suomalaisille jääkäreille sekä saksalaisille upseereille. Edel-

¹⁸⁵ Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö: E.J.Raappana, Muistojulkaisu, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy - Joensuu 1970 s.25-27

¹⁸⁶ Tuompo W.E. (1918), s. 103-113

¹⁸⁷ Pennanen J. (2019), s.188-191

¹⁸⁸ Lauerma M. (1966), s. 373-374

¹⁸⁹ Enckell O. (1956), s.236-237

¹⁹⁰ Pennanen J. (2019), s.192-194

¹⁹¹ Lauerma M. (1966), s. 504-505

lä mainitun teoksen mukaan, jääkäripataljoonan henkilöstöä tultaisiin käyttämään Suomen tulevien puolustusvoimien runkona. Tarvittava määrä upseereita ja aliupseereita täytyisi kouluttaa johtaja- sekä koulutustehtäviin. Lauerman kertoo, että haasteeksi nousi suomalaisten ja saksalaisten yhteisymmärryksen muodostuminen koulutuksen sisällöstä. Pataljoonan saksalaiset johtosuhteet olivat muuttuneet majuri Bayerin siirron vuoksi. Pennanen toteaa, että Bayer oli siirretty talven aikana uuteen tehtävään rykmentin komentajaksi länsirintamalle. Kapteeni Knahts sai tällöin jääkäripataljoonan johtaakseen. Yhteisymmärrys saavutettiin lopulta kenraali Ludendorfin linjauksella, että koulutuksen tulisi painottua upseeri- ja aliupseerikoulutukseen sekä teknilliseen kouluttamiseen.¹⁹²

Libaussa annettu miehistökoulutus täydensi jääkäreiden jo saatua koulutusta ja sisälsi erikois- sekä aselajikoulutusta. Koulutuksessa otettiin huomioon henkilöiden siviiliosaaminen ja halukkuus. Ne joilla oli tarvittava opillinen sivistys, komennettiin upseerikursseille. Miehistöä koulutettiin kaiken kaikkiaan yhdeksällä erilaisella kurssilla. Kurssit eivät vain koskettaneet maavoimien koulutusta, vaan suomalaisten osaamiseen liitettiin merellinen osuus, sekä uusi ilmavoimallinen komponentti. Vapaaehtoisuuteen perustuen osa jääkäreistä komennettiin Libaun lento- ja laivastoasemille koulutukseen.¹⁹³ Miehistökoulutus oli suunniteltu suomalaisen päällystön ja kapteeni Ausfeldin yhteisymmärryksessä ja painopisteenä oli suomenkielinen käytännön aselajikoulutus. Kapteeni Ausfeld oli tullut pataljoonan komentajaksi syyskuun lopulla kapteeni Knahtsin tilalle, ollen näin kolmas ja viimeinen komentaja Kuninkaallisessa Preussin Jääkäripataljoona 27:ssä. Saksalaisten ja suomalaisten yhteisenä tavoitteena oli kouluttaa kaikki jääkärit vähintään ryhmänjohtajan tehtävään. Yksi kiintoisa uusi kurssi oli niin sanottu "räjäytyskurssi" jota kutsuttiin usean lähteen mukaan "Polangenin komennuskunnaksi". Kurssi oli lähes puolen vuoden mittainen kestoltaan. Tällä salaisella kurssilla koulutettiin noin sata saksalaisten sekä suomalaisten jääkäreiden mielestä luotettavinta jääkäriä. Räjätyskurssin tavoitteeksi mainitaan jääkäreiden kouluttaminen erilaisiin rintamantakaisiin hävitystöihin. Jälkeenpäin yllättävän monet näistä jääkäreistä menestyivät Suomen puolustusvoimissa poikkeuksellisen hyvin, kuten Hannula toteaa omassa teoksessaan.^{194 195}

Osa pätevimmistä nuorista jääkäreistä valittiin upseerikoulutukseen. Valituille opetettiin taktillista näkemystä luennoilla ja käytännön harjoituksissa. Yhdessä Libaun varuskunnan reserviupseerikurssin kanssa pidettiin taisteluharjoituksia. Jääkärit osallistuivat myös reserviupseerikurssin mukana opetukseen, jota johti majuri Otto. Monet jääkärit kehuivatkin majuri Oton

¹⁹² Pennanen J. (2019), s.194

¹⁹³ Vainio V. (1964), s.122-123

¹⁹⁴ Pennanen J. (2019), s.195, Lauerma M. (1966), s.583, Hannula J.O (1956) s.33

¹⁹⁵ Karanko Toivo: "Puolangan Komennuskunta", Muistelmia "Spregkommando Polangenista". *Hakkapeliitta* 17/1927, s.21-24

taitoa kouluttajana ja opettajana. Jääkärit harjaantuivat harjoituksissa suoritetuin käytännön johtamistehtävissä ja koulutustehtävissä. Pennasen kertoman mukaan jääkärit vaativat lisäämään upseereille suunnattua koulutusta. Tästä voidaan päätellä johtajakoulutuksen olleen jokseenkin puutteellista. Vaatimusten myötä aloitettiin upseereille suunnatut A- ja B-kurssit noin sadalle jääkärille loppuvuodesta 1917. A-kurssin sisältö oli tasoltaan korkeampi ja vastaavanlainen kuin saksalainen lyhennetty yleisesikuntakurssi. Lauerma avaa, että kurssin päämääränä oli kouluttaa perusteet yleisesikuntatehtäviin tarvittavista tiedoista. A-kurssi osoittautui hyvin teoriapainotteiseksi. Taktiikan luentojen lisäksi opetus piti sisällään "kotitöitä", joissa suunniteltiin divisioonan taistelukäskyjä. Kurssin oli ajankäytöllisesti hyvin tiukka ja opetusta järjestettiin neljänä, viitena päivänä viikossa. Opettajakuntaan kuului pataljoonan saksalaisten upseerien lisäksi niin kutsuttuja ulkopuolisia opettajia, kuten esimerkiksi taktiikan opettajan toiminut majuri Hagemann. Hän oli aikaisemmin toiminut opettajana Preussin sotaakatemiassa. A-kurssi oli suunnattu pisimpään jääkäreinä olleille upseereille ja suurin osa oli myös pfindereitä.¹⁹⁶

B-kurssi vastasi sisällöltään saksalaista ensimmäisen maailmansodan aikaista reserviupseerikurssia. Enckellin mukaan sisältö oli käytännönläheisempi ja sen opettajakunta muodostui pataljoonan omista saksalaisista upseereista. Kurssille osallistui jääkäreiden nuorempaa upseerikuntaa. Opetettavat asiat olivat suurimmalle osalle uusia ja mielenkiintoisia. Osalle kurssilaisista ei aikaisemmin ollut annettu minkäänlaista upseerikoulutusta.¹⁹⁷

Kurssit A ja B voidaan lähteiden perusteella todeta ajanjaksollisesti varsin lyhyiksi. Kumminkin kurssit aloitettiin liian myöhään tarvittavan opetuksen ja ymmärryksen saamiseksi jääkäreiden tuleviin tehtäviin suhteutettuna. Johtamiseen ja suunnitteluun tarvittavaa koulutusta ei saatu vietyä loppuun asti Saksassa, sillä tasolla mitä jääkärit olisivat tarvinneet tulevissa koitoksissa Suomessa. Ongelmakohtiksi voidaan todeta kaikkien kurssien osalta se, että jääkäreillä ei ollut varmuutta siitä, milloin mahdollinen Suomeen siirtyminen tapahtuisi. Tämän vuoksi kurseja suunniteltiin vain muutamia viikkoja eteenpäin.¹⁹⁸

Yhtenä merkittävänä ponnistuksena voidaan pitää saksankielisten ohjesääntöjen kääntäminen suomeksi. Erilaisia käännostöitä oli tehty koko jääkäri liikkeen saksanvaiheen aikana. Ensimmäisenä oli ilmestynyt "*Wörterbuch -Sanakirja*" syksyllä 1915. Edellä mainitusta kirjasta löytyi käännökset saksankielisistä komentosanoista ja lisäksi saksankielisiä sanontoja. Tämän jälkeen on suomennettu kurssilaisten toimesta *Jalkaväen käsikirja* sekä *Saksan jalkaväen harjoitusohjesääntö*, jotka teoksen *Jääkärien perintö* mukaan jaettiin jokaiselle miehelle lahjoina.

¹⁹⁶ Pennanen J. (2019), s.197, Lauerma M. (1966), s.594-595, Lackman M. (2000), s.463

¹⁹⁷ Enckell O. (1956), s.250-251

¹⁹⁸ Lauerma M. (1966), s.596

Näissä kahdessa teoksessa esiintyivät nykyisen tiedon valossa ensimmäiset suomenkieliset komentosanat. Mittavimpana työnä voidaan pitää Libaussa toteutettua "*Suomalaisen sotilaskäsikirjan*" käännoistyötä¹⁹⁹.

Kapteeni Seppo Haario on tutkinut diplomityössään "*Jääkäreiden toimittama "Suomalainen Sotilaskäsikirja" ja sen merkitys itsenäisen Suomen puolustusvoimille*" -käännoistyötä ja siihen osallistuneita jääkäreitä. *Suomalainen sotilaskäsikirja* käsittää kokonaisuudessaan yli 1550 sivua ja on jaettu viiteen kirjaan. Ensimmäinen osa käsittelee jalkaväentaistelua ja aseoppia sekä taistelutekniikkaa, toisessa osassa käsitellään konekivääriyksikköä, kirjasarjan kolmas osa esittelee tykistöä ja neljäs pioneeri- sekä viestitoimintaa. Teoksen viimeisessä osassa käydään läpi useampia kokonaisuuksia kuten kenttäohjesääntöjä, lääkintähuoltoa, konekivääriyksiköjen taktiikkaa, ratsuväen taktiikkaa ja eläinlääkintää²⁰⁰. Tutkimuksessaan Haario avaa, mitä saksalaisia ohjesääntöjä on käytetty käännoistyön lähdeveoksina. Haarion mukaan käsikirjoihin tuli mukaan myös jääkäreiden omia oivalluksia kenttäkoulutuksesta, mutta hän arvostelee taktiikan puutteellista käsittelyä. Kirjasarjaa ei oltu sovellettu Suomen erikoisolosuhteisiin. Diplomityössään Haario toteaa jääkäreiden työn olleen ainutlaatuista ja hänen mukaansa *Suomalainen sotilaskäsikirja* kirjasarja on luonut perustan suomenkieliselle sotilassanastolle.²⁰¹

Jääkäreiden koulutuksen jatkuessa Libaussa Neuvosto-Venäjän tunnusti Suomen suvereniteetin joulukuun viimeisenä päivänä 1917. Tämän johdosta myös liikehdintä ja toivo Suomeen paluusta nousi jääkärien keskuudessa. Suomesta tihkui tietoja alkaneesta luokkasodasta ja punaisten sekä valkoisten vastakkainasettelusta. Kotiinpaluuhalua ruokkivat tiedot erilaisista terroriteoista Suomessa. Tammikuun 28. päivänä kriisi saavutti huippunsa Suomessa ja aseellisen yhteydenoton mahdollisuus punaisten ja valkoisten välillä ei ollut vältettävissä. Tilanteesta johtuen valtioneuvos Edvard Hjelt, Rafael Erich ja Wilhelm Thesleff esittivät vetoomuksen jääkärien kotiuttamisesta Saksalle. Saksan ulkoministeri suostui jääkärien kotiuttamiseen ja palveluksen päättämiseen. Tuompo kertoo muistelmissaan, että helmikuun 5 päivänä 1918 Saksan sotaministeriö julkaisi käskyn, jolla Jääkäripataljoona 27 hajotetaan ja se luovuttaa aseensa sekä materiaalinsa takaisin. Seuraavana päivänä käsky tiedotettiin kaikille jääkäreille. Valmistelut kotiuttamiseen liittyen alkoivat ja ensimmäiset sata jääkäriä lähtivät etujoukkona matkalle helmikuun seitsemäntenä. Saksalaiset viranomaiset olivat vaatineet, että

¹⁹⁹ Linnilä K., Savikko S., Pukkila H. & Turpeinen O.: *Jääkärien perintö*, Oy Amanita Ltd, Somero 2013, Bookwell Oy, ISBN 978-9525330-63-2, s.316

²⁰⁰ *Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 1-5*, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

²⁰¹ Haario, Seppo, diplomityö MSL36/1430, s.63-65, Enckell O. (1956), s.251, Lauerma M.(1966), s.601-606

suomalaisten lähtö on tapahduttava kaikessa hiljaisuudessa. Libaussa jatkuivat kotiuttamisjärjestelyt ja virallinen pataljoonan kotiuttamispäivä on ollut helmikuun 13. päivä.²⁰²

Enckell kertoo teoksessaan *Jääkärien perintö*, että Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27 kokoontui viimeisen kerran Libaussa 13. helmikuuta 1918 kasarminsa pihalle. Kapteeni Ausfeld luki jääkäreille virallisen pataljoonan hajotuskäskyn, jonka myötä jääkärit siirtyivät virallisesti Suomen hallituksen palvelukseen. Juhltilaisuus päättyi jumalanpalvelukseen Libaun kirkossa ja samalla jääkärit vannoiivat uskollisuudenvalan Suomen hallitukselle. Tässä tilaisuudessa myös jääkäreiden lippu vihittiin käyttöön ja luovutettiin heille. Enckelin mukaan lipun nauлаustilaisuus oli pidetty jo 9.2.1918. Seuraavana päivänä jääkäreiden pääjoukko nousi kahteen höyrylaivaan, Castoriin ja Arcturukseen. Matka kohti Suomea ja sen vapauttamista oli alkanut.²⁰³

2.3. Jääkäreiden taistelutekninen ja taktillinen taso jääkärikoulutuksen jälkeen

Jääkäreiden koulutus Saksassa oli kestänyt ensimmäisille vapaaehtoisille kolme vuotta ennen kotiuttamista. Koulutus oli pitänyt sisällään pfounder-kurssin, Lockstedin harjoitusjoukon koulutusajan, kaksi rintamakomennusta ja lopuksi Libaun koulutuskauden. Koulutuksen kesto oli alun alkaen ollut epävarmaa ja sitä oli jatkettu useaan otteeseen. Tästä aiheutuneen epävarmuuden voidaan todeta leimanneen koko jääkärikautta ja toi oman haasteensa. Majuri Bayerin voidaan katsoa ottaneen Suomen asian omakseen. Hän näyttää pyrkineen kouluttamaan joukkoaan mahdollisimman monipuolisesti siinä ajassa mitä hänelle oli suotu. Koulutus itsessään poikkesi hyvin paljon siitä mitä normaaleille saksalaisille jalkaväkijoukoille koulutetaan. Pfounder kurssilta alkaen suomalaisten joukosta pyrittiin kasvattamaan tavallista parempi tai jopa valiojoukko saksalaisten joukkojen rinnalle. Tarvittavat ase- ja taistelutaidot pyrittiin kouluttamaan unohtamatta sulkeisjärjestyksen- ja paraatiharjoittelua. Miehistön jäsenet ovat todennäköisesti nähneet tämän harjoittelun "preussilaisena kurina" ja eivät tälle liiemmästi lämmenneet. Tämä oli osa sotilaskasvatusta, joka periytyi suomalaiseseen sotilaskasvatukseen.

Majuri Bayerin visio koulutuksesta kantoi läpi jääkärikoulutuksen. Tämän perustelen sillä, että vasta loppupuolella majuri Bayerin siirron jälkeen koulutuspäämääristä tuli eripuraa suomalaisten ja saksalaisten kesken. Pääsyynä eripuraan voidaan katsoa olleen saksalaisilta ymmärtämättömyys, mihin joukkoa tulnaisiin käyttämään tulevaisuudessa Suomessa. Jukka Penanen toteaa teoksessa *Jääkärien perintö*, että koulutuksen painopiste oli jalkaväkikoulutuk-

²⁰² Enckell O. (1956) s.269-271, Kemppe J. (2018), s.28, 75-76, Tuompo W.E. (1918), s.115-118

²⁰³ Pukkila J. & Savikko S.: *Jääkärien perintö*, s.349-350, Enckell O. (1956) s.272-274, von Coler (1919) s.79-80

nessa ja jääkärit saivat perusteellisen koulutuksen siihen. Koulutus oli tyypillistä koulutusta mitä annettiin saksalaisille joukoille ja parasta mitä suomalaisilla oli saatavissa. Voidaan todeta, että suomalaiset koulutettiin saksalaisen mallin mukaisesti tai kuten tuohon aikaan sanottiin "preussilaisesti". Jääkäreillä voidaan katsoa olleen hyvät taistelutekniset taidot ja rintamavaiheen aikana taitoja testattiin myös käytännössä. Rintamavaihe ei pitänyt sisällään koulutusta, mutta sitä voidaan pitää tuleviin taisteluihin fyysisesti ja psyykkisesti valmistavana tekijänä.²⁰⁴

Jääkäreille annetun koulutuksen erikoisuutena verrattuna saksalaiseen jääkärikoulutukseen, ilmeni eri erikoiskoulutushaarat, kuten tykistökoetus jonka kouluttaminen aloitettiin keväällä 1916. Teoksen *Jääkärien perintö* mukaan Majuri Bayerin visioon kuului kouluttaa jääkäreille mahdollisimman kattavasti Suomen armeijan perustamiseen tarvittavat taidot ja tiedot. Rintamavaiheen jälkeen Libaussa jatkettiin erikoiskoulutusta. Tällöin oli jo selvää, että jossain vaiheessa jääkärit siirtyisivät Suomeen tulevan armeijan rungoksi. Koulutus piti sisällään myös ilmavoimiin ja merivoimiin liittyvää koulutusta. Lisänä jalkaväkikoulutukseen tuotiin tukevien aselajien koulutusta. Jääkäreiden taistelutekninen osaaminen oli saksalaisten mielestä erittäin hyvällä tasolla koulutuksen päättyessä.²⁰⁵

Pfadfinder-kurssin aikana oli pyritty antamaan kouluttaja- ja johtajakoulutusta suomalaisille. Kouluttajakoulutusta ja johtamiskoulutusta annettiin suomalaisille jääkärikoulutuksen aikana erilaisissa taisteluharjoituksissa sekä päivittäiskoulutuksessa. Yhtenäisempi teoriapohjainen opetus oli vähäisempää. Kirjassa *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta* avataan, että majuri Bayer piti alkuvaiheesta alkaen opetusta taktiikasta edistyneemmille jääkäreille ja he tekivät erilaisia taktillisia karttatehtäviä. Samasta teoksesta ilmenee, että Libaussa jatkettiin A- ja B-kursseilla taktiikan ja sotataidon opetusta. Tästä huolimatta suomalaisten taktillinen opetus ja sen kautta saatu näkemys jäi joukkue- ja komppania tasalle. Pataljoonan johtamisen liittyvä näkemys kehittyi vain harvalle. Johtopäätöksenä voidaan kokonaisuudessaan todeta, että taktiikan perusteet oli ymmärretty, mutta soveltava ja laaja alainen näkemys jäi vähäiseksi.²⁰⁶

Saksalaisten upseerien merkitys taistelutekniikan ja taktiikan koulutuksen kanavana oli merkittävä. Jääkärit samastuivat saksalaisiin upseereihin ja pitivät heitä esimerkkeinä oikeanlaisesta upseerista. Saksalaisilta upseereilta otettiin mallia pukeutumisessa, toiminnassa ja käytöksessä. Taktiikan osalta tärkeimmät vaikutukset saatiin majuri Bayerin ja yleisesikuntamajuri Hagemannin kautta. Pataljoonan saksalaiset upseerit tukivat oman aselajinsa myötä taktii-

²⁰⁴ Pennanen J. (2019), s.200-201

²⁰⁵ Pukkila J. & Savikko S.: *Jääkärien perintö* s.302-313

²⁰⁶ Viljanen T.V. (1978), s.82-93

kan opetusta. Sotilasalan ymmärrys siirtyi osittain sotilaskirjallisuudesta, johon jääkärit tutustuivat vapaa-ajallaan.

Jääkärit saivat monipuolisen saksalaisen koulutuksen taistelutekniikkaan ja osasivat varmalla ammattitaidolla käsitellä niitä taisteluvälineitä, joita heillä oli käytössä. Jääkäriupseerit kykenivät johtamaan joukkuetta ja komppaniaa, mutta tästä ylempien kokonaisuuksien johtamisessa oli puutteita. Vähäinen osa vanhemmista ylemmistä jääkäriupseereista oli päässyt harjoitteluun pataljoonan johtamista käytännössä muutamia kertoja. Pataljoonan, rykmentin tai divisioonan käytön suunnitteluun oli paneuduttu ainoastaan jääkärikoulutuksen loppuvaiheessa vanhemmille upseereille suunnatulla A-kurssilla. Loppujen lopuksi vain pfafinderit olivat saaneet riittäväksi katsotun upseerin teoreettinen peruskoulutuksen. Nuoremmilta jääkäriupseereilta tämä teoriapohja puuttui. Yleissivistävä koulutustausta oli hyvin monella jääkäriupseerilla, mutta poikkeuksiakin oli. Mirko Harjula kirjoittaa teoksessaan "*Koko kansan kasvatustuloslaitos*" Karjalan Rykmentin komentajan everstiluutnantti Sarinin kirjeestä II Divisionaan esikuntaan 27.8.1918. Kirjeessä everstiluutnantti Sarin moittii jääkäriupseerien koulusivistystä ja olemusta, kuinka osa heistä ei osaa kirjoittaa tai käyttäytyvät kuin mielipuolet.^{207 208}

Vapaussodan aikana jääkäreiden Saksassa saama koulutus testattiin taisteluissa punaisia vastaan. Koulutus oli ollut riittävä ja sen taso vapaussodan taisteluihin suhteutettuna hyvää. Suurin osa taisteluista näyttäytyi pienempimuotoisina kahakoina ja jääkäriupseereiden johdolla olleet joukot olivat pieniä. Korkeammat johtotehtävät olivat Venäjän armeijassa palvelleilla suomalaisilla tsaarinupseereilla. Vapaussotaan otti myös osaa saksalaisia upseereita, jotka olivat toimineet jääkärivaiheessa Saksassa komppanioiden päällikköinä. Kemppi avaa kirjassa *Jääkärit 1918*, että kapteenit Ausfeld, von Coler ja Stahel saapuivat Suomeen maaliskuun 8. päivänä. Heidät asetettiin kolmeen juuri perustettuun jääkärirykmenttiin komentajiksi. Tämä yllätys miellytti alaisina palvelevia jääkäriupseereita, pääsivähän he tuttujen johtajien alaisuuteen. Suurimpana ponnistuksena vapaussodan aikana oli kouluttaa nopealla aikajänteellä tarvittavat vapaussotaan kykenevät joukot. Tästäkin täysin uudesta tehtävästä suoriuduttiin jääkäriupseereiden kannalta hyvin tuloksin, vaikka Saksassa ei tällaisiin tehtäviin annettu perehdytystä.^{209 210 211}

²⁰⁷ Lauerma M. (1966), s.941

²⁰⁸ Harjula Mirko: *Koko kansan kasvatustuloslaitos*. Sattumuksia ja ilmiöitä Suomen puolustuslaitoksen perustamiskaudelta 1918-1924, Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi ja Norderstedt, Saksa, 2021, ISBN 978-952-802-4231, s.74-76

²⁰⁹ Kemppi J & Mattila J. I. (2018), s.154-155, 161-163,

²¹⁰ von Coler (1919), s.81

²¹¹ Manninen Ohto: *Kansanoususta armeijaksi*, Asevelvollisuuden toimeenpano ja siihen suhtautuminen valkoisessa Suomessa keväällä 1918, Forssan Kirjapaino Oy, Forssa, 1974, ISBN 951-9254-03-X, s.199-206

Jääkäri liikkeen kautta tulleet saksalainen taktiikka kanavoitui Suomeen henkilöiden saaman koulutuksen kautta. Tätä saatua koulutusta käytettiin vapaussodan taisteluissa ja joukkojen kouluttamisessa. Saksalainen taistelutekniikka ja taktiikka kanavoituivat jääkärien kautta suoraan suomalaisiin vapaussodan taistelijoihin. Omana kanavana näyttäytyi myös *Suomalainen sotilaskäsikirja*, jonka opit otettiin välittömästi käyttöön Suomen armeijan perustamiseen liittyen. Kirjasarja on ensimmäinen suomenkielinen ohjesäännöstö ja se on käännetty suoraan saksalaisista ohjesäännöistä. Suomalaista sotilaskäsikirjaa voidaan pitää suorana saksalaisena taktiikan ja taistelutekniikan sekä sotilaskasvatuksen kanavana.

3. SUOMALAISET OPPILASUPSEERIT SAKSASSA 1920- JA 1930-LUVULLA

Tämä luku käsittelee tutkimuksessani vapaussodanjälkeistä saksalaisten antamaa koulutusta Saksassa ja sivuaa myös saksalaisten koulutusjärjestelyitä lyhyesti Suomessa heti vapaussodan jälkeen. Jääkäri liikkeen ja vapaussodan jälkeen suomalainen upseeriston tarve jatkokoulutukseen kävi ilmeiseksi, koska Saksassa saatu koulutus ei riittänyt annettujen tehtävien hoitamiseen. Saksa soveltui osalle upseeristosta luonnollisena vaihtoehtona jatkokoulutukseen kielitaidon ja saksalaisen taktiikan tuntemuksen vuoksi. Jääkäri liikkeen aikana saksalaiset kouluttivat suomalaisia saksalaisen taktiikan oppien mukaisesti. Saksalaiset osallistuivat vapaussotaan lähettämällä joukkoja valkoisten tueksi ja avusti rauhanaikaisen armeijan perustamisessa sekä koulutuksen aloittamisessa heti vapaussodan jälkeen. Tällöin saksalaisiin solmitut suhteet mahdollisesti auttoivat suomalaisten upseerien opetusta järjestettäessä Saksaan 1920- ja 1930-luvuilla.

Suomessa syntyi upseeripula vapaussodan päättyessä. Näin toteaa Kronlund kirjassan *Suomen puolustuslaitos*. Upseeripulan syytä olivat muun muassa jääkäriupseereiden riittämättömyys rauhanaikaisen armeijan tarpeeseen. Osaltaan pulaan vaikutti myös jääkäriupseereiden siirtyminen vapaussodan jälkeen siviilitehtäviin. Teoksessa *Suomen puolustuslaitos* todetaan, että vapaussodan jälkeen aloitettiin välittömät korjaustoimet upseerimäärän kasvattamiseksi. Tässä työssä saksalaiset, jotka olivat jääneet Suomeen vapaussodan päättyttyä, olivat alussa apuna. Saksalaiset olivat tukeneet suomalaisia vapaussodassa nousemalla maihin Hangossa ja toteuttamalla Helsingin vapautuksen kenraalimajuri ja kreivi Rüdiger von der Goltzin²¹² johtamana. Hän komensi Itämeren divisioonaksi kutsuttua saksalaista maihinnousujoukkoa Suomessa ja ajoi Suomen armeijan järjestelyitä. *Uuden Suomen* artikkelissa kirjoitetaan, että saksalaiset upseerit vaikuttivat ratkaisevasti armeijan järjestely- ja koulutuskysymyksiin. Saksalaisilla oli siis huomattavaa sanavaltaa ja heidän voidaan todeta toimineen myös asiantuntijoiden roolissa. Saksalaisten aloitteesta toimenpantiin erilaisia kursseja suomalaisten upseeripulan karsimiseksi.^{213 214 215}

²¹² Kenraaliluutnantti ja kreivi Rüdiger von der Goltz oli syntynyt 8.12.1865 preussilaiseen aatelisperheeseen, jonka sukujuuret ulottuvat 1200-luvulle. Hän oli suorittanut sotakoulunsa Potsdamissa ja palvellut kahden keisarin alaisuudessa sekä myös Adolf Hitlerin. Yleisesikuntaupseeri kreivi von der Goltz osallistui ensimmäiseen maailmansotaan haavoittuen länsirintamalla Marnen taistelussa. Tämän jälkeen von der Goltz siirrettiin Venäjän vastaiselle rintamalle. Hän osallistui Suomen vapaussotaan johtamalla Itämeren divisioonaa. Hän kuoli 4.11.1946 80-vuotiaana, nähtyään rakastamansa maan, Saksan, romahtamisen toista kertaa toisen maailmansodan jälkeen.

²¹³ Kronlund, J. (1988) s.240-241

²¹⁴ Perko, Touko: *Haastaja Saksasta 1918*, von der Goltz ja Mannerheim, Docendo Oy, Jyväskylä, 2018, ISBN:978-952-291-467-5, s.58-63

²¹⁵ *Uusi Suomi*, artikkeli, Upseerien koulutuskysymys on armeijassamme nykyisin tärkeä, no.12, 15.01.1928, s.11

Saksalaiset aloittivat koulutusjärjestelyt suomalaisten koulutusta varten kesäkuussa 1918 von der Goltzin käskemänä. Tämä käy ilmi Kronlundin kirjoituksista. Suomalaisten koulutus aloitettiin Haminassa, minne perustettiin Jalkaväen Taistelukoulu. Kurseja ehdittiin pitää saksalaisten johdolla kolme vuoden 1918 loppuun mennessä. Myös neljäs kurssi käynnistyi Haminassa, mutta keskeytyi saksalaisten Suomesta poistumisen vuoksi. Upseerikoulutusta annettiin Haminan lisäksi Viipurissa niin kutsutulla Markovillan kurssilla sekä Tykistökoululla Lappeenrannassa. T.V. Viljanen kirjoittaa kokoelmateoksessa *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta, 1779-1979*, että kursseille otettiin oppilaisiksi upseereita, aliupseereita sekä aliupseerioppilaita. Saksan kielen osaamisella oli vaikuttava merkitys valittaessa koulutettavia kursseille. Saksalaisten aloittaman koulutuksen jälkeen suomalaisissa sanomalehdissä ilmestyi useita kirjoituksia sotakoulujen välttämättömyydestä Suomessa, kuten seuraavat sanomalehtikirjoitukset osoittavat. Keskustelua käytiin koulutuksen rakenteesta, sisällöstä sekä koulutusta antavasta paikkakunnasta. Kapteeni K.N. Rantakari, Viipurin komendantti, kirjoitti *Uusi Suometar*-sanomalehdessä 23.7.1918 julkaistussa artikkelissaan, että upseerikoulutuksen pitäisi yhdistää akateemisia opetuslaitoksia ja suomalaisten olisi luotava oma mallinsa akateemisesta sotilaskoulutuksesta, jota täydennettäisiin Saksassa erikseen käytävillä kursseilla. Hugo Nyberg kirjoitti vastauksensa tähän artikkeliin samassa sanomalehdessä 18.8.1918, että sotaopetus pitäisi järjestää kaikilla tasoilla saksalaisen mallin mukaisesti, ja että Suomeen pitäisi perustaa aliupseeri-, upseerikoulu sekä sota-akatemia. Saksalaisten panos suomalaisen päällystön ja alipäällystön kouluttamiselle antoi alkusysäyksen tuleville sotaopetuslaitoksillemme. Hyvin aikaisessa vaiheessa myös akateemiset ja poliittiset piirit ymmärsivät suomalaisten sotilasjohdon kouluttamisen tarpeen.^{216 217 218 219}

Saksalaiset muodostivat harjoitusosaston Haminan Jalkaväen Taistelukoululle, joka oli vahvuudeltaan noin 1000 saksalaista, koostuen kahdesta jääkärikomppaniasta, konekivääri- ja pioneerikomppaniasta sekä miinanheittäjä- ja viestijoukkueesta, toteaa Viljanen kokoelmateoksessa. Kuten komppanioiden henkilöstö, myös opettava henkilöstö koostui yksinomaan saksalaisista. Jalkaväen Taistelukoulun johtajana kaikilla neljällä kurssilla toimi saksalainen kapteeni Scharf. Jokaiselle kurssille osallistui keskimäärin 150 suomalaista oppilasta. Luutnantti Saastamoinen kirjoittaa *Suomen Sotilaan* artikkelissaan, että kurssien kesto oli kolmesta neljään kuukautta ja kurssien suomalaiset osallistujat kuuluivat upseeristoon sekä alipäällystään. Viljasen mukaan koulutus piti sisällään taistelukoulutusta, eri alojen ja aseiden esittelyä ja käytännöllistä palvelusta, jota pidettiin kummallekin ammattiryhmälle. Lisäksi upseereille

²¹⁶ Kronlund, J.(1988) s.240-241

²¹⁷ Viljanen T.V. (1978), s.110-112

²¹⁸ Rantakari K.N.: Onko sotakoulu ja sota-akatemia maahamme perustettava, *Uusi Suometar*, 23.7.1918

²¹⁹ Nyberg, Hugo: Upseerikasvatuksesta Suomessa, *Uusi Suometar*, 16.8.1918

pidettiin luentoja, jotka olivat yleisiä upseerikoulutuksen mukaisesti toteutettuja. Viljanen arvioi luvussaan, että suomalaiset saivat tehokkaan koulutuksen näillä kursseilla varsinkin alemmilla johtoportailta. Saksalaisten harjoitusosasto oli miesmäärältään vahva ja suomalaiset pääsivät johtamaan joukkoja fyysisesti taisteluharjoituksissa. Tämän perusteella voidaan ajatella, että saksalaisen taistelutekniikan ja taktiikan kanavana toimi Haminan Jalkaväen Taistelukoulu. Saksalaisten antama koulutus loi jääkärikoulutusta käymättömille suomalaisille perustan kouluttaa Suomen armeijaa, saksalaisen mallin mukaisesti.^{220 221}

Jalkaväen Taistelukoulun järjestämät kurssit eivät olleet ainoita kursseja Haminassa. Edellisessä kappaleessa kuvatus jalkaväkikoulutuksen lisäksi Haminassa toimi lyhyen aikaa "Fahnenjunker"-kurssi, kuten Kronlund selventää teoksessaan. Väepeli Sakari Ruotsalainen kertoo, että lyhytaikaiset kurssit eivät voineet antaa käytännöllistä ja tietopuolista upseerisivistystä, mitä vaadittiin upseerilta. Tämän johdosta armeijan ylipäällikkö määräsi päiväkäskyllään 31.8.1918 Fahnenjunker-kurssin perustamisesta. Preussin Sotaministeriö oli antanut oikeuden suomalaisille ottaa osaa edellä mainittuun kurssiin myös Saksassa. Preussin Sotaministeriön tavoitteena oli kouluttaa suomalaisia ensin Suomessa, Haminan Jalkaväen Taistelukoulussa kahdesta kolmeen kuukautta. Tämän koulutuksen jälkeen heidät oli määrä komentaa Itämeren Divisioonaan joukko-osastoihin aselajioppiin. Lopuksi koulutuksen oli tarkoitus jatkua Saksassa. Viljasnen kertoo, että Saksassa annettavan koulutuksen vuoksi suosittiin saksan kieltä osaavia oppilaita ja saksalaiset suorittivat valinnat kurssille hyväksyen lopulta 41 oppilasta Fahnenjunker-kurssille. Kurssin opettajina toimi kolme saksalaista luutnanttia. Fahnenjunker-kurssi ei saavuttanut tavoitettaan saksalaisten vetäytyttyä Suomesta vuoden 1918 lopulla. Tästä huolimatta kurssilaisille muodostui vahva pohja saksalaisesta opetuksesta ja osa heistä hyväksyttiin tammikuussa 1919 alkaneelle kadettikurssille.^{222 223 224}

Fahnenjunker-kurssi oli alkuperäisen ajatuksen mukaisesti suunnattu tuleville aktiiviupseereille, mutta Suomen armeija tarvitsi myös reservinupseereita. Toimittaja P.O.Barck kirjoittaa, että ensimmäisen Viipurin kokelaskurssin perustamiskäsky annettiin elokuun 27. päivä 1918. Tätä valmistelutyötä toteutettiin yleisesikunnassa, yhdessä aktiiviupseerien Fahnenjunker-kurssin kanssa, kuten myös Viljanen toteaa. Viljasen toteamuksen mukaan saksalaiset olivat tällä, Markovillan-kurssiksi kutsutulla kurssilla vahvasti mukana. He osallistuivat valintaprosessiin. Saksalainen majuri von Mierzinsky, joka oli mukana tarkastuslautakunnassa. Barck avaa artikkelissaan, että kurssin johtajaksi ehdotettiin kapteeni Schweinfurthia. Lisäksi kurs-

²²⁰ Viljanen T.V. (1978), s.115-118

²²¹ Saastamoinen: Suomen Kadettikoulun henkiinherättäminen. *Suomen Sotilas*, 9/1921, 5.3.1921

²²² Kronlund, J. (1988) s.241

²²³ Ruotsalainen, Sakari: Kadettikoulu 15-vuotias, *Suomen aliupseeri: Suomen aliupseeriliiton äänenkannattaja*, 3/1934, 28.1.1934, s.6

²²⁴ Viljanen T.V. (1978) s.118

sille varattiin kuusi saksalaista upseeria opettajiksi. Kurssin alkamiseen 7.10.1918 mennessä oli tullut jo muutoksia saksalaisten opettajien kokoonpanoon. Kurssin saksalaiseksi johtajaksi määrättiin eversti Otto von Brandenstein ja lopulta majuri Fr. von Ploez. Saksalaiseen opettajistoon tuli myös muutoksia ja kurssin opettajina oli neljä saksalaista upseeria. Todennäköisin syy muutoksille oli saksalaisten upseerien keskinäiset suhteet ja eversti von Brandensteinin vaikutustarpeet liittyen Suomen kuningaskunnan perustamiseen. Kaksi ensimmäistä toimintakuukautta saksalaiset opastivat ja johtivat kurssia. Kurssin opetusmenetelmät sekä kuri olivat saksalaiselle tyylin mukaisia. Myös koulutussuunnitelmat olivat saksalaisten suunnittelemissa ja sisälsivät runsaasti perusteellista saksalaista kokemusta. Valitettavasti saksalaisten opettajien kanavoima saksalainen koulutus päättyi, kun Itämeren divisioonan vetäytymiskäskeä Suomesta Saksaan saapui. Kursseilla olleet suomalaiset avustavat upseerit saivat kokemusta koulutuksesta ja mallin, millä tavalla joukkoja on koulutettava ja opetettava. Tällä lyhyelläkin saksalaisten johtamaan koulutukseen osallistumisella oli vaikutusta, kun suomalaiset aloittivat omat koulutusohjelmansa tulevaisuuden sotaopetuslaitoksissa. Jääkäri liikkeen aikana perustavaa ohjaamista koulutukseen johtamiseen ei ollut annettu.^{225 226}

Saksalaisvaikutusten osalta ei voida ohittaa Lappeenrannan Tykistökoulua, joka koulutti saksalaisvaiheen aikana suomalaisia upseereita saksalaisten johdattamana. Itämeren divisioona oli laatinut suunnitelma tykistön järjestelyiden osalta Suomessa. Suunnittelutyötä johti Itämeren divisioonan tykistökomentaja, majuri H. Butz. Suomalaiset neuvottelivat majuri Butzin kanssa tykistökoulutuksen järjestämisestä ja antoivat hänelle valtuudet tykistöjärjestelyiden toteuttamiseksi. Tykistökoulun osalta suunnitelma oli valmis kesällä 1918 ja sen myötä koulutus aloitettiin sekä Lappeenrannassa, että Perkjärvellä. Lappeenrantaan sijoitetun Tykistökoulun johtajana toimi itse majuri Butz. Koulutus tapahtui saksalaisella kalustolla ja saksalaisten kouluttajien johtamana. Lappeenrantaan oli myös sijoitettu kaksi saksalaista opetuspatteristoa 1300 saksalaisen vahvuudella opetuksen tueksi. Perkjärvellä puolestaan koulutus tapahtui venäläisellä kalustolla suomalaisten johdolla. Kapteeni T.T. Karanko kuvailee artikkelissaan, että saksalaiset seurasivat tarkasti harjoituksissa, neuvoivat sekä korjasivat virheitä, mikäli niitä ilmeni. Suoritusten tuli olla tarkasti saksalaisen ohjesäännön mukaisia. Tästä toiminnasta huolimatta suomalaisille jäi miellyttävä kuva saksalaisista, Karangon mukaan. Erityishuomiona Karanko mainitsee saksalaiset instruktöörimajurit Laport, Butz ja Schillingin jotka osallistuivat koulutukseen aktiivisesti. Saksalaisten johtama koulutus jäi myös Tykistökoululla lyhyeksi saksalaisten kotiinpaluun vuoksi, ja vain kaksi kurssia sai saksalaisen koulutuksen tykistöselänsä. Viljasen summaa, että kurseilta valmistui kaiken kaikkiaan 150 upseeria Suomen

²²⁵ Brack P.O.: Reserviupseerikoulutus vapaussodassa ja sen lähivuosina. *Reserviupseerilehti*, 1/1938, 01.01.1938 s.15

²²⁶ Viljanen T.V. (1978), s.118-123

armeijan tarpeisiin. Saksalaisten vaikutus oli kuitenkin hyvin suuri, kursseilla käytettiin vain saksalaisia ohjesääntöjä, saksalaisten laatimaa koulutussuunnitelmaa ja taistelutekninen koulutus eteni saksalaisen mallin mukaisesti. Tulevilla tykistönkursseilla noudatettiin majuri Butzin laatimia koulutussuunnitelmia, jotka todennäköisesti periytyivät suoraan saksalaisesta tykistön koulutusmallista.^{227 228}

Saksalaisten antama koulutus ei pelkästään keskittynyt alemman johtoportaan upseereiden ja aliupseereiden koulutukseen. Kronlund kirjoittaa teoksessaan, että Suomen sotajoukkojen ylipäällikkö kenraalimajuri Wilkama antoi johtovastuun saksalaiselle eversti Kondrad von Redernille suomalaisten yleisesikuntaupseerien koulutuksesta. Kenraalimajuri Vesa Tynkkynen viittaa kokoelmateoksessa *Sotakorkeakoulu, suomalaisen sotataidon kehittäjä*, asiakirjaan, jossa todetaan kurssille osallistuneen 32 upseeria korkeimmista esikunnista. Kronlundin mukaan kurssille osallistui 24 upseeria ylijohdosta, loppujen tullessa yhtymien esikunnista. Koulutusta tällä von Redernin johtamalla kurssilla annettiin Kannaksen alueella toteutettavien sotatoimien tehtävien muodossa. Tämänkään kurssin kesto ei ollut pitkäaikainen. Kurssi päättyi saksalaisten poistumiseen Suomesta. Suomalaisten yleisesikuntaupseerikoulutus perustui saksalaiseen taktiikkaan ja kurssin kautta kanavoitui myös suomalaiseen ylijohtoon saksalaisesta näkemystä ylemmältä johtamisen tasasta. Kurssin sisältö oli todennäköisesti avartavaa kurssille osallistuville henkilöille, ja opetuksen kautta ymmärrys ylemmän johdon sotilasterminologiasta avautui. Kynnys itseopiskeluun madaltui ja ulkomaalaisten ohjesääntöjen kautta voitiin kartuttaa omaa tietämystä. Tätä oppia pystyttiin jälkepäin soveltamaan suomalaiseen sotilasjohtamiseen ja sen kehittämiseen.^{229 230 231}

Suomessa olleiden saksalaisten vetäytyessä Saksaan, päättyi aika, jota Kronlund nimittää saksalaiskaudeksi. Saksa oli hävinnyt ensimmäisen maailmansodan länsirintamalla ja kärsi suur-tappion 8.-12.8.1918. Perko kuvaa teoksessa että, suomalaisilla oli pelko siitä, että saksalaiset joukot vedettäisiin Suomesta länsirintamalle. von der Goltz kuitenkin vakuutti suomalaisille, että saksalaiset joukot pysyvät Suomessa. Määrällisesti saksalaisia ei ollut sen tarpeeksi, että Itämeren divisioonan joukoilla olisi voinut vaikuttaa Saksan saamaan tappioon. Saksalaisten joukkojen pito Suomessa ei sotilaspoliittisesta näkökulmasta ollut järkevää. Tässä asiassa edesauttoi lisäksi länsivaltojen painostus Saksaa kohtaan. Saksalaiset joukot vetäytyivät Suomesta joulukuun puolessavälissä 1918 ja täten koulutus jäi kesken. Perkon kertoman mukaan,

²²⁷ Viljanen T.V. (1978) s.110-115

²²⁸ Karanko T.T.: Kun Suomen armeijaa luotiin..., *Itsenäinen Suomi*, 5/1938, 16.5.1938

²²⁹ Kronlund, J. (1988) s.243

²³⁰ Tilander H., Kemppi J., Manninen O., Tynkkynen V., Raunio A., Visuri P., Jouko P., Miekkavaara K., Wennström F-G., Salminen P., Valtanen J., Tanskanen S., Puustinen L. & Ahto S.:*Sotakorkeakoulu, suomalaisen sotataidon kehittäjänä*, Maanpuolustuskorkeakoulun perinneyhdistys ry, Kustannusosakeyhtiö Siltala - Helsinki, WS Bookwell Oy, Juva 2009, ISBN 978-952-234-023-8, s.38

²³¹ Tynkkynen V. (2009), s.40

suomalaiset yrittivät sotaministeri Rudolf Waldenin johdolla saada saksalaisia kouluttajia jäämään Suomeen, mutta länsimaiden tarkkailijoiden ja kreivi Mannerheimin mielipiteet olivat jyrkästi tätä vastaan. Kaikki saksalaiset eivät siitä huolimatta siirtyneet takaisin Saksaan ja Suomeen jäi henkilöitä siviiliyritysten sekä Suojeluskunnan tehtäviin. Näistä kolme henkilöä, Ausfeld, von Coler ja Stahel ovat tutkimukseeni liittyen mainitsemisen arvoisia. He olivat kouluttaneet jääkäreitä Saksassa sekä toimineet Jääkäripataljoona 27:ssä komppanioiden päällikköinä. Ausfeld toimi Jääkäripataljoona 27 komentaja ennen suomalaisten kotiutumista. Vapaussodan aikana he saapuivat Suomeen jääkärieden avuksi ja toimivat suomalaisten rykmenttien komentajina. Jo jääkärien ollessa vielä saksassa koulutuksessa heille oli muodostunut vahva side suomalaisiin sekä halu ajaa Suomea kohti itsenäisyyttä. Vapaussodan jälkeen he osallistuivat vahvasti suojeluskuntien toimintaan ja integroituivat myös suomalaiseen yhteiskuntaan. Suojeluskuntien kautta he ja jatkoivat saksalaisina kanavina suomalaisessa taktiikassa pitkään 1920-luvulle.^{232 233}

Saksalaiskausi oli lyhyt vaihe Suomen puolustuslaitoksen kehityksen alussa. Silti tänä lyhyenä aikana saksalaiset vaikuttivat voimakkaasti puolustuslaitoksen kehittämiseen. Karanko kirjoittaa artikkelissaan, että Suomen sotilasjohto sai asiantuntevaa ja tehokasta apua Suomessa olleelta saksalaiselta sotilasjohdolta. Suurimmat vaikutukset, jotka näkyivät Suomen armeijan jokapäiväisessä toiminnassa, tulivat koulutuksen järjestelyistä. Karangon mukaan saksalaiset asettivat suomalaisiin joukko-osastoihin yhdysupseereita, joiden tehtävänä oli tukea suomalaisia neuvonantajina ja myös yhdenmukaistaa suomessa annettavaa koulutusta. Saksalaiset osallistuivat upseerikoulutuksen kehittämiseen ja olivat tämän koulutuksen alkuun painava voima. Koulutusjärjestelyiden kautta kanavoitui saksalainen koulutusmalli, jota myös käytettiin saksalaisten vetäytymisen jälkeen. Saksalainen sotilaskasvatus ja sotilashenki hyväksyttiin Suomessa hiljaisella sopimuksella. Saksalaisten lähdettyä tämä hyväksyntä ja saksalainen malli näkyi edelleen koulutuksessa käytettynä saksalaisina harjoitusohjesääntöinä ja kenttäpalvelusohjesääntöinä. Karangon mukaan ohjesäännöistä saatua tietoa sovellettiin suomalaiseen ympäristöön soveltuvaksi, saksalainen taktiikan malli perustui avomaalla tapahtuviin sotatoimiin. Suomalainen maasto poikkeaa hyvin paljon Keski-Eurooppalaisesta maaston tasaisista ja avonaisista muodoista. Johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että saksalaisen taktiikan yhtenä kanavana suomalaiseen taktiikkaan vaikutti saksalaisten perustamien sotakouluissa antama koulutus. Jääkärit saivat koulutuksen Saksassa, mutta saksalaiskaudella saatu upseeri- ja aliupseerikoulutus koskettivat huomattavasti suurempaa osaa suomalaisia sotilaita, joilta tämä kokemus puuttui. Nämä suomalaiset jakoivat koulutuksessa saavuttamaansa saksalaista oppia tuleville suomalaisille asevelvollisuussukupolville ja kanavoivat saksalaisen soti-

²³² Kronlund, J.(1988), s.241

²³³ Perko, T. (2018), s.340-344

laallisen opin pohjaa Suomessa. Jääkäriupseereiden katseet olivat tässä vaiheessa kääntyneet jo ylemmän sotilaallisen koulutuksen saamiseen.²³⁴

3.1. Ensimmäiset yleisesikuntaupseerikurssit Saksassa, ns. Brücknerin kurssilaiset

Jääkärikoulutus toimi koulutuksena, joka antoi suomalaisille perusteellisen koulutuksen alemman tason johtajatehtävistä ja taktiikasta. Vapaussota kuitenkin osoitti, että johtavissa asemissa olevien upseereiden oli tarvetta saada ylemmän tason johtamisen ja taktiikan osaamista. Syynä tähän oli se, että niin sanottua ylempää johtamisen ja taktillisen suunnittelun tasoa käytiin Saksassa vain lyhyesti ennen jääkärien siirtymistä Suomeen. Yleisesikuntaupseerikoulutuksen puutteen vuoksi osa jääkäriupseereista pyrki hankkimaan koulutuksensa Saksasta niin kutsutuilla Brücknerin-kurssilla.

Vapaussodan jälkeisessä itsenäisessä Suomessa ei ollut omaa sotakorkeakoulutusta antavaa oppilaitosta. Yleisesikuntaupseerikoulutuksen saaneiden upseerien määrä oli minimaalinen ja koulutus oli annettu Venäjällä, kuten Niilo Hersalo kirjoittaa teoksessaan. Yleisesikuntaupseerioppi oli haettava ulkomailta, kuten Jarkko Kemppe toteaa kokoomateoksessa. Samassa kokoomateoksessa Tynkkynen kirjoittaa omassa luvussaan, että yleisesikunnan päällikkö kenraalimajuri Oskar Enckelin mielipide oli, ettei Suomeen tarvitsisi perustaa omaa sotakorkeakoulua, vaan riittävä määrä yleisesikuntaupseereita saataisiin koulutettua ulkomaalaisilla kurseilla Suomen armeijan tarpeisiin. Kenraalimajuri Enckellin mielipiteeseen vaikutti venäläinen perinne, jossa armeijan yleisesikuntaupseereiden määrä oli vähäisempi. Kronlundin mukaan Enckell ehdotti myös omiin kokemuksiinsa liittyen, että yleisesikuntaupseeriksi ulkomaille lähtevien tuli olla naimattomia nuoria luutnantteja. Ehdotus ei ollut jääkäriupseerien mieleen. Jääkäriupseerit näkivät mahdollisuutensa yleisesikuntaupseerikoulutukseen olevan tavoittamattomissa. Iältään he olivat vanhempia ja lisäksi suurin osa jääkäriupseereista oli saavuttanut vapaussodan aikana majurin tai sitäkin suuremman sotilasarvon kuten Tynkkynen toteaa.^{235 236 237}

Vuonna 1920 ensimmäiset yleisesikuntaupseerit komennettiin kurssille Ranskaan, Kronlundin teoksen mukaan. Kemppe jatkaa, että tähän vaikutti Suomeen saapunut ranskalainen sotilasvaltuuskunta. Kemppe toteaa, että Ranskan vaikutus koulutusmaana pysyi hyvin pitkään vahvana ja vuoteen 1923 mennessä yliesikunnan komentamat koulutukset tapahtuivat yksinomaan Ranskassa yliesikunnan tarpeen mukaisesti. Vasta vuoden 1923 jälkeen opiskelijoille

²³⁴ Karanko T.T.: Kun Suomen armeijaa luotiin..., *Itsenäinen Suomi*, 5/1938, 16.5.1938

²³⁵ Hersalo, N.V.: *Suojeluskuntain historia II*, Puolustustahtoinen kansa, Häätavarasta välttämättömyys, Kustantaja Hata OY, Vaasa Oy:n Kirjapaino, Vaasa 1962, s.217

²³⁶ Tynkkynen V. (2009), s.17, 38-40

²³⁷ Kronlund, J. (1988) s.244

avautui mahdollisuuksia muiden maiden sota-akatemioiden. Yliesikunnan vaatimukset kurssille lähteville oppilaille olivat vaativat ja tämä aiheutti katkeruutta monessa jääkäriupseerissa. Kemppi lisää, että kenraalimajuri Enckellin vastustus oman sotakorkeakoulun perustamista vastaan syvensi kuilua vanhan väen²³⁸ ja jääkäriupseereiden välillä. Tulevaisuus näyttäytyi jääkäreille synkkänä ja heille yksi keskeisimpiä tavoitteita oli oman sotakorkeakoulun perustaminen Suomeen. Näistä lähtökohdista osa aktiivisimmista Suojeluskunnissa palvelevista jääkäriupseereista ottivat itse yhteyttä Saksaan mahdollisen koulutuksen järjestämisestä, tämä käy ilmi Tynkkynen teoksessa. Hersalo puolestaan mainitsee, että Saksaan oltiin yhteyksissä vain yksityisten kanavien kautta. Tynkkynen avaa tilannetta, että Kapteeni P. Susitaival otti yhteyttä yleisesikuntaupseerikoulutuksen toteuttamisesta Saksassa kenraali von der Golzin adjutanttiin. Tynkkynen väitöskirjan mukaan kurssin järjestäminen ja siihen osallistuminen oli poliittisesti arveluttavaa. Rauhansopimuksen mukaisesti Saksa ei saanut opettaa yleisesikuntaupseereita.^{239 240 241 242 243}

Von der Golzin avustuksella suomalaisille suojeluskuntaupseereille löytyi opettaja Saksasta. Hersalon mukaan kurssin opettajaksi saatiin saksalainen ensimmäisen maailmansodan kokenut yleisesikuntaupseeri, arkistoneuvos, majuri Wilhelm Brückner. *Uusi Suomi* sanomalehdessä 16.4.1933 julkaistussa uutisessa kirjoitetaan, että majuri Brückner olisi osallistunut von der Golzin mukana Suomen vapaussotaan. Majuri Brücknerin osallisuudesta Itämeren divisioonan ja vapaussotaan ei ole täyttä varmuutta. Edellä mainittu osallisuus perustunee vain sanomalehden kirjoitukseen. Agilof Kesselringin mukaan Brückner ei olisi ollut osana Itämeren divisioonaa saksalaiskauden aikana, mutta hänen mukaansa ei kuitenkaan voida tehdä lopullista johtopäätöstä Brücknerin osallistumisen suhteen. Tynkkynen kirjoittaa väitöskirjassaan, että ensimmäisen maailmansodan jälkeen virattomaksi jääneet Reichswherin yleisesikuntaupseereita sijoitettiin Saksan sota-arkistoon tutkimaan ensimmäisen maailmansodan tapahtumia ja tutkimuksen perusteella kehittämään sotataittoa. Tutkimusmenetelmillä pyrittiin löytämään vastauksia taktiikkaan, operaatiotaitoon ja strategiaan. Tämän tutkimuksen vaikutus nähtiin toisessa maailmansodassa, kun saksalaiset toteuttivat salamasotaa saks. "Blitzkrieg" ja muita edistyneitä sodankäyntitapoja. Länsimaissa tutkimustyö ei toteutunut samalla tasolla kuin Saksassa. Toisen maailmansodan saksalainen taktiikka yllätti länsimaat uusilla innovatiivisilla joukkojenkäytön tavoilla. Kehitystyöhön sitoutui Saksassa merkittävä määrä saksalaisia työttömiksi jääneitä yleisesikuntaupseereita, joiden tehtävänä oli tutkia ensimmäistä

²³⁸ Vanhaksi väeksi kutsuttiin tsaarinaikaisen Venäjän palveluksessa olleita suomalaisia upseereita.

²³⁹ Kronlund, J. (1988) s.244

²⁴⁰ Tynkkynen V. (2009), s.17, 38-40

²⁴¹ Kemppi, J.: *Isänmaan puolesta*, Jääkäriliikkeen ja jääkärien historia, Minerva Kustannus Oy, Helsinki, Hansaprint Oy, Turenki, 2017, ISBN 978-952-312-579-7, s.145-146

²⁴² Hersalo N.V. (1962), s.218

²⁴³ Tynkkynen V. (1996) s.29

maailmansotaa arkistonhoitajan vakansseilla, kuten Brückner. Majuri Wilhelm Brücknerin henkilöhistoriaan ja vaiheisiin suomalaisten opettajana paneudutaan tarkemmin tutkimukseni luvussa viisi.^{244 245 246 247}

Ensimmäiselle yleisesikuntakurssille osallistui viisi oppilasta ja kurssi käynnistyi Saksassa syyskuussa 1921. Hersalon kertoman mukaan ensimmäisten oppilaiden joukossa oli myös kapteeni Paavo Sivén, joka oli ollut yhteydessä kurssijärjestelyistä Saksaan. Myöhemmin kapteeni Sivén vaihtoi sukunimensä Susitaipaleeksi. Omassa tutkimuksessani tulen käyttämään jälkepäin tietyissä kohdissa Sivénin viittauksissa Susitaival nimeä, jotta välttyttäisiin sekaannuksilta nimissä. Ensimmäinen yleisesikuntaupseerikurssi käsitti yhden lukuvuoden ja kaikki oppilaat olivat suojeluskuntajärjestön upseereita. Tynkkynen kirjoittaa teoksessa *Sotakorkeakoulu*, että ensimmäinen kurssi oli järjestetty salassa, ja että kurssin toimeenpanolle ei oltu saatu virallista hyväksyntää Suomen poliittiselta johdolta. Tämän johdosta suojeluskuntain ylipäällikkö eversti Lauri Malmberg kutsuttiin presidentti Ståhlbergin nuhdeltavaksi. Saksalaissuuntaus ei ollut presidentti Ståhlbergin mukaan suotavaa silloisessa poliittisessä ilmapiirissä. Nuhteluihin eversti Malmberg oli viitannut Suomen puutteesta korkeimmasta sotilaskoulutuksesta ja todennut, että suojeluskuntajärjestön varat olivat omat ja se kouluttaa omat upseerinsa missä haluaa. Seuraavan kurssin alkaessa 1923 oppilaille oli virallinen asema. Poliittisesta tilanteesta johtuen oppilaat merkittiin olevan Sveitsissä koulutuksessa. Hersalo täsmentää, että toiselle Brucknerin johtamalle kurssille osallistui kahdeksan upseeria. Oppilaista puolet palveli suojeluskuntajärjestössä ja loput olivat Suomen Armeijan henkilökuntaa. Valtaosa Brücknerin kurssilaisista oli osallistunut jääkärikoulutukseen Saksassa vain kolme kursilaista Sivén (myöhemmin Susitaival), Wichmann ja Sigell (myöhemmin Hersalo) eivät olleet jääkäriupseereita. Kilki kirjoittaa, että ensimmäisellä kurssilla koulutettiin viisi oppilasta ja jälkimmäisellä kahdeksan. Koska ensimmäinen kurssi kesti vain yhden lukukauden, nämä viisi oppilasta lähetettiin täydentämään opintojaan toisen kurssin mukana jälkimmäisenä lukuvuotena. Kaikkiaan Saksassa Brücknerin kurssin suoritti siten kolmetoista suomalaista.²⁴⁸

249 250 251 252 253

²⁴⁴ Hersalo N.V. (1962), s.218

²⁴⁵ *Uusi Suomi*: Kreivi von der Goltz lähti eilen kotimatalle, 16.4.1933 no 102

²⁴⁶ Kesselring, Agilof, saksalainen everstiluutnantti, Tutkija, MPKK: Keskustelu Agilofin kanssa 7.3.2021. Kesselring tutkii Itämeren divisioonan vaiheita Suomessa. Hänen kansaan käydyn haastattelun mukaan, hänellä on 95 % varmuus niistä upseereista, jotka osallistuivat suomalaisen sotataidon kehittämiseen saksalaisvaiheen aikana. Näissä aikalaiskirjoituksissa ei esiinny Brücknerin nimeä hänen mukaansa.

²⁴⁷ Tynkkynen V. (1996), s.46

²⁴⁸ Hersalo N.V. (1962), s.218

²⁴⁹ Tynkkynen V. (2009), s.52

²⁵⁰ Jääkäriiliitto r.y.: *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975*, Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XIV, Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa 1975, ISBN 951-99046-8-9, s.394

²⁵¹ Tynkkynen V. (1996) s.29

Brücknerin kurssille osallistuneet suomalaiset			
	Suojeluskunnat	Suomen Armeija	Huomiot
1921-1922, yksi lukukausi	majuri Runar Lilius majuri Väinö Palojärvi kapteeni Paavo Sivén (myöhemmin Susitaival) piiripäällikkö Lauri Saari piiripäällikkö Urho Sivonen	--	Sivén ei ollut jääkäriupseeri vaan jääkäriaktivisti ja etappimies.
1923-1925, kaksi lukukautta	kapteeni A. Anthos luutnantti M.V. Wichmann (myöhemmin Vihma) piiripäällikkö Eino Toivonen piiripäällikkö N.V. Sigell (myöhemmin Hersalo)	majuri K. M. Wallenius majuri V. Räsänen kapteeni A. Kaila kapteeni H. Olkkonen	Ensimmäisen kurssin opiskelijat osallistuivat opetukseen mukaan toisen kurssin jälkimmäisellä lukukaudella. Wichmann ja Sigell eivät olleet jääkäriupseereita.

Kuva 2. Taulukko majuri Brücknerin-kurssille osallistuneista upseereista.²⁵⁴

Majuri Wilhelm Brückner toimi kummankin kurssin johtajana ja opetti pääaineenaan taktiikkaa. Ensimmäisellä kurssilla saksalaisina opettajina toimivat palveluksesta eronneet upseerit. Oppilaat pitivät Brückneria erinomaisena opettajana, mutta muut saksalaiset opettajat eivät saaneet osakseen kiitosta. Toisella kurssilla tämä asia korjautui. Kilkki toteaa kokoelmateoksessa, että kurseilla opiskelleet oppilaat pitivät opetusta ainutlaatuisena ja tuloksia tuottavana. Kurssin koulutuksessa pyrittiin käyttämään mahdollisimman paljon hyväksi maailmansodasta saatuja kokemuksia. Tätä soveltavaa opetustapaa kurssilaiset pitivät erittäin hyvänä ja antoisana. Hersalo oli itse osallistunut toiselle Brücknerin kurssille oppilaana ja avaa hyvin monipuolisesti kurssin oppisisällöstä ja opetustavasta. Majuri Brückner laati kurssisuunnitelmat ja vastasi opettajiston hankinnasta. Kurssisuunnitelmat olivat saksalaisen Sota-akatemian mukaiset oppiaineineen. Pääoppiaineena oli johtamistaidon kehittämiseen tähtäävä taktiikka. Opetukseen kuului myös sotahistoriaa, aselajioppia, ilma- ja merioppia sekä huoltooppia. Kurssin opetusta täydennettiin myös vierailuilla eri teollisuuslaitoksiin. Tynkkynen kirjoittaa väitöskirjassaan, että taktiikassa suomalaisille opetettiin pataljoonatasosta aina armeijakunta tasalle asti. Tynkkynen jatkaa kokoelmateoksessa *Sotakorkeakoulu*, että painopiste muodostui taktiikkaan ja operaatiotaitoon. Hersalon mukaan edellä mainitut oppiaineet sekä johtotoiminta, pitäen sisällään yleisesikunta- ja huoltopalvelun, olivat hallitsevina aineina. Opetustavan ollessa havainnollistava ja omaan ajatteluun tähtäävää, otettiin mukaan jälkimmäisellä kurssilla toisen lukuvuoden aikana, käsittelyyn Suomessa tapahtuva operatiivinen kehys. Operatiivinen suunnittelutoiminta keskittyi Karjalan kannaksella tapahtuviin sotatoimiin. Majuri Brück-

²⁵² Kilkki P. (1978), s.310-311

²⁵³ Kemppi J. (2017), s.146

²⁵⁴ Hersalo N.V. (1962), s.218

ner oli vierailut Suomessa kurssien välisenä aikana ja tutustunut Karjalan kannaksen maasto-olosuhteisiin. Tätä opetusta Hersalo piti erittäin antoisana.^{255 256 257 258}

Majuri Wilhelm Brücknerin- kurssin vaikutus suomalaisen jalkaväenyleisesikuntaupseeristoon oli merkittävä ennen oman Sotakorkeakoulun perustamista. Kilkin mukaan vuoteen 1923 mennessä yleisesikuntakoulutusta oli annettu yksinomaan Ranskassa ja sieltä oli valmistunut vain viisi yleisesikuntaupseeria. Vuoden 1923 jälkeen opiskelumahdollisuudet avautuivat myös muiden maiden sota-akatemioiden, mutta yleisesikuntakoulutusta annettiin kaikille puolustushaaroille. Tässä kontekstissa voidaan todeta, että saksalainen yhtenäinen jalkaväenyleisesikuntaupseerikoulutus annettiin kolmelletoista suomalaiselle, joka suhteutettuna suomalaisten saamaan yleisesikuntaupseerikoulutukseen muodosti lähes kolmasosan ulkomailla opiskelleista upseereista. Tulen johtopäätökseen, että Majuri Brücknerin antama koulutus toimi kanavana suomalaisen ylemmän johtamisen tason kehittymisessä. Vaikutus tällä kanavalla ei suuntautunut vain suojeluskuntajärjestöön, vaan myös Suomen Armeijaan. Oppilaista neljä palveli Suomen Armeijassa. Tynkkynen kertoo, että everstiluutnantti Kurt Martti Wallenius otti kurssin päätyttyä vastaan yleisesikunnan päällikön tehtävän. *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975* teoksessa kirjoitetaan, että Wallenius toimi tässä tehtävässä vuoteen 1930, jolloin hänet vapautettiin tehtävästä. Majuri Räsänen ja kapteenit Kaila sekä Olkkonen, jotka kuuluivat Suomen armeijan upseereihin toimi eri tehtävissä kurssin jälkeen ja heidän toimintaansa Suomessa paneudutaan tarkemmin seuraavissa tutkimukseni luvuissa. Suojeluskunnissa Brücknerin antama koulutus oli näkyvämpää, koska yhdeksän suojeluskuntien yleisesikuntaupseeria oli suorittanut hänen johtamansa kurssin Saksassa. Sélenin kirjoittaa, että tästä syystä johtuen hänet myös kutsuttiin opettajaksi Suojeluskuntien Päälystökouluun vuonna 1925.^{259 260 261 262}

Viimeisin ponnistus Brücknerin kurssilaisten osalta nähtiin kurssidiplomien hyväksymisessä ja saadun opetuksen todentamisessa. Tämä myös todetaan Kilkin teoksessa. Kiistaa selvitetiin oikeusteitse ja *Helsingin Sanomien* 9.10.1929 uutisoitiin, että sotaylioikeus hylkäsi syyteet kenraali Nenosta sekä everstiluutnantti Martolaa vastaan. Syyteen oli nostanut sotaviskailin viranhoitaja varatuomari Sakari Ilmanen 1.5.1928. Syyte käsitteli kenraali Nenosen ja everstiluutnantti Martolan myöntämiä sotakorkeatodistuksia Brücknerin kurssilaisille. Ken-

²⁵⁵ Tynkkynen V. (2009), s.53

²⁵⁶ Kilki P. (1978) s.313

²⁵⁷ Hersalo N.V. (1962), s.218

²⁵⁸ Tynkkynen V. (1996) s.46

²⁵⁹ Kilki P. (1978), s.310-313

²⁶⁰ Tynkkynen V. (1996), s.47

²⁶¹ *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975*, s.693

²⁶² Sélen Kari & Pylkkänen Ali: *Sarkatakkien armeija*, Suojeluskunnat ja suojeluskuntalaiset 1918-1944, WSOY, WS Bookwell Oy, Juva 2004, ISBN 951-0-29418-7, s.305

raali Nenonen toimi Sotakorkeakoulun virkaa tekevänä johtajana everstiluutnantti Martolan ollessa apulaisjohtajana. He olivat allekirjoittaneet kurssilaisille todistukset helmikuun 15 päivänä 1925. Kiista muodostui siitä, olivatko oppilaat oikeutettuja suomalaiseseen sotakorkeakoulutodistukseen. Poliittisista syistä Saksa ei voinut oppilaille tutkintatodistusta antaa, sotakorkeakoulutus oli kielletty rauhansopimuksessa. *Helsingin Sanomat* kirjoittaa uutisessaan, että korkein oikeus hylkäsi myös valitukset tutkintatodistusten antamista kohtaan. Sotaylioikeuden päätös jäi voimaan. Kilkin mukaan kaksitoista Brücknerin kurssilaisesta sai lopulta todistuksen suorittamastaan kurssista.^{263 264 265}

3.2. Brücknerin kurssilaisten julkaisut ja niiden vaikutus taktiikkaan Suomessa

Ennen talvisotaa julkaistiin paljon artikkeleita taktiikasta sotilasaikakausilehdissä ja toimivat myös suomalaisen taktiikan pohdinnan kanavana. Yleisesikuntaupseerien toivottiin julkaisevan eri aiheita käsitteleviä kirjoituksia ja näin oli myös Brücknerin kurssilaisten laita. Majuri Wilhelm Brücknerin pitämän kurssin jälkeen valmistuneet yleisesikuntaupseerit sijoitettiin eri tehtäviin suojeluskunnissa ja Suomen Armeijassa. Osa kurssilaisista oli aktiivisempia kirjoittajia ja osallistuivat taktiikan kehittämiseen esittelemällä sotilasaikakausilehdissä omia havaintojaan taktiikasta. Suojeluskunnissa palvelevat yleisesikuntaupseerit osallistuivat ohjesääntöjen kehittämiseen suojeluskuntajärjestön osalta. Monien tehtävä ei mahdollistanut osallistumista ohjesääntöjen kehittämiseen tai niihin vaikuttamiseen. Brücknerin kurssin suorittaneissa oli muutamia, jotka vaikuttivat hyvinkin paljon taktiikan kehittämiseen ja tässä tutkimuksen alaluvussa keskitymme heidän tekemiin julkaisuihin.

Suomessa ilmestyneitä sotilaallisia ohjesääntöjä, oppaita tai käsikirjoja ei itsenäistymisen jälkeen ollut juurikaan olemassa. Kronlundin mukaan jääkäreiden Saksassa tuottama Suomalainen Sotilaskäsikirjojen sarja oli ainoita suomeksi käännettyjä ohjeita taktiikasta ja taistelutekniikasta. Ohjesääntöjen puutetta täydennettiin Sotaväen esikunnasta jaetuilla koulutusohjeilla. Koulutuksessa käytettiin rinnan ulkomaalaisia oppaita ja niistä ammennettua tietoa sovellettiin suomalaiseen ympäristöön. Ohjesääntötyö ja ulkomaalisten oppaiden käännoistyö saatiin Suomessa käyntiin verrattain nopeasti, Tästä esimerkkinä *Kenttäpalvelusohjesääntö*, joka ilmestyi keväällä 1920. Tätä aikaisemmin oli ilmestynyt kenraalimajuri Paul von Gerichin *Taktiikan oppikirja I* ja *Taktiikan oppikirja II*. Nimimerkillä L-t O-h kirjoittaa julkaisussa *Suomen sotilas-lehdessä*, että *Taktiikan oppikirja I* ja *II* oli ilmestynyt vuonna 1918-1919 ensiksi ruotsinkielisinä ja suomennettuna loppuvuodesta 1919. Pylkänen kuvaa teoksessaan, että

²⁶³ Kilki P. (1978), s.311

²⁶⁴ *Helsingin Sanomat*: Juttu sotakorkeakoulutodistuksista ratkaistu, 9.10.1929, no.273

²⁶⁵ *Helsingin Sanomat*: Puolustuslaitosta koskevia juttuja, 27.4.1930, no. 112

Sotaväen esikunnan ohjeiden lisäksi suojeluskunnissa palvelevia upseereita kehoitettiin lukemaan ulkomaalaisia ohjesääntöjä kehittymisen tukemiseksi. Sotilasaikakausilehdissä mainostettiin uusimpia suomessa julkaistuja ohjesääntöjä tai oppaita, sekä markkinoitiin ulkomaalaisia ohjesääntöjä ja sotakirjallisuutta. Mainostekstit kehottivat upseereita ja valveutuneita isänmaanystäviä hankkimaan ja tutustumaan sotakirjallisuuteen. Itsenäistymisen alusta alkaen sotilasalan aikakauslehdet tukivat artikkeleillaan nuoren armeijan tiedon tarvetta. Ohjesääntöjen puuttuessa samaisissa sotilasaikakausilehdissä lehdissä julkaistiin paljon erilaisia taktiikan ja taistelutekniikan artikkeleita, näihin paneudun myöhemmin tässä alaluvussa.^{266 267 268 269 270 271 272}

Tässä tutkimuksessa keskitytään tutkimaan Brücknerin kurssilaisten julkaisemia artikkeleita neljän sotilasaikakausilehden kautta. Sotilasaikakausilehdet, joiden artikkeleita tulen käsittelemään, ovat *Suomen Sotilasaikakausilehti*, *Hakkapeliitta*, *Taistelija: Suojeluskunnan yliesikunnan julkaisu* ja *Suomen Sotilas*. Käsitellen näissä lehdissä julkaistuja artikkeleita alkaen vuodesta 1921 päättyen vuoden 1939 loppuun. Tällä aikavälillä julkaistiin lisäksi Brücknerin kurssilaisten artikkeleitaan muissa alan julkaisuissa, mutta materiaalin laajuuden johdosta rajaan nämä ulos tutkimuksestani. Tutkimusteni mukaan Brücknerin kurssilaisista aktiivisin taktiikan artikkelien julkaisija on ylivoimaisesti majuri Sigell. Majuri Sigell oli komennettu Brücknerin kurssille suojeluskunnasta ja hän ei kuulunut jääkäriupseereihin, kuten Hersalon teoksessa todetaan. Suojeluskunnat julkaisivat omaa äänenkannattajaansa sotilasaikakausilehteä *Hakkapeliittaa*. Saksassa suoritetun yleisesikuntakurssin jälkeen majuri Sigell toimi *Hakkapeliitassa* vakituksena avustajana useiden vuosien ajan kirjoittaen lukuisia artikkeleita taktiikasta ja taistelutekniikasta. Majuri Sigellin toimiessa Päälystökoulun johtajana hän kirjoitti artikkelisarja *Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus*. *Hakkapeliitassa* vuonna 1926 julkaistu artikkelisarja muodostui muutamasta taktiikkaa ja koulutusta käsittelevästä artikkelista. Artikkelisarja käsitti kuusi artikkelia. Artikkeleissa käsiteltiin monipuolisesti taktiikan yleisiä periaatteita, taistelumuotoja ja niiden kehitystä, ryhmän taistelua ja sen koulutusta aina yksittäisen sotilaan tasalle asti. Vuonna 1927 julkaistiin majuri Sigellin kirjoittama *Jalkaväen taistelutaito I, Taistelutoiminnan periaatteita*. Kirja sai jatkoa vuonna 1928 seuraavalla osalla *Jalkaväen taistelutaito II, Johtajatoiminnallisia näkökohtia soveltamistehtävien valossa* ja viimeinen osa *Jalkaväen taistelutaito III, Joukkueen ja sen osien taistelutoiminnasta ja -koulutuksesta* jul-

²⁶⁶ Kronlund, J. (1988), s. 231, 236

²⁶⁷ von Gerich, Paul: *Taktiikan oppikirja I*, Muodollinen taisteluoppi, Upseerin käsikirjasto I., toinen, uudelleen laadittu painos, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, Tietosanakirja-Osakeyhtiön Kirjapaino, Helsinki 1922

²⁶⁸ von Gerich, Paul: *Taktiikan oppikirja II*, Sovellettu taisteluoppi, Upseerin käsikirjasto I., toinen, uudelleen laadittu painos, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, Tietosanakirja-Osakeyhtiön Kirjapaino, Helsinki 1922

²⁶⁹ nimim. L-t O-h: Sotilaan kirjasto, *Suomen sotilas*, 42/1919, 18.10.1919 s. 7

²⁷⁰ Pylkänen A. (2004), s.255

²⁷¹ *Kenttäpalvelusohjesääntö*, Ohjesääntökomitea, Simelius´en perillisten kirjapaino O.Y., Helsinki 1920, s.3

²⁷² Feiring: Uutta kotimaista sotilaskirjallisuutta, *Suomen Sotilas* 46/1920, 13.11.1920 s.5

kaistiin vuonna 1929. Tässä kirjasarjassa on nähtävissä artikkelisarjan vaikutus kirjojen sisältöön. Jalkaväen tarkastaja eversti Hugo Österman kirjoitti 22.12.1928 *Hakkapeliitan* artikkelissaan "Tervetullut lisä taktilliseen sotilaskirjallisuuteemme", että everstiluutnantti Sigellin *Jalkaväen taistelutaito I* ja *Jalkaväen taistelutaito II* ovat merkittävä lisä suomenkielisten taktiikkaa käsittelevien kirjojen perheessä. Eversti Österman suositteli armeijan ja suojeluskunnan upseereita myös tutustumaan kirjoihin. Sigell oli ylennetty everstiluutnantiksi 6.12.1928.^{273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284}

Edellä mainitussa *Hakkapeliitan* artikkelissa eversti Österman mainitsi everstiluutnantti Matti Johannes (Hannes) Olkkosen kirjoittaman taktiikan teoksen *Taktiikan perusteet*, joka ilmestyi vuonna 1928. Jääkärieverstiluutnantti Hannes Olkkonen oli osallistunut toiselle Brücknerin kurssille Suomen Armeijan komentamana. Olkkonen oli kirjoittanut teoksen ollessaan Taistelukoulun johtajana. Hän myös kuului *Hakkapeliitan* toimituskuntaan kuten everstiluutnantti Sigell ja julkaisi muutamia sotahistoriaa käsitteleviä artikkeleita *Hakkapeliitassa*. Olkkonen oli huomattavasti aktiivisempi kirjoittaja *Suomen sotilasaikakauslehdessä* ja hän julkaisi useita artikkeleita vuosien aikana taktiikasta, materiaalista, kirja-arvosteluista ja sotilaskasvatuksesta kuuluen lehden avustaviin kirjoittajiin. Olkkonen kirjoitti vuonna 1926 *Suomen sotilasaikakauslehdessä* numero 10 ja 11 kaksi artikkelia, "Sodankäynnin yleisiä perusteita". Näiden kahden artikkelin sisältö on myös nähtävissä vuonna 1928 julkaistussa *Taktiikan perusteissa*. Olkkosen julkaisema *Taktiikan perusteet* ja Sigellin julkaisema kolmiosainen "Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus" täydensivät suomalaista taktiikan julkaisuja sen aikais-

²⁷³ Hersalo N.V. (1962), s.218

²⁷⁴ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Yleisiä periaatteita, *Hakkapeliitta* 3/1926, 23.01.1926 s.3

²⁷⁵ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Taistelutavan ja -muotojen kehityksestä, *Hakkapeliitta* 12/1926, 27.3.1926 s.7

²⁷⁶ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Taistelutavan ja -muotojen kehitys maailmansodassa, *Hakkapeliitta* 17/1926, 1.5.1926 s.7

²⁷⁷ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Nykyaikaisen taistelun vaatimuksista yksityiseen sotamieheen ja ryhmään nähden, *Hakkapeliitta* 30/1926, 31.7.1926, s.7

²⁷⁸ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Mitä sotamiehelle on opetettava, *Hakkapeliitta* 44/1926, 6.11.1926 s.11

²⁷⁹ Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Ryhmän ja taisteluryhmän koulutus, *Hakkapeliitta* 50/1926, 18.12.1926 s.11

²⁸⁰ Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito I*, Taistelutoiminnan periaatteita, Suojeluskuntain kustannus-O.Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1927

²⁸¹ Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito II*, Johtajatoiminnallisia näkökohtia soveltamistehtävien valossa, Suojeluskuntain kustannus-O. Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1928

²⁸² Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito III*, Joukkueen ja sen osien taistelutoiminnasta ja -koulutuksesta, Suojeluskuntain kustannus-O. Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1929

²⁸³ Österman H.: Tervetullut lisä taktilliseen sotilaskirjallisuuteemme, *Hakkapeliitta* 51-52/1928, 22.12.1928 s.40

²⁸⁴ Suojeluskunnan Yliesikunta, Järjestelyosasto (Osasto I a.), Kotijoukon esikunta, Yleisten asiainosasto (Yl.as.os.), Hallinnollinen tsto (Yl.as.I), Muonitus osasto (INT 1.), Taisteluvälineistö, Puolustusministeriö, Selvittelyks., Suojeluskuntain Päälystökoulu, Jäsentilastot, maksuja, sotasaaliita ja asiakirjojen säilymistä koskevat asiakirjat, tilannekartat, kassatodistukset, jäljennökset, ansioluettelot, 1925-1944, Hersalon (ent. Sigell), Niilo Viktor, Ansioluettelo, KArk SK-2482/16, Kansallisarkisto (KA)

sa taktillisten julkaisuiden suomenkielisessä tyhjiössä. Tynkkynen kirjoittaa väitöskirjassaan, että Sigellin oli mahdollisesti saanut Suojeluskuntain Päälystökoululta tehtäväkseen laatia Jalkaväen harjoitusohjesäännön II osa vuonna 1926. Käsikirjoitusta ei kuitenkaan julkaistu armeijan ohjesääntönä. Tynkkynen mukaan syynä lienee ollut, että Kenttäohjesäännön II osan kirjoittaminen alkoi vasta vuonna 1927 ja peruskäsitteistä ei oltu päästy vielä yksimielisyyteen sotalaitoksen johdossa. Sigellin käsikirjoitus julkaistiin siitä huolimatta suojeluskunnan yliesikunnan toimesta käsikirjoina.^{285 286 287 288 289 290 291 292}

Everstiluutnantti Sigell oli ahkera kirjoittaja ja hän julkaisi myös taktiikkaan painottuvia artikkeleita Suojeluskunnan yliesikunnan julkaisussa *Taistelija*. Ensimmäinen numero ilmestyi kesäkuussa 1929 ja Sigell toimi toimituskunnassa vakituksena artikkelien kirjoittajana ensimmäisestä numerosta alkaen. Lehdessä *Taistelija: Suojeluskuntain yleisesikunnan julkaisussa* vakituksina kirjoittajina toimivat myös majuri Wilhelm Brückner, joka Kronlundin mukaan oli tullut Suomeen opettajaksi vuonna 1925. *Taistelija*-lehdessä muita vakituksia artikkelien kirjoittajia Brücknerin kurssilaisista olivat everstiluutnantti Ahti Anthos ja everstiluutnantti Martti Vilho Wichmann, joka vaihtoi myöhemmin nimekseen Vihma. *Taistelija*-lehden numeroissa julkaistiin taktillista tehtäväpitoista kirjoitussarjaa vuosien ajan, joissa majuri Wilhelm Brückner kuvasi yleistilanteen ja sen mukana tulevat ylemmän johtoportaalle käskyt. Everstiluutnantti Sigellin kirjoitukset painottuivat jalkaväen toimintaan ryhmätasolta kompaniatasolle ja siihen liittyviin käskyihin. Everstiluutnantti Anthos keskittyi tykistön toimintaan sekä tykistöaselajin ase- ja taistelutekniikkaan. Artikkelisarjoissa oli mukana myös muita suojeluskuntaupseereita, joiden kirjoitukset käsittelivät konekivääritoimintaa, pioneeritoimintaa, viestitoimintaa sekä huollon järjestelyitä. Keskenään kirjoitukset ketjuuntuivat yhdeksi taktilliseksi kokonaisuudeksi ja artikkelit noudattivat samaa narratiivia. Everstiluutnantti Wichmannin artikkelit painottuivat sotilaspsykologiaan ja sen ilmenemismuotoihin joukon ja yksittäisen sotilaan kannalta. Kokonaisuudessaan vuosia jatkunut *Taistelija*-lehdessä ilmestyneet taktiikan yhteen linkittyneet artikkelit, joiden tilanteeseen sitoutunut taktiikka ja siihen liittyneet erilaiset pohdintatehtävät muodostavat taktillisen ajattelun kehittämisen kannalta merkittävän julkaisusarjan. Hersalo kirjoittaa teoksessaan, että *Taistelija*-lehdessä ilmestynyt yllä mainittu artikkelisarjan esikuva perustui saksalaiseen sotilasaikakauslehdessä *"Kriegskunst in*

²⁸⁵ Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975, s. 471

²⁸⁶ Olkkonen, Hannes: *Taktiikan perusteet*, Kustannusosakeyhtiö Otava, Kustannusosakeyhtiö Otravan kirjapaino, Helsinki 1928

²⁸⁷ *Hakkapeliitta*: Hakkapeliitan kirjoituksissa avustaneet henkilöt, 51-52/1927, 17.12.1927, s.45

²⁸⁸ *Suomen sotilasaikakauslehti*: Kiitos, Suomen Sotilasaikauslehdessä - Finsk Militär Tidskrift - avustajille, 1/1930 s.12

²⁸⁹ Olkkonen H.: Sodankäynnin yleisiä perusteita, *Suomen sotilasaikakauslehti* 10/1926, 01.10.1926, s.62

²⁹⁰ Olkkonen H.: Jatk., Sodankäynnin yleisiä perusteita, *Suomen sotilasaikakauslehti* 11/1926, 01.11.1926 s.11

²⁹¹ Olkkonen H.: Vähän sotilaskasvatuksestamme, *Suomen sotilasaikakauslehti* 3/1923, 15.03.1923 s.32

²⁹² Tynkkynen V. (1996) s.51

Wort und Bild" julkaisumalliin. *Taistelija*-lehdessä julkaistun artikkelien suuresta määrästä johtuen voin todeta, että taktillisen ajattelun kehittäjänä tämän nelikon, sekä muiden kirjoittajien työ on tuonut saksalaisen taktiikan ajatusta lähemmäs suomalaisia upseereita.^{293 294 295 296 297 298 299}

Suomalaisten upseerien taktillinen ajatus kehittyi suojeluskunnissa ja armeijassa palvelevien aktiivisesti kirjoittelevien upseereiden kautta, kuten olen aikaisemmin tutkimuksessani todennut. Brücknerin kurssille osallistuneet muut suojeluskuntaupseerit ja Suomen armeijan upseerit kirjoittivat yksittäisiä eri aiheita käsitteleviä artikkeleita tarkastelemini julkaisuihin. Suo-
 jeluskuntaupseereista majuri Palojärvi sekä kapteeni Sivén julkaisivat useampia artikkeleita. Majuri Väinö Palojärvi kirjoitti *Suomen sotilasaikakausilehdessä* 15.1.1923 artikkelin "Sotapelin merkityksestä ja sen johtamisesta". Tässä artikkelissa on nähtävissä Saksasta saatu oppi ja sen kanavoiminen suomalaisen upseeriston tietoisuuteen. Majuri Palojärvi oli osallistunut ensimmäiselle Brücknerin kurssille. Hersalo kirjoittaa, että ollessaan toisella Brücknerin kurs-
 silla sisältöön kuului taktisten ja operatiivisten suunnitelmien sotapelaamista. Todennäköisesti näin on ollut sotapeliin osalta myös ensimmäisellä kurssilla. *Taistelija*-lehdessä Palojärvi julkaisi yhden artikkelin vuonna 1933, joka käsitteli ranskalaista taktiikkaa. Palojärvi kuului *Hakkapeliitan* vakituisiin avustajiin, vaikkakin kirjoitti muutamia artikkeleita. Julkaistut ar-
 tikkelit käsittelivät tykistönkäytön vaatimuksia ja ilmatorjuntaa. Aikaisemmin mainitsema suo-
 jeluskuntaupseeri kapteeni Sivén, julkaisi *Hakkapeliitassa* useampia artikkeleita. Artikke-
 lit käsittelivät vapaussodan historiaa, moottoroituja joukkoja ja talvisodankäyntiä. Sotilasar-
 kastaja Paavo Sivén vaihtoi sukunimensä Susitaipaleeksi 24.9.1926 ja tästä päivämäärästä eteenpäin artikkelien kirjoittajana on Paavo Susitaival. Susitaival oli tuotteliaampi kirjojen
 parissa ja häneltä ilmestyi useita teoksia ennen talvisotaa. Teokset käsittelivät vapaussodan
 historiaa ja kaasuaseen käyttöä. Edellä mainitut suojeluskuntaupseerit julkaisivat monipuoli-
 sesti taktiikan kirjoja, muistelmateoksia ja artikkeleita. Brücknerin kurssille osallistui myös
 neljä muuta suojeluskuntaupseeria. Tarkastelemissani neljässä valitsemassani sotilasjulkaisus-
 sa majuri Lilius, piiripäälliköt Saari, Sivonen ja Toivonen eivät julkaisseet ainoatakaan artik-

²⁹³ *Suomen jääkärien elämäkerrasto* 1975, s. 62

²⁹⁴ *Taistelija: Suo-
 jeluskuntain yliesikunnan julkaisu*: Etusivu, 1/1929, 1.6.1929,

²⁹⁵ Kronlund, J. (1988), s.376

²⁹⁶ *Kuka kukin on* (Aikalaiskirja), internet lähde, 969 (Kuka kukin on (Aikalaiskirja) : Who's who in Finland / 1954) (runeberg.org), [<http://runeberg.org/kuka/1954/0969.html>], Luettu 27.4.2021

²⁹⁷ *Taistelija: Suo-
 jeluskuntain yliesikunnan julkaisu*: Etusivulla mainitut artikkelien kirjoittajat, 2/1929,
 1.10.1929

²⁹⁸ *Taistelija: Suo-
 jeluskuntain yliesikunnan julkaisu*: Etusivulla mainitut artikkelien kirjoittajat, 2/1931, 1.2.1931

²⁹⁹ Hersalo N.V. (1962), s.221

kelia kurssin jälkeisenä aikana ennen Talvisodan alkua. 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310
311 312 313

Suomen armeijasta osallistui neljä upseeria Brücknerin toiselle kurssille: majurit Wallenius ja Räsänen sekä kapteenit Kaila ja Olkkonen. Kapteeni Olkkosen tuotantoa olen käsitellyt aiemmin tässä alaluvussa. Majuri V. Räsänen sekä majuri Auno Kaila julkaisivat muutamia artikkeleita *Suomen sotilasaikakausilehdessä*. Majuri Räsänen artikkelit käsittelivät keskusleirikysymystä sekä ase- ja taisteluvälineoppia. Majuri Kailan *Suomen sotilasaikakausilehdessä* julkaistut artikkelit käsittelivät sotilaallista kasvatusta, kuten artikkeli "Sotilaallinen nuorisokasvatus Japanissa" vuonna 1927. Artikkelissa käsiteltiin sotilaskasvatuksen erilaisuutta ja sisältöä. Majuri Kaila avasi lukijoille ruotsalaisen harjoitusohjesäännön uusia muutoksia toisessa artikkelissaan. Vuonna 1930 majuri Kaila käänsi suomeksi Saksan tasavallan ensimmäisen puolustusministerin von Seecktin kirjan "*Gedanken eines Soldaten*", nimellä "Valtiomies ja sotapäällikkö". *Suomen sotilasaikakausilehdessä* julkaistun majuri J.O. Hannulan kirja-arvostelun mukaan kirjan käännoistyö oli merkittävä ja kirja kuuluisi jokaisen upseerin kirjastoon. Useat muut Sotilasaikakauden kirja-arvostelut keskittyivät arvioimaan eversti Kurt Martti Walleniuksen kirjoja. Eversti Wallenius oli ahkera kirjoittaja ja myöhemmässä elämänvaiheessaan erottuaan Suomen Armeijan palveluksesta lopulta kirjailija. Hänen kirjansa eivät painottuneet taktiikkaan tai sotilassivistyksen kehittämiseen vaan ovat romaaneja tai käännoiksi ulkomaalaisista kirjoista. Eversti Wallenius kuului useiden vuosien ajan *Suomen sotilasaikakausilehden* toimituskuntaan siirtyen tehtävästä syrjään vuonna 1931 kenraalimajurina. Tänä aikana hän kirjoitti muutamia artikkeleita *Suomen sotilasaikakausilehden* ja *Hakkapeliittaan*. Voidaan tulkita, että Brücknerin kurssilaiset, jotka palvelivat Suomen Armeijassa, olivat huomattavasti suuremmin työllistettyjä, verrattuna suojeluskunnissa palveleviin upseereihin. Sigell eli Hersalo oli laatinut suojeluskuntatoimintaan erilaisia käsikirjoja jo ennen yleisesikuntaupseerikurssia Saksassa. Suojeluskuntien koulutusrytmi oli rauhallisempi ja mahdollisti keskittymisen kirjoittamiseen. Suomen armeijan puolella näyttäneen ollen huomatt-

³⁰⁰ Palojärvi V.: Sotapelin merkityksestä ja sen johtamisesta, *Suomen sotilasaikakausilehti* 1/1923, 15.1.1923, s.30

³⁰¹ Katso Kuva 2, Taulukko majuri Brucknerin kurssille osallistuneista upseereista. diplomityön sivu 49

³⁰² Hersalo N.V. (1962), s.222

³⁰³ *Hakkapeliitta*: Vakinaiset avustajat, 1/1925, 1.1.1925, s.7

³⁰⁴ *Hakkapeliitta*: Vakinaiset avustajat, 46/1928, 10.11.1928, s.48

³⁰⁵ Palojärvi V.: Jalkaväkitykistö, *Hakkapeliitta* 1/1926, 9.1.1926, s.14

³⁰⁶ Palojärvi V.: Ilmatorjuntaan enemmän huomiota, *Hakkapeliitta*, 47/1927, 19.11.1927, s.24

³⁰⁷ Palojärvi V.: Ranskalaisesta taktiikasta, *Suomen sotilasaikakausilehti*, 5/1933, 1.5.1933, s.42

³⁰⁸ Susitaival Paavo: Suojeluskuntain moottorijoukot, *Hakkapeliitta*, 8/1928, 18.2.1928, s.14

³⁰⁹ Susitaival Paavo: Hallanetappi kymmenen vuotta sitten, *Hakkapeliitta*, 15-16/1927, 16.4.1927, s.18

³¹⁰ Sivén Paavo: Majoitus taivasalle talvisaikaan, *Hakkapeliitta*, 16/1926, 24.4.1926, s.22

³¹¹ *Hakkapeliitta*: Ilmoituspalsta, Suojeluskunnat, Nimenmuutos, 45/1926, 13.11.1926, s. 22

³¹² *Hakkapeliitta*: Mainos, Kaasut sotavälineenä-kirjan mainos, kirjan kirjoittaneet kapteeni Paavo Sivén ja tohtori Busch, 41/1926, 16.10.1926, s.30

³¹³ *Hakkapeliitta*: Kirja-arvostelu, Ahvola-kirja, everstiluutnantti P. Susitaival, 48/1937, 30.11.1937, s.26

tavasti kiireisempää, mikäli vertaa julkaistujen artikkelien määrään. Johtopäätöksenä voin pitää, että Suomen armeija rakensi uskottavaa sotilaallista puolustuskykyä ja tämä työ vaati kaikki voimavarat mitä kurssilaisilla oli Suomelle annettavana. Suojeluskunnissa ei ollut samanlaista pakottavaa tarvetta kehitystyölle, joten kirjoitus- ja ajattelutyöhön jäi enemmän aikaa.^{314 315 316 317 318 319 320 321}

Brücknerin kurssilaisten aktiivisimmat kirjoittajat pyrkivät kehittämään taktiikan opetusta Suomessa ja kanavoimaan omia kokemuksiaan sekä näkemyksiään lukijakunnalleen. Everstiluutnantti Sigellin jalkaväen taistelutaitoa käsittelevät kirjat ja majuri Olkkosen taktiikan oppikirjat täydensivät suomalaista taktiikan oppia sekä ymmärrystä. Kirjoja leimaa vahvasti saksalaisesta kokemusperästä ammennettu vivahde taktiikasta, asioiden käsittelyssä ja toiminnan järjestelyssä. Kirjojen kautta kanavoitui saksalainen taktiikan oppi myös muille suomalaisille upseereille ja alipäällystölle. Kilkin mukaan artikkeleilla täydennettiin ohjesääntöjen ja oppaiden puutetta, johon vähitellen saatiin muutosta suomalaisten kenttäohjesääntöjen ja käsikirjojen ilmestyessä. Kirjoittamisen keinoilla koulutettiin kehittyvää Suomen puolustusta ja nuorta upseeristoa. Tutkimuksessa avaaminen kirjoittajien kokemusperä tuli saksasta ja sitä leimaa heidän saksalainen oppinsa. Mikäli vertailtaisiin Ranskassa yleisesikuntakurssin käyneiden upseereiden kirjoitusta, saksassa käyneisiin yleisesikuntakurssi kollegoihin verrattuna, voisivat johtopäätelmät olla erilaisia. Voidaan todeta, että Suomen armeijassa ja suojeluskunnissa palveluksessa olevilla upseereilla oli vilpiton halu kehittää kirjoituksillaan suomalaista taktiikkaa ja suomalaisten upseereiden tietotasoa.³²²

3.3.Saksassa kurssitettujen upseereiden kirjoittelun seuraukset taktiikkaan 1930-luvulla

Suomessa oli Itsenäisyyden alkuvaiheessa puutteellinen sotilaallinen jatkokoulutusjärjestelmä ja tätä täydennettiin ulkomaille suuntautuneilla opintomatkoilla. Saksassa opintomatkoilla käyneet upseerit kirjoittivat eri sotilasaikakausilehtiin artikkeleita omista kokemuksistaan. Opintomatkojen kokemuksellinen oppi kanavoitui artikkelijulkaisujen myötä muille upseereille muodostaessaan ymmärrystä saksalaisen koulutuksen tavoitteista ja kokonaisuuksista

³¹⁴ Räsänen: Muutama sana keskusleirikysymyksestä, *Suomen sotilasaikakausilehti* 11/1926, 1.11.1926, s.63

³¹⁵ Kaila A.: Uusimmat muutokset Ruotsin armeijan jalkaväen harjoitusohjesääntöön, *Suomen sotilasaikakausilehti* 6-7/1922, 15.07.1922, s.46

³¹⁶ Kaila A.: Sotilaallinen nuorisokasvatus Japanissa, *Suomen sotilasaikakausilehti* 2/1927, 1.2.1927, s. 55

³¹⁷ Hannula J.O.: Kirjallisuuden arvostelua, *Suomen sotilasaikakausilehti* 4/1930, 1.4.1930, s. 81

³¹⁸ *Hakkapeliitta*: Mainos, K.M.Walleniuksen kirjasta Ihmismetsästäjiä ja erämiehiä, 3/1934, 16.1.1934, s.28

³¹⁹ *Hakkapeliitta*: Mainos, K.M.Walleniuksen suomennoksesta, Punaiset marsalkat, 17/1936, 28.4.1936, s.4

³²⁰ Wallenius K.M.: Ilman jättiläisiä tulossa, Käynti Ciomoinon ilmaiva asemalla Roomassa, *Hakkapeliitta* 19/1928, 5.5.1928, s.15

³²¹ Wallenius K.M.: Keskusvaltojen sodanavaus Romaniaa vastaan v.1916, *Suomen sotilasaikakausilehti* 5/1925, 15.5.1925, s.11

³²² Kilki P. (1978), s.137-138

ulkomaalaisille opiskelijoille. Kilkin on laskenut, että Saksaan suuntautuneita opintomatkoja vuosien 1919 -1939 välisenä aikana oli kaiken kaikkiaan 109. Kronlund kirjoittaa, että ensimmäinen Saksassa suomalaisille toteutettu koulutustilaisuus suunnattiin lentäjille. Saksassa järjestetyille tähtystäjäkoulutuskurssille osallistui seitsemän suomalaista. K.V. Chanson kirjoittaa artikkelissaan, että vapaussodan aikana Suomeen oli lähetetty kaksi saksalaista upseeria järjestelemään lentojoukkoja. Koulutus Suomessa ei ollut kovin tehokasta opettajavoiman vähyydestä johtuen. Chanson puolestaan listaa artikkelissaan, että Saksaan lähetettiin kaiken kaikkiaan 52 oppilasta kesällä 1918. Libaussa koulutus järjestettiin 15 ohjaajaoppilaalle, tähtystyskoulutus toteutettiin Rügenissa 15 oppilaalle ja Kielissä koulutettiin 20 mekaanikkoa. Samassa artikkelissa todetaan, että huhtikussa oli lähetetty ennakkoon kaksi oppilasta lentokouluun Putzigiin. Saksan häviö ensimmäisessä maailmansodassa keskeytti opinnot ja viisi ohjaajaa oli ennättänyt suorittaa koulutuksensa loppuun. Kaikki viisitoista tähtystäjäoppilasta oli saanut suoritettua koulutuksensa loppuun ennen Suomeen paluuta. Chanson kirjoittaa toisessa artikkelissaan omia muistelmiaan tältä ajalta osallistuessaan lentokoulutukseen Saksassa. Chanson muistelee, että koulutus oli ankaraa ja opetus oli tiivistä. Opetuksen sisältö koostui lentämisen teoriasta, lentomekaniikan käytännön harjoittelusta ja lentotunneista. Lisäksi hän kertoo, että ilmailujoukkoihin Saksan kurssille valittiin puolisansataa osallistujaa. Kronlundin näkemykseen verrattuna lentokoulutettujen määrä oli todennäköisesti seitsemän, mutta tähtystyskoulutuksen saaneita todennäköisesti Kronlund ei ollut laskettu mukaan. Johtopäätelmänä voidaan todeta, että saksalaisilta saatu lentokoulutus näytteli merkittävää osaa, kun Suomeen perustettiin Ilmailujoukkoja. Artikkeleista saadun kuvan perustella voidaan todeta, että koulutus on ollut osallistujamäärältään laajempaa, mitä eri teoksissa kerrotaan tällä hetkellä.^{323 324 325}

Saksan hävittyä ensimmäisen maailmansodan, vähenivät opintomatkatkin Saksan suuntaan ja koulutuspaikat valikoituivat voittajavaltioista. Kilkin mukaan Saksa oli kohdemaana erilaisille koulutustilaisuuksille yhdeksänä eri vuotena ja 1920-luvulla Saksaan suuntautuneiden opintomatkojen osuus kaikista ulkomaankursseista oli 16%. Seuraavalla vuosikymmenellä tilanne muuttui ja Saksaan suuntautui kokonaiskurssimäärästä 28%. Kilki toteaa, että kaikista Saksaan suuntautuneista kursseista lähes puolet toteutettiin vähän ennen talvisotaa vuosina 1936-1939. Maavoimat olivat suurimmin edustettuina 89 opintomatkan määrällä Saksaan, merivoimat toteuttivat 13 opintomatkaa ja ilmavoimat kokonaisuudessaan seitsemän matkaa. Kilkin mukaan kaikki Saksaan suuntautuneet matkat eivät olleet taktiikan tai sotataidon omaksumiseen liittyviä. Osa matkoista perustui materiaalihankintoihin ja siihen liittyvään koulu-

³²³ Kronlund, J. (1988), s.246

³²⁴ Chanson C.V: Suomen Ilmailuvoimat, *Suomen Sotilas*, 16/1923, s.240-252

³²⁵ Chanson C.V.: Suomen pojat lentokoulussa Libaussa, *Suomen Sotilas* 16/1923, s.262-265

tukseen. Artikkeleita opintomatkoista ja niiden sisällöstä löytyy äärimäisen vähän ja ne painottuvat enemmän muistelmiin tai historiallisiin kuvauksiin. *Suomen sotilaassa* julkaistiin artikkeli vuonna 1928 "Ilmailuvoimien 10-vuotistaipaleelta". Artikkelin käsitteli suomalaisten osallistumista Saksassa järjestettyyn opintokomennukseen. Samaisessa lehdessä on vuodelta 1929 artikkeli "Radiopataljoonan komentaja, Jääkärieverstiluutnantti A.R. Stenholm", jossa käsiteltiin Stenholmin osallistumista sotilas- ja siviiliradiotoiminnan opintomatalle Saksaan vuonna 1920. Tarkemman analyysin saamiseksi mahdollisesta opintomatkojen artikkelijulkaisuista täytyisi selvittää Saksaan suuntautuneille opintomatkoihin osallistuneet henkilöt. Tämän perusteella kyettäisiin luomaan tarkka kuva opintomatkoihin osallistuneiden kirjoittelusta ja niiden sisällöstä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että kirjoittelua on todennäköisesti olemassa jonkin verran, mutta sen merkitys jäänee vähäisemmäksi tämän tutkimuksen kannalta. Ne artikkelijulkaisut, joita tässä tutkimuksessa on tutkittu, ovat osoittautuneet yhdeksi kanavaksi kokemuksellisen tiedon siirtona suomalaisen taktiikkaan. ^{326 327 328}

Heti vapaussodan jälkeen niin sanotulla saksalaisaikakaudella saksalaisen taistelutekniikan ja taktiikan kanavan muodostivat saksalaiset upseerit, jotka oli komennettu kreivi von der Goltzin toimesta kouluttamaan suomalaisia. Samaan aikaan käynnistyi kenttäpalvelusohjeiden, taktillisten oppikirjojen sekä erilaisten aselajikäsikirjojen kirjoittaminen. Osa kirjoista käännettiin saksankielisistä alkulähteistä, mutta saksalaiset sotilasoppaat eivät olleet ainoita suomenkielisen sotilaskirjallisuuden pääomaa muodostettaessa. Vaikutteita otettiin myös muista maista kuten Ranskasta, Italiasta, Ruotsista, Isosta-Britanniasta ja Belgiasta. Saksankielisten oppaiden merkitys korostui osassa suomalaisista taktiikan kirjoista. Saksalaisuuden kanavoitumiseen vaikutti pääsääntöisesti kirjan kirjoittaja itse ja hänen oma ideologiansa taktiikasta, sekä aikaisemmin saamansa saksalainen opetus. Sama kaava toistui myös kirjoitetuissa artikkeleissa. Brücknerin kurssilaisten julkaisuissa näkyi vahva saksalaisen taktiikan suuntaus ja tämä näkyy yhtenä kanavana, jolla jalkautettiin suomalaiseen upseeristoon saksalaisen taktiikan periaatteita. Saksassa yleisesikuntakurssin suorittaneiden upseerien vaikutus saksalaisen taktiikan kanavana, näkyy myös heidän palvelustehtävissään sotaopetuslaitoksissa. Seuraavassa luvussa tarkastelemme Brücknerin-kurssilaisten vaikutusta sotaopetuslaitoksissa.

³²⁶ Kilkki P. (1978), s.291-295

³²⁷ *Suomen Sotilas*: Ilmailuvoimien 10-vuotistaipaleelta, 10/1928, 10.3.1928, s.6

³²⁸ nimim. N.V.: Radiopataljoonan komentaja, Jääkärieverstiluutnantti A.R. Stenholm, *Suomen Sotilas* 6/1928, 10.3.1929, s.9

4. SOTAKOULUJEN BRÜCKNERILÄISTEN OPETTAJIEN VAIKUTUS TAKTIikkaan

Suomessa toimi talvisotaa edeltäneenä aikana neljä erillistä sotaopetuslaitosta, joissa annettiin koulutusta suomalaiselle päällystölle ja alipäällystölle. Brücknerin kurssilaisia toimi Kadettikoulun, Taistelukoulun, Sotakorkeakoulun sekä Suojeluskuntain Päällystökoulun opettavassa henkilöstössä. Osa edellä mainituista kurssilaisista oli toiminut sodankäynnin opinahjoissa jo ennen komennustaan Saksaan yleisesikuntaupseerikurssille. Toiset siirtyivät opettajien tehtävään vasta kurssin jälkeen. Tässä tutkimuksen luvussa tarkastelen Brücknerin kurssilaisten osallisuutta opetustyöhön ja saksalaisen opin kanavoimista opetustyön kautta suomalaisiin upseerioppilaisiin. Tässä luvussa sivutaan samalla Brücknerin kurssilaisten antamaa koulutusta alipäällystön oppilaille. Luvun alussa paneudun lyhyesti suomalaisiin vapaussodan aikaisiin ja sen jälkeisiin sotakouluihin sekä niiden perustamiseen liittyviin asiakokonaisuuksiin. Samalla tarkastelen jääkäreiden osallisuutta kouluttajina ja opettajina. Rajaan tarkastelun keskipisteeksi neljä edellä mainittua sotakoulua. Ne ovat osoittautuneet tutkimuksen kannalta tärkeimmiksi tarkastelun kohteiksi.

Suomen puolustuslaitoksen perustaminen aloitettiin vapaussodan jälkeen. Upseereiden määrän riittämättömyys oli käynyt jo ilmeiseksi vapaussodan aikana. Tämän olen tuonut esille tutkimukseni jo aikaisemmissa luvuissa. Pikakursseilla oli annettu koulutusta upseeritarpeen välittömän vapaussodan aikaisen tarpeen tyydyttämiseksi ja koulutustyössä käytettiin hyväksi jääkäriupseereita. Viljasen mukaan itsenäisen suomalaisen upseerikoulutuksen ensiaskeleet otettiin Vimpelin kurssilla, joka alkoi 28.12.1917. Vimpelin kurssin johtajana toimi kenraaliluutnantti Paul von Gerich, joka oli valmistunut upseeriksi Haminan Kadettikoulusta vuonna 1895 Venäjän vallan aikana. Opettajina toimivat lisäksi 14 jääkäriupseeria, joiden kautta saksalainen koulutus tuli kurssilaisille tutuksi. Kurssin oppimateriaalina käytettiin jääkäreiden toimesta julkaistua *Suomalainen sotilaskäsikirja*-sarjaa. Tohtori Kurt Buch kirjoittaa, että ainoa kappale *Suomalaisesta Sotilaskäsikirjasta*, joka sijaitsi Suomessa, käytettiin Vimpelin kurssin opetuksessa. Kyseinen sotilaskäsikirja oli toimitettu Saksasta Suomeen ilman kansia suojeluskunnan harjoituskirjan kirjoittamisen tueksi. Tästä voidaan todeta, että saksalainen sotilaskoulutuksen malli ja oppi kanavoituivat suojeluskuntalaisiin oppaisiin jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Tohtori Sven Donner, joka osallistui Vimpelin kurssille oppilaana, artikkelissaan, että opetus oli ensi hetkestä alkaen ytimekästä ja kuri sekä järjestys sotilaallista. *Entinen toveri* nimimerkillä kirjoittaa *Suojeluskuntalaisen lehdessä* 27.5.1920 julkaistussa artikkelissa "Jääkäri Väinö Armas Petrelius", että Petrelius sekä muut jääkärit opettivat jääkäreiden sotatemppeja ja heidän henkeään. Petrelius oli yksi Vimpelin kurssin jääkäriopettajista. Jääkäreiden arvostuksesta kouluttajina kerrotaan myös *Suomen Sotilaassa* artikkelissa. Kyseisessä

artikkelissa kerrotaan jääkärimajureiden Heiskasen ja Tiaisen suuriarvoisesta panoksesta ja esimerkiksi Vimpelin kurssilla. Viljanen kertoo, että kurssi oli pituudeltaan lyhyt, vain muutamana viikon mittainen, mutta Sotilaskomitean mukaan kurssi oli menestynyt esimerkillisesti. Donner tuo esiin artikkelissaan, että kurssi hajotettiin 12.-14. päivänä tammikuuta 1918 kurssin opettajien ollessa tyytyväisiä koulutukseen tuloksiin. Johtopäätöksenä voidaan pitää, että ensimmäisen upseerille suunnatun kurssin perusteet ja taisteluteknillinen koulutus pohjautuivat saksalaiseen malliin, koska kouluttajina toimivat jääkärit. Taktiikan osalta opettajana toimi kurssinjohtaja von Gerich, joten voidaan olettaa, että opetettu taktiikka noudatti yleisesti hyväksytyä perinteikästä venäläistä taktiikkaa, jota oli täydennetty ensimmäisen maailmansodan kokemuksilla. Vimpelin kurssin päätyttyä aloitettiin valmistelemaan seuraavaa kurssia, joka oli tarkoitus toteuttaa Vöyrissä. ^{329 330 331 332 333}

Vimpelin kurssin toimiessa alkusysäyksenä suomalaiselle upseerikoulutukselle Vöyrin sotakoulun toiminta aloitettiin 26.1.1918. Kempin mukaan Vöyrin koulun ensimmäisenä kurssin johtajan tehtävää hoiti pari viikkoa jääkäriluutnantti Bertel Petrelius. *Suojeluskuntalaisen Lehdessä* 29.7.1920 ilmestyneen ilmoituksen mukaan Petrelius oli osoittautunut erinomaiseksi kouluttajaksi ja oli siten erinomainen valinta Vöyrin koulun johtajaksi. Jääkäriluutnantti Petrelius oli toiminut tätä ennen yhtenä kouluttajana Vimpelin kurssilla. Viljanen kertoo, että jääkärikapteeni Juho Heiskanen otti koulun johtajan tehtävän vastaan Petreliuksen jälkeen. *Turun Sanomien* mukaan koulunkäyntiä oli kestänyt vain vähän toista vuorokautta, ennen kun vapausota alkoi 27.1.1918. Vapaussodan vuoksi kaikki kurssilaiset komennettiin rintamalle. Vöyrin koulun oppilaat hyökkäsivät Ylistaron asemalle ja suistivat junan saaden 50 venäläistä vangiksi. Seuraavana päivänä kahakointi jatkui ja vöyriäiset valloittivat kolme venäläisten kasarmia saaden 360 sotavankia. Taistelut jatkuivat Ilmajoen, Kristiinan ja Vilppulan suunnalla osan oppilaista ottaen osaa Oulun ja Raahen taisteluihin. Oppilaat osallistuivat yhtenä joukkona myös Tampereen taisteluihin. Kemppi kertoo, että näiden tapahtumien jälkeen tilanne vakiintui ja oppilaat pääsivät jatkamaan kurssia. Kokonaisuudessaan kurssi oli ollut hajanainen ja opetusta rikkoi vapaussodan tapahtumat sekä taistelut. Viljanen pitää Vöyrin kurssilla annettua koulutusta ensimmäisenä varsinaisena suomalaisena aliupseerikurssina todeten, että siitä huolimatta monelle upseerille Vöyrin kurssi oli ainoa peruskoulutus tuleviin upseerin tehtäviin. Vöyrin koulu päättyi 5.4.1918 *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 37*. Mainitussa päiväkäskyssä ratsuväenkenraali, vapaaherra Gustaf

³²⁹ Viljanen T.V. (1978), s.96-102

³³⁰ Buch, Kurt: Miten suojeluskuntain ensimmäinen harjoituskirja syntyi, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 25/1919, 18.12.1919, s.5-6

³³¹ Donner, Sven: Vimpelin koulu, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 51-52/1920, 23.12.1920, s.9-12

³³² nimim Entinen toveri: Muistokirjoitus, Jääkäri Väinö Armas Petrelius, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 21/1920, 27.05.1920, s.5-6

³³³ nimim A.J.: Vapaussodan alkumainingit Etelä-Pohjanmaalla. *Suomen Sotilas*, 6/1919, 8.2.1919, s. 5

Mannerheim ylentää kaikki oppilaat aliupseereiksi ja jääkärikapteeni Heiskasen majuriksi. *Turun Sanomien* artikkelin mukaan Mannerheim oli henkilökohtaisesti osallistunut kurssin päätöstilaisuuteen ja pitänyt lopetuspuheen. Artikkelissa luetellaan Vöyrin koulun muina opettajina toimineet luutnantit Holmqvist, Viljanen, Granlund, Järvinen ja Korhonen. Kempin täydentää koulutukseen osallistuneita jääkäreitä vielä listaten jääkäri vänrikki Hasselblatin, jääkäreiden Rosenholmin sekä Bjarkasin. Kempin mukaan Granlund oli jääkäri vänrikki. Kurssin opettajisto koostui poikkeuksetta jääkärikoulutuksen saaneista henkilöistä ja tästä voidaan päätellä, että sisältö sekä opetustapa noudattelivat saksasta jääkäreiden saamaa mallia taistelutekniikan ja taktiikan osalta. Oman lisänsä kurssille toivat vapaussodan taistelut: harjoittelu korvattiin kentällä toteutettuna oikeana sodankäyntinä. *Turun Sanomien* ilmoituksen mukaan seuraava Vöyrin kurssi järjestettiin Helsingissä. Viljanen täsmentää, että 6.5.1918 alkanen kurssin johtajana toimi jääkärikapteeni Bertel Petrelius. Myöhemmässä vaiheessa Petrelius toimi Markovillan upseerikokelaskoulun opettajana. Jääkärit eivät toimineet vain jalkaväkikoulutuksen saksalaissuuntauksen kanavana: Vöyrin kurssin ollessa käynnissä, samaan aikaan aloitettiin koulutus Pietarsaaren tykistökoulussa. Jääkäri tykkimiehet siis vaikuttivat tykistökoulutuksen kouluttamisessa ja johtamisessa yhdessä Ruotsissa ja Venäjällä koulutuksen saaneiden tykkimiesten kanssa.^{334 335 336 337 338 339}

Vöyrin kurssin opetussisältö keskittyi enimmäksään määrin taistelutekniikkaan ja taisteluvälineiden hallinnan omaksumiseen. Silloisen Suomen armeijan ylimmän johdon esikunnassa eli päämajassa nähtiin tarve tasoa ylemmän koulutuksen järjestämiseksi. Kronlundin mukaan päämajaan perustettu koulutuksen ylivirasto teki päätöksen perustettavasta päämajan sotavänrikikoulusta. Tätä varten *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 4* 20.2.1918 kenraali von Gerich oli määrätty kenraali-inspektorin apulaiseksi. Kyseinen virasto vastasi koulutuksen suunnittelusta, järjestelyistä ja lopullisesta tarkastuksesta. *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 17* 9.3.1918 osasto jaettiin kahdeksi eri kokonaisuudeksi: valmistustoimeksi ja tarkastustoimeksi. Kenraalimajuri von Gerich käskettiin valmistustoimesta vastaavaksi, joka oli aiemmin toiminut Vimpelin kurssin johtajana. Kronlund kirjoittaa, että Vimpelin, Vöyrin ja Pietarsaaren kurssit olivat enemmän improvisoituja, mutta päämajan sotavänrikikoulun perustaminen käskettiin virallisesti. Koulun perustamisesta käskettiin *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 22* 14.3.1918. Viljasen mukaan von Gerichin tuodessa esiin Mannerheimille ensimmäisen kurssin aloittami-

³³⁴ Kempin J. (2017), s.84,86

³³⁵ *Suojeluskuntalaisen Lehti*: Ilmoitus, Jääkärikapteeni Petrelius eroaa Yliesikunnasta?, 30/1920, 29.7.1920, s.1-2

³³⁶ Viljanen T.V. (1978), s.102-105

³³⁷ *Turun Sanomat*: Ylistarosta Tampereelle, 21.4.1918, s.4

³³⁸ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 37*, Vilppula, 6.4.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=139] Luettu 11.5.2021

³³⁹ *Turun Sanomat*: Vöyrin sotakoulu, 7.5.1918 s.1

sen esitti hän samalla kurssin opetusohjelman. Mannerheim antoi päiväkäskynsä sotavänerikikouluun liittyen jo samana päivänä. Sotavänerikikoulun johtajaksi määrättiin yleisesikuntaeversti K.E.Berg ja apulaiseksi jääkärimajuri N.E. Gadolin. Jälkimmäinen kaiki nykyaikaisen taktikan ja sotavälineiden ymmärryksen syystä. Jääkärieversti L. Oesch kirjoittaa *Suomen Sotilaassa* 12.5.1928 julkaistussa artikkelissa, että sotavänerikikoulu oli perustettu päämajaan Vilppulaan ja siirrettiin myöhemmin Mikkeliin. Mikkeliissä sotavänerikikoulu päättyi 26.4.1918. *Ylipäällikön päiväkäskyssä N:o 22* käskettiin koulun perustamisen päämajan yhteyteen. Perusteeksi tälle oli määritelty, että kurssille saataisiin tällä tavalla mahdollisimman pätevä opettajisto. Viljasen mukaan opettajisto koostui päämajan henkilökunnasta ja ainoa jääkäriupseeri sotavänerikikoulussa oli tietävästi jääkärikapteeni A. Lang. Hän toimi kurssikomppanianpäällikkönä. Jääkärimajuri Gadolin käskettiin III:n jääkärirykmentin päälliköksi *Ylipäällikön päiväkäskyssä N:o 30* 26.3.1918. Samaisessa päiväkäskyssä määrättiin jääkärikapteeni Lang komppanianpäälliköksi reserviupseerikurssille. Reserviupseerikoulu aloitti toimintansa 25.3.1918 kestäen siten tasan kuukauden. Jääkärieversti Oesch luonnehtii artikkelissaan kurssin sisällöstä, että kurssin toiminta- sekä työohjelma oli toteutettu sodanaikaa silmällä pitäen ja tästä syystä tietopuoliselle opetukselle ei aikaa liiemmästi ollut. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että saksalaisvaikutus jäi tällä kurssilla vähäiseksi opettajiston kuuluessa niin sanottuun vanhaan väkeen. *Ylipäällikön päiväkäskyssä N:o 47* 28.4.1918 ilmoitetaan reserviupseerikurssin päättymisestä ja kerrotaan myös seuraavan kurssin aloituspäivämääräksi 10.5.1918. Viljasen mukaan sotavänerikikoulun johtajaksi määrättiin tuolloin jääkärimajuri Gadolin. Jääkärikapteeni Lang jatkoi edelleen komppanianpäällikkönä. Sotatoimien päättyttyä toteutettiin toinen kurssi Helsingissä. Toisella kurssin kesto oli noin kuusi viikkoa. Kurssi päättyi 23.6.1918. Kurssilla annettua opetusta ei valvottu yhtä tiukasti kuin ensimmäisellä kurssilla, ja jääkäriupseereiden ollessa vastuussa kokonaisuudesta, koulutukseen sisällytettiin elementtejä saksalaisesta koulutuksesta. Sotavänerikikoulussa koulutettiin yli kaksisataa upseeria, mutta kokonaisuuden kannalta saksalaisvaikutuksen kanavana sen merkitys voidaan todeta varsin vähäiseksi. Kurssin päättymisen jälkeen Itämeren divisioonan joukot ottivat suurimman vastuun upseerikoulutuksen järjestämisestä Suomessa. 340 341 342 343 344 345 346 347

³⁴⁰ Kronlund, J. (1988), s.230

³⁴¹ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 4*, Seinäjoki, 20.2.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=9], Luettu 11.5.2021

³⁴² *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 17*, Seinäjoki, 9.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=41], Luettu 11.5.2021

³⁴³ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 22*, Seinäjoki, 14.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=57], Luettu 11.5.2021

³⁴⁴ Viljanen T.V. (1978), s.105-108

³⁴⁵ Oesch, L.: Suomen Armeijan upseeriston koulutuksesta 1918-1928, *Suomen Sotilas*, 19-20/1928, 12.5.1928

³⁴⁶ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 30*, Vilppula, 26.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=89], Luettu 12.5.2021

Saksalaisten vetäytyttyä Suomesta aloitettiin välittömät suunnitelmat upseerikoulutukseen aloittamisesta Suomessa. Saksalaisvaiheen aikana oli Itämeren divisioonan saksalaiset upseerit vastanneet kouluttamisesta ja kurssien toteuttamisesta. Suomalaiset olivat vain avustajien ja oppilaiden roolissa. Saksalaiskaudella suomalaisille annettua upseeri- ja sotilaskoulutusta käsitellään tarkemmin tutkimukseni kolmannessa kappaleessa.

Suomalaisten aktiiviupseereiden kouluttamiseen tähtäävä suunnittelu aloitettiin vuoden 1918 loppupuolella. Kronlundin ja Kilkin mukaan yliesikunnassa laadittiin suunnitelma Kadettikoulun perustamisesta. Tämä suunnitelma oli nimeltään "*Kadettikoulun ohjesäännöt*", joka perustui ruotsalaiseen sotakoulujen ohjesääntöön vuodelta 1913. Teoksessa *Kadettikoulu 50-vuotta* kerrotaan, että suunnitelma Kadettikoulun perustamisesta esiteltiin sotaministerille ja sotaministeri, kenraalimajuri Rudolf Walden määräsi 2.1.1919 komitean tukimaan Kadettikoulun perustamisen mahdollisuuksia. Perustamistoimenpiteiden tutkinta tehtiin nopeasti ja ensimmäiselle kurssille päätettiin valita 60 oppilasta. Kronlundin mukaan valitut oppilaat koostuivat pääosin saksalaisten toteuttamasta, keskeytyneestä fahnenjunker-kurssin osallistujista. Oppilasmäärää täydennettiin myös Markovillan upseerikurssin ja Lappeenrannan Tykistökoulun opetukseen osallistuneista. Lisäksi kurssille otettiin näiden kurssien ulkopuolelta oppilaita, jotta vaadittu 60 oppilaan määrä täyttyi. Ensimmäisen Kadettikurssin oppilaista 36 oli osallistunut Fahnenjunker-kurssille, 12 oli Markovillan kurssilaisia ja kuusi Lappeenrannan tykistökoulun kasvatteja sekä kuusi muualta kurssille määrättyjä. Suomen Kadettikoulu aloitti toimintansa virallisten avajaisten jälkeen 28.1.1919 Helsingissä. Näin ollen nuoremman aktiiviupseeriston koulutuksen jatkuvuus oli taattu Kadettikoulun perustamisella. Ylemmän upseeriston koulutus haki vielä omia uomiaan, kuten tutkimuksessa on aikaisemmin mainittu. Vasta Sotakorkeakoulun perustaminen toi tähän tilanteeseen vakautta. ^{348 349 350 351}

Kenraalimajuri K. Wilkama, joka toimi sotaväen päällikkönä, kiinnitti huomiota ylempien upseereiden pätemättömyyteen kouluttaa nuorempia upseereita. Kilkki toteaa, että kenraalimajuri Wilkama esitti kirjelmässään vuonna 1920 "sota-akatemia" perustamista tarpeellisen upseerikoulutuksen opettajien valmentamiseksi. Esitys ei kuitenkaan tuottanut tulosta ja kuten aikaisemmin olen tutkimuksessani tuonut esille, yliesikunta katsoi, että tarpeellinen määrä yleisesikuntaupseereita saataisiin koulutettua osallistumalla ulkomaisille yleisesikuntaupseerikursseille. Tynkkynen kirjoittaa, että kenraalimajuri Wilkama teki vuonna 1922 esityksen suoraan puolustusministerille Sotakorkeakoulun perustamisesta. Tämän johdosta yleisesi-

³⁴⁷ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 47*, Mikkeli, 28.4.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=265], Luettu 12.5.2021

³⁴⁸ Kilkki P. (1978), s.183

³⁴⁹ Kronlund, J. (1988), s.241-240

³⁵⁰ *Kadettikoulu 50-vuotta*, 1779-1812-1819, 1919-1969, toimituskunta, Sandudd 1969, s.32-33

³⁵¹ *Ilta-lehti*: Upseerikasvatus Suomessa ja Suomen kadettikoulu, 41/1920, 18.2.1920, s.2

kunnan päällikkö, kenraalimajuri Enckell suunnitteli alkuvuodesta 1923 esityksen sotakorkeakoulun opetuksen rakenteesta. Puolustusministeriö hyväksyi esityksen kesällä 1923 ja toimenpiteet Sotakorkeakoulun perustamiseksi aloitettiin. Kronlundin mukaan, eduskunta hyväksyi upseerikoulutusta koskevan lain heinäkuussa 1924. Lisäksi lokakuussa 1924 annettiin asetus, joka määritteli Suomen Sotakorkeakoulun statuksen. Näiden perusteiden kautta Sotakorkeakoulu aloitti toimintansa 3.11.1924 Helsingissä, Liisankadulla.^{352 353 354}

Suomen armeijan koulutuksen järjestelyiden aikana myös suojeluskunnat olivat toteuttaneet omia toimenpiteitä koulutuksen järjestämiseksi tarpeidensa mukaisiksi. Suojeluskunnat olivat havainneet vapaussodan aikana samoja puutteita johtajien koulutustasosta kuin Suomen armeija. Täydentääkseen johtajien koulutustason tarvetta suojeluskunnat oli aloittanut omien päällystökursseiden pitämisen heti vapaussodan jälkeen. Pylkänen kirjoittaa, että suojeluskunnat aloitti omat erilliset päällystön kurssitilaisuudet Porissa, Turussa sekä Hämeessä vuonna 1918. Erillisiä päällystökursseja toteutettiin myös Viipurissa ja Mikkelissä. Näillä eri paikkakunnilla sijainneet kurssit erosivat sisällöllisesti toisistaan, osalla annettiin enemmän alipäällystölle suunnattua koulutusta ja sivuttiin vain joukkueen johtamista. Hersalo kertoo, että vuoden 1919 lopulla perustettiin viimein Suojeluskuntien Päällystökoulu Hämeenlinnaan. *Suojeluskuntalaisen Lehdessä* 4.12.1919 julkaistussa jääkäriluutnantti Merikallion artikkelissa kerrotaan, että Päällystökoulu avattiin lokakuun 26 päivä 1919. Kurssin pituudeksi oli määriteltä kolme kuukautta ja vahvuudeksi sata oppilasta. Hersalon mukaan ohjelma oli sovellettu Markovillan kurssin opetusohjelmasta. Pylkäsen mukaan Hämeenlinnassa järjestettiin kaiken kaikkiaan kolme päällystökurssia, kunnes toiminta päättyi loppuvuodesta 1920. Suojeluskuntain yliesikunta aloitti uuden koulutustilan etsinnän ja yliesikunta perusti uudestaan virallisen Päällystökoulun Tuusulaan 1921. Väliaikaisesti kurssitettiin oppilaita Helsingissä, Vaasassa ja Viipurissa. *Suomen Sotilaassa* 30.4.1921 julkaistussa oppilas Sipposen kirjoittama atikkeli kuvaa, että koulutus käsitteli laaja-alaisesti sotilasaiheita ja opettajisto koostui suojeluskuntalaisista, mutta myös Viipurin varuskunnan vakituisista upseereista. Viipurissa koulutus päättyi uusien tilojen löydyttyä Tuusulasta. Sopivaa koulutustilaa Päällystökoululle haettiin pitkään ja lopulta tarkoitukseen sopiva alue löytyi Tuusulasta, Tuusulan järven rannalta. Pylkänen toteaa, että Tuusulaan vakiintuessaan Päällystökoulun antama opetus yhdenmukaistui ja vieraileviksi opettajiksi saatiin eri alojen asiantuntijoita pääkaupunkiseudun läheisyydestä johtuen. Hersalon mukaan vuodesta 1925 alkaen koulutusta tarjottiin myös kahdenlaisilla jatko- ja täydennyskursseilla. Kurssit käsittelivät taktiikan soveltamista ja ylemmille upseereille pohja-

³⁵² Kilkki P. (1978), s.297

³⁵³ Tynkkynen V. (2009), s.39-45

³⁵⁴ Kronlund, J. (1988), s.244

koulutusta ennen Sotakorkeakouluun siirtymistään. Kursseille osallistui oppilaita suojeluskunnista, mutta myös Suomen armeijan riveistä.^{355 356 357 358 359}

Kadettikoulun ja Sotakorkeakoulun perustamisen jälkeen kyettiin vastaamaan nuorten aktiiviupseerien ja ylempien komentajatasoisten upseerien koulutuksesta. Suomen armeijan palveluksessa oli suuri määrä upseereita, joiden jatkokoulutusta ei tässä vaiheessa vielä oltu järjestetty. Sampo Ahto toteaa teoksessa *Taistelukoulu 1927-1977*, että kaikista upseereista ei ollut tarkoituksenmukaista kouluttaa yleisesikuntaupseereita. Tarve oli koulutukselle, joka menisi pidemmälle mitä Kadettikoulussa tarjottiin. Samalla tarvittiin myös monien alojen erikoiskoulutusta. Ahto myös toteaa, että 1920-luvulla upseereiden koulutus ei ollut yhtenäinen ja koulutusta oli mitä kirjavin. Teoksen mukaan tämän epäkohdan ja taktillisen yhteisen peruskemiyksen kykenisi poistamaan vain järjestämällä jatkokoulutusta. *Sana ja miekka* aikakauslehdessä 15.11.1926 julkaistussa artikkelissa "Minkälaista jatkokoulutusta kaipaa joukko-osastoupseeristö?" nimimerkillä V.P. kirjoittaa, että armeija tarvitsee kiireellisesti taistelukoulun, jossa joukko-osastoupseereita voidaan jatkokouluttaa. Kirjoittaja toteaa, että tällainen koulu olisi omiaan yhtenäistämään taktillista näkemystä ja oikeanlaisen hengen kehittäjänä upseeristossa. Lisäksi tällaisella koululla voitaisiin toteuttaa kokeilutoimintaan ja kehitystyötä. Ahton mukaan tätä koulutustarvetta paikattiin Sotakorkeakoulussa järjestetyllä komentajakurssi 1:llä vuonna 1925. Suojeluskuntajärjestö aloitti omien komentajakurssiensa järjestämisen Tuusulassa vuonna 1927. Ahto kirjoittaa, että yleisesikunta uskoi, että tällainen koulutus voitaisiin toteuttaa yhdessä suojeluskunnan Päälystökoulun komentajakursseilla. Tällöin oli jo käynyt ilmi, että suojeluskunnan ja armeijan tavoitteet koulutuksessa olivat eriäviä ja Päälystökoulu painotti enemmän suojeluskunnan upseereille tarkoitettua koulutusta. Tarve erilliselle armeijan omalle taistelukoululle oli täten havaittu monella tapaa. *Helsingin Lehdessä* 18.3.1927 uutisoidaan, että taistelukoulu perustetaan kuluvan vuoden aikana. Taistelukouluun oli tarkoitus yhdistää upseereiden taistelukoulutus ja siihen liittyvä kokeilutoiminta sekä kuormastopataljoona. Ahton mukaan päätökset perustuivat maaliskuun 12. päivänä 1927 julkaistuihin väliaikaisiin määräyksiin puolustuslaitoksen kokoonpanosta. Jääkärimajuri Hannes Olkkonen oli samaisessa määräyksessä asetettu perustettavan taistelukoulun johtajaksi. Taistelukoulu aloitti toimintansa Viipurissa syksyllä 1927. Upseerien täydennyskoulutus sanan varsinaisessa merkityksessään alkoi vasta 1927, kun Taistelukoulu perustettiin. Sanomalehdessä *Uusi Aura* 7.10.1927 julkaistussa uutisessa kirjoitetaan, että 10.10.1927 aloittaa vakitui-

³⁵⁵ Pylkänen, A. (2004), s.281-285

³⁵⁶ Hersalo, N.V. (1962), s.72, 238-239

³⁵⁷ Merikallio: Suojeluskuntain Päälystökoulu. *Suojeluskuntalaisen Lehti* 24/1919, 4.12.1919, s.2-3

³⁵⁸ Sipponen: Elämästä suojeluskuntain Yliesikunnan Päälystökoulussa, *Suomen Sotilas*, 17-18/1921, 30.4.1921, s.19-20

³⁵⁹ *Suojeluskuntalaisen Lehti*: Suojeluskunnan Yliesikunnan Päälystökoulu. 37-38/1921, 15.9.1921, s.16

sen armeijan Taistelukoulun Viipurissa Markovillassa ja koulun johtajana toimii majuri Olkkonen. Ahton mukaan majuri Olkkonen oli määritellyt kolme päätehtävää taistelukoululle: 1) *"käytännöllis-tietopuolinen koulutus"*

2) *"toimia keskeisenä oppilaitoksena, jossa eri aselajien ja aseiden yhteistoiminta niin hyvin liikkeen kuin tulen puitteissa saatettaisiin keskinäiseen taistelulliseen yhteistoimintaan ja so-
pusointuun"*

3) *"toimisi oman alansa kokeilulaitoksena"*.

Taistelukoulun aloitettua toimintansa joukko-osastojen upseeristo sai kaipaamaansa jatkokou-
lutusta ja yhtenäisti suomalaista taktillista näkemystä sekä koulutusta. ^{360 361 362 363 364}

Puolustuslaitosta kehitettiin läpi 1920-luvun ja kehitystyötä tehtiin kaikilla saroilla. Osaltaan kehitykseen vaikutti poliittiset päätökset ja taloudelliset velvoitteet. Sotilaallista koulutusta antavien opinahjojen kehittyminen ylsi koskemaan kaikkia johtamisen tasoja, unohtamatta suojeluskuntia, ja saavutti nousujohteisen kehittymisen mallin. Tämän kautta upseeristo kehittyi yhdenmukaisemmaksi ja taktillinen näkemys Suomessa toteutettavista sotatoimista homogenisoitui. Saksalainen vaikutus kanavoitui ensivaiheessa jääkäriupseereiden ja saksalais-
ten kouluttajien kautta suomalaiseen upseeristoon. Sotilasopetusta tarjoavien koulujen perus-
taminen antoi uusille vaikutuksille pohjan erilaisten ulkomaalaisten opettajien kautta. Saksalaisvaikutus näkyi koulutuksessa, mutta havaittavasti ei niin vahvana kuin vaikutuksen pystyi havaitsemaan välittömästi vapaussodan jälkeen.

4.1. Sotaopetuslaitoksien opettajien Saksasta saatu oppi

Ensimmäisiä sotakouluja perustettaessa esimiestehtävissä sekä opettajistossa toimi lukuisia jääkäriupseereita. Alkuvuosina jääkäriupseereiden panos taisteluteknisessä koulutuksessa ja taktiikassa oli näkyvää. Tällöin suurin osa opetusta antavista jääkäriupseereista oli pelkästään saksassa jääkärivaiheen aikana saadun koulutuksen varassa. Opettajistosta oli pulaa ja opetuk-
sessa turvaututtiin myös ulkomaalaisiin opettajiin. Opettajistossa ei näkynyt saksalaisia täl-
löin kuin muutama. Opetus painottui pääosin suojeluskuntain toteuttamaan opetukseen. Sak-
salaisen taktiikan kanava aukeni vasta Brücknerin kurssilaisten valmistuttua ja astuttua sota-
oppilaitosten johtotehtäviin 1920-luvun puolivälissä.

³⁶⁰ *Taistelukoulu 1927-1977*, toimituskunta: Taistelukoulun opettajat, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Joensuu 1977, ISBN 951-99130-0-9, s.5-14

³⁶¹ nimim V.P: Minkäläistä jatkokoulutusta kaipaa joukko-osastoupseeristo? *Sana ja miekka: aikakausilehti puolustustahdon lujittamiseksi*, 21/1926, 15.11.1926, s.3-4

³⁶² *Helsingin Lehti*: Huomattavia uudestijärjestelyjä armeijassa, 21/1927, 18.3.1927, s.1

³⁶³ Oesch, L.: Suomen Armeijan upseeriston koulutuksesta 1918-1928, *Suomen Sotilas*, 22/1928, 2.6.1928, s.4-6

³⁶⁴ *Uusi Aura*: Armeijan taistelukoulu Viipurissa, 271/1927, 7.10.1927 s.1

Kadettikoulun aloittaessa ensimmäisen kurssin kadettikomppanianpäällikkönä toimi majuri Väinö Palojärvi. *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975* mukaan majuri Palojärvi oli toiminut Päämajan sotavänrikkikoulun johtajana ja tämän jälkeen siirtynyt kadettikomppanianpäälliköksi ensimmäiselle Kadettikurssille. Palojärvi toimi myös opettajana kadettikurssilla. Teoksen *Kadettikoulu 50 vuotta* mukaan kurssikirja ja opetusvälineet hankittiin osittain Saksasta suomalaisten ohjesääntöjen ja oppikirjojen puutteen vuoksi. Haarion diplomityön mukaan saksassa jääkärien tuottamaa Sotilaskäsikirjaa käytettiin 1920-luvun alkupuolella yleisenä ohjesääntönä. Tästä voidaan päätellä, että majuri Palojärven tuntemus Sotilaskäsikirjasta ja jääkärikoulutus vaikuttivat koulutuksen laatuun ja sisältöön ensimmäisellä kadettikurssilla ja opetuksessa on todennäköisesti esiintynyt vahvoja saksalaisen koulutuksen piirteitä. *Kadettikoulu 50 vuotta* teoksessa listataan, että majuri H. Olkkonen, kapteeni A. Kaila, everstiluutnantti K.M. Wallenius sekä kapteeni M.V. Wichmann (myöhemmin Vihma) toimivat myös opettajina Kadettikoulussa. Teoksen *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975* henkilökuvauksista käy ilmi, että edellä mainitut henkilöt toimivat opettajan tehtävissä vasta sen jälkeen, kun olivat käyneet saksassa yleisesikuntaupseerikoulutuksen Brücknerin kurssilla. Majuri Olkkosen rooli opetuksessa oli merkittävin: hän toimi kadettikomppanian- ja kurssinjohtajan tehtävissä vuosina 1924-1926. Tämän lisäksi hänen vastuullaan oli taktiikan ja sotahistorian opetus. *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975* löytyy myös maininta Brücknerin kurssilaisesta majuri V. Räsäsestä, että hän toimi tuntiopettajana Kadettikoulussa tykistötaktiikan opetuksessa. Muita opettajina toimivia olivat kapteeni Kaila, konekivääriopin opettajana sekä everstiluutnantti Wallenius ja kapteeni Wichmann. Nämä henkilöt toimivat saksalaisen koulutuksen kanavina Kadettikoulun opetuksessa ja toivat oman lisänsä opettajakuntaan muiden jääkäriupseereiden kanssa.^{365 366 367}

Toinen merkittävä sotilaskoulu, jonka opettajina toimivat Brücknerin kurssilaiset, oli Suojeluskuntain Päälystökoulu. Suojeluskunnissa saksalaisvaikutus voidaan todeta olleen näkyvämpää ja saksaan suuntautuneet opintomatkat oli toteutettu vähemmällä vaivalla kuin Suomen armeijassa. Yksi syy tähän on se, että armeijaan vaikutti enemmän poliittinen ohjaus kuin suojeluskuntiin. Suojeluskunta oli järjestö, joka tuotti jäsenistölleen koulutusta ja mahdollisti maanpuolustuksen harrastamisen. *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975* kirjoitetaan, että majuri Runar Lilius otti vastaan Suojeluskuntain Päälystökoulun johtajuuden Brücknerin kurssin päätyttyä vuonna 1924. Tässä tehtävässä hän toimi kaksi vuotta, kunnes seuraavalta Brücknerin kurssilta valmistunut suojelukuntaupseeri kapteeni Ahti Anthos otti tehtävän vastaan. Samalla Brücknerin toiselle kurssille osallistunut oppilas kapteeni Niilo

³⁶⁵ *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975*, s.239-240,471,484-485, 566,693-694

³⁶⁶ *Kadettikoulu 50-vuotta*, s.55

³⁶⁷ Haario, Seppo: Diplomityö MSL36/1430, s.47

Sigell komennettiin Päälystökouluun sovelletuin taktiikan kurssien johtajaksi. Kapteeni Sigell toteutti pitkän uran Päälystökoulussa toimien koulun johtajana, kurssien johtajana sekä jalkaväkitaktiikan opettajana suojeluskuntain komentajakursseilla. Tykistökoulutuksen osalta kapteeni Anthos toimi tykistötaktiikan opettajana. Majuri V. Räsänen toimi jonkin aikaa tykistötaktiikan tuntiopettajana. Hannu Liimatta kirjoittaa väitöskirjassaan, että kapteeni Martti Wichmann oli viimeinen Brücknerin kurssilaisista, joka toimi Päälystökoulussa johtajana ja opettajana. Hän toimi Päälystökoulun johtajana vuosina 1931-1940. Suojeluskuntien osalta Brücknerin kurssilaisien osuus johtajina ja opettajina oli vahva: viisi kolmestatoista kurssilaisesta toimi jonkin aikaa opetustehtävissä Päälystökoululla. Sigell toimi taktiikan opettajana yli kymmenen vuotta. Saksalainen vaikutus Päälystökoulussa muuttui vuonna 1925, kun majuri Wilhelm Brückner kutsuttiin koululle opettajaksi. Tähän vaiheeseen paneudutaan tarkemmin tutkimuksen luvussa 5.^{368 369 370 371 372 373 374 375}

Sotakorkeakoulun aloittaessa opettajisto koostui hyvin pitkälti ulkomaalaisista opettajista. Tynkkynen avaa teoksessa *Sotakorkeakoulu*, että koulutuksen keskeisimpiä ongelmia oli pätevän opettajiston saaminen Sotakorkeakouluun. Suomessa ei ollut tarpeeksi päteviä yleisesikuntaupseereita opetustyöhön tai heidän koulutuksensa oli saatu ennen ensimmäistä maailmansotaa ja oppi oli siten jo vanhentunutta. Sotakorkeakoulun suunnittelukomitea kysyi ulkoministeriöltä mahdollisuutta palkata opettajia Saksasta. Ulkoministeriö kuitenkin katsoi, että Versaillesin sopimus kielsi saksalaisten palkkaamisen. Ensimmäinen saksassa koulutettu suomalainen yleisesikuntaupseeri, joka toimi Sotakorkeakoulussa opettajana, oli majuri Väinö Räsänen. Hän oli osallistunut toiselle Brücknerin kurssille. Sotakorkeakoulussa majuri Räsänen opetti tykistötaktiikkaa vuosina 1927-1928. Kun majuri Brückner kutsuttiin Suomeen Päälystökoululle opettajaksi, opetustyö ei koskenut pelkästään Suojeluskuntain Päälystökoulua. Majuri Wilhelm Brückner toimi myös taktiikan opettajana Sotakorkeakoulussa. Näiden tapahtumien kulusta voidaan päätellä, että majuri Räsänen sekä majuri Brückner toimivat saksalaisen taktiikan kanavina Sotakorkeakoulussa.^{376 377 378}

³⁶⁸ Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975, s.62,371-372,566

³⁶⁹ Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1924/Ha3, KArk SK-2496/134, Kansallisarkisto (KA)

³⁷⁰ Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1925-1926/Ha4, KArk SK-2496/135, Kansallisarkisto (KA)

³⁷¹ Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1927/Ha5, KArk SK-2496/136, Kansallisarkisto (KA)

³⁷² Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1928/Ha6, KArk SK-2496/137, Kansallisarkisto (KA)

³⁷³ Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1928/Ha7, KArk SK-2496/138, Kansallisarkisto (KA)

³⁷⁴ SK-2482/16, Kansallisarkisto (KA)

³⁷⁵ Liimatta, Hannu (2018): *Ulkomaalaisista esikuvista kohti omaperäisempiä ratkaisuja*, s. 88

³⁷⁶ Tynkkynen V. (2009), s.48-49

³⁷⁷ Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975, s.566

³⁷⁸ Tynkkynen V. (1996) s.32

Taistelukoulun aloitettua toimintansa joukko-osastojen upseeristo sai kaipaamaansa jatkokoulutusta ja yhtenäisti suomalaista taktillista näkemystä sekä koulutusta. Taistelukoulun ensimmäisenä johtajana toimi majuri Hannes Olkkonen, joka oli myös osallistunut saksassa järjestetyille Brücknerin toiselle kurssille. Majuri Olkkonen oli luonut Taistelukoululle tavoitteen, jolla yhtenäistetään suomalainen taktiikka ja koulutus. Ohjesääntöjä ja oppaita oli ilmestynyt satoja ennen vuotta 1927 ja sisällöllisesti niissä käsiteltiin suomalaista taktiikkaa ja toimintatapoja. *Suomen Sotilas* lehdessä 26.5.1928 nimimerkillä Aaer julkaistussa "Näin soditaan nykyaikana" artikkelissa kirjoitetaan, että Taistelukoulu, joka oli majuri Olkkosen lempilapsi, toteutti nykyaikaisen sotaharjoituksen, joka alkoi Terijoelta jatkuen Viipurin suuntaan. Artikkelissa kuvataan hyvin elävästi sotaharjoituksen kulkua ja kuvauksen perusteella on nähtävissä, että taktiikka oli irrottanut saksalaisesta taktiikasta pitäen sisällään suomessa kehitettyjä ja ulkomailla opittuja elementtejä. Saksalaisen taktiikan kanavana voi nähdä Taistelukoulussa itse majuri Olkkosen, mutta myös jääkäriupseerit, jotka osallistuivat koulutukseen oppilaina. Taistelukoulun tavoitteena oli yhdistää suomalaista upseeristoa taktiikan saralta ja luoda oma suomalainen näkemys taktiikasta. Saksalaisvaikutus tähän kehityspolkuun toimii ennemminkin taustavoimana ja pohjakoulutuksena oman suomalaisen yhtenäisen taktiikan kehityksessä.

379 380

4.2. Sotakouluissa näkynyt saksalaisen taktiikan opetus

Sotakoulujen aloittaessa toimintansa oli alkuvaiheessa saksalainen koulutus sekä taktillinen opetus vahvasti esillä. Jääkärit olivat kotiutuneet reilua vuotta aikaisemmin. Koulutuksen suunnitteluun ja opetuksen toteuttamisessa saksalainen vaikutus oli nähtävissä: osa opetussuunnitelmista periytyi saksalaiskaudelta tai perustui jääkäreiden omiin kokemuksiin Saksasta. Näitä saksalaisia malleja sovellettiin opetusohjelmiin lähes suoraan. Ohjesääntöjen ja oppikirjojen puutetta täydennettiin ulkomaisilla kirjoilla, joista osa oli saksalaisia. Kuten Haario on todennut, saksassa käännetty Sotilaskäsikirja oli sotilaskoulujen alkuvaiheessa ainoita suomenkielisiä ohjesääntöjä. Hän myös toteaa, että ohjesääntöjen ja oppaiden kirjoittaminen aloitettiin hyvin nopeasti, ja 1920-luvulle tultaessa ohjekirjallisuutta olisi julkaistu pitkälle kolmatta sataa. Ohjesääntöjen lisäksi alkuvaiheessa vaikutti muutamat saksalaiset suojeluskunnissa, jotka olivat jääneet Suomeen ohjaamaan ja opastamaan suomalaisia sekä rakentamaan Suomen puolustuslaitosta. Näillä Suomeen jääneillä saksalaisilla oli vahvat siteet suomalaisiin jääkäriiliikkeen kautta. Toinen saksalaisvaikutusten aika alkoi Brücknerin kurssilaisien valmistuttua Saksasta ja liittyttyä sotilaskoulujen opetushenkilöstöön. Viimeisenä saksa-

³⁷⁹ Ahto S.: *Taistelukoulu 1927-1977*, s.6-9

³⁸⁰ nimim Aaer: Näin soditaan nykyaikana, *Suomen Sotilas*, 21/1928, 26.5.1928 s.8-9

laisvaikutteiden vaiheena ennen toista maailmansotaa voidaan pitää majuri Wilhelm Brücknerin opettajanuraa Suomessa.³⁸¹

Arvioidakseen tarkasti saksalaisen taktiikan näkymistä opetuksessa, olisi paneuduttava tarkasti opetuksen sisältöön ja suunnitelmiin. Luentojen sisältöjä on säilynyt jonkin verran ja niiden perusteella voidaan havaita, että elementtejä saksalaisesta taktiikan mallista oli säilynyt opetuksessa. Tarkasteltaessa kokonaiskuvaa taktiikan opetuksesta on nähtävissä, että suomalaisen maastoon soveltuvaa taktiikkaa on aloitettu kehittämään melkein välittömästi. Keski-eurooppalainen taktiikka ei itsesään soveltunut suomalaiseen metsäiseen maastoon. Tämän jääkärit olivat havainneet jo Saksassa ja tuntemukset vahvistuneet vapaussodan aikana. Tynkkysen väitöskirjan mukaan majuri Brücknerin vieraillessa Suomessa Karjalan kannaksella, muutti hän taktiikan opetustaan toisella kurssilla suomalaiseen maastoon sopivammaksi. Saksalaisen taktiikan kanavoituminen opetuksen kautta perustui näin ollen vahvasti henkilöihin. Opettajien saama saksalaisen taktiikan vaikutteet näkyivät opetuksessa ja vahvimmin saksalainen suuntaus oli näkyvissä Suojeluskuntain Päälystökoulussa. Saksalaista taktiikkaa ei erikseen opetettu, vaan ennemminkin opetus koostui taktiikasta, jossa voidaan havaita vaikutteita ympäri Eurooppaa, mutta eniten on havaittavissa piirteitä saksalaisesta taktiikasta.^{382 383}

Aiemmin tutkimuksessa tarkasteltu Päälystökoulun opettajiston saksalainen koulutustausta antaa todisteet sille, että Päälystökoulu oli saksalaisvaikutteisoin sotilaskoulu Suomessa. Muissa kouluissa saksassa koulutettujen opettavien upseereiden määrä ei ollut yhtä merkittävä. Näissä opettajavajetta täydennettiin myös ulkomaalaisilla opettajilla. Täydennys toi uusia näkemyksiä taktiikkaan sen kehittyessä kohti yhtenäistä suomalaista näkemystä. Vaikka majuri Olkkonen oli saanut yleisesikuntaupseerikoulutuksen Saksassa, hänellä oli vääjäämätön tahto yhtenäistää suomalaista taktiikkaa. Taistelukoulun johtajana hänellä oli oiva mahdollisuus suomalaisen taktiikan yhtenäistämiseen ja kehittää kokeilutoiminnan kautta omaa suomalaista taktiikkaa.

Suojeluskuntain Päälystökoulu täydensi omaa opettajavajettaan kutsumalla Brücknerin opettajaksi vuonna 1925. Häntä ennen suojeluskunnissa oli vaikuttanut jääkäreitäkin kouluttaneet saksalaiset everstiluutnantit Coler ja Stahel. Stahelin vaikutus näkyi myös ohjesääntötyössä. Stahel on laatinut yhdessä Sigellin kanssa *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulu* oppaan. Everstiluutnantti Stahel palasi Saksaan 1920-luvun puolivälissä ja samoihin aikoihin majuri Brückner aloitti opetustoimintansa Päälystökoulussa Suomessa. Brücknerin vaikutus saksalaisen taktiikan kanavana oli merkittävä: hän luennoi taktiikasta Päälystökou-

³⁸¹ Haario, Seppo: Diplomityö MSL36/1430, s.48

³⁸² SK-2496/135, Kansallisarkisto (KA)

³⁸³ Tynkkynen V. (1996) s.31-32

lun komentajakurssien lisäksi Sotakorkeakoulussa ja oli aktiivinen kirjoittaja sotilasaikakusilehdissä, joissa hän julkaisi useita kymmeniä taktillisia kirjoituksia.

Saksalaisella taktiikalla ja taistelutekniikalla oli vaikutuksensa opetuksessa, mutta saksalaista taktiikkaa voidaan pitää pikemminkin osana suomalaisten opettamaa taktiikkaa, ei omana kokonaisuutenaan. Opettajalla oli omat kokemuksensa Saksasta sekä rintamalta, joilla he täydensivät opetustaan ja toivat oman leimansa suomalaiseen sotilaskoulutukseen.³⁸⁴

³⁸⁴ Stahel & Sigell: *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*, K.J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 1925

5. SAKSALAISET AVAINHENKILÖT TAKTIIKAN KEHITTYMIS- SESSÄ

Saksalaisten upseerien vaikutus suomalaisten taktiikankoulutuksessa oli merkittävä ennen itsenäisyyttä ja itsenäisyyden alkuvuosina. Saksalaiset osallistuivat monella eri tasolla Suomen armeijan ja suojeluskuntien kehittämiseen. Tässä tutkimukseni luvussa tulen tarkastelemaan kolmea saksalaista upseeria, joiden merkitys suomalaisen taktiikan kehittämisessä ja opetuksessa on selvästi havaittavissa. Ensimmäisenä tarkastelun kohteena on majuri Maximilian Bayer, joka toimi suomalaisten jääkäriaktivistien saksalaisena pataljoonankomentajana Jääkäripataljoona 27:ssä. Hän toimi aluksi pfadfinder-kurssin johtajana ensimmäisille suomalaisille jääkäreille jatkaen koko suomalaisen pataljoonankomentajana vuoteen 1917, kunnes hänet siirrettiin länsirintamalle. Toinen tarkasteltava henkilö on yliluutnantti ja myöhemmin kenraaliluutnantti Rainer Stahel. Hän liittyi myös vahvasti jääkäriliikkeeseen ja jääkäreiden koulutukseen Saksassa. Hän toimi Jääkäripataljoona 27:ssä konekiväärikomppanian päällikönä ja osallistui Suomen vapaussotaan. Vapaussodan jälkeen hän jäi Suomeen suojeluskuntien palvelukseen, ottaen osaa kouluttamiseen ja koulutusoppaiden kirjoittamiseen. Kolmantena tarkasteltavana henkilönä on majuri Wilhelm Brückner. Hän toimi ensimmäisten Saksassa järjestettyjen yleisesikuntakurssien johtajana ja kutsuttiin Suomeen vuonna 1925 opettajaksi suojeluskuntien Päälystökoululle. Kyseisessä tehtävässä hän toimi lähes kymmenen vuotta. Brückner osallistui laaja-alaisesti opetustyöhön eri sotilaskouluissa ja sotilaskursseilla. Hänen vaikutuksensa on myös nähtävissä ohjesääntöjen laadinnassa.

5.1. Maximilian Bayer saksalaisen taktiikan valistajana suomalaisille jääkäreille

Jääkäreiden isähahmona ja saksalaisen taktiikan ensimmäisenä opettajana voidaan pitää majuri Maximilian Bayeria. Bayer valittiin ensimmäisten suomalaisten jääkärien Pfadfinder-kurssin johtajaksi jatkaen jääkäreiden koulutuspataljoonankomentajana ja lopulta myös Jääkäripataljoona 27:n pataljoonankomentajana. Maximilian Gustaf Stephan Bayer oli syntynyt Badenin Karlsruuhessa toukokuun 11 tai 12 päivänä vuonna 1872 ollen badenilainen upseeri. Bayer kuului vanhaan saksalaiseen sotilassukuun. Bayerin isoisä oli ottanut osaa Napoleonin aikaisiin sotiin Espanjassa ja hänen isänsä oli komentanut 4:ttä Badenin jalkaväkirykmenttiä vuosina 1870 ja 1871 Preussin ja Ranskan välisessä sodassa. Bayerin isä oli kenraalimajuri Stephan Bayer. Jo nuorella iällä hän joutui asumaan useassa eri paikassa. Agilof Kesselrin tutkimuksesta käy ilmi, että Bayer suoritti lukion osittain Italiassa Venetsiassa ja Saksassa Badenissa. Pennasen mukaan hän opiskeli lisäksi myös Italian Caprissa sijainneessa lukiossa. Runsas paikkakuntien vaihto johtui hänen isänsä työnkuvasta. Bayer aloitti opinnot 1887 pääkadettikoulussa Berliinin läheisyydessä Lichterfeldissä, saksaksi kadettikoulun nimi oli

Hauptkadettenanstalt Groß Lichterfelde. Valmistuttuaan vuonna 1891 luutnantiksi Bayer astui vakinaiseen palvelukseen Ylä-Reinin 97:een jalkaväkirykmenttiin, ollessaan vain 18-vuotias. Pennasen mukaan Bayer oli terävä mieleltään ja menestyi hyvin nuorena upseerina. Tämän johdosta hän suoriutui erinomaisin arvosanoin yleisesikuntaupseerien pääsykokeesta ja komennettiin vuonna 1898 Kriegs-Academie-nimiseen sota-akatemiaan Berliiniin suorittamaan yleisesikuntaupseerikurssia. Helsingiuksen mukaan Bayer ylennettiin 1899 yliluutnantiksi ja vuonna 1904 kapteeniksi. Yleisesikuntaupseerikurssin jälkeen Bayer määrättiin yliluutnanttina preussilaiseen pääesikuntaan.^{385 386 387 388 389 390}

Vuonna 1904 Lounais-Afrikassa syttyi herero-kapina, nykyisen Namibian alueella. Alue kuului tuolloin Saksalle siirtomaana. Kesselringin mukaan Bayer komennettiin Lounais-Afrikan siirtomaa-armeijaan ja siirrettiin keisarilliseen Saksan laivastoon armeijan kirjoilta. Pennanen täsmentää, että Bayer ilmoittautui siirtomaa-armeijaan vapaaehtoisena. Kapteeniksi ylennetty Maximilian Bayer osallistui moniin taisteluihin Afrikassa ja palkittiin ansioistaan useilla mitaleilla. Kesselring kirjoittaa, että Bayer kuului harvoihin saksalaisiin upseereihin, joilla oli rauhanaikaista sotakokemusta ennen ensimmäistä maailmansotaa. Helsingius tuo artikkelissaan esiin, että Bayer palasi takaisin Saksaan terveydellisistä syistä johtuen. Pennasen mukaan Bayeria vaivasi pilkkukuume ja tämän johdosta palvelusaika Afrikassa jäi puolentoista vuoden mittaiseksi. Kemppi arvioi teoksessaan, että Afrikan komennus vaikutti Bayerin ajatukseen joukkojen johtamisesta hyvin vahvasti. Komennukseltaan saamiaan kokemuksia hän käytti lukuisissa esimerkeissään kouluttaessaan suomalaisia jääkäreitä. Bayerin palattua takaisin Saksaan hänet sijoitettiin pääesikuntaan Berliiniin jaostopäälliköksi Saksan Lounais-Afrikan osastoon. Erik Mustermann kirjoittaa Warhistory online -sivustolla julkaistussa artikkelissa "Germany apologises for Herero Genocide", että saksalaiset syyllistyivät julmuuksiin ja kansanmurhaan herero- ja hottentotti-kapinan aikana. Kesselringin mukaan Bayer oli siirtomaakomennuksen aikaan siirtomajoukkojen komentajan ja kuvernöörin Lothar von Trothan adjutanttina ja toimiessaan Lounais-Afrikan osaston johtajan tehtävässä, vastuussa kapinan verisessä kukistamisessa. Von Trothan oli toki myös vastuussa kansanmurhasta ja erotettiin kuvernöörin tehtävästä keisari Wilhelm II käskyllä. Kapteeni Bayer siirrettiin syrjään ja

³⁸⁵ Majuri Bayerin syntymäpäiväksi mainitaan Suomen Jääkärit I ja Jääkäripataljoona 27 teoksissa 11.5., kun taas Kesselringin tutkimuksessa Des Kaisers "finnische Legion" mainitaan syntymäpäivän olleen 12.5. Kesselringin tieto perustuu Ronsdorfin teokseen ja pidän Kesselringin mainitsemää päivämäärää todennäköisempänä.

³⁸⁶ Gustaf Fredrick Helsingius: Majuri Maximilian Bayer, *Suomen Jääkärit I*, s.179

³⁸⁷ Yulia Dzhak: Sedan 1870 - The Great Humiliation of France (warhistoryonline.com), 9.6.2016, [https://www.warhistoryonline.com/history/sedan-1870-great-humiliation-france.html], Luettu 4.6.2021

³⁸⁸ Pennanen J.: *Suomen jääkärit, itsenäisyytemme kärkijoukko*, s.174-175

³⁸⁹ Kesselring, Agilof: *Des Kaisers »finnische Legion«, Die finnische Jägerbewegung im Ersten Weltkrieg im Kontext der deutschen Finnlandpolitik*, BWV Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Berlin 2005, ISBN 3-8305-0905-7, s.63

³⁹⁰ Kesselring A.: Jääkäriliikkeen "traagiset sankarit Fredrick Wetterhoff ja Maximilian Bayer, suomennos Jukka Knuuti, *Parole*, 3/2012, syyskuu 2012 s.26-29

komennettiin takaisin kentälle komppanianpäälliköksi. Pennasen mukaan hänet komennettiin lähelle Ranskan rajaa olevaan Jalkaväkirykmentti 138: aan komppanianpäälliköksi. Rykmentti sijaitsi Elsass-Lothringenissa, nykyisen Ranskan alueella. Bayer otti kaksi vuotta virkavapaata tämän komennuksen aikana ja osallistui Saksan partiopoikaliikkeen perustamiseen. Lauerma kirjoittaa teoksessaan *Jääkäripataljoona 27*, että sydäntauti olisi ollut osasyynä kahden vuoden virkavapauteen. Pennanen toteaa teoksessaan saman syyn Bayerin virkavapaudelle.^{391 392 393 394 395}

Virkavapauden aikana Maximilian Bayer osallistui Saksan partioliikkeen perustamiseen. Lauerma toteaa, että hänen merkittävin elämäntyönsä oli Saksan partioliikkeen parissa. Kesselringin mukaan Bayer oli tutustunut tohtori Alexander Lionin kautta partiotoimintaan. Walther Laquer kirjoittaa, että tohtori Lion kirjoitti omista kokemuksistaan Luoteis-Afrikasta ja tiedustelun tärkeydestä. Tämä julkaisu oli ensimmäinen askel saksalaisen partioliikkeen tiellä, joka perustettiin 1911. Kun tohtori Lion käänsi englantilaisen partioliikkeen perustajan kenraali ja lordi Robert Baden-Powellin kirja partiotoiminnasta saksaksi vuonna 1909, yhdistettiin toimintaperiaatteet samanlaisiksi. Ensimmäiset partioliikkeet perustettiin vuonna 1911 ja tohtori Alexander Lionin mukaisesti niitä kutsuttiin Pfadfinder nimellä. Saksassa partioliikettä kutsuttiin nimellä Deutsche Pfadfinderbund. Pennanen kirjoittaa, että Bayer oli innokas saksalaisen partioliikkeen perustajajäsen ja organisaattori. Lauerma väittää, että järjestön nopea kasvu oli myös Bayerin aikaansaannosta. Bayer oli liikkeen korkein johtaja "Reichsfeldmeister" ja järjesti innokkaasti liikettä pitäen koulutustilaisuuksia ympäri Saksaa. Nuorison kasvataminen ylevien aatteiden perusteella oli Bayerin tavoitehierarkiassa korkealla. Hän toimi liikkeen johtohahmona vuoteen 1913 asti, kunnes virkavapaus päättyi ja hän astui takaisin palvelukseen Preussin armeijaan. Kasvatuksellinen elementti Bayerin koulutuksessa ja opetuksessa oli korkealla ja hän pyrki yhdistämään koulutukseen omia kokemuksiaan tiedustelutoiminnasta Lounais-Afrikassa. Mielenkiintoisena yhtymänä Bayerin osalta voidaan partioliikkeen syntyaikoina pitää sitä, että myös lordi Baden Powell oli palvellut Afrikassa englantilaisien siirtomaajoukoissa.^{396 397 398 399}

³⁹¹ Mustermann, Erik: Germany apologises for Herero Genocide (warhistoryonline.com), 24.6.2016, [https://www.warhistoryonline.com/featured/germany-apologises-herero-genocide.html], Luettu 4.6.2021

³⁹² Pennanen J.: *Suomen jääkärit, itsenäisyytemme kärkejoukko*, s.174-175

³⁹³ Gustaf Fredrick Helsingius: Majuri Maximilian Bayer, *Suomen Jääkärit I*, s.180

³⁹⁴ Kemppe J. (2018), s.32

³⁹⁵ Lauerma M. (1966), s.118

³⁹⁶ Lauerma M. (1966), s.118

³⁹⁷ Laquer, Walter Z: Young Germany (1962): A history of the German Youth Movement, *Routledge Revivals* julkaistu 1962, uusintapainos 12.6.2019, Routledge, ISBN 978-1-138-56898-3

³⁹⁸ Schaefer, Louisa: Scouting Celebrates 100 Years, German History is Turbulent | Germany | News and in-depth reporting from Berlin and beyond | DW | DW-uutisvusto, 05.08.2007, [https://www.dw.com/en/scouting-celebrates-100-years-german-history-is-turbulent/a-2716367], Luettu 4.6.2021

Preussin armeija ylensi hänet majuriksi vuonna 1914. Palvelukseen astumisen jälkeen hänet komennettiin Jalkaväkirykmentti 27: ään. Rykmentin II pataljoonan komentajana hän osallistui ensimmäisiin taisteluihin ensimmäisessä maailmansodassa, kunnostautuen Liègen valtauksessa. Pennasen teoksen mukaan asem sodan alettua majuri Bayer siirrettiin Brysselin komendantiksi. Bayer määrättiin Berliiniin ja 26. tammikuuta 1915 hän sai käskyn johtaa ulkomaalaisille "sotakurssin". Majuri Bayer antautui koko sydäimestään suomalaisten kouluttamiselle. Kannustimena hänelle oli voimakas kunnianhimo, mutta myös hänen idealisminsa. Helsingius kirjoittaa artikkelissaan, että hänelle annettiin vapaat kädet kurssin järjestämisestä. Majuri Bayerin partioliikkeen saama vaikutus näkyi suomalaisten jääkärien koulutuksen alkumetreillä. Ensimmäinen kurssi nimettiin Pfadfinder-kurssiksi ja suomalaiset aktivistit puettiin saksalaiseen partiopukuun, kuten olen aikaisemmin kirjoittanut tutkimukseni kappaleessa kaksi. Lackman kirjoittaa teoksessaan, että majuri Bayer oli ottanut tavoitteekseen käyttää partioliikkeen kasvatusmetodeja sekä ihanteita suomalaisten koulutuksessa. Suomalaiset eivät olleet samoilla linjoilla majuri Bayerin kanssa ja ihmettelivät koulutustapaa. Suomalaiset halusivat saada sotilaskoulutusta ja osittain myös heidän muut saksalaiset kouluttajansa ajoivat samoja näkemyksiä. Näistä syistä johtuen koulutus ajautui enemmän sotilaskoulutuksen piiriin ja koulutusmetodeiksi muodostuivat saksan armeijan koulutusmallit, kuten olen aikaisemmin kirjoittanut. Majuri Bayer opetti myös taktiikkaa luentoina ja kannusti suomalaisia itseopiskeluun. Tuompo muistelee teoksessaan *Suomen Jääkärit*, että Bayer kannusti heitä lukemaan saksalaisia oppaita ja todenneen heille että:

->Tutkikaa te sotilaskirjojanne! Te ette tiedä milloin niiden oppia tarvitsette! « - sanoi majuri Bayer usein!

Majuri Bayer oli mielenkiintoinen henkilö ja omasi runsaan koulusivistyksen. Lauerma toteaa, että hän oli kunnostautunut niin rintamalla, kuin myös esikuntatehtävissä. Runsaan yleisivistävän tiedon omaavana majuri Bayer oli myös taitava kirjoittaja ja puhuja. Tämä oli omiaan vahvistamaan hänen auktoriteettiaan kasvattajana ja isähahmona suomalaisten jääkärien keskuudessa. ^{400 401 402 403 404 405}

Majuri Maximilian Bayer toimi jääkärien kurssinjohtajana ja koulutuspataljoonan komentajana ja lopulta Kuninkaallisen Preussin Jääkäripataljoona 27:n komentajana. Kempin mukaan

³⁹⁹ Pennanen J. (2019), s.174-175

⁴⁰⁰ Lauerma M. (1966), s.118 - 120

⁴⁰¹ Pennanen J.: *Suomen jääkärit, itsenäisyytemme kärkijoukko*, s.174-175

⁴⁰² Kesselring A.: Jääkäri liikkeen "traagiset sankarit Fredrick Wetterhoff ja Maximilian Bayer, suomennos Jukka Knuuti, *Parole*, 3/2012, syyskuu 2012 s.26-29

⁴⁰³ Gustaf Fredrick Helsingius: Majuri Maximilian Bayer, *Suomen Jääkärit I*, s.180

⁴⁰⁴ Lackman M. (2000), s.209

⁴⁰⁵ Tuompo, W.E. (1918), s. 39

Bayerin ansioksi voidaan lukea myös suomalaisten osallistuminen itärintamalla ja tulikasteen saamisessa Misse-joen, Riianlahden sekä Aa-joen taisteluissa. Kesselringin mukaan majuri Bayerin järjestäessä etappitoimintaa Suomen suuntaan joutui hän olemaan pitkiä aikoja poissa pataljoonan komentajatehtävistä, joka söi hänen arvovaltaansa ja arvostustaan. Asiaan vaikuttivat poissaolojen lisäksi sotilaallinen ylivalta suomalaisia kohtaan sekä aktivistiorganisaation hyväksikäyttö. Majuri Maximilian Bayer siirrettiin länsirintamalle ja tammikuun 5:nä päivänä 1917 hän lausui juhlalliset jäähyväiset suomalaiselle jääkäripataljoonalleen. Tammikuun 11 päivänä hän otti johtoonsa Jalkaväkirykmentti 453:n ja muutaman kuukauden kuluttua hänet siirrettiin johtamaan reservijalkaväkirykmentti 259: ää. Rykmentin komentajana majuri Bayer otti osaa Chem des Damesin ja Verduinin rajuihin taisteluihin ja kaatui lokakuun 25:nä päivänä 1917. Hänen ruumiinsa löytyi vasta puolen vuoden kuluttua rintamalta ja kuolinsyyksi todettiin kaulaan osunut luoti.^{406 407 408}

Majuri Maximilian Bayerin vaikutus suomalaisiin jääkäreihin oli merkittävä: hänestä huokui isällisyyttä ja suomalaiset kunnioittivat häntä erityisen paljon. Vaikka hänen opetustaan ja kasvatustapoja kritisoitiin, siitä huolimatta hän valoi suomalaisiin aatteellisen ideologian hyvästä johtajasta. Vuosia kestänyt työ partioliikkeessä ja Lounais-Afrikassa saaduista kokemuksista Bayer rakensi saksalaisesta normaalista sotilaskoulutuksesta poikkeavan linjan, joka rakentui tarveperiaatteellisesta koulutuksesta. Jääkäreille koulutettiin ehkä sekavahkossa järjestyksessä asioita, mutta ne pitivät sisällään niin yksittäisten miesten johtamiseen tarvittavia elementtejä, kuin myös suurempien joukkojen johtamiseen tarvittavaa näkemystä. Taktiikan koulutus oli saksalaista ja johtopäätöksenä voidaan todeta koulutuksen olleen yksi kanavista saksalaisvirtauksen vaikuttaessa suomalaisiin. Jääkärien arvostus majuri Bayeria kohtaan näkyy monissa jääkärien muistelmissa ja voin todeta, että majuri Maximilian Bayer oli yksi saksalaisen taktiikan, koulutuksen ja johtamisen kanavista yhdessä muiden saksalaisten upseerien kanssa. Hänen laaja alainen ymmärryksensä koko jääkäri liikkeen merkityksestä, toimi kannustimena kouluttaa suomalaiset mahdollisimman monipuolisesti tuleviin tehtäviin. Aikaa koulutukseen oli rajallisesti, mutta siitä huolimatta majuri Bayer halusi kouluttaa asiat perusteellisesti. Helsingius muistelee artikkelissaan, että majuri Bayerin lakkaamattomat kehotukset kärsivällisyyteen sekä kestävyys eivätkin aina innostaneet nuoria Suomen armeijan tulevia vesoja. Majuri Bayer toistelikin useasti suomalaisille jääkäreille seuraavaa lausetta:

⁴⁰⁶ Kemppi J. (2018), s.33-34

⁴⁰⁷ Kesselring A.: Jääkäri liikkeen "traagiset sankarit Fredrick Wetterhoff ja Maximilian Bayer, suomennos Jukka Knuuti, *Parole*, 3/2012, syyskuu 2012 s.26-29

⁴⁰⁸ Gustaf Fredrick Helsingius: Majuri Maximilian Bayer, *Suomen Jääkärit I*, s.183

» *Die Weltgeschichte arbeit langsam.* «, "Maailmanhistoria tekee työtä hitaasti."⁴⁰⁹

5.2. Rainer Stahelin Suomenaikainen uran merkitys taktiikalle

Saksalainen upseeri Rainer Stahel tutustui suomalaisiin ollessaan Jääkäripataljoona 27:n kouluttavassa upseeristossa. Taival jääkärien kanssa ei päättynyt suomalaisten kotiutumiseen, vaan hän matkusti Suomeen osallistuen vapaussotaan ja sen jälkeiseen puolustuslaitoksen kehittämiseen. Hänen panoksensa suojeluskunnissa ja niiden kehittämisessä näytteli merkittävää osaa 1920-luvun alkupuolella. Suojeluskunnissa Stahel toimi piiripäällikkönä ja osallistui oppaiden kehittämiseen. Rainer Stahel oli syntynyt Bielefeldissä 15.1.1892 tehtailijan perheeseen. *Time Note- historiasivuston* mukaan hän sai kasteessa nimekseen Reiner Joseph Karl August Stahel, mutta hänet tunnetaan paremmin etunimimuodossa Rainer. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1911 kotikaupungistaan. Samaisena vuonna hän astui Saksan armeijan palvelukseen palvelleen aluksi sotilaana ja aliupseerina. Stahelin suoritettua sotilaskoulun hänet ylennettiin vänrikiksi 1912 joulukuussa. *Varsinais-Suomen vartio: Turun suojeluskuntapiirin lehdessä* 31.7.1925 julkaistussa artikkelissa kirjoitetaan, että hänet ylennettiin luutnantiksi vuonna 1912 ja yliluutnantiksi vuonna 1916. Saksan armeija ylensi hänet kapteeniksi vuonna 1921, jolloin hän palveli jo Suomessa. Stahelin ensimmäinen palvelusarvo vaihtelee eri lähteissä, mutta lähteet ovat yksimielisiä hänen Saksan armeijaan liittymiseen suhteen.^{410 411 412}

Ensimmäisen maailmansodan puhjetessa Rainer Stahel osallistui sotaan länsirintamalla. Lapin kirjoittaman artikkelin mukaan Stahel oli komennettu Jalkaväkirykmentti 130:een, jossa toimi komppanianpäällikkönä. Stahel osallistui Ranskassa länsirintamalla Othainin, Maasin, Fleuryin, Heippeksen, Varenessin ja Argonnen metsän taisteluihin vuosien 1914 ja 1915 aikana. Länsirintaman taistelujen vakiintuessa rintamataisteluiksi Stahel komennettiin kouluttamaan suomalaisia jääkäreitä. Yliluutnantti Rainer Stahel saapui Ausbildungstruppe Lockstedin konekiväärikomppanian päälliköksi. Lappi täsmentää, että tarkempi komennuspäivä Lockstedin koulutuskeskukseen oli 15.5.1916 ja Stahel palveli konekiväärikomppanian päällikkönä 31.5.1916 - 8.7.1917 välisen ajan. Konekiväärikomppania oli perustettu 2 päivä syyskuuta 1915 ja ensimmäisenä päällikkönä toimi yliluutnantti Lemcke. Yliluutnantti Rainer Stahel otti vastaan konekiväärikomppanianpäällikkyyden yliluutnantti Lemckeltä astuessaan koulutuskeskukseen palvelukseen. Konekiväärikomppania otti osaa itärintaman taisteluihin osana Jääkäripataljoona 27:ää ja yliluutnantti Stahel toimi yksikön päällikkönä. Eri taisteluista olen kirjoittanut tutkimukseni luvussa 2 tarkemmin. Pennanen kertoo teoksessa *Suomen*

⁴⁰⁹ Gustaf Fredrick Helsingius: Majuri Maximilian Bayer, *Suomen Jääkärit I*, s.180

⁴¹⁰ *Time Note*: Reiner Stahel, [<https://timenote.info/en/Reiner-Stahel>], Luettu 14.6.2021

⁴¹¹ Lappi, Ahti: Rainer Stahel - jääkärien johtajasta ilmatorjuntakenraaliksi, *Parole*, 2/2014 s.28-31

⁴¹² *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti: Everstiluutnantti Stahelin erotessa, 13-14/1925, 31.7.1925 s.24

Jääkärit, Itsenäisyytemme kärkijoukko, että suomalaista jääkäreistä oli koottu rynnäkkö-osasto, jonka tarkoituksena oli toteuttaa syvä isku Aa-joen alueella talven 1917 taisteluissa. Tätä tehtävää varten oli hankittu hiihtovälineitä ja yliluutnantti Stahel määrätty johtamaan osastoa. Lauerma kertoo syyksi sen, että saksalaisilla ei ollut taitoa käyttää hiihtovälineitä. Tästä syystä hiihto-osaston johtajaksi valikoitui hiihtotaitojensa vuoksi Stahel, luutnantti Jakobsen sekä vapaaehtoinen ruotsalainen luutnantti Hallström. Osastoa ei kuitenkaan käytetty hyökkäystehtävään, vaan siirtyi armeijakunnan reserviksi. Konekiväärikomppanian päällikyyden ohella Stahel toimi lisäksi Jääkäripataljoona 27:n esikunnassa konekivääriupseerin tehtävässä. Stahel oli Libaun koulutusvaiheessa kouluttajana Iskujoukko-kurssilla johtajana. Tämän lisäksi aloitettiin konekiväärikurssi, jonka johtajana toimi Stahel. ^{413 414 415 416}

Jääkäripataljoonan 27 koulutus päättyi Saksassa ja suomalaiset jääkärit palasivat Suomeen tammikuussa 1918. Kapteeni Coler kertoo muistelmateoksessaan, että ennen jääkäreiden kotiuttamista oli osalta saksalaisista upseereista tiedusteltu halukkuutta palvella Suomessa jääkäreiden kanssa. Tähän mahdollisuuteen tarttuivat Coler, Ausfeld ja Stahel. Siirostaan Suomeen he eivät saaneet kertoa suomalaisille. Lauerman mukaan myös kuusi muuta saksalaista luutnanttia ilmoittivat halunsa vapaaehtoisesti lähteä jääkäreiden mukaan Suomeen. Stahel saapui Suomeen jääkäripataljoonan mukana 25.2.1918. Lappi kirjoittaa artikkelissaan, että Stahel olisi toiminut Suomessa suomalaisen JP27:n komentajan tehtävässä 19.2. - 9.3.1918 välisenä aikana ja 10.3.1918 alkaen jääkäriyrykmentin komentajan. Tämä tieto poikkeaa päiväkäskyjä vertaillen ja tästä voidaan päätellä, että näin ei todennäköisesti tapahtunut. Olihan tuolloin suomessa jo korkeampikin saksalainen upseeri Eduard Ausfeld, joka oli ylennetty Suomessa everstin arvoon. *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 9*, joka on päivätty 3.3.1918 on merkintä, että majuri Stahel on edelleen saapumatta II. Jääkäriyrykmentin esikuntaan, joka tuolloin sijaitsi Vaasassa. *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 18* 10.3.1918 Rainer Stahel merkittiin Suomen Armeijan luetteloihin ja hänet ylennettiin Suomen armeijan majuriksi. Samaisella päiväkäskyllä Stahel käskettiin 2. Jääkäriyrykmentin päälliköksi. Lappi kirjoittaa artikkelissaan, että Stahel nimitettiin Jääkäriprikaati 3:n komentajaksi 1.4.1918 ja jatkoi tässä tehtävässä kesäkuuhun asti. Nimimerkillä U.B.S-t kirjoittaa artikkelissaan, että 3. Jääkäriprikaati sai tehtäväkseen vapaussodassa Kannaksen yhteyden katkaisemisen. 3. Jääkäriprikaatin tehtävä toteutui erittäin menestyksekkäästi. *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 61* päivättyinä 27.5.1918 ylennettiin 3.Jääkäriprikaatin komentaja Rainer Stahel everstiluutnantiksi taisteluissa osoitetun urhoollisuuden ja neuvokkuuden johdosta. *Ylipäällikön päiväkäskyllä N:o 54* hänelle oli jo myönnetty

⁴¹³ Lappi Ahti: Rainer Stahel - jääkärien johtajasta ilmatorjuntakenraaliksi, *Parole*, 2/2014 s.28-31

⁴¹⁴ *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti: Everstiluutnantti Stahelin erotessa, 13-14/1925, 31.7.1925 s.24

⁴¹⁵ Lauerma M. (1966), s.321, 279, 506, 513-514, 572-574

⁴¹⁶ Pennanen J. (2019), s.188-191

II luokan vapaudenristi Raivolan taisteluiden saaduista voitoista. Vapaussodan päättyessä Stahel siirrettiin Turkuun rykmentin komentajaksi.^{417 418 419 420 421 422 423}

Turkuun oli koottu Satakunnan ja Varsinais-Suomen alueelta jalkaväkirykmentti. Everstiluutnantti Stahel tuli johtamaan tätä perustettua rykmenttiä 6.7.1918. Itämeren Jalkaväkirykmentiksi nimetyn joukon ensimmäiseksi komentajaksi komennettiin siis Stahel. Kyseisessä tehtävässä hän toimi 13.1.1919 asti, luovuttaen rykmentin komentajuuden jääkärimajuri Hugo Östermanille. Myöhemmin Itämeren Jalkaväkirykmentti nimettiin Porin rykmentiksi. Hän joutui eroamaan rykmentin komentajan tehtävästä poliittisten syiden takia. Stahelia ei kuitenkaan unohdettu ja suojeluskunnat ottivat hänet palvelukseensa seuraavana vuonna. Everstiluutnantti Stahel aloitti Turun suojeluskunnan paikallispäällikkönä 15.3.1920. *Suojeluskunnat ja Lotta Svärd - internetsivustolla* julkaistulla artikkelilla "Varsinais-Suomen Suojeluskunta- ja Lottapiirit" kirjoitetaan, että everstiluutnantti Stahel olisi toiminut apulaispiiripäällikön tehtävässä vuosina 1919 - 1925. *Suojeluskuntalaisen Lehti* kirjoittaa 12.2.1920, että maaliskuun ensimmäisestä päivästä alkaen 1920 kolmaskin saksalainen upseeri on tullut suojeluskuntajärjestön palvelukseen. Samaisessa artikkelissa ilmoitetaan, että Stahel aloittaa toimintansa Turun piirin saaristosuojeluskuntien apulaispiiripäällikkönä ja samalla toimien Turun paikallispäällikkönä. Aikalaiskirjoitusten ilmoittamaa päivä on todennäköisin, joten everstiluutnantti Stahel aloitti suojeluskuntapiirin tehtävissä ensimmäinen maaliskuuta 1920. Muut kaksi saksalaista suojeluskuntajärjestön toimintaan liittyneitä upseereita olivat Ausfeld ja Coler.^{424 425 426 427 428}

Rainer Stahelin tunnettiin tarmokkaana ja ammattitaitoisena upseerina. Ottaessa vastaan Turun piiripäällikön tehtävät hän aloitti välittömästi suojeluskuntatoiminnan koulutuksen kehittämisen. Stahel aloitti välittömästi kouluttaa Turun suojeluskuntaa mahdollista liikekannallepanoa varten. Koulutus käsitti monipuolisesti erilaisia toimintoja. Stahel myös aloitti koulutamaan joukkojaan katutaistelutehtäviin ensimmäisenä Suomessa. Koulutus oli monipuolista

⁴¹⁷ von Coler (1919) s.79-81

⁴¹⁸ Lauerma M. (1966), s.764, 825, 865

⁴¹⁹ nimim U.B.S-t: Eversti Stahel Suojeluskuntatyöhön, *Suojeluskuntalaisen Lehti*, 12.02.1920, 6/1920, s.3

⁴²⁰ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 9*, Seinäjoki, 3.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=21], Luettu 17.6.2021

⁴²¹ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 18*, Seinäjoki, 10.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=43], Luettu 17.6.2021

⁴²² *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 61*, Helsinki, 27.5.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=385], Luettu 17.6.2021

⁴²³ *Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 54*, Mikkeli, 8.5.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=313] Luettu 17.6.2021

⁴²⁴ nimim L-ri: helmikuun 16. päivä ja Porin rykmentti, *Suomen Sotilas*, 12.2.1928, 7/1928, s.8

⁴²⁵ *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti: R.Stahel, 4/1923, 28.2.1923 s.14

⁴²⁶ *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti: Turun Suojeluskunta, 7-8/1922, 15.4.1922, s.7

⁴²⁷ *Suojeluskunnat ja Lotta Svärd-internetsivusto*: Varsinais-Suomen Suojeluskunta- ja Lottapiirit, Suojeluskuntajärjestö Perinteet Ry:n ylläpitämä sivusto, [https://perinne.fi/suojeluskuntajaerjeste/organisaatio-jajajaset/suojeluskuntapiirit/varsinais-suomen-suojeluskunta-ja-lottapiirit/], Luettu 17.6.2021

⁴²⁸ U.B.S-t: Eversti Stahel Suojeluskuntatyöhön! *Suojeluskuntalaisen Lehti*, 12.02.1920, 6/1920, s.3

pitäen sisällään eri aselajien toimintaa ja kuinka aselajien yhteistoiminta toteutetaan. Kapteeni Niilo Sigell olisi toiminut Turun piiripäällikkönä vuodesta 1921 alkaen. Stahel ja Sigell tutustuivat tällöin toisiinsa. Myöhemmässä vaiheessa tämä vaikutti myös suomalaisen taktiikan kehittymiseen, kun he yhteistoimin julkaisivat oppaan, joka käsitteli pienempien osastojen käyttöä taistelussa. Everstiluutnantti Stahel toimi Turun paikallisestä päällikkönä viisi vuotta ja tänä aikana hänestä tuli varsin pidetty henkilö turkulaisten keskuudessa. Joul-Lotta lehdessä julkaistiin 1.12.1925 tuntemattoman kirjoittajan runo Stahelistä. Tässä runossa käy hyvin ilmi, kuinka hänen eroamiseensa suhtauduttiin haikein mielin. *Varsinais-Suomen vartio: Turun suojeluskuntapiirin lehdessä* 31.7.1925 julkaistussa artikkelissa "Everstiluutnantti Stahelin erotessa" kirjoitetaan, että hänen kehitystyönsä on ollut merkittävää ja hyvin asiantuntevaa Turun suojeluskuntapiirissä. Stahelin urauurtavan työn vuoksi paikka olisi vaikeasti täytettävissä. Lisäksi hän oli ottanut erinomaisesti huomioon myös ruotsinkieliset piirit. Stahelin tarmokuudesta ja suojeluskuntatyölle omistautumisesta kertoo myös se, että hän toimi myös Tuusulassa Suojeluskuntain Päälystökoululla eri kursseilla opettajana.^{429 430 431 432}

Rainer Stahel ja Niilo Sigell olivat tutustuneet toisiinsa Turussa, jolloin Sigell oli toiminut Turun suojeluskuntien piiripäällikkönä ja Stahelin esimiehenä. Tämän yhteistyön myötä he toteuttivat yhdessä koulutusoppaan "*Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*". Tämä koulutusopas julkaistiin vuonna 1925, joten kirjoitusta oli laadittu jo ennen Stahelin eroamista. *Varsinais-Suomen vartio: Turun suojeluskuntapiirin lehdessä* 35.10.1925 nimimerkillä K.K. julkaistussa artikkelissa "Kirjallisuutta" kerrotaan, että Stahel toimi Päälystökoululla 1924-1925 johtajana taktiikan soveltamiskursseilla, täydennyskursseilla sekä myös ampumatoimintakursseilla. Kurssien aikana on kokeiltu ja täydennetty tietoja sekä havaintoja tulevaa opasta varten. Kokeilutoiminnan kautta saadut havainnot koottiin "Pienempien osastojen käytännöllinen koulutus" -oppaaseen ennen julkaisua. Opas käsittelee ryhmätason toimintaa ja käytännöllisen taistelukoulutuksen järjestämistä. Oppaassa myös on havainnollistettu esimerkein, kuinka erilaisissa maastoissa voidaan toteuttaa maasto- tai karttajarjoituksia. "Pienempien osastojen käytännöllinen koulutus"-opas käsittelee enemmän taistelutekniikkaa kuin itse taktiikkaa. Toteutukseltaan sen sisältö toki tuki suojeluskuntalaisten sotilaskoulutusta ja on sisällöltään hyvin selkeä. Oman merkityksensä kirja toi suojeluskuntalaisten koulutamiselle, mutta suurempaa taktiikkaan vaikuttavaa kokonaisuutta on vaikeampi hahmottaa.

⁴²⁹ *Varsinais-Suomen vartio: Turun suojeluskuntapiirin lehti: Turun Suojeluskunta, 7-8/1922, 15.4.1922s.7*

⁴³⁰ *Suojeluskunnat ja Lotta Svärd-internetsivusto: Varsinais-Suomen Suojeluskunta- ja Lottapiirit, Suojeluskuntajärjestö Perinteet Ry:n ylläpitämä sivusto, [https://perinne.fi/suojeluskuntajarjestoe/organisaatio-ja-jasenet/suojeluskuntapiirit/varsinais-suomen-suojeluskunta-ja-lottapiirit/], Luettu 17.6.2021*

⁴³¹ *Joul-Lotta: Everstiluutnantti Rainer Stahel, runo, Lotta-Svärd yhdistyksen toimintansa hyväksi julkaisema joululehti, 1.12.1925, s.58*

⁴³² *Varsinais-Suomen vartio: Turun suojeluskuntapiirin lehti: Everstiluutnantti Stahelin erotessa, 13-14/1925, 31.7.1925 s.24*

Lisänä suomalaiseseen sotilaskirjallisuuteen sen merkittävin vaikutus lienee ollut, että kirjoittajina toimi saksalainen ja suomalainen upseeri yhteistyössä.^{433 434}

Stahel oli asunut Turussa perheineen ja integroitunut Turkulaiseen yhteisöön. Erotessaan suojeluskuntien tehtävästä hän muutti perheensä kanssa takaisin Saksaan kesällä 1925. Lappi kirjoittaa artikkelissaan, että Stahel aloitti työnsä Saksassa asesuunnittelijana perheyriyksessä Firma H.M Stahel. Stahel oli avioitunut berliiniläisen Ilse Reyscherin kanssa ennen Suomeen tuloa vuonna 1918. Ilse muutti Suomeen Rainerin perässä ja heidän kummatkin lapsensa syntyivät Turussa. Suomen kansalaisuuden Stahel sai 1.7.1921. Saksassa asesuunnittelijan tehtävästä hän oli lyhyen aikaa vakuutusasiamiehenä siirtyen Stahelin perheyriykseen kutomon apulaisjohtajaksi. Maavoimien asesuunnitteluvirasto palkkasi hänet vuonna 1933 ja hän osallistui lentokoneaseiden sekä ylläskaiden konekiväärien suunnitteluun. Vuonna 1934 hän astui Saksan armeijan palvelukseen kapteenina ja luopui samalla Suomen kansalaisuudesta. Tästä alkaen hän osallistui ilmatorjuntatykkien kehittämiseen ja huima urakehitys alkoi ilmatorjunnan piirissä. Rainer Stahel ura Saksan armeijassa oli merkittävä ja hän yleni lopulta kenraaliluutnantiksi toisen maailmansodan aikana osallistuen moniin merkittäviin taisteluihin. Viimeisenä tehtävänään hän oli Bukarestin pohjoispuolella taistelukomendanttina jääden vangiksi romanialaisille 29.8.1944. Romanianlaiset luovuttivat hänet Puna-armeijalle ja hän oli vankeina yli 11 vuotta sotarikoksista syytettynä. Kenraaliluutnantti Rainer Stahel kuoli vankeudessa todennäköisesti sydänkohtaukseen 30.11.1955 näkemättä Saksaa enää koskaan.^{435 436}

Jääkäripataljoonan saksalaisilla kouluttajilla oli oma vaikutuksensa suomalaisiin jääkäriin ja Rainer Stahel ei tehnyt tässä poikkeusta. Jääkäreiden piirissä hän oli pidetty ja suojeluskunnissa palvellessaan hän kykeni jatkamaan samaa utteruuteen sekä ammattitaitoon pohjautuvaa vaikuttavaa työtä. Turun piiripäällikkönä ollessaan hän integroitui paikalliseen yhteisöön ja yhteisö otti hänet yhdeksi omaksi jäsenekseen. *Uusi Suomi*-lehdessä 17.4.1936 julkaistussa nimimerkillä U.S. artikkelissa uutisoidaan, että Stahel kävi vierailulla entisessä kotikaupungissaan ja muisteli aikaansa Suomessa suurella sydämellä. Samaisessa artikkelissaan tuotiin julki, kuinka kunnioitta kaikkia suomalaisia vapaaehtoisia suojeluskuntalaisia. Uutinen muodostaa kuvan siitä, kuinka pidetty henkilö Stahel oli, vaikka hän oli asunut Saksassa jo lähes kymmenen vuotta. Stahelin oma esimerkki innosti ja suojeluskuntien kautta antama työpanos näkyi edelleen. Stahelin toiminta Jääkäripataljoona 27:n konekiväärikomppanian päällikkönä

⁴³³ Stahel & Sigell: *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*, K.J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 1925

⁴³⁴ nimim K.K: Kirjallisuutta, *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti, 19/1925, 15.10.1925, s.13

⁴³⁵ Lappi Ahti: Rainer Stahel - jääkärien johtajasta ilmatorjuntakenraaliksi, *Parole*, 2/2014 s.28-31

⁴³⁶ Lappi, Ahti: Rainer Stahel - saksan paras ilmatorjuntamies, *Ilmatorjunta* - aselajin järjestö- ja ammattilehti, 3/2010, s.34

ja suomalaisten kouluttajana toimi yhtenä kanavana saksalaisen taktiikan periytyessä suomalaiseen taktiikkaan. Pääpaino oli konekiväärien käytön kannalta saatu koulutus, joka vapausso-
dan jälkeen tuotiin suomalaisille joukoille samanlaisena. Toisena Stahelin tuomana kanavana toimi työ suojeluskunnissa ja sen kautta annettua koulutusta, unohtamatta työpanostaan Sigel-
lin kanssa yhdessä toimittamaan *Pienempien osastojen käytännöllinen koulutus*-oppaaseen. Ehkä näkyvimpanä oli hänen intonsa ja ahkeruutensa kehittää suomalaista koulutusta. Suurin hänen vaikutuksensa oli suojeluskuntien piirissä ei niinkään Suomen Armeijan koulutuksessa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että everstiluutnantti Rainer Stahel oli yksi saksalaisista taistelutekniikan ja taktiikan kanavista. Hänen tietonsa ja taitonsa otettiin vastaan suojeluskunnissa, ei ehkä niinkään Suomen Armeijassa. Tämä johtui poliittisista syistä.^{437 438}

5.3. Majuri Brückner taktillisen näkemyksen kehittäjänä

Tässä alaluvussa tutkitaan majuri Wilhelm Brücknerin henkilöhistoriaa ja vaikutusta suomalaisen taktiikan kehityksessä. Brücknerin työ suomalaisten kanssa alkoi 1920-luvun alkupuolella, kun hänet asetettiin suomalaisten upseereiden yleisesikuntakurssin johtajaksi. Hän johti kaksi kurssia saksassa, joilta valmistui 12 yleisesikuntaupseeria suojeluskunnan ja Suomen armeijan tehtäviin. Pitämiensä kurssien jälkeen hänet kutsuttiin Suomeen opettajaksi Suojeluskuntain Päälystökoululle. Opetustyössä hän opetti suojeluskuntalaisia, mutta osallistui myös luennoitsijana Sotakorkeakoulun kursseille. Opettajatyön ohessa hän osallistui ohjesääntöjen kehittämiseen, sekä osallistui Suomen puolustuslaitoksen kehittämiseen lähes kymmenen vuoden ajan.

Majuri Wilhelm Brückner syntyi 13. heinäkuuta vuonna 1878 Ohrdurfissa, joka tuolloin sijaitsi silloisessa Saksin herttuakunnassa. Brücknerin syntymäkaupunki Ohrdurf sijaitsee Gothan piirikunnassa, Gothan eteläpuolella. Nykyään alue tunnetaan Thüringenina. Wilhelm Brückner oli siten badenilainen upseeri kuten Maximilian Bayer, jota olen aikaisemmin käsitellyt tämän luvun alussa. Brückner oli valmistunut upseeriksi vuonna 1898. Cynthia Flohrista Kesselringin saamien tietojen mukaan Brückner olisi palvellut 2. Badischen Grenadier-Regiment Kaiser Wilhelm I. Nr. 110:ssä ja 5. Nr. 110 kuului 55. prikaatiin joukoihin 28. Divisioonassa. 5. Badischen Infanterie-Regiment Nr. 113 oli osa 57. prikaatia 29. Divisioonassa. Ensimmäisen maailmansodan syttyessä Brückner osallistui länsirintaman taisteluihin komppanianpäällikkönä. Tynkkysen mukaan Brückner olisi ollut rykmentinkomentajana ja haavoittunut sodan alkuvaiheessa. Tämän jälkeen hän toimi nuorempana yleisesikun-

⁴³⁷ nimim U.S: "Baijerilainenkaan ei sano itseään enää baijerilaiseksi, vaan saksalaiseksi. *Uusi Suomi* N:o 103, 17.4.1936, s.5

⁴³⁸ Stahel & Sigell: *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*, K.J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 1925

taupseerina syksyyn 1915 asti Ranskassa länsirintamalla. Ikänsä puolesta Wilhelm Brückner oli todennäköisesti suorittanut yleisesikuntaupseerikurssin muutamia vuosia ennen ensimmäistä maailmansotaa tai osittain sodan alkuvaiheen aikana. Tynkkynen on todennut, että Brückner oli käynyt kurssin ennen ensimmäistä maailmansotaa. *Hakkapeliitan* artikkelin mukaan Brückner komennettiin divisioonan esikuntapäälliköksi syksyllä 1915 ja tässä tehtävässä hän osallistui Serbian operaatioon sekä Belgradin valloitukseen. Divisioonan nimeä tai numeroa ei ole tarkemmin yksilöity artikkelissa. Divisioona siirrettiin takaisin länsirintamalle ja sen mukana Brückner osallistui "Toter Mannin" valloitukseen Verdunissa 1916. Toter Mann, tai ranskaksi Le Mort Homme, oli hallitseva kukkula Verduinin taistelukentän pohjoispuolella. Kukkulan alueella käytiin verisiä taisteluja paikan hallinnasta. Länsirintamalta divisioona siirrettiin itärintamalle ja se osallistui Burislowin hyökkäyksen torjuntaan. Vuonna 1917 divisioona taisteli jälleen länsirintamalla osallistuen Reimsin torjuntataisteluihin sekä Chem des Damesin operaatioon. Syksyllä divisioonan siirto oli jälleen edessä ja se siirrettiin uudestaan itärintamalle taistelemaan Venäjää vastaan. Tällöin Brückner osallistui Baranovicin alueen taisteluihin. Loppuvuodesta 1917 Wilhelm Brückner ylennettiin majuriksi ja hänet siirrettiin 18. Armeijan huoltopäälliköksi. 18. armeija osallistui 1918 Reimsin alueella länsirintamalla keväthyökkäykseen ja siitä seuranneisiin torjuntataisteluihin. Sodan loputtua Saksan kenttärmeijää ajettiin alas ja majuri Wilhelm Brückner toimi vielä tällöin noin kolme kuukautta rykmentin komentajana. Viimeisenä palvelustehtävänä hän toimi yleisesikuntaupseerina Saksan ylisesikunnassa sotahistoriallisella osastolla ennen eroamistaan vakinaisesta palveluksesta. Ennen eroamistaan majuri Wilhelm Brückner osallistui mahdollisesti Suomen vapaussotaan. *Uusi Suomi* - sanomalehdessä 16.4.1933 julkaistussa etusivun artikkelissa kirjoitetaan, että von der Golz osallistui jääkärien muistojuhlaan ja kutsuttujen joukossa oli myös majuri Wilhelm Brückner, joka oli osallistunut vapaussotaamme. Täyttä varmuutta Brücknerin osallisuudesta vapaussotaamme ei kuitenkaan ole. Kyseistä asiaa on käsitelty tarkemmin tutkimuksen luvussa 3. Kesselringin mukaan Brückner ei olisi osallistunut Itämeren divisioonan mukana Suomen vapaussotaan, mutta täyttä johtopäätöstä asiasta ei voida tehdä. Itämeren divisioonan toimintaan Suomessa osallistuneet upseerit tiedetään noin 95% varmuudella ja näistä lähteistä ei käy ilmi Wilhelm Brücknerin nimeä von der Golzin esikunnan henkilöstössä. Kesselring pitää mahdollisena, että Brückner olisi voinut olla mahdollisesti yhteyshenkilö Saksassa Rednerin esikunnassa. Tätä tehtävää Brückner olisi mahdollisesti hoitanut muun tehtävänsä ohella tai tehtäväkohtaisesti. Tämän Rednerin esikunnan Saksalaisen organisaation toiminnasta tai henkilöstöstä on rajoitetusti tietoja saatavilla.^{439 440 441 442 443 444 445 446 447 448}

449

⁴³⁹ Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 76 Bruun V - Burten B, Helsingin kau-

Ensimmäisen maailmansodan päätyttyä Saksalla ei saanut rauhansopimuksen mukaan olla kuin tietty määrä upseereita palveluksessa. Joukoittain saksalaisia yleisesikuntaupseereita joutui eroamaan tehtävistään, Brückner mukaan lukien. Tynkkynen kirjoittaa, että Reichswerhin virattomia yleisesikuntaupseereita sijoitettiin Saksan sota-arkistoon tutkijoiksi. Näillä tutkijoilla oli tehtävänä tutkia ensimmäisen maailmansodan tapahtumia ja sen perusteella kehittämään sotataitoa. Hakkapeliitan artikkelin mukaan Brückner sijoitettiin Saksan valtionarkistoon arkistoneuvokseksi syksyllä 1919. Saksan arkistotietojen mukaan Wilhelm Brückner oli merkitty Reichsarchivetin eli Valtakunnanarkiston virkaan arkistonhoitajana vuodesta 1919 alkaen. Tässä tehtävässä Brückner toimi siihen asti, kunnes hän otti vastaan suomalaisille suunnatun yleisesikuntaupseerikurssin johdettavakseen syksyllä 1921.^{450 451 452}

Tutkimuksen luvussa kolme olen käsitellyt tarkemmin suomalaisten yleisesikuntaupseerikurssin järjestelyn alkutapahtumia Suomessa ja kurssin toteutuksen vaiheita Saksassa. Hersalo kirjoittaa teoksessaan, että Wilhelm Brücknerin valintaan suomalaisten yleisesikuntakurssin johtajaksi vaikutti merkittävästi kreivi Rüdiger von der Goltz, joka komensi Itämeren divisioonaa. Brücknerin valikoitumiseen todennäköisesti vaikutti hänen mahdollinen osallistumisensa Suomen vapaussotaan, kuten aikaisemmin olen kirjoittanut. Yhtenä merkittävänä asiana voidaan pitää sitä, että von der Goltzin suku todennäköisesti tunsi Brücknerin ja sen kautta hänet löydettiin suomalaisten yleisesikuntaupseerikurssin johtajaksi. Ennen ensimmäistä maailmansotaa ja myös osan sodan alkuvaiheessa 28. keisarillista divisioonaa komensi ratsuväenkenraali Hans Gustav von der Goltz, joka oli sukua kreivi Rüdiger von der Goltzille. Tynkkynen mukaan Brückner komensi rykmenttiä ensimmäisessä maailmansodassa ja koska ryk-

punginarkisto

⁴⁴⁰ Encyclopædia Britannica: *Saxon duchies*, [<https://www.britannica.com/place/Saxon-duchies>], Luettu 22.6.2021

⁴⁴¹ *Hakkapeliitta*: Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner, 49/1934, 4.12.1934, s.10

⁴⁴² *Histories of two hundred and fifty-one division of the German Army wich participated in the war (1914-1918)*, War department, Document No.905, Office of the Adjutant General, Washington Governement printing office, 1920, s. 374-384

⁴⁴³ Kesselring A.: Sähköposti Brücknerin palveluspaikkoihin liittyen. 12.11.2019, lähde kirjoittajan hallussa

⁴⁴⁴ Bidou, Henri: Battle of Verdun, [<https://www.britannica.com/event/Battle-of-Verdun>], Luettu 22.6.2021

⁴⁴⁵ Tynkkynen (1996), s.31

⁴⁴⁶ *Uusi Suomi*: Kreivi von der Goltz lähti eilen kotimatalle, 16.4.1933 no 102, s.1

⁴⁴⁷ Kesselring, Agilof, saksalainen everstiluutnantti, Tutkija, MPKK: Keskustelu Agilof, kanssa 7.3.2021. Kesselring tutkii Itämeren divisioonan vaiheita Suomessa. Hänen kansaan käydyin haastattelun mukaan, hänellä on 95 % varmuus niistä upseereista, jotka osallistuivat suomalaisen sotataidon kehittämiseen saksalaisvaiheen aikana. Näissä aikalaikirjoituksissa ei esiinny Brücknerin nimeä hänen mukaansa.

⁴⁴⁸ Kesselring Agilof: Sähköposti mahdollisista Brücknerin suhteista ja yhteyksistä Suomen suuntaan. 25.10.2019, lähde kirjoittajan hallussa

⁴⁴⁹ Landesarchiv, Baden-Württemberg, Bestellschein/456E/1538, Wilhelm Brücknerin nimikirjanote, Generalsstaatsarchiv, Karlsruhe, BUNDESARCHIV, SAKSA

⁴⁵⁰ Tynkkynen (1996), s.46

⁴⁵¹ *Hakkapeliitta*: Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner, 49/1934, 4.12.1934, s.10

⁴⁵² Reichsarchiv, Liste: der beim Reichsarchiv diensttuenden Offiziere, BArch R1506 Nr. 112, Generalstaatsarchiv, Karlsruhe, BUNDESARCHIV, SAKSA

menttienkomentajat ovat suoranaisesti esimies-alaisuudessa divisioonankomentajaan voidaan johtopäätelmänä pitää, että Hans von der Golz tunsikin Wilhelm Brücknerin. Saksalainen kenraalikuunta oli henkilömäärältään ensimmäisen maailmansodan aikana kohtuullisen suuri, mutta saman suvun kenraalit tunsivat todennäköisesti toisensa ja tätä kautta tieto Brücknerista pätevänä yleisesikuntaupseerina on kulkeutunut. Ratsuväenkenraali Hans Gustav von der Golz komensi 28. keisarillista divisioonaa 2.4.1912 - 28.2.1914 välisenä aikana, joka ajan puolesta soveltuu myös siihen aikaan, kun Wilhelm Brückner on suorittanut yleisesikuntaupseerikurssin ja tullut ylemmän johdon tietoon tämän kautta. Ensimmäisen maailmansodan aikana hän toimi divisioonan esikunnassa, todennäköisesti joko 28:n tai 29:n divisioonassa. Täyttä varmuutta kumman divisioonan esikunnassa hän toimi ei ole. Siitä huolimatta kumpikin divisioona oli perustettu Baden-Badenissa, ja johtopäätelmänä voidaan pitää, että badenilaiset yleisesikuntaupseerit tunsivat toisensa yli divisioonan rajojen. Voidaan myös todeta, että badenilaisen upseeritaustan, sekä palveluspaikkansa ja ensimmäisen maailmansodan aikana suoritetun tehtävien perusteella Brückner oli tunnettu von der Golzin suvun kenraalien keskuudessa ja tätä kautta valikoitui johtamaan yleisesikuntaupseerikurssia suomalaisille. Brücknerin valintaa edesauttoi myös se, että hän ei ollut vakinaisessa palveluksessa vaan arkistonhoitajana valtakunnan arkistossa.^{453 454 455}

Ensimmäinen yleisesikuntaupseerikurssi käynnistyi Saksassa syyskuussa 1921 Wilhelm Brücknerin johdolla. Salaamissyistä viisi ensimmäistä suomalaista oppilasta oli kirjattu Sveitsin opiskelijoiksi. Ensimmäisen maailmansodan päättymisen jälkeen solmitussa rauhansopimuksessa oli kirjattuna, että Saksassa ei saanut antaa yleisesikuntakoulutusta kuten olen aikaisemmin kirjoittanut. Kurssin opetus koostui taktiikasta ja taktiikan soveltamisesta. Brückner korosti opetuksessaan reservien tärkeyttä ja taktillisessa opetuksessa käsiteltiin pataljoona tasolta armeijakunnan tasolle asti joukkojen käyttöä. Hersalo toteaa teoksessaan, että kun oli päätetty toteuttaa toinenkin yleisesikuntaupseerikurssi Saksassa, toteutti Brückner tutustumismatkan Suomeen. Tällä matkalla hän vieraili Karjalan kannaksella ja siitä saatujen kokemusten pohjalta Brückner kehitti opetustaan seuraavalle kurssille. Tynkkynen kirjoittaa, että vasta tämän matkan jälkeen Brückner piti mahdollisena saarrostaamista metsässä. Wilhelm Brückner oli saanut kokemuksensa ensimmäisessä maailmansodassa Keski-eurooppalaisessa maastossa, jossa metsän kautta tapahtuvaa saarrostaamista ei pidetty mahdollisena. Toinen Brücknerin johtama kurssi alkoi heinäkuun lopulla 1923 ja osallistujamäärää oli kasvatettu. Tälle kurssille osallistui kahdeksan uutta oppilasta ja jälkimmäisenä lukuvuotena opetukseen

⁴⁵³ Hersalo, N.V. (1962), s.218

⁴⁵⁴ Tynkkynen V. (1996), s.31

⁴⁵⁵ *Histories of two hundred and fifty-one division of the German Army which participated in the war (1914-1918)*, s. 374-384

osallistuivat myös viisi ensimmäisellä kurssilla ollutta. Näiden kahden kurssin kautta suomalainen nuorempi yleisesikuntaupseeriston määrä kasvoi ja saksassa koulutettujen kautta oli Suomessa hetkellisesti enemmistö nuorista yleisesikuntaupseereista saksalaiskoulutuksen saaneita.^{456 457}

Vaikuttuneena Wilhelm Brücknerin tiedoista ja taidoista päteväna opettajan hänet kutsuttiin opettajaksi suojeluskunnille 1925. Toinen yleisesikuntakurssi oli päättynyt saksassa tammi-kuussa 1925 ja maahantulotodistuksen mukaan Wilhelm Brückner saapui Suomeen kesäkuun alkupuolella 1925 Berliinistä. Brücknerin maahantulotodistuksessa on merkintä, että hän on ilmoittautunut Helsingin poliisilaitoksella 10.6.1925. Saapuessaan Suomeen hän majoittui ensiksi Karl Gustaf "Gösta" Theslöfin vieraaksi Kruunuvuorenkadulle ja muuttaen sen jälkeen Tuusulaan. Wilhelm Brückner otti vastaan opettajan tehtävät Suojeluskuntain Päälystökoululla syksyllä 1925. *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1925* löytyy merkintä, että majuri Wilhelm Brückner on toiminut Sotakorkeakoulun erikoiskurssin opettajana vuodesta 1925 alkaen. Hän asui Tuusulassa lokakuuhun 1926 ja muutti sen jälkeen Helsinkiin Pohjoisrannalle asuen tässä samaisessa osoitteessa loppuvuoteen 1934 asti. Muuton syynä oli todennäköisesti vaimonsa Marie Brücknerin muutto Suomeen. Marie oli syntynyt 21.3. samana vuonna kuin Wilhelm ja oli omaa sukua Brüning. Heillä oli kaksi lasta. Brückner osallistui aktiivisesti Suomalais-saksalaisen Yhdistyksen toimintaan ja osallistui erilaisiin tapahtumiin edustaen saksalaisia. *Helsingin Sanomissa* 8.8.1934 julkaistussa uutisessa kirjoitetaan, että Wilhelm Brückner osallistui muistojuhlaan rouvansa kanssa Suomalais-saksalaisen yhdistyksen edustajina. Wilhelm Brückner integroitui suomalaiseen yhteisöön ja loi kontakteja suomalaisiin merkittäviin henkilöihin. Hän kuului vuodesta 1928 alkaen Helsingin pörssiklubiin, jonka jäsenenä oli suomalaisia merkkihenkilöitä sekä menestyneitä liikemiehiä. Wilhelm Brückner kotiutui ja asui lähes kymmenen vuotta Suomessa saaden myös suomen kansalaisuuden. Kauko Rumpunen kirjoittaa *Sotilasaikakauslehdessä* numerossa 9 vuonna 1996 julkaitussa artikkelissa syistä, jotka johtivat Brücknerin suomen kansalaisuuden saamiseen, että 1920-luvulla saksassa koulutuksen saaneet jääkäriupseerit ja venäjällä koulutuksensa saaneet upseerit ajautuivat vastakkain. Syynä tähän oli se, että jääkäriupseerit katsoivat venäjällä koulutuksensa saaneiden upseereiden jarruttavan heidän urakehitystään tahallisesti Suomen armeijassa. Suojeluskunnissa tilanne oli erilainen, koska suojeluskunnat kuuluivat suoraan presidentin alaisuuteen ja olivat vapaaehtoisjärjestö. Suojeluskunnat pystyivät toteuttamaan itsenäistä ja riippumatonta toimintapolitiikkaa. Suojeluskunnat olivat myös jääkäriupseereiden hallussa aina ylintä johtoa myöten. Suojeluskuntien aloitteesta oli koulutettu yleisesikuntaupseereita ja myös kutsuttu saksalaisia opettajia Suomeen. Upseereiden urakehitykseen oli huo-

⁴⁵⁶ Tynkkyne V. (1996), s.31

⁴⁵⁷ Hersalo N.V. (1962) , s.219

mattavasti paremmat lähtökohdat. Majuri Wilhelm Brückner ajautui tähän välienselvittelyyn tahattomaksi välikappaleeksi. Sotaväen päällikkönä toimi tällöin kenraali Wilkama ja hänen aloitteesta valtioneuvostolle tehtiin selväksi, että suojeluskunnat rikkoi Versaillesin rauhansopimusta ottaessaan saksalaisia ammattiupseereita opettajiksi. Lopulta asia eteni Ranskan Helsingin lähettiläälle ja sen kautta Englannin ulkoministerille sekä Ranskan pääministerille asti. Kummatkin maat vaativat Brücknerin erottamista. Saksalainen majuri Brückner joutui eroamaan tehtävästä Päälystökoulun saksalaisena opettajana. Wilhelm Brückner sai Suomen kansalaisuuden vuonna 1926 ja katkaisi episodin jatkumisen. Idean isänä toimi presidentti Lauri Relander. Suomen kansalainen Wilhelm Brückner sai jatkaa opetustyötään samassa tehtävässä Päälystökoululla.^{458 459 460 461 462 463}

Suojeluskuntain Päälystökoulu toimi Brücknerin vakituksena työnantajana. Suojeluskuntain Yliesikunnan vuosikertomuksissa 1925 -1929 on maininta, että majuri Wilhelm Brückner on toiminut komentajakurssien johtajana. Tämän jälkeen merkinnät Brücknerista loppuvat nimeltä ja muuttuvat merkinnäksi vakituiset opettajat. Tynkkynen kirjoittaa, että majuri Brückner toimi Päälystökoulun taktiikan opettajan virassa kesään 1935 asti. Päälystökoulussa järjestettiin vuosina 1926 - 1935 seitsemän puolen vuoden pituista komentajakurssia. Näillä komentajakursseilla majuri Brückner oli kurssinjohtajana pois lukien viimeinen kurssi vuonna 1935. Kurseille osallistui upseereita suojeluskunnista, mutta myös Suomen Armeijasta. Kaiken kaikkiaan näillä kursseilla koulutettiin satakunta upseeria sodan ajan pataljoonankomentajatehtäviin. Taktiikan opetuksen lisäksi hän opetti myös johtamista. Majuri Brückner toimi opettajana myös muilla kursseilla ja koulutustilaisuuksissa. *Hakkapeliitan* artikkelin mukaan hän toimi lisäksi ilmavoimien vanhemmalle upseeristolle toimeenpannalla kurssilla opettajana. Liimatta täydentää, että Brückner toimi myös Sotakorkeakoulussa opettajan tehtävässä.^{464 465 466 467 468 469 470}

⁴⁵⁸ Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 76 Bruun V - Burten B, Helsingin kaupunginarkisto

⁴⁵⁹ Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 980 Tetri S - Thoren A, Helsingin kaupunginarkisto

⁴⁶⁰ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1925*, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1926, s.34

⁴⁶¹ *Helsingin Sanomat*: Surujumalanpalvelus Helsingin saksalaisessa kirkossa presidentti Hindenburgin hautajaispäivänä. 8.8.1934, s.5

⁴⁶² *Helsingin pörssiklubi*, Jäsenluettelo 1929, Helsinki 1929, s.14

⁴⁶³ Rumpunen, Kauko, I: Blitzstaatsburger Wilhelm Brückner eli miten Suomen armeijan valtataistelua eurooppalaistettiin vuonna 1926., *Sotilasaikakauslehti*, no. 9/1996, s.63

⁴⁶⁴ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1926*, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1927, s.36

⁴⁶⁵ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1927*, K. Lundströmin kirjapaino, Helsinki 1928, s.42

⁴⁶⁶ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1928*, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1929, s.46

⁴⁶⁷ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1929*, K. Lundströmin kirjapaino, Helsinki 1930, s.46

⁴⁶⁸ Tynkkynen V. (1996), s.16

⁴⁶⁹ Liimatta H. (2018), s.88, 474

⁴⁷⁰ *Hakkapeliitta*: Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner, 49/1934, 4.12.1934, s.10

Majuri Wilhelm Brücknerin toiminta ei rajoittunut ainoastaan opetustyöhön. Hän otti osaa puolustuslaitoksen kehittämiseen asiantuntijan roolissa. Brücknerin asiantuntemusta käytettiin hyväksi ohjesääntöjen laadinnassa sekä myös operatiivisessa suunnittelussa. Kronlund kirjoittaa teoksessaan, että Brückner kritisoi Walleniuksen ja Airon suunnitelmaa, jossa joukkojen painopiste olisi Karjalan kannaksella. Brückner katsoi, että koko Suomea olisi puolustettava ja joukkoja hajautettava suuremmalle alueelle. Taloudellisten seikkojen vuoksi joukkoja ei kyetty keskittämään Kannaksen alueelle ja Brücknerin sekä Enckellin pelko joukkojen uhraamisesta "sodan alttarille" ei toteutunut. Operatiivisten näkökohtien lisäksi Brückneriin luotettiin myös ohjesääntötyössä. Majuri Brückner otettiin ohjesääntökomiteaan asiantuntijaksi kehitettäessä Kenttäohjesääntö I:stä. Kenttäohjesääntö I valmistui elokuussa 1927. Brückner osallistui myös Kenttäohjesääntö III osan laadintaan. Tämä ohjesääntö valmistui vuonna 1934 ja otettiin käyttöön. Näiden Suomen armeijan ohjesääntöihin liittyvien tehtävien osalta Brückner oli mukana myös suojeluskuntien erilaisten kirjojen ja oppaiden laadinnassa. Brückner kirjoitti vakituisena kirjoittajana *Taistelija*-lehden. Tämä edesauttoi Brücknerin taktillisen ajattelun korostamista ja esiintuomista. Hersalo kirjoittaa, että *Taistelija*-lehden esikuva oli saksalainen sotilasjulkaisu "Kriegskunst in Wort und Bild". *Taistelija*-lehden ensimmäinen numero ilmestyi vuonna 1929. Lehdessä julkaistiin pataljoonan ja aselajeihin liittyvää julkaisusarjaa, jossa artikkelien kokonaisuudet linkittyivät toisiinsa. Artikkelit käsittelivät pataljoonan erilaisia tilanteita ja niihin liittyi myös tehtäviä. Brückner kuvasi ensimmäisenä artikkelina yleistilanteen ja pataljoonan tehtävän sekä käskyn alemmille johtoportaille. Muilla artikkeleilla olivat kirjoittajina Sigell, Anthos sekä muut suojeluskuntaupseerit. Nämä artikkelit kuvasivat yleistilanteen sekä käskyn pohjalta tapahtuvia toimintoja. *Taistelija*-lehdessä julkaistuilla artikkeleilla oli eittämättä koulutukseen ja opetukseen sekä itsenäiseen ajatteluun tähtäävä tarkoitus.^{471 472 473 474 475}

Majuri Brückner toimi lähes kymmenen vuoden aikana suomalaisten sotilaiden hyväksi ja tuki omalla asiantuntemuksellaan asevoimiemme kehitystä. *Hakkapeliitan* artikkelin "Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner" kautta muodostuu kuva saksalaisesta herrasmiehestä, joka hienotunteisesti pyrkii opettamaan sotataitoaan suomalaisille. Artikkelissa selvitetään majuri Brücknerin vaiheita Ensimmäisessä maailmansodassa ja taipaleestaan Päälystökoululla opettajan tehtävässä. Artikkelin mukaan Brückner pyrki opettamaan oppilaitaan johdonmukaiseen ajatteluun, terveen järjen käyttöön ja yksinkertaisiin ratkaisuihin. Hän myös korosti

⁴⁷¹ Kronlund (1988), s.376-377,381,385,515

⁴⁷² Liimatta, Hannu: Talvisotaa edeltäneen ajan jalkaväen ohjesäännöt, *Jalkaväen vuosikirja XXX 2015-2016*, s.32

⁴⁷³ Tynkkynen V. (1996), s.34

⁴⁷⁴ Hersalo N.V. (1962), s.221

⁴⁷⁵ *Taistelija*: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu I, II, III vuosikerta 1929-1932.(passim)

sitä, että teoriapohjallista pohdiskelua on hyvä tehdä, mutta tärkeintä on kasvattaa käytännön miehiä. Majuri Brückner oli pidetty opettaja oppilaiden keskuudessa ja hänen lähtöönsä suhtauduttiin haikeasti. Tämä käy ilmi, kun hänen tehtävänsä opettajan päättyi vuonna 1934. Suojeluskuntien yliesikunnasta lähetettiin kiertokirje eri suojeluskuntapiireihin marraskuussa 1934 majuri Wilhelm Brücknerin palkitsemiseen liittyen. Kiertokirjeessä oli ajatus palkita hänet rahalahjalla tai muistoesineellä. Samalla myös pyydettiin valokuvia entisistä oppilaista valokuva-albumin koostamiseksi. Suurin osa oppilaista kannatti muistoesinettä ja lähettivät myös rahalahjoituksen sitä varten. Kuvaa eivät kaikki kyenneet toimittamaan albumia varten. Opettajasta pidettiin ja hyvin kuvaavia oli osissa kirjeissä käytetyt lempinimet majuri Brücknerista, kuten ”Ukko” tai ”Kiho”. Majuri Wilhelm Brückner toimi monen suomalaisen upseerin esikuvana ja hän jätti jälkeensä mittavan opetuksellisen perinnön. Yhtenä mielenkiintoisena lisänä Brücknerista oli arkistointimenetelmien kehittyminen suojeluskuntain yliesikunnassa. Ennen vuotta 1925 arkistokansioihin tallennetut tiedot olivat irtonaisia sekä puutteellisia. Vuodesta 1926 alkaen arkistoihin talletettiin asiakirjat tarkemmin eri asiakokonaisuuksiin ja niihin myös liitettiin viikko-ohjelmia, kurssikertomuksia sekä myös luentomateriaaleja. Tähän oli vaikutuksensa todennäköisesti majuri Brücknerilla. Arkistointimenetelmät olivat tulleet hänelle tutuksi Saksan valtionarkistossa palvellessaan. Majuri Wilhelm Brückner muutti perheensä kanssa takaisin Saksaan 8.12.1934. Uransa viimeiset vaiheet ja hänen kuolinpäivänsä on vielä tällä hetkellä historian pimennossa. ^{476 477 478}

Tässä luvussa tarkastelin kolmea saksalaista upseeria, jotka ovat toimineet kanavina saksalaisen taktiikan ja johtamisen opettamisessa suomalaisille. Saksalaisia upseereita oli ennen talvisotaa useampia, joita olen vain sivuttanut tutkimuksessani. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että saksalaisen taktiikan kanavina toimivat saksalaiset upseerit, jotka opettivat suomalaisia ja tukivat puolustusjärjestelmän kehitystyössä. Se, minkälaisen kanavan saksalaiset henkilöt muodostivat, on verrannollinen heidän asemaansa ja mahdollisuuksiinsa tuoda omia ajatuksiinsa julki ylimmälle johtoportaalalle. Suurin osa saksalaisesta taktiikan näkemyksestä, joka kanavoitui suomalaisiin, näyttäytyi opetustyönä ja merkittävimpänä laitoksena tämän kannalta voidaan pitää suojeluskuntia. Suojeluskunnissa saksalaisvaikutus oli suurin jo jääkäriupseerienkin kannalta. Tähän vaikutti järjestön vapaehtoisuuteen liittyvä piirre. Suojeluskunnat eivät olleet poliittisesti ohjailtavissa ja suojeluskuntien ei tarvinnut noudattaa samoja normeja kuten Suomen armeija.

⁴⁷⁶ *Hakkapeliitta*: Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner, 49/1934, 4.12.1934, s.10

⁴⁷⁷ Suojeluskuntain Yliesikunta, Osasto Ib, Kapteeni Oscar Heiton hallussa olleita asiakirjoja, 1932-1933, 1935-1939, KAArk SK-2502/319, Kansallisarkisto (KA)

⁴⁷⁸ Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 76 Bruun V - Burten B, Helsingin kaupunginarkisto

6. SAKSALAISEN TAKTIIKAN PERIMÄ SUOMESSA

Itsenäistymisen alussa suomalainen taktiikka haki vaikutuksia muilta itsenäisiltä valtioilta ja Saksan vaikutus näkyi jääkäri liikkeen kautta. Vapaussodan aikana taisteluihin vaikutti "vanhan kaartin" taktilliset näkemykset, jotka pohjautuivat tsaarinaikaiseen venäläiseen taktiikkaan. Vapaussotaamme osallistui myös ruotsalaisia ja englantilaisia tuoden mukanaan omia näkemyksiään suomalaiseen taktiikkaan. Vapaussodan aikana merkittävimmän taisteluteknisen ja taktisen näkemyksen toivat kuitenkin jääkäri liikkeen aktivistit. Nämä nuoret miehet olivat saaneet koulutuksensa Saksassa Jääkäripataljoona 27:n riveissä ja tulikasteensa itärintamalla. Heidän panoksensa vapaussodassa ja sen jälkeen puolustuslaitostamme rakennettaessa olivat merkittäviä. Tämän nuoren polven kautta saksalainen taktiikka rantautui Suomeen ja tätä tapahtumaketjua auttoi myös saksalaisten tuki Itämeren divisioonan muodossa. Välittömästi vapaussodan jälkeen perustetut Itämeren divisioonan saksalaisten upseerien johtamat sotilaskoulutusta antavat kurssit tukivat myös tätä jatkumoa. Sotilaskoulutusta antaneet kurssit kärsivät suomalaisten ohjesääntöjen ja oppaiden puutteesta. Tämä käy ilmi jo aikaisemmin tutkimuksessani. Erilaisten ohjeiden ja oppaiden puuttumisen vuoksi aloitettiin jo ennen vapaussotaa tuottaa tarpeellisia ohjeita valkoisille suomalaisille joukoille. Tämä ohjesääntötyö jatkui myös vapaussodan jälkeen ja oppaiden puutetta täydennettiin eri sotilaskokouksissa julkaistujen artikkeleihin turvin. Julkaisut toimivat myös taktiikan kanavana suomalaisille. Aikakauslehdet käsitelivät monipuolisesti erilaisia vaihtoehtoja taktillisiksi toimintaperiaatteiksi ja oppia haettiin ulkomailta. Tässä luvussa tulen keskittymään saksalaiseen taktiikan näkemyksiin ja artikkeleihin mitä julkaistiin ennen talvisotaa. Samalla tarkastelen, mitä saksalaisia taktillisia tai taisteluteknisiä toimintatapoja periytyi suomalaisiin kenttäohjesääntöihin sekä oppaisiin.

6.1. Saksalaisen taktiikan lehdistökirjoittelu

Saksalaista taktiikkaa käsitteleviä artikkeleita julkaistiin runsaasti 1920-luvun sotilasaikakauslehdissä. Suurin osa näistä artikkeleista julkaistiin juuri vapaussodan jälkeisellä vuosikymmenellä hiipuen talvisotaa kohden. Artikkelit, jotka käsitelivät saksalaista teemaa, koostuivat ensimmäisen maailmansodan kokoemuksiin, asejärjestelmäesittelyihin, ase-esittelyihin, koulutusjärjestelmä esittelyihin ja taktillisen toiminnan kuvauksiin. Painopiste suurimassa osassa kirjoituksista on eri maiden taktiikkaa vertailevasta kirjoittelusta verrattuna saksalaiseen taktiikkaan. Näissä artikkelikirjoituksissa avataan taktiikkaa kaikissa aselajeissa ja puolustushaaroissa.

Tämän tutkimuksen luvussa kolme olen käyttänyt neljää sotilasaikakauslehtijulkaisua, joiden kautta olen tarkastellut saksalaisesta taktiikasta julkaistuja artikkeleita. Nämä neljä sotilasai-

kakausilehteä ovat *Suomen sotilasaikakausilehti*, *Suomen Sotilas*, *Hakkapeliitta* ja *Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu*. *Suomen sotilasaikakausilehteä* on julkaistu vuodesta 1920 alkaen ja *Suomen Sotilasta* vuodesta 1919 alkaen. Näitä kahta sotilasaikakausilehteä julkaistaan edelleen. *Hakkapeliittaa* julkaistiin 1925 - 1944 välisenä aikana ja *Taistelija*-lehteä 1929 - 1939 välisenä aikana. Artikkelit analyysin otanta sijoittuu vuosien 1919 ja 1939 vuosien välille. Saksalaisesta taktiikasta kirjoitettuja artikkeleita ylivoimaisesti eniten on julkaistu *Suomen sotilasaikakausilehdessä*. *Taistelija*-lehden artikkelit muodostavat kokonaisuuden suomalais-saksalaisesta taktiikasta ja jokainen lehti käsitteli erilaisin tavoin taktiikkaa erilaisiin tilanteisiin sitoen. Näissä artikkeleissa heijastui saksalaisen taktiikan perimä kirjoittajakunnan johdosta. *Taistelija*-lehden artikkelit rajaavat tässä analyysin vaiheessa pois ja tarkastelemaan niitä omana kokonaisuutena.^{479 480}

Suomen sotilasaikakausilehden artikkelit käsittelevät monipuolisesti eri sodankäynnin toimintoihin liittyviä asioita. Saksalaisesta taktiikasta kirjoitettiin tarkastelujakson aikana yhteensä 38 artikkelia, joista 17 käsitteli saksalaista taktiikkaa. Loput 19 artikkelia käsittelevät sotahistoriaa ja asejärjestelmiä saksalaisesta viitekehystä. Suurin osa saksalaista taktiikkaa käsittelevistä artikkeleista painottuivat vuosien 1921 ja 1932 välille. Kaikissa artikkeleissa oli havaittavissa taktiikan vertailua saksalais-, ranskalais- ja englantilaistaktiikan välillä. *Suomen sotilasaikakausilehdessä* 15.11.1924 julkaistussa yleisesikuntamajuri Airon kirjoittamassa artikkelissa "Taisteluryhmästä" on hyvä esimerkki vertailevasta taktiikan kirjoittelusta. Artikkelissa kerrotaan seikkaperäisesti saksalaisen joukkueen ja venäläisen joukkueen kokoonpanosta. Näitä verrataan kokoonpanoissa toisiinsa ottaen mukaan myös ranskalaisen ja amerikkalaisen joukkueen. Taktillinen pohdinta korostuu saksalaisessa joukkueen käyttömallissa ja sitä verrataan ranskalaiseen taktilliseen käyttöön. Artikkelin pääpaino on jalkaväkijoukkueen taktillisessa ja taisteluteknisessä käytössä, jota leimaa vahvasti saksalaisilta saatu vaikutus sekä toimintamalli. Lopuksi artikkelissa pohditaan, miten jalkaväkijoukkuetta tulisi käyttää suomalaisessa ympäristössä. Toinen hyvä esimerkki vertailevasta taktiikan kirjoittelusta on *Suomen sotilasaikakausilehden* 1.11.1931 julkaistu kapteeni T. Elomaan artikkeli "Jalkaväkijoukkueen konekiväärikomppanian organisaatio ja taktinen käyttö.". Tässä artikkelissa kapteeni Elomaa selostaa eri maihin verraten konekiväärikomppanian käyttöä suomalaisen metsätaisteluympäristöön sidottuna ja kirjoituksessa on vahva saksalaisen taktiikan leima. Suurimassa osassa artikkeleista vertailtiin taktiikan käyttömahdollisuuksia suomalaisessa ympäristössä. Oman osansa saksalaisen taktiikan artikkeleista muodostivat kirja-arvostelut, joiden

⁴⁷⁹ *Taistelija*: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu: Taistelijan arv.tilaaajille ja ilmoittajille, 10-12/1939, 1.10.1939, s.121

⁴⁸⁰ *Taistelija*: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu, 1/1929, 1.6.1929, Etusivu

sisällössä esiteltiin saksalaisia taktiikan kirjoja sekä saksalaisissa sotilasaikakausilehdissä julkaistujen artikkeleiden sisältöä. Kirja-arvostelut ja lehtien artikkeleiden tiivistelmät *Suomen sotilasaikakausilehdessä* tuottivat toimituskunta. Saksalaisesta taktiikasta artikkeleita julkaisseet kirjoittajat olivat pääasiallisesti jääkäriupseereita, vaikka kirjoittajajoukossa oli lisäksi nykyisestä Suomen Kadettikoulusta valmistuneita upseereita. Analyysin kautta täysin suoria vain saksalaisesta taktiikasta yksinomaan kertovia artikkeleita ei ilmennyt. Artikkeleissa analysointiin ja vertailtiin eri maita ja pyrittiin hakemaan paras mahdollinen taktillinen toimintamalli, joka soveltuisi suomalaiseen ympäristöön.^{481 482 483}

Saksalaisen taktiikan artikkeleita julkaistiin myös *Suomen Sotilas*-lehdessä sekä *Hakkapeliitta*-lehdessä. Tarkastelujakson aikana *Suomen Sotilas*-lehdessä julkaistiin 19 artikkelia, joissa kirjoitettiin saksalaisesta taktiikasta. Hakkapeliitassa tarkastelujakson aikana julkaistiin viisi artikkelia. Artikkelit itsessään on suunnattu kummassakin lehdessä suojeluskuntalaisille ja maanpuolustuksesta kiinnostuneille kansalaisille. Kaikkia artikkeleita leimaa yleisluontoisuus. Saksalaisesta taktiikasta ei kirjoitettu syvällisesti, vaan olivat pikemminkin mainintoja aiheesta. Vertailua erilaisiin taktisiin mietintöihin ei juuri esiintynyt. Ainoana saksalaista taktiikkaa pohtivana kirjoituksena oli *Suomen Sotilaassa* vuonna 1921 julkaistu jääkäriratsumestari A. Svenssonin artikkelisarja "Ratsuväen taktiikasta.". Tämä artikkelisarja koostuu yhdeksästä artikkelista, jotka käsittelevät ratsuväkitaktiikkaa ja vertailevat ratsuväenkäyttöä eri maissa. Taktillisessa kuvauksessa esiintyy vahva saksalaisuuden leima, joka periytynee ratsumestari Svenssonin jääkäritaustasta. Artikkelisarjassaan hän korostaa saksalaista ratsuväen taktiikkaa ja toimintaa verrattuna muiden maiden ratsuväkijoukkojen käyttötapoihin. Suomen Sotilaan ja Hakkapeliitan artikkeleita voidaan pitää saksalaisvivahteisina taktiikan kirjoituksina, mutta eivät muodostane kovinkaan merkittävää saksalaisen taktiikan kanavaa. Artikkeleita voidaan pitää taktiikasta yleissivistävinä ja suurelle yleisölle suunnattuina kirjoituksina.⁴⁸⁴

Viimeisenä tarkastelen *Taistelija: Suojeluskuntain Yliesikunnan julkaisua* ja siinä esiintynyttä saksalaisen taktiikan kirjoittelua. *Taistelija*-lehteä voitaneen pitää merkittävänä kanavana saksalaisesta taktiikasta julkaistujen artikkeleiden perusteella. Aikaisemmin tutkimukseni luvuisa olen käsitellyt lehdessä julkaistuja artikkeleita, kirjoittajakuntaa sekä sisältöä. Analysoitaessa *Taistelija*ssa julkaistuja kirjoituksia on tätä lehteä tarkasteltava kokonaisuutena. *Taistelija*-lehdessä julkaistuja artikkeleita yhdistää jokaisessa numerossa artikkeleiden linkittyminen toisiinsa. Julkaisumalli oli haettu saksalaisesta sotilasaikakausilehdestä "*Kriegskunst in Wort*

⁴⁸¹ Airo A.: Taisteluryhmästä, *Suomen sotilasaikakausilehti* no. 11/1924, 11.11.1924, s.7

⁴⁸² Elomaa T.: Jalkaväkipataljoonan konekiväärikomppanian organisaatio ja taktillinen käyttö., *Suomen sotilasaikakausilehti* no 11/1931, 1.11.1931, s.9

⁴⁸³ *Suomen sotilasaikakausilehti* no. 1/1928, 1.1.1928, Sisällysluettelo, s.5

⁴⁸⁴ Svensson A.: Ratsuväen taktiikasta. I-IX, *Suomen Sotilas* no:t 27 (s.5), 31-32 (s.6), 33 (s.5), 34 (s.6), 37(s.4), 40(s.3), 41(s.4), 44(s.5), 45(s.6) /1921

und Bild". Julkaisumalli rakentui yleisen tilanteen ympärille, jonka kautta lukijalle annettiin tehtäviä erilaisten toimintavaihtoehtojen muodostamiseksi oman ajattelun kautta. Toimittajakunta koostui pääosin suojeluskuntaupseereita ja vakituiseen Suojeluskuntain Päälystökouluun kuuluvia opettajista. Tästä esimerkkinä mainittakoon saksalainen majuri Wilhelm Brückner. Suojeluskuntain Päälystökoululla vaikuttivat johto- ja opettajatehtävissä jääkäriupseerit sekä lisäksi Saksassa käyneet yleisesikuntakurssin niin sanotun brücknerin-kurssin käyneet. Tynkkysen mukaan Suojeluskuntain Päälystökoulu oli keskeisin saksalaisista lähtökohdista opettava sotaopetuslaitos. Pääsääntöisesti artikkelit kuvasivat taktillista toimintaa sijoitettuna suomalaiseen ympäristöön. Artikkelit esittelivät jalkaväen sekä muiden aselajien yhteistoimintaa pataljoonatasosta aina ryhmä- tai vartiopesäketasolle asti. Lehdessä julkaistiin lisäksi yleissivistävänä osiona Suomen vaiheisiin liittyvää sotahistoriallista artikkelisarjaa, joka painottui Ruotsin ja Venäjän välisiin kahakkoihin ennen itsenäisyyttä. ^{485 486 487}

Sotilasaikakausilehtien artikkelit saksalaisen taktiikan kanavana on tuonut oman lisänsä suomalaisen taktiikan kehittymiselle. Merkittävimpinä saksalaisen taktiikan äänenkannattajana voidaan pitää *Taistelija*-lehteä. Suomalainen sotilasaikakausilehden artikkeleissa on vivahteita saksalaisesta taktiikasta, mutta se painottune 1920-luvun alkuun ja osittain 1930-luvun alkupuolelle. Taktiikkaa käsiteltiin artikkeleissa universaalisti, vaikka sen väitettiin olevan saksalaista taktiikkaa. Suurin painoarvo on taktillisten ratkaisuiden mahdollisuudet erilaisissa ympäristöissä, joita artikkelit tuovat esiin painottuen suomalaiseen ympäristöön. Tällä opilla on ollut merkityksensä talvisodan ja sitä seuranneen jatkosodan taisteluissa.

6.2. Ohjesäännöistä ja oppaista havaittava saksalainen taktiikka

Saksalaista taktiikkaa ja taistelutekniikkaa käsitteleviä suomenkielisiä ohjesääntöjä sekä oppaita on julkaistu itsenäisyytemme alkuvaiheessa. Merkittävin näistä julkaisuista oli Suomalainen Sotilaskäsikirja, joka toimitettiin osittain Saksassa jääkäri liikkeen toimesta. Käsikirjasarja käsittää viisi teosta. Teokset on käännetty suoraan saksalaisista ohjesäännöistä. Seppo Haario käsittelee teoksessaan seikkaperäisesti kirjan syntymisen vaiheita ja siihen käytettyä lähdeaineistoa. Haario kiteyttää johtopäätöskappaleessaan, että taktiikkaa käsiteltiin kirjassa puutteellisesti ja käännöstyö perustui osaltaan ennen ensimmäistä maailmansotaa ilmestyneisiin saksalaisiin ohjesääntöihin. Haario kritisoi sitä, että kirjasarjaa ei ollut sopeutettu suomalaisiin olosuhteisiin, vaikka jääkäreiden omakohtaisia oivalluksia kirjoissa esiteltiin. Haarion mielestä suurin anti kirjasarjasta tuli esiin vasta koulutettaessa tulevia asevelvoitus sukupolvia. Hannu Liimatta toteaa väitöskirjassaan, että *Suomalainen Sotilaskäsikirja* oli

⁴⁸⁵ *Taistelija*: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu I, II, III vuosikerta 1929-1932.

⁴⁸⁶ *Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1926*, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1927, s.36

⁴⁸⁷ Tynkkynen V. (1996), s.31

ensimmäinen varsinainen ohjesääntö suomalaisessa ohjesääntöperheessä. Väitöskirjassaan Liimatta myös toteaa, että strategian ja taktiikan osiot jäivät todennäköisesti kiireen vuoksi pois. Lisäksi hän todentaa, että *Suomalaisen Sotilaskäsikirjan* käännöstyöhön käytetyt saksalaiset ohjesäännöt olivat julkaistu ennen ensimmäistä maailmansotaa. Ensimmäisestä maailmansodasta saadut kokemukset toivat uudistamistarpeita saksalaiselle taktiikalle ja uudet saksalaisen taktiikan muutokset eivät olleet vielä jääkäreillä käytössä käännöstyön ollessa käynnissä. Tarkastellessa *Suomalaista Sotilaskäsikirjaa*, on helppo yhtyä Haarion väittämiin. *Suomalaisen Sotilaskäsikirjan* 1,2,3 ja 4 osissa keskitytään enneminkin taistelutekniikkaan ja aseiden käsittelyyn. Teoksessa myös selostetaan, kuinka tiettyjä toimintoja koulutetaan. Vasta *Suomalaisen Sotilaskäsikirjan* 5 osassa käsitellään tarkemmin taktiikkaa, mutta sekin jää käsittelyn osalta melko ohueksi. Taktillisia toimintoja käsitellään noin reilun sadan sivun verran ja sivut ovat sisällöltään enneminkin perusteita antavia kuin syvempää käsittelyä. Vaikka taktiikan käsittely onkin kirjojen yhteiseen 1558 sivumäärään nähden vähäistä, voidaan Suomalaista Sotilaskäsikirjaa pitää yhtenä ensimmäisistä kirjoitetuista saksalaisen taktiikan kanavista suomalaisen taktiikkaan. Johtopäätöksenä tutkimuksessa saatuihin havaintoihin perustuen Liimatan väittämiä, että Suomalainen sotilaskäsikirja olisi ensimmäinen ohjesääntö, on perusteltu.^{488 489 490 491}

Jääkärit tuottivat *Voima 1906* opaskirjasen vapaussotaa varten. Kirjanen on syytä mainita saksalaisen sotatiedon kanavana. Liimatta kirjoittaa, että *Voima 1906* peitenimellä kirjoitettu opaskirjan tarkoituksena oli tukea vapaussotaa varten perustettavien joukkojen koulutusta. Kirjanen sisälsi suomennoksia saksalaisista jalkaväen ohjesäännöistä, mutta mukana oli myös ruotsalaista materiaalia. Julkaistua opaskirjasta täydensi eversti P. von Gerich ja tämän jälkeen kirja julkaistiin *Vapaajoukkojen ohjesääntö* nimisenä. Liimatan mukaan ohjesääntö oli puutteellinen, mutta tuki suomalaisen sotilaallisen toiminnan ensiaskeleita. Haario kirjoittaa työssään, että vapaussodan aikana oli myös käytössä Saksassa suomennetut *Transfeldin Jalkaväen käsikirja* ja *Saksan harjoitusohjesääntö*. Kumpikin kirja oli painettu Saksassa vuonna 1915. Hän myös kirjoittaa, että *Saksan harjoitusohjesääntö* on ollut esikuvana *Voima 1906* opaskirjaselle. Vapaussodan aikaan ohjesääntöjä ja oppaita oli vain muutama. Näiden oppaiden sisältö oli saksalaisperäistä ja käytännössä käännetty suoraan saksasta, poikkeuksena

⁴⁸⁸ Haario, Seppo: Diplomityö MSL36/1430, s. 63-65

⁴⁸⁹ *Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 1-4*, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

⁴⁹⁰ *Suomalainen Sotilaskäsikirja 5*, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917, s.422-544

⁴⁹¹ Liimatta H. (2018) s.101-102

Suomalaisen Sotilaskäsikirjan jääkäreiden huomiot ja omat oivallukset taktiikasta tai joukkojen että välineiden käytöstä.^{492 493}

Suomen armeijassa aloitettiin varsinainen ohjesääntöjen valmistelu ja kirjoittaminen Vapaussodan jälkeen. Tynkkysen mukaan vuonna 1920 ilmestynyt Kenttäpalvelusohjesääntö perustui saksalaiseen vastineeseen vuodelta 1906. Liimatan mukaan kenraalimajuri von Gerich oli laatinut ohjesäännön ja perustui käännöstyöhön saksalaisesta kenttäohjesäännöstä vuodelta 1906. Ohjesääntö oli kirjoitettu Saksassa ennen ensimmäistä maailmansotaa. Hyvin pian huomattiin, että Kenttäpalvelusohjesääntö oli vanhentunut. Kenttäpalvelusohjesääntö koostuu ylemmän tason kokonaisuuksista. Se käsittelee armeijan sotajaotusta, virkatiedotuksia, tiedustelua ja varmistusta, etuvartiopalvelusta, marsseja, majoitusta sekä huoltoon liittyviä asioita ja järjestykseen liittyviä osia. Liimatta toteaa, että kenttäpalvelusohjesäännön merkitys korostuu sen ollessa ensimmäinen suomalainen ylemmän tason ohjesääntö itsenäisessä Suomessa. Vaikka ohjesääntö oli valmistuessaan jo vanhentunut, toimii se yhtenä saksalaisena kanavana ohjesäännöissä. Ohjesäännön perusta seiso i saksalaisen ohjesäännön pohjalla ja kun ohjesääntötyötä kehitettiin ja jatkettiin, oli suomalaisilla jonkinlainen perusteteos käytettävissä pohjana uusille ohjesäännöille.^{494 495 496}

Kenttäohjesääntötyö ei edennyt Suomessa muutamiin vuosiin. Sen sijaan jalkaväkeen ja aselajeihin liittyvää ohjesäännöstön kirjoitustyö jatkui. Liimatta kirjoittaa, että vuonna 1926 oli kirjoitustyön alla yli viisikymmentä erilaista ohjesääntöä tai opasta. Kenttäohjesääntö I valmistelu jatkui vuonna 1927 perustetun komitean voimin. Tynkkynen toteaa, että brücknerin kurssin suorittanut kapteeni Wichmann laati käsikirjoituksen vuonna 1926 ja siihen vaikutti Saksassa korostuneet taktilliset periaatteet. Hän myös toteaa, että yksityiskohtaisten vaikutteiden löytäminen on vaikeaa. Liimatta kertoo, että vuonna 1927 perustettuun kenttäohjesääntökomiteaan kutsuttiin myös jäseneksi saksalainen majuri Wilhelm Brückner asiantuntijan roolissa. *Kenttäohjesääntö I (K.O)* vahvistettiin käyttöön 22.8.1927. Saksalaisen taktiikan kanavana *Kenttäohjesääntö I* on perusteltavissa henkilöiden kautta. Valmistelussa oli mukana Saksassa suorittanut yleisesikuntaupseeri, jääkäriupseereita ja majuri Wilhelm Brückner. Tässä vaiheessa suomalaiseen taktiikkaan oli otettu vaikutteita muista maista, esimerkiksi Ruotsista ja Ranskasta. Lisäksi oli kehitetty omaa taktiikkaa suomalaiseen ympäristöön. Saksalai-

⁴⁹² Liimatta Hannu: Talvisotaa edeltäneen ajan jalkaväen ohjesäännöt, *Jalkaväen vuosikirja XXX 2015-2016*, s.32

⁴⁹³ Haario, Seppo: Diplomityö MSL36/1430, Lähdeviitteet s.21

⁴⁹⁴ Tynkkynen V. (1996) s.32

⁴⁹⁵ Liimatta H. (2018) s. 103

⁴⁹⁶ *Kenttäpalvelusohjesääntö 1920*, s. 5-10

nen vaikutus oli jäämässä taka-alalle suomalaisen taktiikan jo noudattaessa omia polkujaan.^{497 498}

Vapaussodan jälkeen ilmestyi useita ohjesääntöjä ja oppaita, joista on nähtävissä saksalainen perimä. Viipurissa 2. Divisioonan toimesta painettu *Ohjesääntö, suljettua ja avointa järjestystä varten* on suora ote *Suomalaisesta Sotilaskäsikirjasta no. I*. Tätä jaettiin joukoille koulutuksen tueksi. Suojeluskunnissa julkaistiin useita harjoitusohjesääntöjä, joissa oli havaittavissa saksalainen vaikutus. Niilo Sigellin kirjoittama *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja I* julkaistiin vuonna 1920. Kirja käsittelee sotia ja sodan toimintoja yleisellä tasolla. Kirjassa myös selostetaan sotahistoriaa sekä esitellään Suomen puolustuslaitos ja Suojeluskunnat. Kyseisessä kirjassa on taktiikan ja sodankäynnin osalta suoria lainauksia *Suomalaisesta Sotilaskäsikirjasta*. Sigell toimitti *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja II* osan vuonna 1922, joka oli jatkumoa edellä esitetylle kirjalle. Tässä kirjassa käsitellään taistelutekniikkaan ja taktiikkaan liittyviä asioita. Muun muassa suljettu ja avoin järjestys on samanlainen kuin *Suomalaisessa Sotilaskäsikirjassa*. Kirjassa esitetty taktiikka on kuvattu samalla tavalla kuten *Suomalaisessa Sotilaskäsikirjassa* ja taktiikan osioita on täydennetty. On kuitenkin vaikea päätellä, kumpuavatko taktiikan mallit saksalaisesta vaikutuksesta vai omaksuttu päivittäisen koulutuskokemuksen ja harjoittelutoiminnan kautta. Suojeluskuntain yliesikunta julkaisi vuonna 1924 *Jalkaväen harjoitusohjesäännön (J.H.O.)* ensimmäisen osan ja tässä ohjesäännössä huomaa saksalaisen vaikutuksen, joka perustuu *Suomalaisesta Sotilaskäsikirjasta* otettuihin lainauksiin taktiikasta.^{499 500 501 502}

Saksalaisia ohjesääntöjä on suomennettu yleisesti ottaen vähän. Eräs ohjekirja on jääkärikapteeni Kemppaisen vuonna 1920 suomentama ja suomen oloihin sovittama *Jalkaväkipartion johtaja*. Kyseinen ohjekirja on käännetty saksalaisesta alkuteoksesta *Der Infanteripatrullenführer. Anhaltspunkte und Ratschläge für den Infanteriepatrullenführer und seine Mannschaften im Bewegungs- und Stellungskrieg auf Grund der Kriegserfahrungen*. Ohjekirja käsittelee partion toimintaa ja kirjassa on esitetty "patrulli" termin muuttamista "partio" muotoon, joka vakiintui ohjesääntökieleen. Saksalaisvaikutusta taktiikkaan ja taistelutekniikkaan toi myös Stahelin ja Sigellin yhteistyössä laatima *Pienempien osastojen käytännöllinen koulutus*-kirja. Oman saksalaisen vaikutuksensa toi myös suojeluskunnissa palvelevan everstiluutnantti Sigellin toimittama *Jalkaväen taistelutaito* kirjasarja, joka käsittää kolme teosta. Saksa-

⁴⁹⁷ Liimatta (2018) s.109-110

⁴⁹⁸ Tynkkynen (1996), s.32-33

⁴⁹⁹ *Ohjesääntö suljettua ja avointa järjestystä varten*, Painettu 2. Div:n toimesta, O.Y.N.A. Zillacus´en Kirjapaino A.B, Viipuri 1922

⁵⁰⁰ Sigell, Niilo V.: *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja I*, K.J. Gummerus OY, Jyväskylä 1920, s.14-18

⁵⁰¹ Sigell, Niilo V.: *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja II*, K.J. Gummerus OY, Jyväskylä 1922 s.49-94

⁵⁰² *Jalkaväen Harjoitusohjesääntö (J.H.O.)*, I osa, Muodollinen koulutus, Suojeluskuntain Yliesikunnan julkaisu, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki 1924

lais myönteisyys oli vahvana suojeluskuntajärjestössä, kuten olen aikaisemmin todennut.⁵⁰³
504

Saksalainen taktiikka vaikutti suomalaisiin ohjesääntöihin ja koulutusoppaisiin itsenäisyyden alussa. Hyvin nopeasti ohjesääntöihin kuitenkin otettiin malleja muista valtioista ja niitä täydennettiin suomalaisin oivalluksin. On haastava todentaa tarkalleen, mikä on saksalaista perua ja mikä taas ei. Kyseiseen aikaan saksalainen taktiikka eli murrosvaiheessa ja ensimmäisen maailmansodan kokemuksiä sovitettiin uusiksi ohjesäännöiksi. Samoihin taktiikan muutostarpeisiin tarttuivat myös ympärysvaltioiden sotavoimat. Taktiikkaa kehitettiin kaikkialla paremmin nykyaikaiseen sodankäyntiin soveltuvaksi. Suurin osa suomalaisten lainauksista saksalaisista oppaista ja ohjesäännöistä perustuivat ennen ensimmäistä maailmansotaa painettuihin ohjesääntöihin. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää *Suomalaista Sotilaskäsikirjaa*, joka oli käännetty pääosin ennen ensimmäistä maailmansotaa tuotetuista saksalaisista oppaista. Yhtenä maailmansodan jälkeen ilmestyneistä saksalaisista ohjekirjoista, joka on käännetty suomeksi, voidaan pitää jääkärikapteeni Kemppaisen kääntämää Jalkaväkipartion johtaja-opaskirjaa. Tässä oli huomioitu maailmansodan tuomat opetukset.

Saksalaisen taktiikan perimä on nähtävissä itsenäisyytemme alun sotilasaikakausilehtien artikkeleissa ja ensimmäisissä ohjesäännöissä sekä oppaissa. Suomalaisen taktiikan kehittyessä maamme olosuhteisiin ja armeijamme tarpeisiin saksalainen taktiikka painui taustavoimaksi. Taktiikkaan sekoittui vaikutteita muista maista sen johdosta, että suomalainen upseeristo kävi opiskelemissa eri valtioiden kursseilla. 1930-luvulle tultaessa saksalaisen taktiikan vaikutus ja perimä henkilöityivät. Tämän kautta suora vaikutus väheni. Saksalaisen taistelutekniikan mallit sekä koulutuskulttuuri säilyivät pidempään. Vielä nykyään on nähtävissä jääkäreiden tuomaa saksalaista perinnettä suomalaisessa sulkeisjärjestyksen koulutuksessa ja käskyissä. Sulkeisjärjestyksen käskyt ovat suoria kopioita *Suomalaisesta Sotilaskäsikirjasta*. Tältä osin *Suomalainen Sotilaskäsikirjaa* voisikin edelleen käyttää koulutuksessa.

⁵⁰³ Kemppainen E.A.: *Jalkaväkipartion johtaja*, Pohjolan Kustannus-Osakeyhtiö Oulu, O.-Y. Kirjola A.B:n Kirjapaino, Oulu, 1920

⁵⁰⁴ Stahel & Sigell: *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*, K.J. Gummerus Osakeyhtiö, Jyväskylä, 1925

7. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Suomen itsenäistyminen ja sen jälkeinen puolustuslaitoksen rakentuminen ei olisi toteutunut ilman ulkopuolista tukea. Suomalaisten pyrkimykset itsenäistymiseen ja siihen annettu tuki kuului ensimmäisen maailmansodan eurooppalaiseen politiikkaan. Saksan ja Venäjän välinen sota vauhditti tapahtumaketjua ja saksalaisilta saatu tuki mahdollisti Suomen irrottautumisen omaksi itsenäiseksi valtioksi entisestä emämaastaan Venäjältä. Suomi toimi osaltaan Saksan pelinappulana Venäjää vastaan aiheuttaen itsenäistymiseen liittyvillä tavoitteilla haasteita Venäjää valtaapitävien toimintaan. Suomi ei olisi kyennyt rakentamaan samanlaista demokraattista yhteiskuntaa ilman saksalaisilta saamaa tukea.

Tutkimukseni tarkoituksena oli tutkia mitä kanavia pitkin saksalainen taktiikka vaikutti suomalaisen taktiikan kehittymiseen ennen talvisotaa. Saksalaiset kanavat, joiden kautta suomalaiseen taktiikkaan sekä taistelutekniikkaan saatiin vaikutteista Saksasta, voidaan eritellä kolmeen erilliseen kanavaan. Ensimmäisenä kanavana toimivat saksalaiset henkilöt, jotka olivat vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa. Toisen kanavan muodostavat suomalaisten saksalaisilta saama koulutus ja kolmannen kanavan muodostavat saksasta käännetty ohjesäännöt, koulutusoppaat sekä julkaistut artikkelit ja kirjoitukset.

Tutkimukseni myötä merkittävimmäksi saksalaisista kanavista osoittautuivat upseerit. Saksalaisten upseereiden kautta saksalainen taktiikan opetus ja koulutus kanavoituivat suomalaisiin. Saksalaisten upseerien toimiessa kouluttajina tai opettajina heidän käyttäytymistä, toimintaa ja esiintymistään pidettiin malleina, joista suomalaiset upseerit ammensivat näkemyksiä. Henkilöiden kanava on merkityksellinen myös siksi, että suomalaisten itsenäisyyttä ajavien henkilöiden täytyi tuntea saksalaisia henkilöitä, joiden kautta jääkäreiden koulutus Saksassa saatiin alulle. Nämä saksalaiset henkilöt ajoivat suomalaisten asiaa Saksan päättävälle poliittisen johdon ihmisille, jotka puolestaan kykenivät vaikuttamaan ylimpiin päätöksentekijöihin. Tutkimuksen edetessä kävi ilmi, että yksittäisillä saksalaisilla henkilöillä oli suurikin vaikutus Suomen puolustuslaitoksen kehittämisessä ja upseereiden opetuksessa. Esimerkkinä tästä voidaan mainita majuri Brückner, joka neuvoi ylintä puolustusvoimien johtoa Suomen puolustukseen liittyvissä kysymyksissä.

Alkusysäyksenä saksalaisen taktiikan vaikutuksesta suomalaiseen taktiikkaan ilmenee jääkäreiden Saksassa saama koulutus ennen itsenäisyyttä. Edellä mainittu koulutuksellinen kanava vaikutti laajimmin vapaussodan aikana ja välittömästi sen jälkeen saksalaisvaiheen aikana. Hyvin nopeasti suomalainen taktiikka alkoi hakea omia uomiaan, olihan saksalainen taktiikka kehitetty keskieuropalaiseen avoimempaan maastoon. Suomalainen metsämaasto mahdollisti enemmän taktillisia sovelluksia, mitä olisi ollut mahdollista toteuttaa eurooppalaisilla

taistelutantereilla. Saksalaisena kanavana on huomioitava myös koulutuksellinen perinne. Saksasta saatu malli kantoi ja kantaa edelleen osillaan suomalaisessa koulutuskulttuurissa, mistä näkyvimpänä muotona on edelleenkin toteutettava sulkeisjärjestystharjoittelu ja sen käskymuodot. Saksalaisen koulutuksen mallin pitkään säilymisen syynä lienee jääkäriupseereiden Saksassa saama koulutus ja sen jatko-opettaminen suomalaisille upseereille. Osansa myös tästä perinteestä antavat julkaistut ohjesäännöt ja oppaat, joiden kautta saksalainen koulutusmallin jatkui. Koulutuksellinen kanava ei rajoittunut pelkästään jääkäreiden saamaan koulutukseen, vaan suomalaisia upseereita ja sotilashenkilöstöä osallistui erilaisiin koulutustilaisuuksiin Saksassa. Merkittävimpinä näistä koulutuksista voidaan pitää Saksassa kahta järjestettyä yleisesikuntaupseerikurssia ns. Brücknerin-kurssia. Näiden kahden kurssin kautta yleisesikuntakoulutuksen saaneet upseerit toimivat merkittävässä tehtävässä ennen talvisotaa ja toivat saamaansa saksalaista taktillista näkymäänsä esiin.

Kolmantena taktiikan opin kanavana toimivat saksalaisista ohjesäännöistä ja oppaista tehdyt käännökset, joita käytettiin koulutustyössä tai pohjana uusille suomalaisille ohjesäännöille. Sotilasaikakausilehdissä ilmestynyt saksalainen taktillinen kirjoittelu toimi myös taktiikan opin kanavana, koska tarpeellisia ohjesääntöjä ei vielä ollut saatavilla. Huomattavaa oli, että tällainen kirjoittelu painottui 1920-luvulle ja 1930-luvun alkupuolelle. Kirjoittajakunta, joka julkaisi saksalaisesta taktiikasta pohdintoja, oli pääsääntöisesti saanut Saksassa jääkärikoulutuksen tai oli muuten tekemisissä saksalaisten upseereiden kanssa.

Kolme edellä avaamaani saksalaista taktiikan opin kanavaa näyttäytyvät tutkimukseni jokaisessa luvussa, vaikka painottuvatkin eri tavalla. Toisessa luvussa tutkin jääkäreiden Saksassa saamaa koulutusta kanavana. On selvää, että saksalainen koulutus oli kanava, joka vaikutti suomalaisiin jääkäriin jääkärikoulutuksen aikana. Yksittäisillä saksalaisilla henkilöillä oli myös näkyvä rooli. majuri Maximilian Bayer henkilöityy saksalaisen taktiikan opetavaksi isähahmoksi jääkärikoulutuksen alusta loppuun asti. Myös muilla saksalaisilla upseereilla oli oma rooliinsa esikuvana suomalaisille toimiessaan komppanianpäällikköinä. Jääkärikoulutuksen jälkeen Suomen koulutetuimman selkärangan muodostivat jääkärit. Heitä pidettiin esikuvina ja heidän toimintamallinsa periytyi myös Suomen nuoreen armeijaan. Jokaista Saksassa koulutuksensa saanutta jääkäriä voidaan pitää saksalaisen taistelutekniikan kanavana. Taktillinen kanava ei näyttele suurempaa osaa, olihan jääkärikautena taktillinen koulutus jäänyt kohtuullisen vähäiseksi. Tämä näkyy myös jääkäreiden toimittamassa Suomalaisessa Sotilaskäsikirjassa, jossa taktilliseen toimintaan paneudutaan hyvin ohuelti, vaikka taistelutekniikkaa käsitellään laajasti. Jääkärikoulutuksen merkittävin saksalainen kanava oli koulutuksellinen kanava. *Suomalainen Sotilaskäsikirja* toi ohjesäännöllisen kirjoitetun taktiikan opin näkyviin ja toimi siten yhtenä kanavana.

Tutkimuksen kolmannessa luvussa olen tutkinut suomalaisten upseerien saksalaisilta saamaa koulutusta itsenäisyytemme aikana ennen talvisotaa. Välttömästi vapaussodan jälkeen oli Suomessa saksalaisia joukkoja, jotka vaikuttivat vahvasti Suomen armeijan koulutusjärjestelmän rakentumiseen ns. saksalaisvaiheen aikana. Tämä aikakausi jäi kuitenkin lyhyeksi, mutta sen kautta Suomen puolustuslaitoksen upseerikoulutuksen rakentuminen kyettiin rakentamaan. Saksalaisten malli sotilasopetuslaitoksista toimi yhtenä kanavana. Saksalaisten poistuttua suomeen jäi muutamia saksalaisia, jotka toimivat sotilaskoulutuksen piirissä saksalaisina kanavina. Tärkein saksalainen taktiikan ja operaatiotaidon opetuksellinen kanava oli Saksassa 1921-1925 järjestetyt yleisesikuntaupseerikurssit, joiden kurssinjohtajana toimi saksalainen majuri Wilhelm Brückner. Kurssin suorittaneet suomalaiset upseerit vaikuttivat hyvin voimakkaasti tulevana vuosina suomalaisen taktiikan kehittymiselle ja sen kautta saksalainen taktiikka kanavoitui sotilaitoksen järjestäytymiseen, operatiiviseen suunnitteluun, liikekannallepanoon, ohjesääntöihin sekä myös sotaopetuslaitosten opetukseen.

Neljännessä luvussa perehdyin sotakouluissa näkyvään saksalaiseen taktiikkaan ja koulutuksen vaikutusta kanavana saksalaisen taktiikan opetukselle Suomessa. Saksalaisen taktiikan ja taistelutekniikan mukaista opetusta toteutettiin sotilasoppilaitosten alkuvaiheessa ja tärkeimpinä kanavina toimivat koulutuksensa Saksassa saaneet jääkäriupseerit. Toisen kanavan taktiikan tietotaidoille muodostivat saksalaiset upseerit, jotka osallistuivat opetukseen. Saksalaisista upseereista merkittävimäksi taktiikan kanaviksi nousivat everstiluutnantti Rainer Stahel sekä majuri Wilhelm Brückner. Jälkimmäinen opetti myös Suomeen perustetussa Sotakorkeakoulussa. Näkyvimmin edellä mainitut saksalaiset antoivat kuitenkin opetusta suojeluskuntien Päälystökoulussa, jonka opetuksessa saksalainen taktiikan pohja oli parhaiten näkyvissä. Tullessa 1930-luvulle suomalainen taktiikan käsitys oli muodostunut ja muissa opetuslaitoksissa kuten Sotakorkeakoulussa, Taistelukoulussa ja Kadettikoulussa saksalaisvaikutus oli vähentynyt huomattavasti. Tutkimus osoittaa, että tärkeimpänä saksalaisen taktiikan kanavana toimi talvisotaan asti Päälystökoulu, jonka saksalaiseen taktiikan opetus pohjautui ensimmäisen maailmansodan kokemuksiin.

Viidennessä luvussa tarkastelin kolmea saksalaista upseeria, jotka ovat vaikuttaneet suomalaisiin taktiikan opetuksessa. Nämä kolme henkilöä olivat majuri Maximilian Bayer, everstiluutnantti Rainer Stahel sekä majuri Wilhelm Brückner. Heidän vaikutuksensa suomalaisiin upseereihin taktiikan opin kanavana on havaittavissa. Luvussa paneuduttiin tarkemmin heidän henkilöhistoriaan ja vaiheisiin suomalaisten kanssa Saksassa sekä Suomessa.

Viimeisessä luvussa tutkin, millä tavalla saksalaisen taktiikka esiintyi Suomessa ilmestyneissä artikkeleissa, oppaissa ja ohjesäännöissä. Tutkin myös sekä millainen vaikutus saksalaisella

taktiikalla oli suomalaisiin ohjesääntöihin. Suomessa julkaistut kirjoitukset toimivat heti vapaussodan jälkeen saksalaisen taktiikan kanavina. Suomalaista taktillista kirjoittelua ei 1920-luvulla vielä paljonkaan esiintynyt ja taktiikan malleja haettiin ulkomailta. Saksalaiset taktiikan mallit vaikuttivat vapaussodan jälkeisessä Suomessa lyhyen aikaa ja hyvin nopeasti suomalaisen taktiikan kehittymiseen haettiin vaikutteita myös Ruotsista ja Ranskasta, joka näkyi taktillisessa kirjoittelussa. Suomalainen taktiikka alkoi kehittyä omaan suuntaansa 1920-luvulta lähtien ja saksalaisen vaikutuksen jäljittäminen muuttui haasteellisemmaksi. Saksalaisvaikutteisoin taktillinen julkaisu oli *Taistelija*-lehti, jota julkaistiin Suojeluskuntien Yli-esikunnan toimesta. Suojeluskunnissa saksalainen vaikutus näkyikin pidempään opettajakunnan saksalaismielisyyden sekä saksalaisten opettajien johdosta. Saksalaisvaikutus näkyi ensimmäisissä ohjesäännöissä hyvinkin voimakkaasti, mutta 1930-luvulta alkaen taktillinen näkemys suomalaistui ja taktiikan kehitystyö painottui suomalaiseen ympäristöön.

Saksan merkitys sotilaallisena kanavana suomalaisille jääkäreille annetussa sotilaskoulutuksessa on merkittävä. Saksalainen taktiikan omaksuminen ennen Suomen itsenäistymistä jääkäriiliikkeen kautta oli ymmärrettävää. Saksan ja Venäjän välinen sota antoi suomalaisille jääkäreille ainoaksi mahdollisuudeksi hankkia sotilaskoulutusta. Maailmanpoliittisesta tilanteesta johtuen Saksa muodostui ainoaksi järkeväksi maaksi, mistä sotilaskoulutusta oli mahdollista saada. Saksalla oli omat intressinsä Suomen suhteen, sijaitsihan Suomi Venäjän tukeutumisalueella, Venäjän keisarillisessa valtakunnassa. Saksa koulutti lähemmäs kaksituhatta suomalaista jääkäriä, jotka kunnostautuivat vapaussodassa saksalaisin opoin ja vapaussodan jälkeisessä Suomessa hallitsi saksalainen taktiikan näkemys ja opit. Hyvin nopeasti suomalaiset kuitenkin omaksuivat taktiikan oppeja muualta ja kehittivät Suomen puolustukseen soveltuvaa taktiikkaa. Tässä työssä oli tukena myös saksalaiset upseerit. Edellä mainittujen kanavien kautta saksalainen taktiikan näkemys vaikutti pitkään ennen talvisodan puhkeamista. Tätä suomessa vallinnutta saksalaisen taktiikan näkemystä ei pidä sekoittaa toisen maailmansodan saksalaiseen taktiikkaan, vaan näkemys ja opit periytyivät saksalaisilta ensimmäisestä maailmansodasta. Kyseisen asian puolesta kertoo myös se, että ne saksalaiset upseerit, jotka jäivät tai tulivat Suomeen itsenäistymisen jälkeen, toimivat opettajina ja kouluttajina Puolustuslaitoksessamme, olivat kokeneet ensimmäisen maailmansodan.

Saksalaisilla taktiikan tietotaidolla ja sen kanavilla oli vaikutuksensa suomalaisen taktiikan kehittyessä. Aikaisemmin tässä luvussa mainituista kolmesta kanavasta tärkeimmäksi kanavaksi muodostui saksalaisten henkilöiden kautta tullut oppi ja vaikutus. Tutkimuksessani käsitteelin tarkemmin kolmea saksalaista upseeria, joiden kautta on selvästi nähtävissä saksalaisen taktiikan siirtyminen suomalaiseen taktiikkaan. Vapaussodan jälkeen Suomeen jäi lisäksi muitakin saksalaisia upseereita, joilla oli vaikutuksensa. Jatkotutkimuksen kannalta olisi kiin-

nostavaa tutkia, millainen vaikutus everstiluutnanteilla von Colerilla ja Ausfeldilla oli Suomen puolustuslaitosta perutettaessa. Vapaussodan aikana taisteluihin osallistui lisäksi useita saksalaisia aliupseereita suomalaisten rinnalla. Osa aliupseereista oli palvelut kouluttajina jääkäreille Saksassa ja jäi vapaussodan jälkeen Suomeen. Voisi myös tutkia, mikä saksalaisten aliupseereiden rooli ja keitä he olivat? Nämä henkilöt toimivat myös kanavina saksalaisesta taistelutekniikasta. Vapaussodan jälkeisen saksalaisen taktiikan kanava vaikutti pisimpään suojeluskunnissa everstiluutnanttien Stahel, von Coler ja Ausfeldin kautta ja jatkui majuri Wilhelm Brücknerin tullessa Päälystökoululle opettajaksi. Viimeisimpinä saksalaisen taktiikan henkilöityneinä kanavina toimivat suomalaiset yleisesikuntaupseerit, jotka olivat saaneet koulutuksensa Saksassa Brücknerin kursseilla. Eri tehtävissä palvellessaan he kykenivät tuomaan esiin Saksasta saatuja oppeja ja asemansa mukaisesti kykenivät vaikuttamaan suomalaisen taktiikan kehitykseen saksasta saatujen oppien mukaisesti. Vaikka suomalaisen taktiikan kehittymiseen vaikutti saksalainen taktiikka monine kanavineen, hakeutui suomalainen taktiikka omintakeiseen ympäristön sanelemaan muotoonsa. Saksalaisilta saatu oppi näkyy vielä sadan vuoden jälkeenkin suomalaisessa asevelvollisten koulutuksessa, vähintäänkin sulkeisjärjestyksen komentosanoissa.

Tutkimusta analysoidessani olen pyrkinyt objektiivisuuteen tulosten luotettavuuden edistämiseksi. Olen pyrkinyt käyttämään aina primäärilähdettä. Olen huomioinut, että lähteinä käytetyissä lehtikirjoituksissa käy ilmi kirjoittajan mielipide. Lehtikirjoituksia on voinut kirjoittaa kuka tahansa, mutta tutkijana olen pyrkinyt käyttämään aineistona Saksassa koulutettujen yleisesikuntaupseereiden kirjoituksia. Lähdeaineistona on käytetty myös muutamia saksalaisia teoksia. Näin ollen käänöstulkinta voi olla epätarkkaa. Lähdeaineisto on riittävän laaja, eivätkä tulokset ole sattumanvaraisia. Uskon tutkimustulosten olevan toistettavissa. Historiankirjoitukset eivät muutu. Ainoastaan laajempi, ennennäkemätön lähdeaineisto voisi tuoda tutkimustuloksiin erilaisen näkemyksen lopputulokseen. Uusi aineisto ei kuitenkaan tee tutkittua aineistoa epätodeksi. Näin ollen ajallinen reliaabelius toteutuu. Tutkimuksen validiteetti toteutuu, sillä tutkimuksen tulokset antavat vastauksen tutkimuskysymykseen ja alakysymyksiin.

LÄHTEET

1 JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

1.1 Suojeluskuntain asiakirjat, Kansallisarkisto

1.1.1 Suojeluskuntain Yliesikunta

Suojeluskunnan Yliesikunta, Järjestelyosasto (Osasto I a.), Kotijoukon esikunta, Yleisten asiainosasto (Yl.as.os.), Hallinnollinen tsto (Yl.as.1), Muonitus osasto (INT 1.), Taisteluvälineistö, Puolustusministeriö, Selvittelyyks., Suojeluskuntain Päälystökoulu, Jäsentilastot, maksuja, sotasaaliita ja asiakirjojen säilymistä koskevat asiakirjat, tilannekartat, kassatodistukset, jäljennökset, ansioluettelot, 1925-1944, KArk SK-2482/16, Kansallisarkisto (KA)

Suojeluskuntain Yliesikunta, Osasto Ib, Kapteeni Oscar Heiton hallussa olleita asiakirjoja, 1932-1933, 1935-1939, KArk SK-2502/319, Kansallisarkisto (KA)

1.1.2 Suojeluskuntain Päälystökoulu

Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1924/Ha3, KArk SK-2496/134, Kansallisarkisto (KA)

Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1925-1926/Ha4, KArk SK-2496/135, Kansallisarkisto (KA)

Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1927/Ha5, KArk SK-2496/136, Kansallisarkisto (KA)

Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1928/Ha6, KArk SK-2496/137, Kansallisarkisto (KA)

Suojeluskunnan Päälystökoulu, Kurssien asiakirjat/1928/Ha7, KArk SK-2496/138, Kansallisarkisto (KA)

1.2 Muiden viranomaisten asiakirjat

Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 76 Bruun V - Burten B, Helsingin kaupunginarkisto

Helsingin poliisilaitos osoiterekisteri 1907-1948, mikrofilmikasetti 980 Tetri S - Thoren A, Helsingin kaupunginarkisto

1.3 Bundesarchiv, Saksa

Generalstaatsarchiv, Karlsruhe

Reichsarchiv, Liste: der beim Reichsarchiv diensttuenden Offiziere, BArch R1506 Nr. 112, Generalstaatsarchiv, Karlsruhe, Bundesarchiv, Saksa

Landesarchiv, Baden-Württemberg, Personal-Bogen, 456E-1538, Wilhelm Brücknerin nimi-kirjaote, Generalstaatsarchiv, Karlsruhe, Bundesarchiv, Saksa

1.4 Ohjesäännöt ja oppaat

Jalkaväen Harjoitusohjesääntö (J.H.O.), I osa, Muodollinen koulutus, Suojeluskuntain Yliesikunnan julkaisuja, Osakeyhtiö Weilin & Göös Aktiebolag, Helsinki 1924

Johtajan käsikirja (2012): Ohjesääntönumero 835, Juvenes Print Oy, Tampere 2012, ISBN PDF 978-951-25-2334-4, s.63

Kemppainen E.A.: *Jalkaväkipartion johtaja*, Pohjolan Kustannus-Osakeyhtiö Oulu, O.-Y. Kirjola A.B:n Kirjapaino, Oulu, 1920

Kenttäohjesääntö, yleinen (KOYL): Pääesikunta 2014

Kenttäpalvelusohjesääntö, Ohjesääntökomitea, Simelius´en perillisten kirjapaino O.Y., Helsinki 1920

Ohjesääntö suljettua ja avointa järjestystä varten, Painettu 2. Div:n toimesta, O.Y.N.A. Zilacus´en Kirjapaino A.B, Viipuri 1922

Suomalainen Sotilaskäsikirja 1.Osa, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 2.Osa, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 3.Osa, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 4.Osa, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

Suomalainen Sotilaskäsikirja osat 5.Osa, Julkaistu Suomalaisen Sotilasjoukon toimesta, Ernst Siegfried Mittler und Sohn, Kunikaallinen Hovikirjapaino, Kochstraße 68-71, Berlin 1917

1.5 Haastattelut

Kesselring, Agilof, saksalainen everstiluutnantti, Tutkija, MPKK: Keskustelu Agilofin kanssa 7.3.2021.

1.6 Muut julkaisemattomat lähteet

Kesselring Agilof: Sähköposti mahdollisista Brücknerin suhteista ja yhteyksistä Suomen suuntaan. 25.10.2019, lähde kirjoittajan hallussa

Kesselring A.: Sähköposti Brücknerin palveluspaikkoihin liittyen. 12.11.2019, lähde kirjoittajan hallussa

2 JULKAISTUT LÄHTEET

2.1 Tutkimukset ja opinnäytteet

Haario, Seppo: *"Jääkäreiden toimittama "Suomalainen sotilaskäsikirja" ja sen merkitys itsenäisen Suomen Puolustusvoimille"*, diplomityö MSL36/1430, (1981)

Harjula Mirko: *Koko kansan kasvatuslaitos. Sattumuksia ja ilmiöitä Suomen puolustuslaitoksen perustamiskaudelta 1918-1924*, Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi ja Nordstedt, Saksa, 2021, ISBN 978-952-802-4231

Hollanti, Juha: *Alivoimaisen taktiikka*; Suomalaisen taktisen ajattelun tarkastelu, MPKK, Puna Musta Oy, Tampere 2019, ISBN 978-951-25-3112-7 (pdf)

Kesseli, Pasi: *Tykistö taistelee tulellaan*, Tykistötaktiikan kehitys Suomessa itsenäisyytemme aikana, MPKK, Julkaisusarja 1: Tutkimuksia 15, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2017, ISBN 978-951-37-7225-3, s.17

Kesselring, Agilof: *Des Kaisers »finnische Legion«*, Die finnische Jägerbewegung im Ersten Weltkrieg im Kontext der deutschen Finnlandpolitik, BWV Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Berlin 2005, ISBN 3-8305-0905-7

Liimatta, Hannu: *Ulkomaalaisista esikuvista kohti omaperäisempiä ratkaisuja*; Itsenäisen Suomen jalkaväkitaktiikan kehittämisen neljä ensimmäistä vuosikymmentä, MPKK julkaisusarja 1: Tutkimuksia nro 29, 2018, Edita Publishing Oy, ISBN 97-951-25-3053-3 (pdf)

Manninen Ohto: *Kansanoususta armeijaksi*, Asevelvollisuuden toimeenpano ja siihen suhtautuminen valkoisessa Suomessa kevättalvella 1918, Forssan Kirjapaino Oy, Forssa, 1974, ISBN 951-9254-03-X

Rekkedal, Nils Marius: *Operaatiotaito*, Operaatiotaidon kehittyminen neljässä suurvallassa, MPKK Taktiikan laitos, Julkaisusarja 1 Nro1/2013, ISBN 978-951-25-2494-5

Sjöblom, Max: *Vuorovaikutusta Pohjanlahden yli*, Ruotsalaisvaikutuksen välittyminen suomalaiseseen sotataitoon ennen talvisotaa, MPKK, Juvenes Print, Tampere 2018, ISBN 978-951-28-3015-1

Tynkkynen, Vesa: *Hyökkäyksestä puolustukseen*, MPKK julkaisusarja 1, 1/1996, Nettopaino OY, Joutsa, ISBN 951-25-0820-6

2.2 Kirjallisuus

v Coler, Ulrich: *Suomalaisten jääkärien parissa*, Muistelmia yhteistyön ajoilta 1915-1918, suom. Kara J., Kustannusosakeyhtiö Kirja, Osakeyhtiö Weilin&Göös Aktiebolag, Helsinki 1919

Dahl. O.: *Historiantutkimuksen metodiopin peruspiirteitä*. Helsinki: Weilin+Göös 1971

Enckell, Olof: *Jääkärien tarina*, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1956

FINLAND SUOMI 100, language, culture, history, toim. U.Tuomarila, I. Piechnic & B. Bíró, Kraków & Helsinki 2017, ISBN (e-book):978-83-949716-3-2, Artikkelit: A.Kesselring, *Finnish Independence as a German First World War project*

von Gerich, Paul: *Taktiikan oppikirja I*, Muodollinen taisteluoppi, Upseerin käsikirjasto I., toinen, uudelleen laadittu painos, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, Tietosanakirja-Osakeyhtiön Kirjapaino, Helsinki 1922

von Gerich, Paul: *Taktiikan oppikirja II*, Sovellettu taisteluoppi, Upseerin käsikirjasto I., toinen, uudelleen laadittu painos, Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki, Tietosanakirja-Osakeyhtiön Kirjapaino, Helsinki 1922

Hannula J.O.: *Suomen vapaussodan historia*, WSOY, Porvoo 1956

Helsingin pörssiklubi, Jäsenluettelo 1929, Helsinki 1929

Hersalo, N.V: *Suojeluskuntain Historia I*. Puolustustahtoinen kansa, Muinaisitsenäisyydestä valtiolliseen riippumattomuuteen, Kustantaja Hata OY, Lahden Kirjapaino- ja Sanomalehti-osakeyhtiö, Lahti 1955

Hersalo, N.V: *Suojeluskuntain Historia II*, Puolustustahtoinen kansa, Hätävarasta välttämättömyys, Kustantaja Hata OY, Vaasa Oy:n Kirjapaino, Vaasa 1962

Jääkärien elämäntyö, Itsenäisyyden puolesta. Jääkäripataljoona 27:n Perinneyhdistys ry, kolmas korjattu painos, Bulbus Oy Helsinki 2017, ISBN 978-952-99398-4-8

Jääkäriliitto r.y.: *Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975*, Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XIV, Vaasa Oy:n kirjapaino, Vaasa 1975, ISBN 951-99046-8-9

Kadettikoulu 50-vuotta, 1779-1812-1819, 1919-1969, toimituskunta, Sandudd 1969

Kalela, J.: *Historiantutkimus ja historia*. Tampere: Gaudeamus Kirja. Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd. Tampere 2000

Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö: *E.J.Raappana*, Muistojulkaisu, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy - Joensuu 1970

Kemppi, Jarkko: *Isänmaan puolesta*, Jääkäriliikkeen ja jääkärien historia, Minerva Kustannus Oy, Helsinki, Hansaprint Oy, Turenki, 2017, ISBN 978-952-312-579-7

Kemppi Jarkko & Mattila Jukka I: *Jääkärit 1918, Valkoisen armeijan sotilasjohtajat*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 2018, Livonia Print, Riika 2018, ISBN 978-952-222-949-6

Kilki P., Kuosa T. & Viljanen T.V.: *Suomalainen upseerikoulutus 200 vuotta, 1779-1979*. Julkaisijat: Jääkäriliitto ry, Kadettikunta ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Upseeriliitto ry, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Joensuu 1978, ISBN 951-99172-9-2

Kronlund, Jarl: *Suomen puolustuslaitos 1918-1939*, Puolustusvoimien rauhan ajan historia. WSOY:n graafiset laitokset, Porvoo 1988, ISBN 951-0-14799-0

Lackman Matti: *Suomen vai Saksan puolesta?*. Jääkäreiden tuntematon historia, Otavan kirjapaino OY 2000, ISBN 951-1-16158-X

Lappalainen, J.: *Haluatko historiankirjoittajaksi?* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 2002 ISBN 951-746-410-X

- Laquer, Walter Z: Young Germany (1962): A history of the German Youth Movement, *Routledge Revivals* julkaistu 1962, uusintapainos 12.6.2019, Routledge, ISBN 978-1-138-56898-3
- Lauerma, Matti, *Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27, Vaiheet ja vaikutus*, WSOY, Porvoo 1966
- Lauerma, Matti: Sotahistorian tutkimuksen problematiikkaa ja metodiikkaa. *Eripainos Tiede ja ase N:o 35*, 1977
- Lauerma, Matti: *Jääkärien tie*, toimittaneet Onttonen M ja Vitikka H, WSOY, Porvoo 1984
- Liimatta Hannu: Talvisotaa edeltäneen ajan jalkaväen ohjesäännöt, *Jalkaväen vuosikirja XXX 2015-2016*
- Linnilä K., Savikko S., Pukkila H. & Turpeinen O.: *Jääkärien perintö*, Oy Amanita Ltd, Somero 2013, Bookwell Oy, ISBN 978-9525330-63-2
- Mustola Kati & Pakkanen Johanna: *Sateenkaari-Suomi, Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen historiaa*. LIKE, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2007, ISBN 978-952-471-942-1
- Olkkonen, Hannes: *Taktiikan perusteet*, Kustannusosakeyhtiö Otava, Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino, Helsinki 1928
- Paavilainen, M., Kilpinen A., Pennanen J., Sihvo S., Talvitie J.K., Kärnä P., Kotomaa J., Lassila J., Manninen O., Sahi T., Määttä V., Valtonen v. Peltola J., Meinander H., Mure A., Hölttä N., Virta J., Skyttä J., Torkkeli J & Welin J.: *Suomen Jääkärit, Itsenäisyytemme Kärkijoukko*. Jääkärisäätiö, Jelgavas Tipografia, Latvia 2019, ISBN 978-952-291-465-1
- Perko Touko: *Haastaja Saksasta 1918*, von der Goltz ja Mannerheim, Docendo Oy, Jyväskylä, 2018, ISBN:978-952-291-467-5
- Sélen Kari & Pylkkänen Ali: *Sarkatakkien armeija*, Suojeluskunnat ja suojeluskuntalaiset 1918-1944, WSOY, WS Bookwell Oy, Juva 2004, ISBN 951-0-29418-7
- Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito I*, Taistelutoiminnan periaatteita, Suojeluskuntain kustannus-O.Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1927
- Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito II*, Johtajatoiminnallisia näkökohtia soveltamistehtävien valossa, Suojeluskuntain kustannus-O.Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1928
- Sigell N.V.: *Jalkaväen taistelutaito III*, Joukkueen ja sen osien taistelutoiminnasta ja -koulutuksesta, Suojeluskuntain kustannus-O.Y, Helsinki, Turunmaan kirjapaino, Turku 1929
- Sigell, Niilo V.: *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja I*, K.J. Gummerus OY, Jyväskylä 1920
- Sigell, Niilo V.: *Suojeluskuntamiehen oppi- ja käsikirja II*, K.J. Gummerus OY, Jyväskylä 1922
- Sihvo, Aarne: *Kolmasti komennettuna*. Muistelmia Saksan matkoiltani, K.J.Gummerus OY, Jyväskylä 1918
- Stahel & Sigell: *Pienempien osastojen käytännöllinen taistelukoulutus*, K.J. Gummerus Osa-
keyhtiö, Jyväskylä, 1925

Suomalainen J, Sundvall J, Olsoni E & Jaatinen A: *Suomen Jääkärit, Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin*. I osa, toinen painos, Osakeyhtiö Sotakuvia, Osakeyhtiö Kuopion Uusi Kirjapaino, Kuopio 1933 s. 48-51

Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1925, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1926

Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1926, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1927

Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1927, K. Lundströmin kirjapaino, Helsinki 1928

Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1928, O.-Y.F. Tilgmannin kirjapaino, Helsinki 1929

Suojeluskuntain yliesikunnan vuosikertomus v.1929, K. Lundströmin kirjapaino, Helsinki 1930

Suomen historian pikkujättiläinen. WSOY 2003, WS Bookwell Oy 2003, ISBN 951-27365-1

Taistelukoulu 1927-1977, toimituskunta: Taistelukoulun opettajat, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Joensuu 1977, ISBN 951-99130-0-9

Tilander H., Kemppi J., Manninen O., Tynkkynen V., Raunio A., Visuri P., Jouko P., Miekka-vaara K., Wennström F-G., Salminen P., Valtanen J., Tanskanen S., Puustinen L. & Ahto S.: *Sotakorkeakoulu, suomalaisen sotataidon kehittäjänä*, Maanpuolustuskorkeakoulun perinneyhdistys ry, Kustannusosakeyhtiö Siltala - Helsinki, WS Bookwell Oy, Juva 2009, ISBN 978-952-234-023-8

Tuomi, J. & Sarajärvi, A.: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5. uud. laitos.). Helsinki: Tammi, 2009 ISBN 978-04-0011-8

Tuompo, Wiljo Einar: *Suomen Jääkärit, Muistelmia harjoituskentältä ja rintamalta*. 3.p. K.J.Gummerus osakeyhtiö, Jyväskylä 1918

Vainio, Väinö: *Yli pauhun kenttien*, Saksan jääkärien vaiheita, Akateeminen Kustannusliike Helsinki, Loviisan Uusi Kirjapaino Oy. 1964

Valli,R. & Aaltola, J.: *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: P-S Kustannus, 2018, ISBN 978-952-451-825-3

Virrankoski, Pentti: *Suomen Historia; Maa ja kansa kautta aikojen*. Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki, Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna 2012, ISBN 978-952-222-377-7

2.3 Artikkelit

Bidou, Henri: *Battle of Verdun*, [<https://www.britannica.com/event/Battle-of-Verdun>], Luettu 22.6.2021

Huttunen, Mika: *Taktiikan käsiteestä ja määritelmästä*, 2006, 47897-Artikkelin teksti-36602-1-10-20140924.pdf] Luettu 27.2.2021

Mustermann, Erik: *Germany apologises for Herero Genocide* (warhistoryonline.com), 24.6.2016, [<https://www.warhistoryonline.com/featured/germany-apologises-herero-genocide.html>], Luettu 4.6.2021

Schaefer, Louisa: *Scouting Celebrates 100 Years, German History is Turbulent | Germany/ News and in-depth reporting from Berlin and beyond | DW | DW-uutisivusto*, 05.08.2007, [<https://www.dw.com/en/scouting-celebrates-100-years-german-history-is-turbulent/a-2716367>], Luettu 4.6.2021

Visuri Pekka: *Sodanjälkeiset puolustusvoimat*, artikkeli YEK60 pääsykoeopintomateriaalissa

Yulia Dzhak: *Sedan 1870 - The Great Humiliation of France* (warhistoryonline.com), 9.6.2016, [<https://www.warhistoryonline.com/history/sedan-1870-great-humiliation-france.html>], Luettu 4.6.2021

2.4 Lehdet

2.4.1 Hakkapeliitta

Hakkapeliitta, 51-52/1927, 17.12.1927, Hakkapeliitan kirjoituksissa avustaneet henkilöt

Hakkapeliitta, 45/1926, 13.11.1926, Ilmoituspalsta, Suojeluskunnat, Nimenmuutos

Hakkapeliitta, 48/1937, 30.11.1937, Kirja-arvostelu, Ahvola-kirja, everstiluutnantti P. Susi-taival

Hakkapeliitta, 41/1926, 16.10.1926 Mainos, Kaasut sotavälineenä-kirjan mainos, kirjan kirjoittaneet kapteeni Paavo Sivén ja tohtori Busch

Hakkapeliitta, 3/1934, 16.1.1934, Mainos, K.M.Walleniuksen kirjasta Ihmismetsästäjiä ja erämiehiä

Hakkapeliitta, 17/1936, 28.4.1936, Mainos, K.M.Walleniuksen suomennoksesta, Punaiset marsalkat

Hakkapeliitta, 49/1934, 4.12.1934, Sotilas ja kasvattaja, Majuri Wilhelm Brückner

Hakkapeliitta, 1/1925, 1.1.1925, Vakinaiset avustajat

Hakkapeliitta, 46/1928, 10.11.1928, Vakinaiset avustajat

Karanko Toivo: "Puolangan Komennuskunta", Muistelmia "Sprekkommando Polangenista". *Hakkapeliitta* 17/1927

Palojärvi V.: Jalkaväkitykistö, *Hakkapeliitta* 1/1926, 9.1.1926

Palojärvi V.: Ilmatorjuntaan enemmän huomiota, *Hakkapeliitta*, 47/1927, 19.11.1927

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Yleisiä periaatteita, *Hakkapeliitta* 3/1926, 23.01.1926

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Taistelutavan ja -muotojen kehityksestä, *Hakkapeliitta* 12/1926, 27.3.1926

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Taistelutavan ja -muotojen kehitys maailmansodassa, *Hakkapeliitta* 17/1926, 1.5.1926

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Mitä sotamiehelle on opetettava, *Hakkapeliitta* 44/1926, 6.11.1926

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Nykyaikaisen taistelun vaatimuksista yksityiseen sotamieheen ja ryhmään nähden, *Hakkapeliitta* 30/1926, 31.7.1926

Sigell N.: Jalkaväen taistelutoiminta ja koulutus, Ryhmän ja taisteluryhmän koulutus, *Hakkapeliitta* 50/1926, 18.12.1926

Sivén Paavo: Majoitus taivasalle talvisaikaan, *Hakkapeliitta*, 16/1926, 24.4.1926

Soikkeli Kaarle: Suomen itsenäisyyden historian äärioviivoja, *Hakkapeliitta*, 38/1926

Susitaival Paavo: Hallanetappi kymmenen vuotta sitten, *Hakkapeliitta*, 15-16/1927, 16.4.1927

Susitaival Paavo: Suojeluskuntain moottorijoukot, *Hakkapeliitta*, 8/1928, 18.2.1928

Vainio: Muutamia piirteitä pioneeriaseen kehityksestä Saksan armeijassa maailmansodan aikana. *Hakkapeliitta* 29/1926

Wallenius K.M: Ilman jättiläisiä tulossa, Käynti Ciamoinon ilmalaiva asemalla Roomassa, *Hakkapeliitta* 19/1928, 5.5.1928

Österman H.: Tervetullut lisä taktilliseen sotilaskirjallisuuteemme, *Hakkapeliitta* 51-52/1928, 22.12.1928

2.4.2 Suojeluskuntalaisen lehti

Buch Kurt: Miten suojeluskuntain ensimmäinen harjoituskirja syntyi, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 25/1919, 18.12.1919

Donner Sven: Vimpelin koulu, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 51-52/1920, 23.12.1920

nimim Entinen toveri: Muistokirjoitus, Jääkäri Väinö Armas Petrelius, *Suojeluskuntalaisen Lehti* 21/1920, 27.05.1920

Merikallio: Suojeluskuntain Päälystökoulu. *Suojeluskuntalaisen Lehti* 24/1919, 4.12.1919

Suojeluskuntalaisen Lehti, 30/1920, 29.7.1920 Ilmoitus, Jääkärikapteeni Petrelius eroaa Yli-esikunnasta?

Suojeluskuntalaisen Lehti, 37-38/1921, 15.9.1921, Suojeluskunnan Yliesikunnan Päälystökoulu.

2.4.3 Suomen Sotilas

nimim Aaer: Näin soditaan nykyaikana, *Suomen Sotilas*, 21/1928, 26.5.1928

nimim A.J.: Vapaussodan alkumainingit Etelä-Pohjanmaalla. *Suomen Sotilas*, 6/1919, 8.2.1919

Chanson C.V: Suomen Ilmailuvoimat, *Suomen Sotilas*, 16/1923

Chanson C.V.: Suomen pojat lentokoulussa Libaussa, *Suomen Sotilas* 16/1923

Feiring: Uutta kotimaista sotilaskirjallisuutta, *Suomen Sotilas* 46/1920, 13.11.1920

nimim. L-t O-h: Sotilaan kirjasto, *Suomen sotilas*, 42/1919, 18.10.1919

nimim L-ri: Helmikuun 16 päivä ja Porin rykmentti, *Suomen Sotilas*, 12.2.1928, 7/1928

nimim. N.V.: Radiopataljoonan komentaja, Jääkäreiverstilutnantti A.R. Stenholm, *Suomen Sotilas* 6/1928, 10.3.1929

Oesch L.: Suomen Armeijan upseeriston koulutuksesta 1918-1928, *Suomen Sotilas*, 22/1928, 2.6.1928

Oesch L.: Suomen Armeijan upseeriston koulutuksesta 1918-1928, *Suomen Sotilas*, 19-20/1928, 12.5.1928

Saastamoinen: Suomen Kadettikoulun henkiinherättäminen. *Suomen Sotilas*, 9/1921, 5.3.1921

Sakko: Muistelmia sotaväessä olostani Saksan armeijassa, *Suomen Sotilas* 28-29/1923

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. I*, Suomen Sotilas no. 27, 9.7.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II*, Suomen Sotilas no. 31-32, 13.8.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. III*, Suomen Sotilas no. 33, 20.8.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. IV*, Suomen Sotilas no. 34, 27.8.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II osa I(V)*, Suomen Sotilas no. 37, 17.9.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II osa II(VI)*, Suomen Sotilas no. 40, 8.10.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II osa I(VII)*, Suomen Sotilas no. 41, 15.10.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II osa I(VIII)*, Suomen Sotilas no. 44, 5.11.1921

Svensson A.: *Ratsuväen taktiikasta. II osa I (IX. loppu)*, Suomen Sotilas no. 45, 12.11.1921

Sipponen: Elämästä suojeluskuntain Yliesikunnan Päälystökoulussa, *Suomen Sotilas*, 17-18/1921, 30.4.1921

Suomen Sotilas, 10/1928, 10.3.1928, Ilmailuvoimien 10-vuotistaipaleelta

2.3.4 Suomen Sotilasaikakausilehti

Airo A.: Taisteluryhmästä, *Suomen sotilasaikakausilehti* no. 11/1924, 11.11.1924

Elomaa T.: Jalkaväkipataljoonan konekiväärikomppanian organisaatio ja taktillinen käyttö., *Suomen sotilasaikakausilehti* no 11/1931, 1.11.1931

Hannula J.O.: Kirjallisuuden arvostelua, *Suomen sotilasaikakausilehti* 4/1930, 1.4.1930

Kaila A.: Uusimmat muutokset Ruotsin armeijan jalkaväen harjoitusohjesääntöön, *Suomen sotilasaikakausilehti* 6-7/1922, 15.07.1922

Kaila A.: Sotilaallinen nuorisokasvatus Japanissa, *Suomen sotilasaikakausilehti* 2/1927, 1.2.1927

Olkkonen H.: Vähän sotilaskasvatuksestamme, *Suomen sotilasaikakausilehti* 3/1923, 15.03.1923

Olkkonen H.: Sodankäynnin yleisiä perusteita, *Suomen sotilasaikakausilehti* 10/1926, 01.10.1926

Olkkonen H.: Jatk., Sodankäynnin yleisiä perusteita, *Suomen sotilasaikakausilehti* 11/1926, 01.11.1926

Palojärvi V.: Sotapelin merkityksestä ja sen johtamisesta, *Suomen sotilasaikakausilehti* 1/1923, 15.1.1923

Palojärvi V.: Ranskalaisesta taktiikasta, *Suomen sotilasaikakausilehti*, 5/1933, 1.5.1933

Räsänen: Muutama sana keskusleirikysymyksestä, *Suomen sotilasaikakausilehti* 11/1926, 1.11.1926

Wallenius K.M.: Keskusvaltojen sodanavaus Romaniaa vastaan v.1916, *Suomen sotilasaikakausilehti* 5/1925, 15.5.1925

Suomen sotilasaikakausilehti, 1/1928, 1.1.1928, Sisällysluettelo

Suomen sotilasaikakausilehti, 1/1930, Kiitos, Suomen Sotilasaikakauslehden - Finsk Militär Tidskrift - avustajille

2.4.5 Taistelija: Suojeluskunnan Yliesikunnan julkaisu

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu I, II, III vuosikerta 1929-1932.

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu, 1/1929, 1.6.1929, Etusivu

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu, 2/1929, 1.10.1929, Etusivu

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu, 2/1931, 1.2.1931, Etusivu

Taistelija: Suojeluskuntain yliesikunnan julkaisu, 10-12/1939, 1.10.1939, Taistelijan arv.tilaaajille ja ilmoittajille

2.4.6 Muissa lehdissä julkaistut artikkelit

Brack P.O.: Reserviupseerikoulutus vapaussodassa ja sen lähivuosina. *Reserviupseerilehti*, 1/1938, 01.01.1938

Helsingin Lehti, 21/1927, 18.3.1927, Huomattavia uudestijärjestelyjä armeijassa

Helsingin Sanomat, no.273, 9.10.1929, Juttu sotakorkeakoulutodistuksista ratkaistu

Helsingin Sanomat, no. 112, 27.4.1930, Puolustuslaitosta koskevia juttuja

Helsingin Sanomat, 8.8.1934, Surujumalanpalvelus Helsingin saksalaisessa kirkossa presidentti Hindenburgin hautajaispäivänä.

Itälehti, 41/1920, 18.2.1920, Upseerikasvatus Suomessa ja Suomen kadettikoulu

Joulu-Lotta, 1.12.1925, Everstiluutnantti Rainer Stahel, runo, Lotta-Svärd yhdistyksen toimintansa hyväksi julkaisema joululehti

Karanko T.T.: Kun Suomen armeijaa luotiin..., *Itsenäinen Suomi*, 5/1938, 16.5.1938

Kesselring A.: Jääkäri liikkeen "traagiset sankarit Fredrick Wetterhoff ja Maximilian Bayer, suomennos Jukka Knuuti, *Parole*, 3/2012, syyskuu 2012

nimim K.K: Kirjallisuutta, *Varsinais-Suomen vartio*: Turun suojeluskuntapiirin lehti, 19/1925, 15.10.1925

Lappi, Ahti: Rainer Stahel - saksan paras ilmatorjuntamies, *Ilmatorjunta - aselajin järjestö- ja ammattilehti*, 3/2010

Lappi Ahti: Rainer Stahel - jääkärien johtajasta ilmatorjuntakenraaliksi, *Parole*, 2/2014

Nyberg Hugo: Upseerikasvatuksesta Suomessa, *Uusi Suometar*, 16.8.1918

Rantakari K.N.: Onko sotakoulu ja sota-akatemia maahamme perustettava, *Uusi Suometar*, 23.7.1918

Rumpunen, Kauko, I: Blitzstaatsburger Wilhelm Brückner eli miten Suomen armeijan valta- taistelua eurooppalaistettiin vuonna 1926., *Sotilasaikakausilehti*, no. 9/1996

Ruotsalainen Sakari: Kadettikoulu 15-vuotias, *Suomen aliupseeri: Suomen aliupseeriliiton äänenkannattaja*, 3/1934, 28.1.1934

Turun Sanomat, 21.4.1918, Ylistarosta Tampereelle

Turun Sanomat, 7.5.1918, Vöyrin sotakoulu

Uusi Aura, 271/1927, 7.10.1927, Armeijan taistelukoulu Viipurissa

nimim U.B.S-t: Eversti Stahel Suojeluskuntatyöhön, *Suojeluskuntalaisen Lehti*, 12.02.1920, 6/1920

nimim U.S: "Baijerilainenkaan ei sano itseään enää baijerilaiseksi, vaan saksalaiseksi. *Uusi Suomi*, N:o 103, 17.4.1936

Uusi Suomi, N:o 12, 15.01.1928, Upseerien koulutuskysymys on armeijassamme nykyisin tärkeä

Uusi Suomi, N:o 102, 16.4.1933, Kreivi von der Goltz lähti eilen kotimatalle

nimim V.P: Minkäläistä jatkokoulutusta kaipaa joukko-osastoupseeristo? *Sana ja miekka: aikakauslehti puolustustahdon lujittamiseksi*, 21/1926, 15.11.1926

Varsinais-Suomen vartio, 7-8/1922, 15.4.1922, Turun suojeluskuntapiirin lehti: Turun Suojeluskunta

Varsinais-Suomen vartio, 4/1923, 28.2.1923, Turun suojeluskuntapiirin lehti: R.Stahel

Varsinais-Suomen vartio, 13-14/1925, 31.7.1925, Turun suojeluskuntapiirin lehti: Eversti-luutnantti Stahelin erotessa

2.5 Muut julkaistut lähteet

Encyclopedia Britannica: *Saxon duchies*, [<https://www.britannica.com/place/Saxon-duchies>], Luettu 22.6.2021

Hiltunen, L.: *Validiteetti ja reliabiliteetti*. Graduryhmä, Jyväskylän yliopisto. 2009 Luettu 12.8.2020
[http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ja_reliabiliteetti.pdf]

Histories of two hundred and fifty-one division of the German Army wich participated in the war (1914-1918), War department, Document No.905, Office of the Adjutant General, Washington Governement printing office, 1920, Internet-Archive sivusto, pdf-dokumentti [<https://archive.org/details/historiesoftwohu00unit/page/384/mode/2up?view=theater>], Luettu 22.6.2021

Jyväskylän yliopisto: *Havainnointi eli observointi*. 2015 Luettu 12.8.2020
[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>]

Jyväskylän yliopisto: *Historiatutkimus*. 2018. Luettu 11.8.2020
[<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/historiatutkimus>]

KAMK- University of Applied Sciences.: *Laadullinen analyysi ja tulkinta*. Luettu 12.8.2020
[<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>]

KAMK- University of Applied Sciences.: *Laadullinen analyysi ja tulkinta*. Luettu 12.8.2020
[<https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-tulkinta>]

Koskenniemi-Sivonen, R: *Historiantutkimus*. [rkosken.kapsi.fi/hist.html] Luettu 11.8.2020

Kuka kukin on (Aikalaiskirja), 969 (Kuka kukin on (Aikalaiskirja) : Who's who in Finland / 1954) (runeberg.org), [<http://runeberg.org/kuka/1954/0969.html>], Luettu 27.4.2021

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006 a. KvaliMOTV – *Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Luettu 12.8.2020
[https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html]

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A.: a. KvaliMOTV – *Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. 2006, Luettu 12.8.2020
[https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html]

Suojeluskunnat ja Lotta Svärd: *Varsinais-Suomen Suojeluskunta- ja Lottapiirit*, Suojeluskuntajärjestö Perinteet Ry:n ylläpitämä sivusto,
[<https://perinne.fi/suojeluskuntajaerjestoe/organisaatio-ja-jasenet/suojeluskuntapiirit/varsinais-suomen-suojeluskunta-ja-lottapiirit/>], Luettu 17.6.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 4, Seinäjoki, 20.2.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=9>]
Luettu 11.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 9, Seinäjoki, 3.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=21>]
Luettu 17.6.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 17, Seinäjoki, 9.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=41>]
Luettu 11.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 18, Seinäjoki, 10.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=43>]
Luettu 17.6.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 22, Seinäjoki, 14.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=57>]
Luettu 11.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 30, Vilppula, 26.3.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=89>]
Luettu 12.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 37, Vilppula, 6.4.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=139>]
Luettu 11.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 47, Mikkeli, 28.4.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=265>]
Luettu 12.5.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 54, Mikkeli, 8.5.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=313>]
Luettu 17.6.2021

Suomen Tasavallan sotajoukkojen Ylipäällikön päiväkäsky N:o 61, Helsinki, 27.5.1918, digi.kansalliskirjasto.fi, [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/aikakausi/binding/1360175?page=385>] Luettu 17.6.2021

www.suomisanakirja.fi/kanava, [<https://www.suomisanakirja.fi/kanava>], Luettu 28.2.2021

www.suomisanakirja.fi/vaikutus, [<https://www.suomisanakirja.fi/vaikutus>], Luettu 1.5.2021

Tampereen yliopisto: a. *Historia tieteenä*. Luettu 10.8.2020 [<https://www15.uta.fi/yky/arkisto/historia/johdanto/historiatieteena4.html>]

Tampereen yliopisto: b. *Aineistot historiantutkimuksessa*. Luettu 11.8.2020 [<https://www15.uta.fi/yky/arkisto/historia/johdanto/aineistot.html>]

Tilastokeskus.: Validiteetti. Luettu 12.8.2020 [<https://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>]

Tilastokeskus: Reliabiliteetti 12.8.2020 [<https://www.stat.fi/meta/kas/reliabiliteetti.html>]

Time Note: Reiner Stahel, [<https://timenote.info/en/Reiner-Stahel>], Luettu 14.6.2021

Valtioneuvoston kanslia: *Lainsäädäntösanasto*, pdf, Luettu 21.4.2017, s. 24

2.6 Kuvat

Kuva 1 Viitekehys s. 5

Kuva 2. Taulukko majuri Brücknerin-kurssille osallistuneista upseereista s.49